

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

นางวรรณกร ทวีแก้ว

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาบริหารการศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

DEVELOPMENT OF A KNOWLEDGE MANAGEMENT MODEL FOR STUDENTS
OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF
THE BASIC EDUCATION COMMISSION

Mrs. Wannakorn Thaweekaew

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Educational Administration
Department of Educational Policy, Management and Leadership
Faculty of Education
Chulalongkorn University
Academic year 2010
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดย	นางวรรณกร ทวีแก้ว
สาขาวิชา	บริหารการศึกษา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์
(ศาสตราจารย์ ดร.ศิริชัย กาญจนวาสี)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทรัตน์ เจริญกุล)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.วัลย์พร ศิริภิรมย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(ดร.อรทัย มูลคำ)

วรรณกร ทวีแก้ว : การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.(DEVELOPMENT OF A KNOWLEDGE MANAGEMENT
MODEL FOR STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC
EDUCATION COMMISSION) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก : ผศ.ดร.นันทวัฒน์ เจริญกุล, อ.ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์ร่วม : รศ.ดร.อรจรีย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 338 หน้า.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการ
ความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) เพื่อพัฒนา
รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้น
พื้นฐาน เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการทดลอง วิเคราะห์ข้อมูล
โดยการวิเคราะห์เนื้อหา การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และวิเคราะห์ค่าที่

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหารและครูส่วนใหญ่มีความ
คิดเห็นว่าผู้บริหารได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้งทางด้านองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน
และครูได้มีการจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนดำเนินการจัดการความรู้โดยจัดสอดแทรกไว้ในรายวิชาต่าง ๆ และนักเรียนมี
ความคิดเห็นว่าได้มีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน

ส่วนสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ผู้บริหาร ครู และ
นักเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน โดยต้องการให้มีการจัดอบรมเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน ต้องการให้มีการ
ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่จำกัดเฉพาะในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม หรือ
อาจจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม รวมถึงต้องการให้มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานและเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการจัดการ
ความรู้ของนักเรียน โดยฝ่ายบริหารควรกำหนดเป็นนโยบายไว้อย่างชัดเจน

2. แนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ พบว่ามี
องค์ประกอบของการจัดการความรู้ 4 องค์ประกอบ และกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 8 ขั้นตอน

3. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ
(Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model)” มีส่วนประกอบหลักที่สำคัญ 2 ส่วน คือ องค์ประกอบ
ของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการ
ความรู้ 4) สิ่งจูงใจ ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน
2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม 5) การจัดเก็บความรู้
6) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 7) การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้
8) การประเมินผลการจัดการความรู้

ภาควิชา นโยบาย การจัดการและความเป็นผู้นำทางการศึกษา ลายมือชื่ออนิสิต .....

สาขาวิชา .....บริหารการศึกษา.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....

ปีการศึกษา .....2553.....

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5084237727 : MAJOR EDUCATIONAL ADMINISTRATION

KEYWORDS : KNOWLEDGE MANAGEMENT / THE ADMINISTRATION OF STUDENT ACTIVITIES

WANNAKORN THAWEEKAEW : DEVELOPMENT OF A KNOWLEDGEMENT MODEL FOR STUDENTS OF SECONDARY SCHOOLS UNDER THE OFFICE OF THE BASIC EDUCATION COMMISSION. ADVISOR : ASST.PROF.NUNTARAT CHARONEKUL, Ph.D., CO-ADVISOR : ASSOC.PROF.ONJAREE NATAKUATOONG, Ph.D., 338 pp.

The purposes of this research were to 1) study the state and needs in knowledge management for students of secondary schools under the office of the basic education commission 2) study the trends to develop a knowledge management for students of secondary schools under the office of the basic education commission 3) develop a knowledge management model for students of secondary schools under the office of the basic education commission. The data collections comprised document analysis, questionnaire, interview and experiment. The data analysis were content analysis, frequencies, percentage, mean, standard deviation and t-test dependent. The research findings showed that :

1. The state in knowledge management for students of secondary schools was found that the majority of school administrators and teachers indicated that school administrators encouraged and supported both of components and process of knowledge management and teachers organized activities for knowledge management of students as part of each module. Students gave opinion that they ever participated in the knowledge management process.

For the needs in knowledge management, it was found that school administrators, teachers and students had the same opinion. They wanted school to set the training about knowledge management for students and run it go together with subjective instruction differs, not only in activities of various clubs or societies or made it as an additional module. They wanted to have an exhibition to show student works and knowledge distribution and school administrative section should clearly fix the policy.

2. The trends to develop a knowledge management for students of secondary schools under the office of the basic education commission consisted of four components and eight steps of knowledge management process.

3. A knowledge management model for students of secondary schools under the office of the basic education commission was called "Innovation, Behaviour and Satisfaction Model (IBS Model)". It consisted of four components. They were 1) Man 2) Success factors of school 3) Knowledge management technology and 4) Incentive. The eight steps of knowledge management process consisted of 1) Preparation 2) Knowledge Identification 3) Knowledge Acquisition 4) Knowledge Sharing 5) Knowledge Storage 6) Knowledge Application 7) Knowledge Distribution and 8) Assessment of Knowledge Management.

Department : Educational Policy, Management and Leadership Student's Signature.....
 Field of Study : Educational Administration..... Advisor's Signature.....
 Academic Year : 2010..... Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความอนุเคราะห์อย่างสูงจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นันทวัฒน์ เจริญกุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ที่ได้กรุณาสละเวลาอันมีค่าของท่านอาจารย์มาให้ความรู้ ให้คำปรึกษาแนะนำ ตรวจสอบ ปรับปรุงแก้ไข และชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำวิทยานิพนธ์ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณท่านอาจารย์เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.พฤทธิ ศิริบรรณพิทักษ์ ประธานคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร.วัลย์พร ศิริภิรมย์ และ ดร.อรทัย มูลคำ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการอ่านและให้คำแนะนำเพื่อการแก้ไขและปรับปรุงวิทยานิพนธ์ให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่กรุณาให้สัมภาษณ์และตรวจสอบเครื่องมือวิจัย ตลอดจนได้ให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการทำวิจัย

ขอขอบคุณ ผู้อำนวยการโรงเรียน รองผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนที่ให้ความร่วมมือในการทดลองใช้เครื่องมือวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณเพื่อน ๆ พี่ ๆ และน้อง ๆ สาขาวิชาบริหารการศึกษา ที่ให้คำแนะนำช่วยเหลือ และเป็นกำลังใจแก่ผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้รับการสนับสนุนทุนวิจัยจาก “ทุน 90 ปี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” จากกองทุนรัชดาภิเษกสมโภช จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ท้ายที่สุดนี้ ขอระลึกถึงพระคุณของ บิดา มารดา และครอบครัวอันเป็นที่รักยิ่งของผู้วิจัย ที่ได้ช่วยเหลือ ห่วงใย เป็นกำลังใจ และเอื้อเฟื้อทุกสิ่งทุกอย่างแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา ตลอดจนขอระลึกถึงพระคุณของครู-อาจารย์ทุกท่านที่อบรมสั่งสอน ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ ให้กับผู้วิจัยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภาพ.....	ฐ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	7
คำถามของการวิจัย.....	8
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	8
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	11
ขอบเขตการวิจัย.....	14
วิธีดำเนินการวิจัย.....	14
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	15
การนำเสนอรายงานการวิจัย.....	15
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	17
ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้.....	18
1.1 การจัดการความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ	18
1.2 การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	64
1.3 การจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน....	73
1.4 แนวทางในการจัดการความรู้.....	77
ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้.....	87
2.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้.....	87
2.2 ส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้.....	87
2.3 ลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้.....	89

	หน้า
ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ.....	94
3.1 ความหมายของรูปแบบ.....	94
3.2 ประเภทของรูปแบบ.....	95
3.3 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี.....	96
3.4 การประเมินรูปแบบ.....	97
3.5 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ.....	98
ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียน.....	101
4.1 ความหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียน.....	101
4.2 หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน.....	101
4.3 ลักษณะของกิจกรรมนักเรียน.....	104
4.4 หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน.....	106
4.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียน.....	107
ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	108
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	120
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย....	121
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทาง การจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	121
ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	127
ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	128
ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	134

บทที่ 4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	138
ตอนที่ 1	ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการ ความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	138
ตอนที่ 2	ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน.....	161
ตอนที่ 3	ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยม ศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน...	169
บทที่ 5	รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	177
ตอนที่ 1	หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	178
ตอนที่ 2	รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	182
ตอนที่ 3	การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ไปสู่การปฏิบัติ.....	213
บทที่ 6	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	217
	สรุปผลการวิจัย.....	219
	อภิปรายผลการวิจัย.....	233
	ข้อเสนอแนะ.....	246
	รายการอ้างอิง.....	249
	ภาคผนวก.....	259
	ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ.....	260
	ภาคผนวก ข รายงานผู้ทดลองใช้แบบสอบถาม.....	263

ภาคผนวก ค เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	265
1. แบบสอบถาม.....	266
2. แบบสัมภาษณ์.....	287
3. แผนกำกับกิจกรรมชุมนุม/ชมรม.....	301
4. แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม ของนักเรียน.....	312
5. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน.....	313
6. แบบประเมินผลงานของนักเรียน.....	317
7. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม.....	321
8. แบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน.....	322
ภาคผนวก ง ภาพกิจกรรมการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม.....	323
ภาคผนวก จ ผลงานของนักเรียน.....	329
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	338

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การสังเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้.....	36
2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้.....	45
3 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา..	133
4 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว.....	139
5 สภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง.....	140
6 จำนวนและร้อยละของครูจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว.....	141
7 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว.....	142
8 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน.....	144
9 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้.....	147
10 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็น ของผู้บริหารโรงเรียน.....	150
11 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็น ของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้.....	153
12 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็น ของนักเรียน.....	156
13 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ.....	162
14 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็น ของผู้เชี่ยวชาญ.....	166
15 คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา.....	169
16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบนัยสำคัญของคะแนนความสามารถ ในการจัดการความรู้ของนักเรียน.....	170
17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน.....	171
18 ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลงานของนักเรียน.....	172

ตารางที่	หน้า
19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียน.....	173
20 คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา.....	175

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	13
2 ลำดับขั้นของความรู้.....	21
3 ภูเขาน้ำแข็ง (ความรู้ 2 ประเภท).....	23
4 การออกแบบและพัฒนาความรู้ในองค์การของบริษัท นาโกต้า จำกัด.....	24
5 การสร้างความรู้ขององค์การ.....	25
6 กระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดของโกศล ดีศีลธรรม.....	29
7 กระบวนการจัดการความรู้ตามแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนา ราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.....	32
8 “โมเดลปลาหู”	90
9 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	136
10 (ร่าง)รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 1.....	184
11 (ร่าง)รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 2.....	187
12 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน	189
13 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.....	198
14 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของนักเรียน.....	199
15 ขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้.....	204
16 ขั้นตอนการแสวงหาความรู้.....	206
17 ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมชน/ชมรม.....	207
18 ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้.....	208
19 ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชุมชน/ชมรม.....	209
20 ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงานของชุมชน/ชมรมและองค์ความรู้.....	210
21 ขั้นตอนการประเมินผลการจัดการความรู้.....	211

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันนี้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานจัดโครงสร้างการบริหารงานตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ซึ่งกำหนดให้มีการบริหารงาน 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 24) ในขอบข่ายการบริหารงานทั้ง 4 ด้านนี้ การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา โดยมีขอบข่ายภารกิจที่สำคัญ ได้แก่ 1) การพัฒนาหรือการดำเนินการเกี่ยวกับการให้ความเห็น การพัฒนาสาระหลักสูตรท้องถิ่น 2) การวางแผนงานด้านวิชาการ 3) การจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษา 4) การพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา 5) การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ 6) การวัดผลประเมินผลและดำเนินการเทียบโอนผลการเรียน 7) การวิจัยเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา 8) การพัฒนาและส่งเสริมให้มีแหล่งเรียนรู้ 9) การนิเทศการศึกษา 10) การแนะแนว 11) การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในและมาตรฐานการศึกษา 12) การส่งเสริมชุมชนให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ 13) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาวิชาการกับสถานศึกษาและองค์กรอื่น 14) การส่งเสริมและสนับสนุนงานวิชาการแก่บุคคล ครอบครัวยุติธรรม หน่วยงาน สถานประกอบการและสถาบันอื่นที่จัดการศึกษา 15) การจัดทำระเบียบและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับงานด้านวิชาการของสถานศึกษา 16) การคัดเลือกหนังสือ แบบเรียนเพื่อใช้ในสถานศึกษา 17) การพัฒนาและใช้สื่อเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.2550)

ในบรรดาขอบข่ายภารกิจการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนทั้ง 17 ประการดังกล่าวข้างต้น มีภารกิจที่สำคัญประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และประสิทธิภาพการสอนของครู นั่นคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นได้จากการที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ และมีแนวโน้มที่จะพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่จากการที่ผู้วิจัยศึกษาผลการประเมินสมรรถนะการศึกษาไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551: 14-17) พบว่าสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ โดยมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 50 ในวิชาหลัก ได้แก่ คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ ภาษาไทย และสังคมศึกษา ส่วนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศในโครงการประเมินนักเรียนระหว่างประเทศ (Programme for International Student

Assessment - PISA) และแนวโน้มในการศึกษาคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ (Trends in International Mathematics and Science Study - TIMSS) ซึ่งว่าประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของการศึกษาซึ่งต้องการความเอาใจใส่อย่างเร่งด่วน เนื่องจากพบว่า มีนักเรียนไทยไม่กี่คนที่คะแนนอยู่ในกลุ่มความสามารถระดับสูง และมีนักเรียนจำนวนมาก ทำคะแนนได้ในระดับต่ำกว่าระดับความสามารถที่ยอมรับได้ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการคิด วิเคราะห์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทั้งคุณลักษณะในด้านความรู้ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ไม่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในรอบแรก พบว่าสัดส่วนสถานศึกษาระดับขั้นพื้นฐานที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอกระดับดีในมาตรฐานด้านผู้เรียนอื่นได้แก่ ผู้เรียนมีความรู้ความสามารถในการคิดอย่างเป็นระบบ (คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ) มีเพียงร้อยละ 11.76 มีความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ร้อยละ 11.88 มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ร้อยละ 24.41 และมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ฯลฯ ร้อยละ 66.54 ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจากการขาดแคลนครู และเทคนิควิธีการสอนและกระบวนการจัดการเรียนไม่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการคิดวิเคราะห์ ปัญหาคุณภาพการศึกษาดังกล่าวนั้นจึงเป็นปัญหาที่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจะต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน และเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ มาตรการ 5) ที่ระบุให้มีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการวัดและประเมินผลทุกระดับและประเภทการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 15)

การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้นั้น ควรจะมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการดังกล่าวคือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน โดยเฉพาะตัวนักเรียนเองนั้นจะต้องรู้จักคิดที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อีกด้วย ซึ่งสอดคล้อง

กับความมุ่งหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 5-6) นอกจากนี้ ในมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน และมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) มาตรฐานที่ 6 ได้กำหนดให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548: 14, 18) ซึ่งการที่ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ได้ต้องมีประสิทธิภาพนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะมีการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ (Knowledge management) มาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง

จากการศึกษาหลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ พบว่า การจัดการความรู้ (Knowledge management) เป็นเครื่องมือการบริหารและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานงานที่ปฏิบัติ ผ่านการเรียนรู้โดยผู้ปฏิบัติงานขององค์การ เป็นแนวคิดสำคัญที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานทางการศึกษา นำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคลากรหรือภายในองค์การในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำมาพัฒนาให้เป็นระบบ เพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอดแก่กัน ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบนี้จะคงอยู่เป็นความรู้ขององค์การตลอดไป แนวคิดเรื่อง การจัดการความรู้นี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการบริหารจัดการทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ซึ่งเป็นที่มาของการนำแนวคิดนี้มากำหนดเป็นนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ๆ อันได้แก่ พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมือง ที่ดี พ.ศ. 2546 มาตรา 11 ที่กำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ ข้อมูลข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้ ถูกต้องรวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549: 230) สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 โดยระบุไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ข้อ 5.1 (1) เรื่องการพัฒนาคอนี้ให้มีคุณธรรม

นำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้อันของคนทุกกลุ่มทุกวัย ตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศ โดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรมและองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้งภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 13)

นอกจากนี้ ในแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) ได้ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในวัตถุประสงค์ข้อ 2 เรื่องการสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยในนโยบายข้อ 7 นั้นระบุว่าให้มีการสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ก: 23-24) สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาของชาติ มาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ ข้อ 3.1) การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ และ ข้อ 3.3) การสร้างและ การจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 8-9) รวมถึงมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานที่ได้กำหนดให้มีมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ เพื่อให้สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ตลอดจนมีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการและองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548: 14)

จะเห็นได้ว่า แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานต่าง ๆ จะต้องตระหนักและนำไปใช้ในการบริหารจัดการองค์กร เนื่องจากเป็นแนวคิดที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร ซึ่งเป็นกระบวนการของการสร้างการเรียนรู้ในองค์กรเพื่อพัฒนาผลการปฏิบัติงาน และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้วยการจัดกิจกรรมทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อให้้องค์การมีสมรรถนะในการปฏิบัติงาน มีความพร้อมสำหรับการแข่งขันและปรับเปลี่ยนสิ่งใหม่ ๆ ให้กับตนเอง (อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง, 2549: 1) และด้วยกระแสแห่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้องค์การต่าง ๆ จะต้องพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของบุคลากรในองค์กรให้สามารถตอบสนองได้ทันกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น องค์กรต่าง ๆ จึงจะสามารถอยู่รอดได้

โดยเฉพาะองค์การทางการศึกษาซึ่งเป็นองค์การหลักในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติต่อไป

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นองค์การทางการศึกษาหน่วยงานหนึ่งที่น่าแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยในปีงบประมาณ 2548 ได้จัดตั้งโครงการนำร่องการจัดการความรู้ โดยจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ (Knowledge Management Center : KMC) ใน 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ต่อมาในปีงบประมาณ 2549 ได้กำหนดให้ทุกเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีศูนย์จัดการความรู้ตามรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และได้กำหนดแนวทางและรายละเอียดการดำเนินการจัดการความรู้ โดยจัดทำเป็นเอกสารแนวปฏิบัติการจัดการความรู้เผยแพร่ไปยังทุกเขตพื้นที่การศึกษา ให้ถือเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ถูกต้องและเป็นไปในแนวทางเดียวกัน และในปีงบประมาณ 2550 ได้ดำเนินโครงการ “พัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในแผนกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยผสมผสานการใช้รูปแบบการจัดการความรู้เชื่อมโยงด้วยกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง เพื่อช่วยผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่ทำให้กระบวนการจัดการความรู้สามารถเกิดขึ้นได้อย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2550) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้ดำเนินโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2552 ได้จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบและโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) รวมถึงการประชุมปฏิบัติการจัดการความรู้ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และจัดทำแผนการจัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบและโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดต่อไป

นอกจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานแล้ว ยังมีอีกหน่วยงานหนึ่งที่มีความสำคัญกับการนำการจัดการความรู้ไปใช้ในสถานศึกษา นั่นคือ สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม ซึ่งได้นำเสนอตัวอย่างการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปใช้ในสถานศึกษาที่สำคัญได้แก่ โรงเรียนเพลินพัฒนา แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร และโรงเรียนพระมารดานิจจานุเคราะห์ แขวงคลองจั่น เขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร จากการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปใช้ในสถานศึกษาดังกล่าว พบว่าแนวคิดนี้ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีกับสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผลดีต่อตัวครู หัวหน้างาน ผู้บริหาร โครงสร้าง

การบริหารงาน บรรยากาศในการทำงาน วัฒนธรรมการเรียนรู้ของครูที่ปรากฏเด่นชัดขึ้น ช่วยยกระดับความรู้ในการสอนด้วยกระบวนการวิจัยของครูผู้สอนให้สูงขึ้น รวมถึงผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนซึ่งเป็นผลผลิตที่สำคัญในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา (สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, 2550)

จากความสำคัญของการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น นอกจากจะเป็นแนวคิดในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่าง ๆ ให้มีความพร้อมสำหรับการแข่งขันและปรับเปลี่ยนสิ่งใหม่ ๆ ให้กับตนเองและองค์กรแล้ว ยังได้มีการนำแนวคิดนี้มาทำการศึกษาเพื่อพัฒนานักเรียน ดังผลการวิจัยของ เบญจวรรณ ใจหาญ (2550) ที่ทำการศึกษาโดยจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ผลการวิจัยส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น และมีทักษะการนำเสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์อยู่ในระดับไม่ต่ำกว่าระดับดี ส่วน รสมาริน ญาณบุญ (2550) ทำการศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ เพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน ผลการวิจัยพบว่าระดับการจัดการความรู้ของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ดีทุกคน และทุกด้านของการจัดการความรู้ ทั้งการสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยผู้เรียนแสดงความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองด้วยการจดบันทึก สอบถาม อภิปราย ระดมพลังสมอง นำเสนอความคิดเห็นและสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สราญจิตร วงษ์ทองดี (2551) ที่ทำการศึกษาพัฒนาการของความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำแตกต่างกัน ผลการวิจัยพบว่า พัฒนาการของความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น โดยนักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำสูงกับนักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำปานกลาง มีความสามารถในการจัดการความรู้ในในแต่ละชั้นและโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง

จะเห็นว่า แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้นี้นอกจากจะนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรในองค์กรต่างๆ แล้ว ยังสามารถพัฒนานักเรียนให้มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้นและมีคุณลักษณะเป็นไปตามที่กำหนดไว้ได้อีกด้วย แต่จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (เข็มชาติ ไชยโวหาร, 2548; รัตน์ เทียงตรง, 2548; วสันต์ ลาจันทร์, 2548 และ ฉัตรแก้ว ชีระเดชากุล, 2551) พบว่าส่วนใหญ่จะเป็นการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ยังไม่มีการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน เพราะ

การจัดการความรู้จะดำเนินไปได้ด้วยดีจะต้องมีรูปแบบที่ดีด้วย โดยรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จะใช้ภาษา เป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายถึงองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนด้วย แผนภาพ ซึ่งมีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้เห็นแนวทางในการจัดการความรู้ได้ดีขึ้น ส่วนเหตุผลที่ต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เนื่องจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาเป็นช่วงวัยที่มีอายุประมาณ 12-18 ปี วัยนี้สติปัญญาจะ พัฒนาสูงขึ้น สามารถเรียนรู้และเข้าใจเหตุการณ์ต่างๆ ได้ลึกซึ้งขึ้น มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ และสังเคราะห์สิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น วัยนี้จะเริ่มแสดงออกถึงสิ่งที่ตนเองชอบ สิ่งที่ตนเอง ถนัด ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน การได้รับการยอมรับจะช่วยให้เกิดความรู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เห็นคุณค่าของตนเอง มั่นใจตนเอง วัยนี้ชอบช่วยเหลือผู้อื่น ต้องการเป็นคนดีและเป็น ที่ชื่นชมของคนอื่น (พนม เกตุมาน, 2552) จากพัฒนาการของเด็กในช่วงวัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัย จึงคิดว่านักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาสามารถที่จะเข้าใจและดำเนินการจัดการความรู้ได้ ส่วน เหตุผลที่ผู้วิจัยต้องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เนื่องจากในปัจจุบันนี้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีโรงเรียนในสังกัดที่เป็นโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการ ความรู้จำนวนมากถึง 107 โรงเรียน ซึ่งผู้บริหารและครูมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถ ในการจัดการความรู้เป็นอย่างดี และคิดว่าน่าจะมีการถ่ายทอดกระบวนการจัดการความรู้ให้แก่ นักเรียนในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงจะทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียน ต้นแบบเหล่านี้ เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนต่อไป ซึ่ง หากมีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนขึ้น จะทำให้นักเรียนสามารถนำไป พัฒนาระบบการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้นจากการที่ได้เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ และ จากการเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อจัดการความรู้นั้นจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่ พึงประสงค์ดีขึ้น นอกจากนี้ หากมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนไปสู่การปฏิบัติ อย่างจริงจัง จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารกิจกรรมนักเรียน และ เป็นการเตรียมเยาวชนของชาติให้มีความพร้อมที่จะเติบโตเป็นบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ ที่มี ความสามารถในการดำเนินการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

คำถามของการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นอย่างไร

2. การจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานควรมีแนวทางในการดำเนินการอย่างไรบ้าง

3. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เหมาะสมและเป็นไปได้ควรเป็นอย่างไร

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ส่วนตัว (Tacit Knowledge) รวมถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม (Explicit Knowledge) ของนักเรียน เพื่อนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน หมายถึง รูปแบบจัดการความรู้ของนักเรียนที่ใช้ภาษาและแผนภาพเป็นสื่อในการระบุและอธิบายถึงองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งแสดงการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่โรงเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ คน ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ และสิ่งจูงใจ

คน หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ทีมจัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้

ผู้บริหารโรงเรียน หมายถึง ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ โดยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี

ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

ทีมจัดการความรู้ หมายถึง คณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน และคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ของนักเรียน

แกนนำในการจัดการความรู้ หมายถึง ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน ที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน

แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน

วัฒนธรรมของโรงเรียน หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนแต่ละกลุ่มในชมรม/ชุมนุม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาองค์ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชุมนุม/ชมรม และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้

สิ่งจูงใจ หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจัดในลักษณะของการยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา

กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การบ่งชี้ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม การจัดเก็บความรู้

การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ การประเมินผลการจัดการความรู้

การเตรียมความพร้อมของนักเรียน หมายถึง การเตรียมการเพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับดำเนินการจัดการความรู้ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน รวมถึงการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน

การบ่งชี้ความรู้ หมายถึง การพิจารณาว่าในการจัดการความรู้ของนักเรียนนั้น มีเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในเรื่องใด และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

การแสวงหาความรู้ หมายถึง การเสาะหาหรือค้นหาความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนว่ามีความรู้อะไรบ้าง หรืออยู่ที่ใคร โดยเฉพาะจากนักเรียนทุกคนที่มี ความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล รวมถึงความรู้จากการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม หมายถึง การหาวิธีการที่จะดึงความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนหรือความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จาก ค้นคว้าเพิ่มเติม โดยจัดในลักษณะของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) เพื่อให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

การจัดเก็บความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกันมาแยกแยะหรือ หลอมรวมกันให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ โดยการจัดบันทึกความรู้ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเก็บในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูล ไว้ในคอมพิวเตอร์

การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม หมายถึง การนำความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการสนทนา และประสบการณ์อันมีค่าของนักเรียนมา ประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม โดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม

การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ผ่านการ จัดเก็บให้เป็นระบบแล้ว นำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป โดยอาจจัดทำเป็นหนังสือ เล่มเล็ก คู่มือ แผ่นพับ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร การจัดมุมความรู้ การจัดป้ายนิเทศ หรือการจัด นิทรรศการ เพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้

การประเมินผลการจัดการความรู้ หมายถึง การประเมินเพื่อติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลงานของนักเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้โรงเรียนได้พบทวน ประมวลผล และปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน

นักเรียน หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้บูรณาการ 3 แนวคิด เพื่อนำมากำหนดเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับ

1) การจัดการความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ได้แก่ โกศล ดีศีลธรรม (2546), จรัส สุวรรณเวลา (2547), น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547), บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548), บดินทร์ วิจารณ์ (2550), Marquardt (1996), Natarajan and Shekhar (2001) และ McNurlin and Sprague (2006) 2) การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548) 3) การจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) และ 4) แนวทางในการจัดการความรู้ ตามแนวคิดของกรมส่งเสริมการเกษตร (2548), Narongkron (2549), และสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2554) ได้เนื้อหาเกี่ยวกับองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ โดยองค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 6 องค์ประกอบ คือ 1) วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ 2) ทีมจัดการความรู้ 3) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 4) เครือข่ายการเรียนรู้ 5) เทคโนโลยี 6) รางวัล ส่วนกระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน คือ 1) การบ่งชี้ความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การแพร่กระจายและการเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ 7) การประยุกต์ใช้ความรู้ 8) การประเมินผล

2. แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดของ

เนาวนิตย์ สงคราม (2550), ประพนธ์ ผาสุขยืด (2550), พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550), แก้วเวียง นานาผล (2551), สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2551) และเกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก (2552) ได้เนื้อหาเกี่ยวกับส่วนประกอบและลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้ สรุปได้ว่าส่วนประกอบ

ของรูปแบบการจัดการความรู้มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้ และส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ ส่วนลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 2 ส่วนหลัก ได้แก่ ส่วนแรกเป็นองค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการจัดการความรู้ 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ 4) สิ่งจูงใจ ส่วนที่สองเป็นกระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อม 2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ 7) การเผยแพร่ความรู้ 8) การประเมินผล การจัดการความรู้

3. แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ที่ได้จากการสังเคราะห์แนวคิดของ บุญส่ง หาญพานิช (2546), เนาวนิตย์ สงคราม (2550), พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550), แก้วเวียง นานาผล (2551), ทิมแก้ว ธรรมรักษ์สกุล และมานิตย์ ไชยกิจ (2551) และ สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2551) มีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ สรุปได้ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

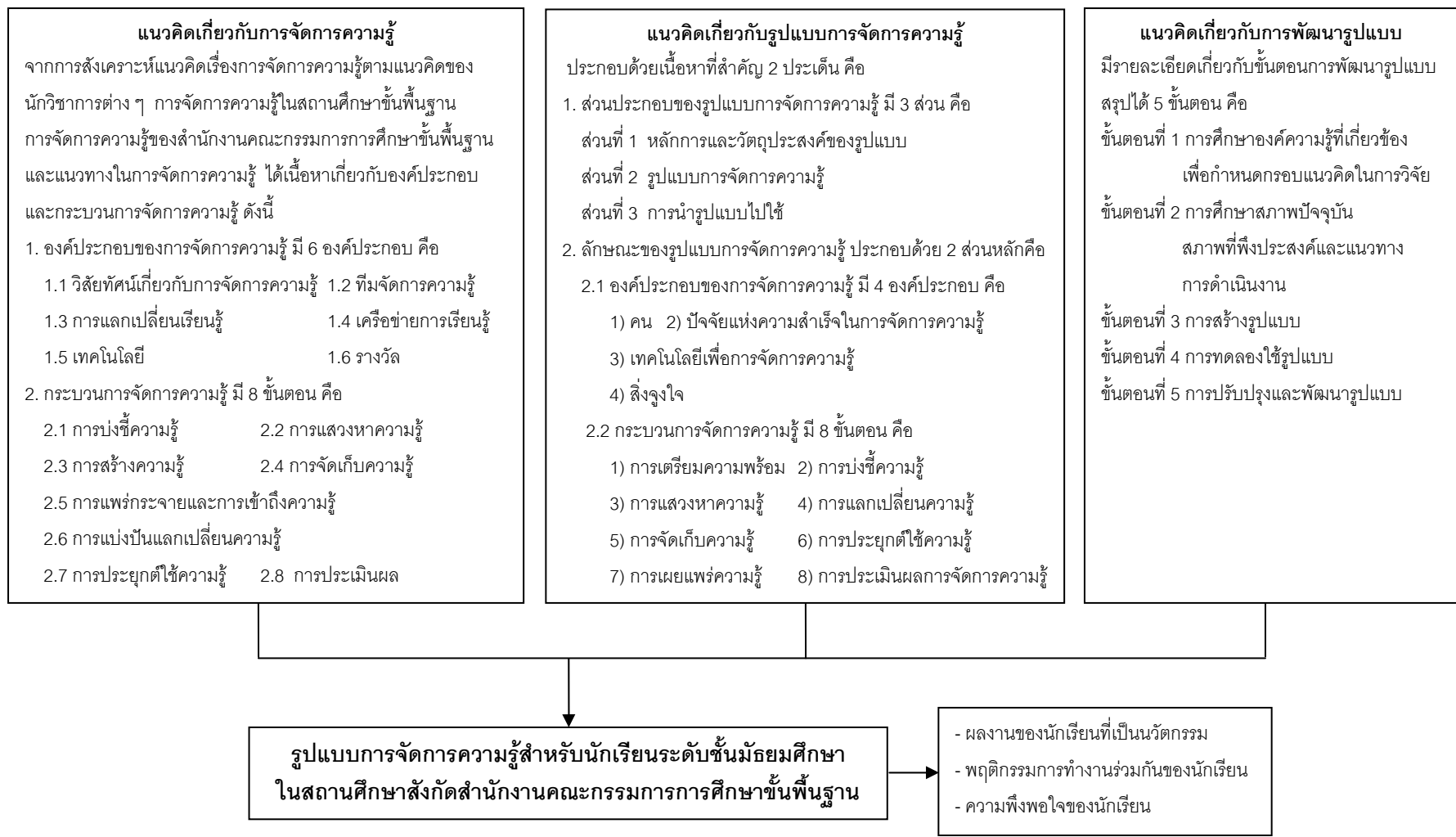
ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ

จากกรอบแนวคิดดังกล่าวข้างต้น สามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ประชากร คือ โรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 107 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 41 โรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 33 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 33 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 33 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียน และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2553

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน

3. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทำการทดลองใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 โรงเรียน โดยทำการทดลองในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ซึ่งเป็นกิจกรรมนักเรียนตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. งานวิจัยนี้ทำให้ได้นวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้
สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สามารถนำไปขยายผลและใช้ประโยชน์ในเชิงวิชาการต่อไป
2. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานได้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน
3. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจนสำหรับ
การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
4. สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวทางในการบริหารกิจกรรมนักเรียนโดยใช้วิธีการจัดการ
ความรู้
5. ผู้เรียนได้แนวทางในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของ
ตนเองให้ดีขึ้น
6. ผู้ปกครองและชุมชนได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน

การนำเสนอรายงานการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอรายงานการวิจัยตามลำดับ ดังนี้

บทที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของ
การวิจัย คำถามของการวิจัย คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย ขอบเขต
ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย และการนำเสนอรายงานการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วยแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ
ความรู้ แนวทางในการจัดการความรู้ รูปแบบการจัดการความรู้ การพัฒนารูปแบบ การบริหาร
กิจกรรมนักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย เป็นการนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ ขั้นตอนใน
การวิจัย ประชากร กลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์
ข้อมูลในแต่ละขั้นตอน

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ตามขั้นตอนของการวิจัย

บทที่ 5 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นำเสนอสาระและรายละเอียดของรูปแบบที่ผู้วิจัยได้ปรับปรุงและพัฒนาตามข้อมูลจากการตรวจสอบแล้ว

บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ ประกอบด้วยวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยโดยสังเขป สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาหลักการ
แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา บทความ และงานวิจัยต่าง ๆ โดย
นำเสนอเป็น 5 ตอน ตามลำดับดังนี้

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

- 1.1 การจัดการความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ
- 1.2 การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.3 การจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 1.4 แนวทางในการจัดการความรู้

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้

- 2.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้
- 2.2 ส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้
- 2.3 ลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

- 3.1 ความหมายของรูปแบบ
- 3.2 ประเภทของรูปแบบ
- 3.3 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี
- 3.4 การประเมินรูปแบบ
- 3.5 ขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียน

- 4.1 ความหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียน
- 4.2 หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน
- 4.3 ลักษณะของกิจกรรมนักเรียน
- 4.4 หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน
- 4.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียน

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ตอนที่ 1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้

1.1 การจัดการความรู้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่างๆ

1.1.1 ความรู้

1) ความหมายของความรู้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546: 232) ได้ให้คำนิยามไว้ว่า “ความรู้ คือ สิ่งที่สั่งสมมาจากการศึกษาเล่าเรียน การค้นคว้าหรือประสบการณ์ รวมทั้งความสามารถเชิงปฏิบัติและทักษะ; ความเข้าใจหรือสารสนเทศที่ได้รับมาจากประสบการณ์; สิ่งที่ได้รับมาจากการได้ยิน ได้ฟัง การคิด หรือการปฏิบัติ; องค์วิชาในแต่ละสาขา”

บุญส่ง หาญพานิช (2546: 18) สรุปความหมายของความรู้ไว้ว่า เป็นข้อเท็จจริง ประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ กระบวนการ และ ข้อมูลสารสนเทศที่ผนวกด้วยความเข้าใจอันเกิดจากการเปรียบเทียบ การตีความ วิเคราะห์ และการตรวจสอบผลกระทบ ซึ่งทำให้เกิดคุณค่าสูง และพร้อมที่จะนำไปประยุกต์สู่การตัดสินใจและการปฏิบัติ

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 15) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) คือสารสนเทศที่นำไปสู่การปฏิบัติหรือการปฏิบัติงาน (Information in action) เป็นแนวทางในการกำหนดความคิด พฤติกรรมและการสื่อสารระหว่างบุคคล

Stewart (1997: 18) ให้ความหมายว่า ความรู้ คือ ทรัพยากรที่มีความสำคัญมากกว่าทรัพย์สินทางการเงิน ตำแหน่งทางการตลาด เทคโนโลยี หรือสินทรัพย์อื่น ๆ ขององค์กร

Davenport and Prusak (2000: 5) ให้ความหมายของความรู้ไว้ว่าหมายถึงกรอบของการประสมประสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความรอบรู้ในบริบท และความรู้แจ้งอย่างช้าชอง เป็นการประสมประสานที่ให้กรอบสำหรับการประเมินค่า และการนำเอาประสบการณ์กับสารสนเทศใหม่ ๆ มาผสมรวมเข้าด้วยกัน มันเกิดขึ้นและถูกนำไปประยุกต์ในใจของคนทีู้สำหรับในแง่ขององค์กรนั้น ความรู้มักจะสั่งสมอยู่ในรูปของเอกสารหรือแฟ้มเก็บเอกสารต่าง ๆ รวมไปถึงสั่งสมอยู่ในการทำงาน อยู่ในกระบวนการ อยู่ในการปฏิบัติงานและอยู่ในบรรทัดฐานขององค์กร

Natarajan and Shekhar (2001: 18) กล่าวว่า ความรู้ (Knowledge) คือสารสนเทศระดับสูงที่ถูกนำมาปรุงแต่ง และตีความตามความชำนาญของแต่ละบุคคล กลายเป็นความรู้ใหม่

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า ความรู้ คือ ข้อเท็จจริงที่เกิดจากการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ ค่านิยม ความเชื่อ ข้อมูลสารสนเทศ ที่ถูกนำมาหลอมรวมกันและถูกบันทึก

อยู่ในสมองของแต่ละบุคคล หรือฝังตัวอยู่ในกระบวนการจัดการและในเอกสารรูปแบบต่าง ๆ ซึ่งความรู้นี้จะทำให้บุคคลหรือองค์กรเกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2) ความแตกต่างระหว่างข้อมูล สารสนเทศ และความรู้

โดยปกติแล้วคำว่า ข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ เป็นคำที่มีความหมายใกล้เคียงกัน จนทำให้เกิดความเข้าใจผิด ส่งผลให้มีการนำไปใช้อย่างไม่ถูกต้อง ดังนั้น จึงมีผู้ให้ความหมายของคำเหล่านี้ไว้ดังต่อไปนี้

พรธิดา วิเชียรปัญญา (2547: 21) อธิบายความแตกต่างระหว่างข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ ไว้ดังนี้

1. ข้อมูล (Data) หมายถึง ข้อมูลดิบที่เกิดจากการทำงานประจำวัน ซึ่งถือว่าเป็นข้อมูลในระดับปฏิบัติการ (Transaction process)
2. สารสนเทศ (Information) ได้จากการนำข้อมูลไปผ่านกระบวนการประมวลผล เช่น การจัดกลุ่มของข้อมูลขึ้นเป็นรายงาน หรือการแยกข้อมูลออกเป็นส่วน จำแนกตามประเภทของความต้องการในการใช้งาน หรือการคัดเลือกข้อมูลที่ไม่จำเป็นออกจากระบบ เป็นต้น ผลผลิตที่ได้จากการประมวลผลของข้อมูลดิบ คือ สารสนเทศ
3. ความรู้ (Knowledge) เป็นกระบวนการของการขัดเกลา เลือกลงและบูรณาการการใช้สารสนเทศจนเกิดเป็นความรู้ใหม่ (New knowledge) ความรู้ใหม่จึงเกิดขึ้นจากการผสมผสานความรู้และประสบการณ์เดิมผนวกกับความรู้ใหม่ที่ได้รับ ความรู้ดังกล่าวเป็นสิ่งที่อยู่ภายในบุคคล เป็นความรู้ที่ไม่ปรากฏชัดแจ้ง (Tacit Knowledge) หากเมื่อความรู้เหล่านั้นได้ถูกถ่ายทอดออกมาในรูปของการเขียนที่เป็นลายลักษณ์อักษร ความรู้นั้นก็จะกลายเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ความรู้ดังกล่าวจะมีคุณค่าเมื่อนำมาใช้ในกระบวนการตัดสินใจ (Decision Making)

Natarajan and Shekhar (2001: 17-18) ได้กล่าวถึง The D I K W Quarter ซึ่งอธิบายความแตกต่างระหว่างข้อมูล สารสนเทศ ความรู้ และภูมิปัญญา ไว้ดังนี้

1. ข้อมูล (Data) คือเนื้อหาที่แยกออกเป็นส่วน ๆ ไม่สามารถสร้างความเข้าใจได้ด้วยตนเอง
2. สารสนเทศ (Information) คือกระบวนการและการประมวลผลข้อมูล
3. ความรู้ (Knowledge) คือสารสนเทศระดับสูงที่ถูกนำมาปรุงแต่ง และตีความตามความชำนาญของแต่ละบุคคล กลายเป็นความรู้ใหม่
4. ภูมิปัญญา (Wisdom) คือการสังเคราะห์และวิเคราะห์ความรู้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งไม่ได้เกิดจากสัญชาตญาณ และเป็นสิ่งที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล ซึ่งเป็นปัจจัยที่ไม่ได้มีมาก่อน

Marquardt (2002: 140-141) กล่าวว่า องค์การไม่สามารถที่จะจัดการความรู้ในองค์การของตนเองได้ ถ้าหากไม่สามารถให้นิยามของคำว่า “ความรู้” และไม่สามารถระบุได้ว่า ความรู้ชนิดใดที่มีความจำเป็นต่อองค์การ เพราะความรู้แต่ละชนิดไม่ได้มีคุณค่าเท่าเทียมกัน ความรู้ที่มีลำดับสูง ก็ยังมีความหมายและมีคุณค่ามากขึ้น และสามารถอธิบายความสำคัญจากลำดับล่างขึ้นไปได้ 5 ลำดับ ดังนี้

1. ข้อมูล (Data) ประกอบด้วย ตัวหนังสือ ข้อเท็จจริง รูปภาพที่สื่อความหมาย และรหัสตัวเลขต่าง ๆ ซึ่งปราศจากบริบทและยังไม่มี ความหมาย

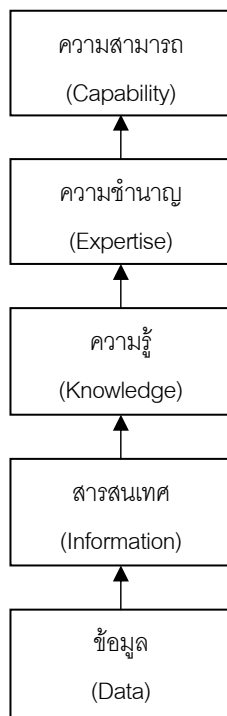
2. สารสนเทศ (Information) หมายถึง ข้อมูลซึ่งเติมไปด้วยบริบทและความหมาย ซึ่งรูปแบบและเนื้อหาของมันสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในงานได้ หลังจากที่ได้ผ่านการจัดรูปแบบ จัดประเภทและประมวลผลแล้ว

3. ความรู้ (Knowledge) ประกอบด้วย สาระ หลักการ และประสบการณ์ ซึ่งสามารถชี้แนะแนวทางในการดำเนินการ การบริหารงาน การแก้ปัญหาและการตัดสินใจ โดยความรู้ทำให้คนสามารถให้ความหมายแก่ข้อมูล และสร้างเป็นสารสนเทศได้ เมื่อมีความรู้คนก็สามารถจะจัดการกับแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่และปฏิบัติงานได้อย่างชาญฉลาด

4. ความชำนาญ (Expertise) คือ การประยุกต์ใช้ความรู้ที่เหมาะสมและมีประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายและเพื่อปรับปรุงผลการปฏิบัติงาน

5. ความสามารถ (Capability) ประกอบด้วย การใช้กำลังความสามารถและความชำนาญขององค์การ ในการสร้างผลิตภัณฑ์และบริการ หรือกระบวนการในผลการปฏิบัติงานขั้นสูง โดยความสามารถนี้ต้องอาศัยการบูรณาการ ความร่วมมือและการประสานงานของบุคคลและทีมงานทุกคน ความสามารถไม่ได้เป็นแค่ผลการปฏิบัติงานในปัจจุบันเท่านั้น แต่มันคือความสามารถที่จะเรียนรู้ สร้างสรรค์ และสร้างนวัตกรรมใหม่ ๆ ให้แก่องค์การ

ลำดับชั้นของความรู้ดังกล่าว แสดงดังแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 ลำดับขั้นของความรู้
แหล่งที่มา : Marquardt (2002: 141)

จะเห็นได้ว่า ข้อมูล สารสนเทศ และความรู้ มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน แต่ก็มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ดังนั้น หากบุคคลหรือองค์กรใดมีข้อมูลอยู่ ควรนำไปจัดกระทำ เพื่อให้กลายเป็นสารสนเทศ และนำสารสนเทศไปขัดเกลา เลือกใช้ หรือบูรณาการการใช้ สารสนเทศให้เกิดเป็นความรู้ใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อไป

3) ประเภทของความรู้

ความรู้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าสำหรับบุคคลและองค์กรต่าง ๆ การที่จะสามารถใช้ ความรู้ให้เป็นประโยชน์สูงสุดนั้น จำเป็นต้องรู้จักใช้ความรู้ที่มีอยู่ให้ถูกต้องตรงตามประเภทของ ความรู้ ดังที่มีผู้แบ่งประเภทของความรู้ไว้ดังนี้

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 16) กล่าวว่า ความรู้ในองค์กรมี 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่มีอยู่ในแต่ละบุคคล (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่อยู่ในสมอง และความเชี่ยวชาญของแต่ละคน เช่น ความเชื่อ อุดมคติ
2. ความรู้บันทึกไว้ (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่บันทึกไว้ในเอกสาร สื่อ สิ่งพิมพ์ สื่อโสตทัศน์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ที่ทุกคนสามารถเข้าไปค้นหาและใช้ได้

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) แบ่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ความรู้ที่ฝังอยู่ในคน (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ได้จากประสบการณ์ พรสวรรค์หรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคลในการทำความเข้าใจในสิ่งต่าง ๆ เป็นความรู้ที่ไม่สามารถถ่ายทอดออกมาเป็นคำพูดหรือลายลักษณ์อักษรได้โดยง่าย เช่น ทักษะในการทำงาน งานฝีมือ หรือการคิดเชิงวิเคราะห์ บางครั้ง จึงเรียกว่าเป็นความรู้แบบนามธรรม

2. ความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวม ถ่ายทอด ได้โดยผ่านวิธีต่าง ๆ เช่น การบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร ทฤษฎี คู่มือต่าง ๆ และบางครั้งเรียกว่า เป็นความรู้แบบรูปธรรม

กัมปนาท ศรีเชื้อ (2549) แบ่งประเภทขององค์ความรู้เป็น 2 ประเภท ดังนี้

1. องค์ความรู้ที่สามารถอธิบายได้ เป็นองค์ความรู้ที่สามารถทำความเข้าใจได้ จากการฟัง การอธิบาย การอ่าน และนำไปใช้ปฏิบัติ ซึ่งจะถูกจัดไว้อย่างมีแบบแผนมีโครงสร้าง และอธิบายกระบวนการวิธี ขั้นตอนที่สามารถนำไปใช้ได้

2. องค์ความรู้ที่ไม่สามารถอธิบายได้หรืออธิบายได้ยาก เป็นองค์ความรู้ที่ อธิบายได้ยากหรือในบางครั้งไม่สามารถอธิบายว่าเกิดความรู้เหล่านั้นได้อย่างไร ไม่มีแบบแผน หรือโครงสร้างแน่ชัด มักเกิดขึ้นกับตัวบุคคล ผลของการถ่ายทอดขึ้นอยู่กับผู้ถ่ายทอดและผู้รับเป็น สำคัญ

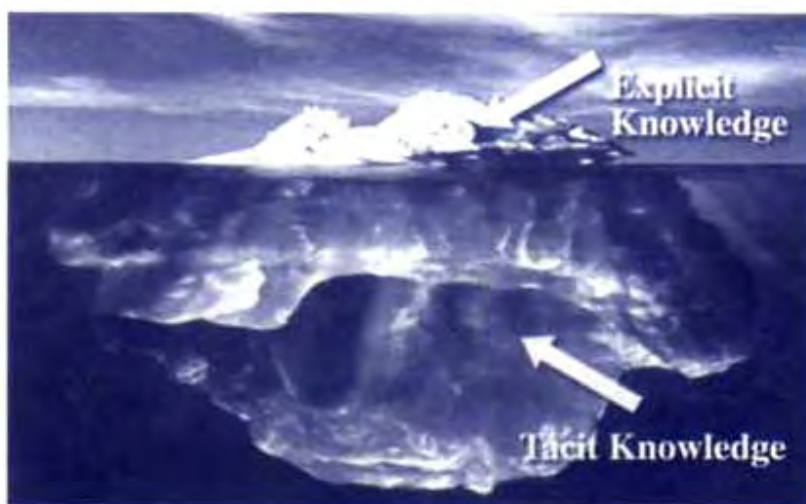
Polanyi and Nonaka (อ้างถึงใน บุญดี บุญญากิจ และคณะ, 2547: 16) จำแนก ความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ Tacit และ Explicit Knowledge ซึ่งความรู้แต่ละประเภทมีความหมายดังต่อไปนี้

1. Tacit Knowledge เป็นความรู้ที่อยู่ในตัวของแต่ละบุคคล เกิดจากประสบการณ์ การเรียนรู้ หรือพรสวรรค์ต่าง ๆ ซึ่งสื่อสารหรือถ่ายทอดในรูปของตัวเลข สูตร หรือลายลักษณ์อักษร ได้ยาก ความรู้ชนิดนี้พัฒนาและแบ่งปันกันได้และเป็นความรู้ที่ก่อให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

2. Explicit Knowledge เป็นความรู้ที่เป็นเหตุเป็นผล สามารถรวบรวมและถ่ายทอด ออกมาในรูปแบบต่าง ๆ ได้ เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร และรายงานต่าง ๆ ซึ่งทำให้คนสามารถ เข้าถึงได้ง่าย

เมื่อพิจารณาสัดส่วนความรู้ทั้ง 2 ประเภท จะพบว่าความรู้ขององค์การส่วนใหญ่ เป็นความรู้ประเภท Tacit มากกว่าความรู้ประเภท Explicit หลายเท่า โดยอาจเปรียบเทียบเป็น อัตราส่วนระหว่างความรู้ประเภท Tacit : Explicit เป็น 80 : 20 หรือ เช่นเดียวกับที่ผู้เชี่ยวชาญ หลายท่านกล่าวไว้ว่า ถ้าจะเปรียบเทียบกับปรากฏการณ์ธรรมชาติ เช่น ภูเขาน้ำแข็ง เราสามารถ

เปรียบเทียบได้ว่า Explicit เปรียบเสมือนส่วนของภูเขาน้ำแข็งที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมา ซึ่งเป็นส่วนน้อยมาก (ประมาณ 20% ของทั้งหมด) เมื่อเปรียบเทียบกับส่วนของภูเขาที่อยู่ใต้น้ำ ซึ่งมากถึง 80% ซึ่งเป็นส่วนของ Tacit แสดงดังแผนภาพที่ 3

แผนภาพที่ 3 ภูเขาน้ำแข็ง (ความรู้ 2 ประเภท)
ที่มา : บุญดี บุญญากิจ และคณะ (2547: 16)

Takeuchi and Nonaka (2004: 187) แบ่งประเภทของความรู้ออกเป็น 2 ลักษณะคือ

1. ความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) เป็นความรู้ที่สามารถพูดได้อย่างชัดแจ้งในภาษาที่เป็นทางการ รวมถึงข้อความ ไวยากรณ์ ลักษณะสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ คุณลักษณะเฉพาะอื่น ๆ รวมถึงประสบการณ์การเรียนรู้ การเรียนรู้โดยตรง การเรียนรู้จากความผิดพลาด ความรู้ที่ถูกสร้างขึ้นด้วยตัวของมันเอง ความรู้ที่แสดงออกด้วยการพูดที่ได้จากการสังเกต ความรู้ที่รวบรวมจากความคิด คุณค่า อารมณ์ และสัญลักษณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

2. ความรู้ที่ซ่อนเร้น (Tacit Knowledge) เป็นความรู้ที่ยากจะบอกเป็นภาษาที่เป็นทางการ หรือมีรูปแบบเป็นความรู้ส่วนบุคคลที่ฝังตรึงในประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และเกี่ยวข้องกับปัจจัยที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อของแต่ละคน มุมมอง และระบบคุณค่า ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 มิติ เช่น ทักษะ ความรู้เนื่องจากการลงมือกระทำ (Know-how) ประสบการณ์ที่ซับซ้อน มิติด้านการรับรู้ เช่น การจัดการ รูปแบบการนึกคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ การสะท้อนภาพของข้อเท็จจริง และการมองภาพอนาคต ความรู้ที่ซ่อนเร้นเป็นความรู้ที่ไม่ง่ายในการทำให้ชัดแจ้ง

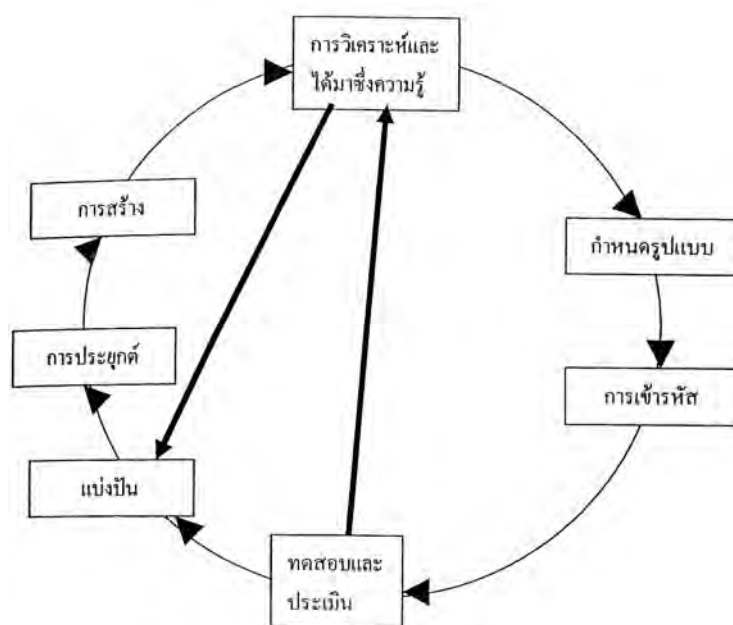
จากประเภทของความรู้ดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่ามี การจัดแบ่งประเภทของความรู้ในลักษณะที่คล้ายคลึงกัน เมื่อนำมาผนวกเข้าด้วยกันแล้วจะพบว่า สามารถจัดแบ่งของความรู้ได้

เป็น 2 ประเภท คือ ความรู้ภายในตัวบุคคล และความรู้ภายนอกที่ปรากฏชัดแจ้ง ซึ่งความรู้ภายในตัวบุคคลนั้นเป็นความรู้ที่สะท้อนให้เห็นความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมา สามารถทำให้ชัดแจ้งได้ยาก เช่น รูปแบบการคิด ความเชื่อ ความเข้าใจ หรือทักษะต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนความรู้ภายนอกที่ปรากฏชัดแจ้งนั้น เป็นความรู้ที่สามารถรวบรวมและถ่ายทอดออกมาเป็นลายลักษณ์อักษรในรูปแบบต่าง ๆ ได้และง่ายต่อการที่บุคคลจะเข้าถึง เช่น หนังสือ คู่มือ เอกสาร และรายงานต่าง ๆ เป็นต้น

4) การสร้างความรู้ขององค์กร

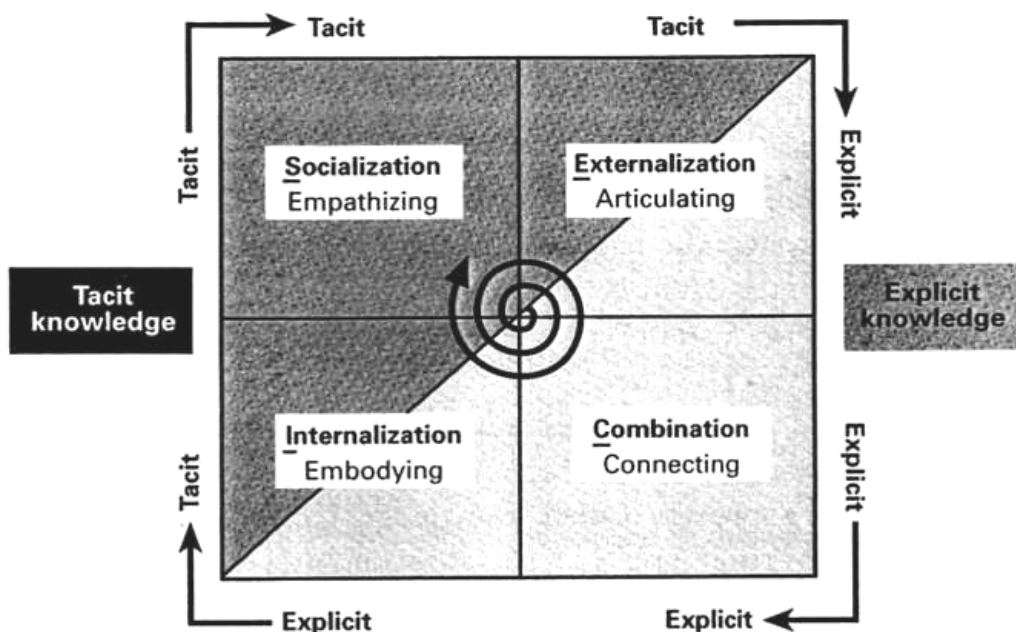
องค์กรสามารถสร้างความรู้ได้ด้วยวิธีการที่ต่างกัน ดังที่ ดนัย เทียนพุ่ม (2545: 89) ได้การออกแบบการพัฒนาความรู้ในองค์กรไว้ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. การวิเคราะห์และได้มาซึ่งความรู้ โดยจะเกี่ยวข้องกับความรู้โดยนิยามให้แน่ชัดกับความรู้โดยปริยาย
2. การกำหนดรูปแบบ เพื่อนำไปสู่วิธีการสร้างความรู้ เช่น กฎ นิยาม กรณีปฏิบัติ เหมือนเป็นการสร้างระบบของความรู้ (Taxonomy)
3. การเข้ารหัส เช่น อาจจะอยู่ในรูปของซอฟต์แวร์
4. การทดสอบและประเมิน ซึ่งในขั้นนี้ถือเป็นขั้นสุดท้าย หากพบว่าผ่านการประเมินแล้วนำไปใช้ได้ ความรู้เหล่านั้นก็จะนำไปสู่การแบ่งปัน การประยุกต์ใช้และนำกลับไปสร้างเป็นความรู้ใหม่ต่อไป หากใช้ไม่ได้ก็จะกลับมาเป็นขั้นตอนแรกใหม่อีกครั้ง ดังแผนภาพที่ 4

แผนภาพที่ 4 การออกแบบและพัฒนาความรู้ในองค์กรของบริษัท นาโกต้า จำกัด
ที่มา : ดนัย เทียนพุ่ม (2545: 89)

Takeuchi and Nonaka (2004: 187-188) กล่าวว่า ความรู้ใหม่เริ่มต้นที่ปัจเจกบุคคลเสมอ และจะถูกแปรเปลี่ยนเป็นความรู้ขององค์กร ความรู้ใหม่ขององค์กรจะเกิดขึ้นจากปฏิกิริยาระหว่างความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้งกับความรู้โดยนัย ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องเป็นวงจร มี 4 ประการ ดังแสดงในแผนภาพที่ 5

แผนภาพที่ 5 การสร้างความรู้ขององค์กร

ที่มา : Takeuchi and Nonaka (2004: 188)

จากภาพที่ 5 แสดงให้เห็นว่าองค์กรมีการสร้างความรู้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) กับความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ซึ่งเรียกปฏิสัมพันธ์แบบนี้ว่า “การแปลงความรู้” (Knowledge Conversion) โดยที่กระบวนการของการแปลงความรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. **Socialization** เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้โดยนัยผ่านการแบ่งปันประสบการณ์อันเนื่องมาจากอยู่ในสภาพแวดล้อมเดียวกัน โดยที่บุคคลสามารถรับความรู้โดยนัยได้จากการสังเกต ลอกเลียนแบบ หรือการลงมือปฏิบัติ

2. **Externalization** เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้โดยนัยไปเป็นความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง ขั้นตอนนี้นับว่าเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการสร้างความรู้ เพราะเป็นขั้นที่ความรู้โดยนัยถูกทำให้ชัดแจ้งโดยการเปรียบเทียบ ใช้ตัวอย่างหรือตั้งสมมุติฐาน

3. **Combination** เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดแจ้ง นั่นคือ ทำให้ความคิดต่าง ๆ เป็นระบบจนกลายเป็นความรู้ ความรู้ที่นำมารวมกันนี้เกิดจาก

การแลกเปลี่ยนของบุคคลเป็นหลักรวมกับความรู้ที่ผ่านสื่อหรือช่องทางความรู้ต่าง ๆ เช่น การแลกเปลี่ยนเอกสาร การประชุม การสนทนาทางโทรศัพท์ หรือเครือข่ายการติดต่อสื่อสารทางคอมพิวเตอร์ เป็นต้น ดังนั้น ความรู้ใหม่ในกระบวนการนี้จึงต้องมีการจัดหมวดหมู่ของความรู้ให้ชัดเจน

4. **Internalization** เป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงความรู้ที่ปรากฏชัดเจนไปเป็นความรู้โดยนัย จากความรู้ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับทั้งที่เป็นความรู้โดยนัยและความรู้ที่ปรากฏชัดเจนก็จะรวมกันกลับไปเป็นความรู้โดยนัยที่ฝังอยู่ในตัวบุคคลนั้น ๆ อีกครั้ง ซึ่งกลายเป็นทรัพย์สินที่แต่ต้องไม่ได้ แต่มีค่ายิ่งขององค์การ

จะเห็นได้ว่าการสร้างความรู้ในองค์กรนั้นเกิดขึ้นจากปฏิสัมพันธ์ระหว่าง Explicit Knowledge กับ Tacit Knowledge ที่อยู่ในตัวบุคคล และจะเปลี่ยนแปลงกลายเป็นความรู้ขององค์การในที่สุด การที่องค์การจะสร้างความรู้ให้เกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้ที่มีความรู้และรู้จักสร้างความรู้ใหม่ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การสร้างความรู้ขององค์การต่อไป

1.1.2 การจัดการความรู้

1) ความหมายของการจัดการความรู้

นักวิชาการและนักการศึกษาต่าง ๆ ได้ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

ฮันคัตต์ (2544) ให้ความหมายของการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง การมอบข้อมูลที่ถูกต้องแก่บุคคลที่ถูกต้อง ในเวลาที่ถูกต้อง

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 15-16) ให้ความหมายของคำว่าจัดการความรู้ หมายถึง การจัดการสารสนเทศ (Information) และการบริหารคน (People) ในทุกองค์การมีการใช้สารสนเทศที่จัดเก็บไว้ในรูปดิจิทัลและจัดเก็บความรู้ใหม่ที่บุคคลในองค์การมี เพื่อเผยแพร่และแบ่งปันการใช้สารสนเทศในองค์การ จึงจำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต และโซลูชันกรุปแวร์เป็นเครื่องมือ โดยการจัดเก็บความรู้นั้นไม่เพียงเฉพาะความรู้ในองค์การ แต่เป็นความรู้นอกองค์การที่เป็นประโยชน์ต่อการทำงานขององค์การด้วย

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547: 23) ให้ความหมายของการจัดการความรู้ว่า “เป็นกระบวนการในการนำความรู้ที่มีอยู่หรือเรียนรู้มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร โดยผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การสร้าง รวบรวม แลกเปลี่ยนและใช้ความรู้ เป็นต้น”

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548) ให้ความหมายของการจัดการความรู้ในองค์การว่า หมายถึง การรวบรวมองค์ความรู้ที่มีอยู่ในองค์การ ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในตัวบุคคลหรือเอกสาร มาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อให้ทุกคนใน

องค์กรสามารถเข้าถึงความรู้และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้องค์กรมีความสามารถในเชิงแข่งขันสูงสุด

วิจารณ์ พานิช (2550) ได้ให้ความหมายของ คำว่า “การจัดการความรู้” ไว้คือ สำหรับนักปฏิบัติ การจัดการความรู้คือ เครื่องมือเพื่อการบรรลุเป้าหมายอย่างน้อย 4 ประการ ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ บรรลุเป้าหมายของงาน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาคน บรรลุเป้าหมายการพัฒนาองค์กรไปเป็นองค์กรเรียนรู้ และบรรลุความเป็นชุมชน เป็นหมู่คณะ ความเอื้ออาทรระหว่างกันในที่ทำงาน

Tiwana (2001: 34) ให้นิยามของการจัดการความรู้ไว้ว่า เป็นกระบวนการจัดการความรู้ขององค์กร เพื่อสร้างคุณค่าให้กับธุรกิจ และดำรงไว้ซึ่งการได้เปรียบในการแข่งขัน โดยการสื่อสารและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าอันนำไปสู่ความเจริญที่เป็นคุณค่าสูงสุดของธุรกิจ

Takeuchi and Nonaka (2004) ให้ความหมายไว้ว่า การจัดการความรู้ เป็นกระบวนการสร้างความรู้ใหม่อย่างต่อเนื่อง โดยทำการเผยแพร่ความรู้อย่างกว้างขวางตลอดทั้งองค์กร รวมถึงผลิตภัณฑ์ บริการทางเทคโนโลยี และระบบใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งบางครั้งก็เป็นการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร

สรุปได้ว่า การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการใด ๆ ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรวบรวมองค์ความรู้ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคคลหรือภายในองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ โดยนำมาพัฒนาให้เป็นระบบเพื่อที่จะนำมาใช้หรือถ่ายทอดแก่กัน ให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้ และพัฒนาตนเองให้เป็นผู้รู้ รวมทั้งปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ ความรู้ที่ได้รับการจัดการอย่างเป็นระบบนี้จะคงอยู่เป็นความรู้ขององค์กรตลอดไป

2) ประโยชน์ของการจัดการความรู้

การจัดการความรู้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์กรตามที่ผู้กล่าวไว้ดังต่อไปนี้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 25-26) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ในองค์กรไว้ดังนี้

1. ช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานไม่ต้องทำงานด้วยการลองผิดลองถูก
3. วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน ช่วยขจัดปัญหาในเรื่องเดียวกันได้
4. ค้นหาความรู้ได้ตลอดเวลา เป็นการพัฒนาตนเองโดยการศึกษาตลอดชีวิต
5. เป็นการสร้างนวัตกรรมใหม่ โดยการเรียนรู้ต่อยอดจากความรู้ที่ฝังในตัวตนของผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน

6. ไม่ต้องเสียเวลาทำวิจัยและพัฒนาความรู้ในบางเรื่อง
7. ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในองค์กรที่สามารถเรียกใช้ประโยชน์และเผยแพร่ได้
8. บางอย่างไม่ต้องเรียนรู้จากประสบการณ์ตนเองสามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ของผู้ที่ทำสำเร็จมาก่อน จะช่วยย่นระยะเวลาในการทำงานได้
9. มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการทำงานในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ จิตสำนึกของความเป็นผู้ให้ วินัยการค้นหา ค้นคว้า ยอมรับฟังความคิดเห็นผู้อื่น มีพลังในการคิดสร้างสรรค์ ชัยชนะ อุดหนุน มีจิตใจประชาธิปไตย และการจัดการความรู้ที่ได้มาโดยการแลกเปลี่ยน

Bacha (2002 อ้างถึงใน จิรัชณา วิเชียรปัญญา, 2549: 56) กล่าวถึงประโยชน์ของการจัดการความรู้ไว้ 8 ประการดังนี้

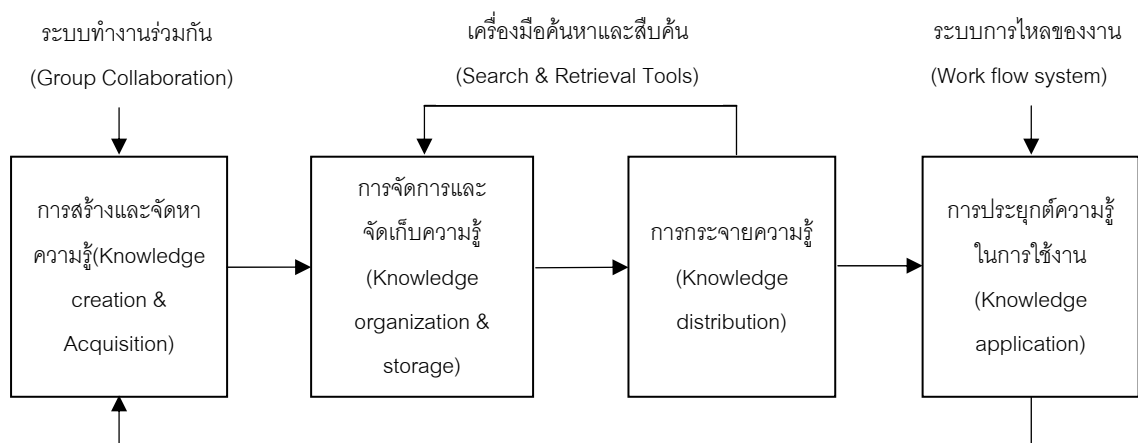
1. ป้องกันความรู้สูญหาย การจัดการความรู้ทำให้องค์กรสามารถรักษาความเชี่ยวชาญ ความชำนาญ และความรู้ที่อาจสูญหายไปพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงของบุคลากร เช่น การเกษียณอายุทำงานหรือการลาออกจากงาน เป็นต้น
2. เพิ่มประสิทธิภาพในการตัดสินใจ ประเภท คุณภาพ และความสะดวกในการเข้าถึง ความรู้เป็นปัจจัยสำคัญของการเพิ่มประสิทธิภาพการตัดสินใจ เนื่องจากผู้ที่มีหน้าที่ตัดสินใจสามารถตัดสินใจได้อย่างรวดเร็วและมีคุณภาพ
3. ความสามารถในการปรับตัวและมีความยืดหยุ่น การทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีความเข้าใจในงานและวัตถุประสงค์ของงานโดยไม่ต้องมีการควบคุม หรือมีการแทรกแซงมากนัก จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานสามารถทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ และพัฒนาจิตสำนึกในการทำงาน
4. ความได้เปรียบในการแข่งขัน การจัดการความรู้ช่วยให้องค์กรมีความเข้าใจลูกค้า แนวโน้มของตลาดและการแข่งขัน ทำให้สามารถลดช่องว่างและเพิ่มโอกาสในการแข่งขันได้
5. การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการพัฒนาความสามารถขององค์กรในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรมนุษย์ที่มีอยู่ ได้แก่ สิทธิบัตร เครื่องหมายการค้า และลิขสิทธิ์ เป็นต้น
6. การยกระดับผลิตภัณฑ์ การนำการจัดการความรู้มาใช้เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการบริการ ซึ่งจะเป็นการเพิ่มคุณค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ
7. การบริหารลูกค้า การศึกษาความสนใจและความต้องการของลูกค้า จะเป็นการสร้างความพึงพอใจ และเพิ่มยอดขายและสร้างรายได้ให้แก่องค์กร
8. การลงทุนทางทรัพยากรบุคคล การเพิ่มความสามารถในการแข่งขันผ่านการเรียนรู้ร่วมกัน การจัดการด้านเอกสาร การจัดการกับความรู้ที่ไม่เป็นทางการเป็นการเพิ่มความสามารถให้แก่องค์กรในการจ้างและฝึกฝนบุคลากร

การจัดการความรู้มีประโยชน์ต่อการพัฒนาองค์การดังที่ได้นำเสนอมาข้างต้น หน่วยงานต่าง ๆ ควรที่จะตระหนักและนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการบริหารจัดการองค์การ สำหรับการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจะนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาทำการพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้น และมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ เป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้

3) กระบวนการจัดการความรู้

การที่องค์การต่าง ๆ จะสามารถสร้างและจัดการความรู้ทั้งที่มีอยู่เดิมภายในองค์การ และความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลนั้น จำเป็นต้องมีกระบวนการในการจัดการความรู้ ดังที่มีผู้เสนอแนวคิดไว้ดังต่อไปนี้

โกศล ดีศีลธรรม (2546: 34-35) แบ่งกระบวนการจัดการความรู้ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังแผนภาพที่ 6

แผนภาพที่ 6 กระบวนการจัดการความรู้

ที่มา : โกศล ดีศีลธรรม (2546: 35)

จากแผนภาพที่ 6 สามารถอธิบายกระบวนการจัดการความรู้ได้เป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

1. การสร้างและจัดหาความรู้ (Knowledge creation & Acquisition) เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญต่อการสร้างนวัตกรรมระยะยาว เพื่อสร้างความแข็งแกร่งในกับองค์การ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความรู้โดยนัย (Tacit Knowledge) ที่มีได้แสดงออกในรูปของเอกสาร แต่องค์การมักกระตุ้นให้บุคลากรสร้างองค์ความรู้ เพื่อสร้างกลยุทธ์ให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมขององค์การ โดยส่งเสริมให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดและใช้สารสนเทศทางความรู้ ตัวอย่างของอุตสาหกรรมรถยนต์ญี่ปุ่นที่สร้างความรู้ในการพัฒนารูปแบบของรถ โดยใช้นโยบาย

การพัฒนาทรัพยากรบุคคลอย่างการสับเปลี่ยนพนักงาน (Rotate) ให้ทำงานในหน้าที่ต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิด Tacit Knowledge ที่มุ่งพัฒนาบุคลากรให้เป็นผู้สร้างความรู้ (Knowledge creator)

2. การจัดการและจัดเก็บความรู้ (Knowledge organization & storage) เป็นการจัดเก็บความรู้ที่สร้างให้เป็นหมวดหมู่ และเก็บลงในฐานข้อมูล

3. การกระจายความรู้ (Knowledge distribution) โดยใช้เครื่องมือในการสืบค้นสารสนเทศทางความรู้จากฐานข้อมูลที่จัดเก็บ แล้วกระจายสู่หน่วยงานต่าง ๆ เพื่อการใช้งาน

4. การประยุกต์ความรู้ในการใช้งาน (Knowledge application) การเชื่อมโยงกิจกรรมหลักต่างๆ ผ่านระบบการไหลของงานด้วยระบบเครือข่าย(Network) ไปยังหน่วยงานต่างๆ

จรัส สุวรรณเวลา (2547: 6-13) ยังได้กล่าวถึงการจัดการความรู้เฉพาะส่วนที่มีความรู้สะสมอยู่ ไปถึงการใช้ประโยชน์จากความรู้เป็นขั้นตอนสำคัญ ๆ ได้แก่

1. การเข้าถึงความรู้ (Knowledge access) ในการจัดการเพื่อเผชิญกับการเข้าถึงความรู้ ต้องสามารถให้เกิดขึ้นจาก

1.1 ขนาดความสามารถในการเชื่อมโยงทางการสื่อสาร

1.2 ความสามารถและเจตคติของบุคคล

1.3 การจัดการเพื่อให้เข้าถึงความรู้ได้ง่าย

1.4 การสร้างความรู้ที่ใช้ได้ง่าย

2. การประเมินความถูกต้องของความรู้ (Knowledge validation) นอกจากการเข้าถึงความรู้ที่ได้มาแล้วจะต้องสามารถใช้วิจารณ์ญาณพิจารณาในความถูกต้องเชื่อถือได้ เพราะมีข้อมูลอยู่มากและอ้างว่าเป็นความรู้ ซึ่งไม่ได้มาด้วยกระบวนการวิจัยที่ถูกต้อง จึงต้องมีวิธีการสร้างและประเมินคุณภาพของรู้นั้นทั้งจากปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก ทั้งความตรงของปัญหาและความสามารถในการขยายความ การใช้ประโยชน์จากการวิจัย

3. การประเมินคุณค่าของความรู้ (Knowledge valuation) เป็นการพิจารณาความคุ้มค่าในการนำมาใช้ประโยชน์ในแต่ละสถานการณ์ โดยดูถึงราคาค่าใช้จ่ายและผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคมและความเป็นไปได้ที่ใช้ ซึ่งความรู้บางอย่างแม้ถูกต้องตามหลักวิชาการแต่ไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้ก็ได้ด้วยเหตุผลต่าง ๆ เช่น ไม่คุ้มค่า ราคาแพงเกินประโยชน์ ขัดกับความเชื่อความเชื่อทางวัฒนธรรม ปฏิบัติจริงได้ยาก ขาดสิ่งจำเป็น หรือไม่สร้างคามยุติธรรมและศักดิ์ศรีมนุษย์

4. การย่อยความรู้ให้ใช้ได้ง่าย (Knowledge optimization) เพราะในบางครั้งที่มีความรู้มีอยู่มากและอยู่ในสภาพที่ไม่เหมาะกับการนำไปใช้งาน หรือมากเกินไปกว่าที่ผู้ปฏิบัติงานที่ใช้ความรู้แต่ละคนจะสามารถติดตามและกลั่นกรองมาเองได้ ด้วยอาจมีข้อจำกัดด้านเวลา

ความสามารถในการเข้าถึงความรู้ การมีกระบวนการและผู้รับทำงานที่จะย่อยความรู้ให้ได้ใช้ได้ ง่าย จึงเป็นสิ่งจำเป็น ที่จะต้องข้อมูลความรู้เฉพาะกรณีที่จะใช้ความรู้ เช่น คู่มือที่เน้นการใช้ความรู้ ทางการปฏิบัติ หรือเอกสารที่อ่านได้ง่าย รายงานที่ออกมาในรูปแบบปฏิบัติที่ดีที่สุด (Best practice) เป็นต้น

5. การกระจายและเผยแพร่ความรู้ (Knowledge dissemination) ด้วยเหตุที่ ความรู้ที่จำเป็นมักจะอยู่ห่างจากผู้ใช้ หรืออยู่ในส่วนงานที่ต่างกัน จึงจำเป็นต้องมีการกระจายและ เผยแพร่ความรู้ไม่อยู่ในเฉพาะในวงวิชาการ หรือสายวิชาชีพแต่จะกลายเป็นสมบัติสาธารณะที่ ทุกคนเข้าถึงและได้ใช้

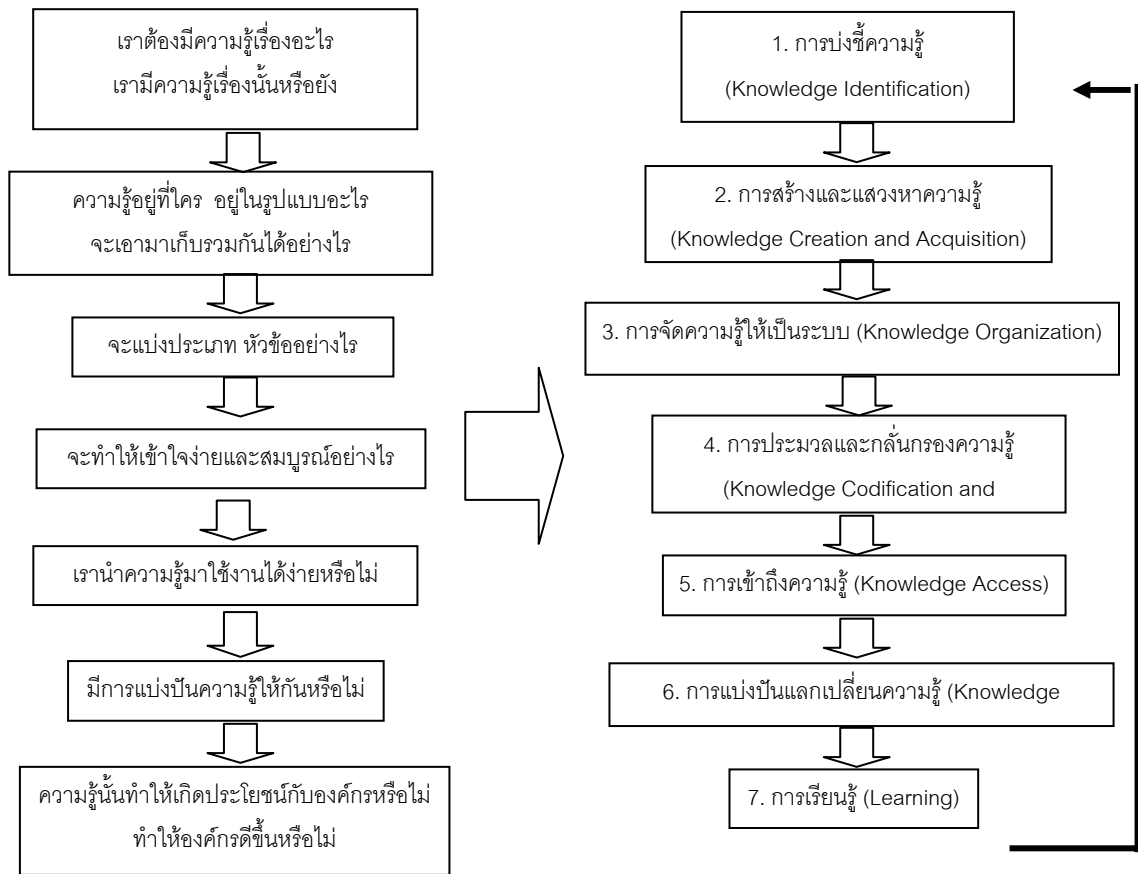
น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 19, 30) กล่าวถึงกระบวนการของการจัดการความรู้ไว้ว่า ประกอบด้วยแนวทางและขั้นตอนของการจัดการความรู้ 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การจัดหาหรือการสร้างความรู้ (Knowledge acquisition) เป็นกระบวนการ พัฒนาและการสร้างความรู้ใหม่จากทักษะและความสัมพันธ์ระหว่างคนในองค์กร เป็นวิธีการ พัฒนาความรู้ของแต่ละบุคคลในลักษณะของกระบวนการแลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยการระดม ความคิด การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างบุคคลในกลุ่ม

2. การแบ่งปันความรู้ (Knowledge sharing) เป็นขั้นตอนในการนำเอาความรู้ที่ สร้างไว้หรือบันทึกไว้ ออกมาเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้และแพร่หลายในองค์กร โดยใช้เครื่องมือใน การติดต่อสื่อสาร การแบ่งปันความรู้เป็นการสร้างวัฒนธรรมใหม่ในองค์กร

3. การใช้หรือการเข้าถึงความรู้ (Knowledge utilization) เป็นการนำความรู้ใน องค์กรจากฐานข้อมูล วรรณกรรม เอกสาร การสนทนา เป็นการผสมผสานความรู้จากแหล่งต่างๆ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจและการดำเนินงาน

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547: 54-59) เสนอกระบวนการจัดการความรู้ไว้ 7 ขั้นตอน ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิต แห่งชาติ (2548) ดังแผนภาพที่ 7

แผนภาพที่ 7 กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548)

จากแผนภาพที่ 7 สามารถอธิบายกระบวนการจัดการความรู้ได้ดังนี้

1. การบ่งชี้ความรู้ เป็นการพิจารณาว่าองค์กรมีวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายคืออะไร และเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องใช้อะไร ขณะนี้เรามีความรู้อะไรบ้าง อยู่ในรูปแบบใด อยู่ที่ใคร

2. การสร้างและแสวงหาความรู้ เช่นการสร้างความรู้ใหม่ แสวงหาความรู้จากภายนอก รักษาความรู้เก่า กำจัดความรู้ที่ใช้ไม่ได้แล้ว

3. การจัดความรู้ให้เป็นระบบ เป็นการวางโครงสร้างความรู้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเก็บความรู้อย่างเป็นระบบในอนาคต

4. การประมวลและกลั่นกรองความรู้ เช่น ปรับปรุงรูปแบบเอกสารให้เป็นมาตรฐาน ใช้ภาษาเดียวกัน ปรับปรุงเนื้อหาให้สมบูรณ์

5. การเข้าถึงความรู้ เป็นการทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ทำได้หลายวิธีการ โดยกรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำเป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือกรณีเป็น Tacit Knowledge จัดทำเป็นระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การยืมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การเรียนรู้ ควรทำให้การเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งของงาน เช่นเกิดระบบการเรียนรู้ จากสร้างองค์ความรู้ การนำความรู้ในไปใช้ เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ใหม่ และหมุนเวียนต่อไปอย่างต่อเนื่อง

บดินทร์ วิจารณ์ (2550: 45-46) อธิบายถึงกระบวนการจัดการความรู้ไว้ว่า ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดชนิดของทุนปัญญาหรือองค์ความรู้ที่ต้องการ (Define) เป็นการกำหนดเพื่อตอบสนองของกลยุทธ์ขององค์การหรือการปฏิบัติงาน หรือเป็นการค้นหาว่าองค์ความรู้หลักขององค์การคืออะไร (Core Competency) และเป็นองค์ความรู้ที่สามารถสร้างความแตกต่างเมื่อเปรียบเทียบกับคู่แข่งได้อย่างเด่นชัด

2. การสร้างทุนปัญญาหรือการค้นหาใช้ประโยชน์จากสิ่งที่มีอยู่แล้ว (Create) ด้วยการส่งไปศึกษาเพิ่มเติม การสอนงานภายในองค์การ หรือหากเป็นองค์ความรู้ใหม่ อาจจำเป็นต้องหาจากภายนอกองค์การจากที่ปรึกษา การเรียนรู้จากความสำเร็จของผู้อื่นและการเทียบเคียง (Benchmarking)

3. การเสาะหาและจัดเก็บองค์ความรู้ในองค์การ (Capture) โดยทำอย่างเป็นระบบ ทั้งองค์ความรู้ที่อยู่ในรูปแบบสื่อต่าง ๆ (Explicit Knowledge) และในรูปแบบประสบการณ์ (Tacit Knowledge) ให้เป็นทุนความรู้ขององค์การ ซึ่งพร้อมต่อการยกระดับความรู้ และขยายความรู้ให้ทั่วทั้งองค์การได้โดยง่าย

4. การแบ่งปันแลกเปลี่ยน (Share) เป็นการแบ่งปัน แลกเปลี่ยน เผยแพร่ กระจาย ถ่ายโอนความรู้ ซึ่งมีหลายรูปแบบและหลายช่องทาง เช่น การจัดสัมมนาแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การสอนงาน หรือในรูปแบบอื่น ๆ ที่มีการพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน หรือมีการถ่ายโอนความรู้ในลักษณะเสมือน (Virtual) ผ่านระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือระบบ E-Learning เป็นต้น

5. การใช้ประโยชน์ (Use) เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้น และเกิดเป็นปัญญาปฏิบัติ การขยายผลให้ระดับความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันในองค์การสูงขึ้น

Natarajan and Shekhar (2001: 27-40) กล่าวว่า การจัดการความรู้ไม่เพียงนำมาซึ่งการจัดการจัดการรู้เท่านั้น แต่เป็นกระบวนการที่มีการจัดกระทำกับความรู้ กระบวนการดังกล่าวจะวนเป็นวงจร (Spiral path) เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ ไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งประกอบ 3 ขั้นตอน คือ

1. การสร้างความรู้ (Knowledge Generation) ประกอบด้วย การแสวงหาความรู้ การสังเคราะห์ความรู้ และการสร้างความรู้
2. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Store) หรือการประมวลความรู้ ประกอบด้วย การกำหนดประเภทของความรู้ที่เหมาะสมกับองค์การ การรวบรวม จัดเก็บความรู้ การดูแลฐานความรู้ และการสร้างแผนที่ความรู้
3. การใช้ความรู้ (Knowledge Utilization) เป็นหลักการพื้นฐานของการจัดการความรู้ คือ การประกอบกิจกรรมที่ส่วนมากอาศัยความรู้ที่ซ่อนเร้นของบุคคลที่มีจำนวนไม่น้อย สำหรับการดำเนินการประกอบการงาน การจัดการความรู้ควรพยายามทำให้ความรู้แทรกซึมไปทั่วทั้งองค์การ แทนที่จะใช้ประโยชน์ได้เพียงจุดใดจุดหนึ่งเท่านั้น การใช้ความรู้สามารถที่จะประสบผลสำเร็จได้โดยการแพร่กระจายและการแบ่งปันความรู้ โดยผ่านกลไกที่สามารถดำเนินการได้ ซึ่งเทคโนโลยีสารสนเทศมีความสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายโอนความรู้

Marquardt (2002: 29-30) กล่าวว่า การจัดการความรู้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาองค์การแห่งการเรียนรู้ องค์การแห่งการเรียนรู้ที่ประสบความสำเร็จจะนำทางความรู้ไปด้วยความเป็นระบบ การจัดการความรู้แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้

1. การแสวงหาความรู้ (Acquisition) คือ การสะสมข้อมูลและสารสนเทศที่มีอยู่ทั้งจากภายในและภายนอกองค์การ
2. การสร้างความรู้ (Creation) คือ การสร้างความรู้ใหม่โดยอาศัยกระบวนการมากมายที่แตกต่างกันออกไป เริ่มตั้งแต่แนวคิดกรรมไปจนถึงการวิจัยที่สลับซับซ้อนที่ต้องอาศัยความวิริยะอุตสาหะ นอกจากนี้ ยังอาจเกิดจากความสามารถในการมองเห็นการเชื่อมโยงใหม่ ๆ และการผนวกร่องค์ประกอบของความรู้ที่เคยรู้มาแล้วเข้ากับการให้เหตุผลเชิงอุปนัยอันซับซ้อนด้วย
3. การจัดเก็บความรู้ (Storage) หมายถึง การเข้ารหัสและการเก็บรักษาความรู้ที่มีค่าขององค์การ เพื่อให้พนักงานทุกคนสามารถเข้าถึงรู้นั้นได้โดยง่าย ในทุกเวลาและทุกสถานที่
4. การวิเคราะห์และการทำเหมืองความรู้ (Analysis and Data Mining) จะเกี่ยวข้องกับเทคนิคในการวิเคราะห์ข้อมูล การปรับโครงสร้าง การทำความเข้าใจคลังและการทำให้ข้อมูลถูกต้อง ส่วนการทำเหมืองความรู้ จะทำให้องค์การสามารถค้นหาความหมายของข้อมูลที่มีอยู่ได้สมบูรณ์ขึ้น

5. การถ่ายโอนและเผยแพร่ความรู้ (Transfer and Dissemination) คือ การเคลื่อนย้าย ข้อมูลและความรู้ทั้งองค์การ (ทั้งโดยเจตนาและไม่เจตนา) ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งการใช้เครื่องมือ หรืออุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือแม้กระทั่งใช้คนทำก็ตาม

6. การประยุกต์ใช้และการทำให้ข้อมูลถูกต้องเที่ยงตรง (Application and Validation) คือ การใช้และการประเมินความรู้โดยคนในองค์การ เป็นการนำเอาความรู้และประสบการณ์อันมีค่าขององค์การมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์และต่อเนื่อง

McNurlin and Sprague (2006: 531, 544) แบ่งขั้นตอนการจัดการความรู้ ออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

1. การสร้างและการรวบรวมความรู้ (Knowledge creation and capture) โดยการ ก่อกำเนิดความรู้ใหม่ การทำให้ความรู้ที่ฝังลึกกลายเป็นความรู้ที่ชัดเจน การจ้างบุคคลที่ตรงสาขาความรู้ การสร้างวัฒนธรรมการแบ่งปันความรู้ ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรม การสร้างสิ่งจูงใจเพื่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้

2. การจัดระบบและประเภทของความรู้ (Knowledge organization and categorization) โดยจัดทำเป็นชุดความรู้ การเพิ่มบริบทให้กับสารสนเทศ การจัดประเภทความรู้ การสร้างคำศัพท์เฉพาะความรู้ นั้น ๆ การสร้างข้อมูลเพิ่มเติม การวัดต้นทุนทางปัญญา

3. การแพร่กระจายและการเข้าถึงความรู้ (Knowledge distribution and access) โดยการสร้างการเชื่อมโยงความรู้ การสร้างเครือข่ายมนุษย์ การสร้างกลไกทางอิเล็กทรอนิกส์ในการแพร่กระจายและเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้

4. การซึมซับและนำความรู้ไปใช้ใหม่ (Knowledge absorption and reuse) โดยการกระตุ้นให้มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล องค์การแห่งการเรียนรู้ และเครือข่ายที่ไม่เป็นทางการ

จากกระบวนการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 การสังเคราะห์กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process)

กระบวนการจัดการความรู้	โกศล ดีศีลธรรม (2546)	จรัส สุวรรณเวลา (2547)	น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547)	บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547)	สนง. ก.พ.ร. และสถาบันเพิ่ม ผลผลิตแห่งชาติ (2548)	บดินทร์ วิจารณ์ (2550)	Natarajan and Shekhar (2001)	Marquardt (2002)	McNurlin and Sprague (2006)	ผู้วิจัย (2553)
การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)				/	/					/
การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)	/		/	/	/	/		/		/
การสร้างความรู้ / การรวบรวมความรู้ (Knowledge Creation/ Capture)	/			/	/	/	/	/	/	/
การจัดระบบและประเภทของความรู้ (Knowledge Organization and Categorization)	/	/		/	/			/	/	
การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Codification and Refinement)		/		/	/					
การจัดเก็บและกู้คืนความรู้ (Knowledge Storage and Retrieval)	/					/	/	/		/
การแพร่กระจายและการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Distribution and Access)	/	/		/	/			/	/	/
การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing)			/	/	/	/				/
การประเมินคุณค่าของความรู้ (Knowledge Valuation)		/								
การเรียนรู้ (Learning)				/	/					
การประยุกต์ใช้/การซึมซับและนำความรู้ไปใช้ใหม่ (Knowledge Application / Absorption and Reuse) / การถ่ายโอนและ การใช้ความรู้ (Knowledge Transfer and Utilization)	/		/			/	/	/	/	/

จากตารางการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ของ โกลด์ ดีคีลธรรม (2546), จรัส สุวรรณเวลา (2547), น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547), บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547), สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ (2548), บดินทร์ วิจารณ์ (2550), Marquardt (1996), Natarajan and Shekhar (2001) และ McNurlin and Sprague (2006) สรุปได้ว่า กระบวนการจัดการความรู้ (Knowledge Management Process) ประกอบด้วย ขั้นตอนในการดำเนินการ 7 ขั้นตอน คือ

1. การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) คือ การพิจารณาว่าองค์การมี วิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมายคืออะไร เพื่อนำมากำหนดว่าต้องการจะจัดการความรู้ในเรื่องใดบ้างและเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย เราจำเป็นต้องใช้อะไร

2. การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) คือ การเสาะหา หรือค้นหาว่ามี ความรู้อะไรอยู่บ้าง อยู่ในรูปแบบใด หรืออยู่ที่ใคร ความรู้ที่มีอยู่นั้นเพียงพอหรือไม่ อาจมีการ แสวงหาความรู้จากภายนอกหน่วยงาน เพื่อให้ทันกับความเปลี่ยนแปลงของข้อมูลข่าวสารในยุค ปัจจุบัน

3. การสร้างความรู้ (Knowledge Creation) คือ การนำความรู้ที่ได้จากการแสวงหา มาจากทั้งภายในและภายนอกหน่วยงานมาแลกเปลี่ยนกัน และนำมาสร้างเป็นความรู้ใหม่

4. การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) คือ การเข้ารหัสและการเก็บรักษา ความรู้ที่ได้สร้างขึ้นมา เพื่อให้ทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นั้นได้โดยง่าย ในทุกเวลาและทุกสถานที่

5. การแพร่กระจายและการเข้าถึงความรู้ (Knowledge Distribution and Access) คือ การทำให้ผู้ใช้ความรู้เข้าถึงความรู้ที่ต้องการได้ง่ายและสะดวก เช่น ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) Web board บอร์ดประชาสัมพันธ์ การสร้างการเชื่อมโยงความรู้ การสร้างเครือข่ายมนุษย์ เป็นต้น

6. การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) คือ การจัดกิจกรรมหรือ จัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น กรณีเป็น Explicit Knowledge อาจจัดทำ เป็นเอกสาร ฐานความรู้ เทคโนโลยีสารสนเทศ หรือหากเป็น Tacit Knowledge อาจจัดทำเป็น ระบบ ทีมข้ามสายงาน กิจกรรมกลุ่มคุณภาพและนวัตกรรม ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ระบบพี่เลี้ยง การสับเปลี่ยนงาน การเยี่ยมตัว เวทีแลกเปลี่ยนความรู้ เป็นต้น

7. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Knowledge Application) คือ การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากฐานข้อมูล วรรณกรรม เอกสาร การสนทนา และประสบการณ์

อันมีค่าขององค์การมาใช้ประโยชน์อย่างสร้างสรรค์ เป็นการผสมผสานความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการตัดสินใจและการดำเนินงาน

4) องค์ประกอบของการจัดการความรู้

การที่จะดำเนินการจัดการความรู้ในองค์การให้เป็นผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องตระหนัก และให้ความสำคัญกับองค์ประกอบต่างๆ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างราบรื่น ดังที่มีผู้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการจัดการความรู้ไว้ดังต่อไปนี้

โกศล ดีศีลธรรม (2546: 34) กล่าวถึงการจัดการความรู้ว่ามีองค์ประกอบหลัก 2 ส่วน ซึ่งจะมีระบบการจัดการความรู้ (Knowledge management system) ที่เป็นส่วนเชื่อมโยง องค์ประกอบทั้ง 2 ส่วนนี้เข้าด้วยกัน องค์ประกอบดังกล่าวได้แก่

1. สังคม – วัฒนธรรม และองค์การ (Social-Culture & Organizational Components)

2. องค์ประกอบทางเทคโนโลยี (Technology Components)

ไพโรจน์ ไหววานิชกิจ (2546: 99-102) ได้กล่าวถึงแนวทางในการสร้างและพัฒนาระบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 5 ประการด้วยกัน ดังนี้

1. การวางแผนกลยุทธ์ทางด้านองค์ความรู้ (Knowledge Strategy) โดยการวางแผนจัดการด้านองค์ความรู้และการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ นั้น ไม่ต่างจากการวางแผนกลยุทธ์ทางธุรกิจ (Business Strategy) กล่าวคือ ผู้บริหารองค์การและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องทราบให้แน่ชัดว่ากำลังจะนำศาสตร์ด้าน KM มาใช้เพื่อสร้างประโยชน์ในลักษณะใดต่อองค์การ โดยจะต้องทราบอย่างแน่ชัดว่าจะใช้ซึ่งงานและบริหารจัดการองค์ความรู้เหล่านั้นในลักษณะใด โดยให้อยู่บนพื้นฐานที่ว่า การลงทุนที่เกิดขึ้นกับระบบ KM ต้องสร้างประโยชน์สูงสุดต่อองค์การของตน โดยกลยุทธ์ดังกล่าวควรจะได้รับ การตรวจสอบอยู่เป็นประจำว่ายังมีประสิทธิภาพและเข้ากันได้กับกลยุทธ์ทางธุรกิจซึ่งอาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์การแข่งขันอยู่เสมอ

2. การถ่ายทอดองค์ความรู้ (Knowledge Transfer) ซึ่งการที่จะการจัดเก็บความรู้ไว้ในระบบฐานข้อมูลเฉย ๆ โดยไม่มีการผลักดันให้พนักงานภายในองค์การได้เข้ามาถ่ายทอด หรือเก็บเกี่ยวข้อมูลองค์ความรู้เหล่านั้นก็เท่ากับว่าเป็นการลงทุนพัฒนา KM ที่สูญเปล่า แต่การออกแบบระบบ KM ที่ไม่คำนึงถึงความลงตัวระหว่างเทคโนโลยีทางด้าน IT ก็อาจจะส่งผลทำให้ไม่มีผู้สนใจใช้ประโยชน์จากระบบ KM ที่ลงทุนไว้ก็เป็นได้ ไม่ว่าจะเป็นการใช้งานยาก ต้องการทักษะทางด้านคอมพิวเตอร์มาก ฯลฯ ผู้บริหารจำเป็นต้องพิจารณาถึงผลได้ผลเสียในเชิงธุรกิจ เทียบกับเงินลงทุนที่ต้องใช้จ่ายไป อย่างไรก็ตามการต่อเชื่อมเครือข่าย KM เข้าด้วยกัน ก็เป็นแนวโน้มที่ดีในการถ่ายทอดความรู้ในระดับกว้างให้เกิดขึ้นภายในองค์การ การเปิดโอกาสให้

พนักงานในองค์กรทุกคนได้ถ่ายทอดความรู้และข้อมูลในขณะเดียวกันที่สามารถค้นหา ตรวจสอบ และเสริมเพิ่มข้อมูลเพื่อใช้ประโยชน์ในการดำเนินธุรกิจ หรือเพื่อเพิ่มพูนความรู้ให้กับตนเอง ถือเป็นผลสำเร็จในขั้นต้นที่ควรจะต้องทำให้เกิดขึ้นภายในองค์กร

3. การสร้างกลุ่มความร่วมมือ (Communities of Practice) จากการที่พนักงานภายในองค์กรจะต้องร่วมมือกันเพื่อประชาสัมพันธ์ ศึกษา วิเคราะห์ และพัฒนาแนวคิดและกระบวนการในการใช้งานระบบ KM อยู่ตลอดเวลา เพื่อให้ทันกับยุคสมัยและการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์รอบด้าน กุญแจสู่ความสำเร็จของการผลักดัน KM เพื่อคงไว้ซึ่งประโยชน์ใช้สอยในระยะยาวนั้นอยู่ที่การให้ความสำคัญกับพนักงานทุกคนที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับระบบ KM หากผืนดำเนินการโดยไม่ฟังเสียงส่วนมาก หรือไม่มองสภาพแวดล้อมทางธุรกิจก็ย่อมเป็นการยากที่จะรักษาจุดแข็งของการจัดการองค์ความรู้ขององค์กรไว้ได้

4. การเพิ่มคุณค่าให้กับการจัดการองค์ความรู้ (Added Value of Knowledge Management) โดยพนักงานทุกคนขององค์กรในฐานะที่เป็นผู้ใช้ประโยชน์จากระบบ KM เป็นกลจักรสำคัญต่อการเสริมเพิ่มคุณค่าของ KM เป็นอย่างยิ่ง การที่ฝ่ายต่าง ๆ ร่วมมือกันใช้ประโยชน์และวิเคราะห์ปรับปรุงระบบอย่างต่อเนื่อง ก็อาจเป็นไปได้ที่มีการมองเห็นพัฒนาการเสริม ซึ่งช่วยเพิ่มคุณค่าให้กับระบบ KM ได้ใช้ประโยชน์มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เช่น อาจเชื่อมต่อบริบท KM เข้ากับเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และเปิดโอกาสให้บุคคลทั่วไปสามารถเชื่อมต่อเข้ามาดูข้อมูลองค์ความรู้ โดยผู้ควบคุมดูแลระบบ KM สามารถกำหนดขอบเขตของกลุ่มข้อมูลได้ว่าจะเปิดเผยให้กับสาธารณะได้มากเพียงใด และในขณะเดียวกันก็อาจเปิดโอกาสให้บุคคลภายนอกได้ถ่ายทอดความรู้ของตน เป็นการสร้างคุณค่าเพิ่มเติมให้กับระบบ KM อย่างมีนัยสำคัญ

5. การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Learning and Knowledge Management) ในการที่มีการจัดเก็บองค์ความรู้ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ มีการเชื่อมโยงเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกันเป็นหมวดหมู่ สามารถสืบค้นได้ด้วยระบบ Keyword และการเปิดกว้างให้บุคลากรหรือพนักงานภายในองค์กรสามารถถ่ายทอดหรือนำข้อมูลต่าง ๆ ไปใช้งานได้ ระบบ KM เป็นเสมือนกับห้องสมุดขนาดใหญ่ ที่ทำหน้าที่เป็นเสมือนยุทธปัจจัยสำคัญสำหรับองค์กรทางธุรกิจ หรือองค์กรอื่น ๆ ในการก้าวเดินไปด้วยความแข็งแกร่ง การสนับสนุนให้บุคลากรหรือพนักงานภายในองค์กรได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาความรู้ความชำนาญ จะเป็นการเก็บเกี่ยวประโยชน์อีกทางหนึ่งจากระบบ KM

น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 17-20) กล่าวว่าจัดการความรู้จะสำเร็จได้ต้องเกิดจากการผสมผสานการทำงานขององค์ประกอบ 3 ส่วน ได้แก่

1. คน เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ใช้สร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน การพัฒนาความสามารถของคนในองค์กรจึงมีความสำคัญเป็นอันดับแรก

2. ด้านกระบวนการ กระบวนการของการจัดการความรู้ ประกอบด้วยแนวทาง และขั้นตอนของการจัดการความรู้โดยต้องระบุประเภทของสารสนเทศที่ต้อง ทั้งจากแหล่งข้อมูล ภายในและภายนอก เป็นการแยกแยะว่า ความรู้ชนิดใดที่ควรนำมาใช้ในองค์กร แล้วนำความรู้ นั้นมากำหนดโครงสร้าง รูปแบบและตรวจสอบความถูกต้อง ก่อนที่จะนำมาผลิตและเผยแพร่ โดยการบริหารกระบวนการนั้นจะต้องเข้าใจวิสัยทัศน์ที่ชัดเจนขององค์กรว่าต้องการให้บรรลุ เป้าหมายอะไร

3. ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ การจัดการความรู้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นเครื่องมือเพื่อพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานของความรู้ในองค์กร ให้เป็นความรู้ที่เกิดประโยชน์ต่อบุคคลนั้น ในเวลาและรูปแบบที่บุคคลนั้นต้องการ เรียกว่า ระบบบริหารความรู้

วิจารณ์ พานิช (2548: 105-122) เสนอแนวคิดในการดำเนินการจัดการความรู้ว่ามี องค์ประกอบที่สำคัญ 11 ประการ คือ

1. สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ (Knowledge vision) ผู้บริหารระดับสูง มีหน้าที่ สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นความรู้หลักขององค์กร สำหรับใช้เป็นเข็มทิศในการจัดการ ความรู้ขององค์กร วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องมีความชัดเจนในระดับที่เหมาะสม คือ ชัดเจนในระดับ ที่มองเห็นทิศทางและขอบเขตร่วมกันได้อย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ชัดหรือมีรายละเอียดมากเกินไป จนทำให้ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน วิสัยทัศน์ดังกล่าวจะต้องเปิดโอกาสให้พนักงาน ในแต่ละหน่วยย่อยร่วมกันตีความ นำไปสู่วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยย่อยภายใต้ร่วมของ วิสัยทัศน์ภาพรวม ทำให้เกิดความรู้ลึกผูกพันทุ่เม ที่จะทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์นั้น

2. สร้างทีมจัดการความรู้ขององค์กร การจัดการความรู้ต้องดำเนินการเป็นทีม และเป็นระบบทั่วทั้งองค์กร จึงจะเกิดพลังของการจัดการความรู้อย่างเต็มที่ และสมาชิกของ องค์กรจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ ทีมจัดการความรู้ขององค์กร มี 2 มิติ คือ ทีมประสานงาน ซึ่งอาจได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการ และทีมปฏิบัติการ ประกอบด้วยบุคคล 5 กลุ่ม คือ ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้ ผู้เอื้ออำนวยการจัดการความรู้ ผู้บริหารระบบการจัดการความรู้ ผู้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้ดูแลฐานข้อมูลความรู้บน ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. เริ่มจากทุนปัญญาที่มีอยู่แล้ว หรือหากจากภายนอกได้โดยง่าย ทุนปัญญาที่มี อยู่แล้วภายในองค์กรอยู่ในรูปของผลงานเลิศ (Best Practice) นอกจากนี้อาจมีการฝึกปฏิบัติ โดยการประชุมปฏิบัติการและการจัด “ตลาดนัดความรู้” ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่สามารถทำได้

4. สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้มข้นในกลุ่มพนักงานระดับ ล่าง บรรยากาศที่สำคัญที่สุดคือสภาพที่พนักงานสามารถหาประสบการณ์ตรงสำหรับใช้ในการ

ทำงาน คือเน้นที่ความรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าความรู้จากตำรา ซึ่งประสบการณ์ตรงนี้เกิดจากการสัมผัสโดยตรงด้วยตนเอง เช่น การศึกษาดูงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และที่สำคัญที่สุดได้ทดลองหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้อเน้นเป็นพิเศษคือ ความรู้ฝังลึก และกระบวนการที่เน้นคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานประจำวัน แลกเปลี่ยนความรู้เล็ก ๆ จากการทดลองพัฒนางานในหน้าที่ของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง นอกจากนี้ ความรู้ที่เกิดจากการสัมผัสกับภายนอกองค์กร เช่น ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ ผู้ทำธุรกิจกับองค์กร เป็นความรู้ที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันและการดำรงอยู่ขององค์กร จึงเป็นความรู้จากประสบการณ์ตรงที่สำคัญยิ่ง

5. จัดการความรู้ควบไปกับกิจกรรมพัฒนาสินค้า หรือรูปแบบการทำงาน ในทางธุรกิจของต่างประเทศ การจัดการความรู้มักควบคู่หรือสัมพันธ์อย่างแนบแน่นอยู่กับการพัฒนาสินค้าตัวใหม่ หรือพัฒนาวิธีการผลิต แต่ในองค์กรที่มีเป้าหมายเชิงสังคม หรือด้านการบริการ การจัดการความรู้ควบคู่หรือแนบแน่นอยู่กับการพัฒนาคุณภาพงาน หรือพัฒนาประสิทธิผล (Effectiveness) ของงาน ซึ่งในการจัดการสมัยใหม่นี้คำว่าประสิทธิผล หมายถึง เป้าหมาย 4 ประการ คือ 1) ตอบสนองตรงเป้าหมาย (responsiveness) ของลูกค้า และตรงเป้าหมายขององค์กร 2) มีนวัตกรรม (innovation) 3) มีการพัฒนาขีดความสามารถ (competency) ของพนักงานและขององค์กรอย่างเต็มที่ และ 4) มีประสิทธิภาพ (efficiency) ซึ่งหมายความว่าใช้ทรัพยากร (input) น้อย แต่ให้ผลผลิต (output) สูง

6. เน้นการจัดการองค์กรแบบใช้ “พนักงานระดับกลาง” เป็นพลังขับเคลื่อนหลัก โดยการจัดการองค์กรแบบ “กลาง-ขึ้น-ลง” ซึ่งเน้นการใช้พนักงานหรือผู้บริหารระดับกลางเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อน โดยที่พนักงานระดับกลางจะเป็นผู้เชื่อมโยงวิสัยทัศน์หรือความฝันของผู้บริหารระดับสูง เข้ากับความเป็นจริงหรือการปฏิบัติของพนักงานระดับล่าง ซึ่งในยุคของการจัดการความรู้นี้ ผู้บริหารระดับกลางจะเป็นกำลังหลักในการเชื่อมโยงให้เกิดการจัดการความรู้ที่ทรงพลัง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์กร

7. เปลี่ยนโครงสร้างองค์กรไปเป็นแบบ “พหุบาท” องค์กรแบบพหุบาท (Hypertext) หมายถึง องค์กรที่มีหลายบริบท (context) อยู่ในเวลาเดียวกัน ในแต่ละบริบทมีพนักงานทำงานของตนเต็มเวลา และมีภารกิจอยู่ในบริบทเดียว ในที่นี้มี 3 บริบท หรือ 3 “ชั้น” อยู่ด้วยกัน มีการจัดการความรู้หมุนเวียนอยู่ระหว่างชั้น ทำให้เกิดการเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกัน เกิดการจัดการความรู้ที่ทรงพลัง

3 ชั้น หรือ 3 บริบท ขององค์กรพหุบาท ได้แก่ (1) ชั้นหรือบริบทของระบบงานตามปกติ เป็นรูปแบบองค์กรแบบพีระมิด หรือ bureaucracy (2) ชั้นหรือบริบทของ Project

Team ซึ่งทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งแล้วสลายตัวกลับสู่ระบบงานตามปกติ แต่ในช่วงของ Project Team สมาชิกของทีมทำงานเต็มเวลาให้แก่ Project Team ในบริบทนี้ การจัดการองค์การจะเป็นรูปพีระมิดหัวกลับ (3) ชั้นหรือบริบทฐานความรู้ (Knowledge-base) ทำหน้าที่คอยสกัด รวบรวม และสังเคราะห์ ยกระดับความรู้ที่เกิดขึ้นจาก 2 บริบทข้างต้น ให้มีความหมายต่อองค์การยิ่งขึ้น และอำนวยความสะดวกในการดำเนินการจัดการความรู้ของพนักงานทุกระดับและทุกบริบท

8. สร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานหลักขององค์การ อย่างน้อย 3 ประเด็น คือ 1) การมีระบบการรับรู้และตรวจสอบข่าวสารความก้าวหน้าของความรู้ ในลักษณะของ intelligence 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีหรือเครือข่ายที่มุ่งทำประโยชน์หรือทำความดีให้แก่สังคม 3) การเชื่อมโยงและ "สกัด" ความรู้จากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะความรู้ฝังลึกที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือใช้บริการขององค์การ เครือข่ายความรู้นี้จะต้องให้ความสำคัญทั้งความรู้ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) และความรู้ฝังลึก (Tacit Knowledge) อย่างเท่าเทียมกัน

9. สร้างวัฒนธรรมแนวราบ การสื่อสารอย่างอิสระทุกทิศทาง โดยเน้นการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติ หรือผ่านการปฏิบัติและเรียนรู้จากเพื่อนในหน่วยงาน เดียวกันหรือต่างหน่วยงาน ซึ่งจะต้องมีการกำหนดให้มีกลไกเรียนรู้ข้ามหน่วยงาน โดยผู้บริหาร จะต้องประกาศเจตนารมณ์ในการปฏิบัติกรข้ามหน่วยงาน การทำให้ข้อมูลสำคัญเป็นข้อมูลสาธารณะภายในองค์การ ตลอดจนการที่พนักงานไปช่วยพัฒนางานหรือแก้ปัญหาข้ามหน่วยงาน โดยที่งานของตนไม่เสียหาย

10. สร้างวัฒนธรรมการจดบันทึก โดยจดบันทึกขุมความรู้ที่ได้จากการปฏิบัติงานแล้วนำประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ดีความ และสกัดออกมาเป็นขุมความรู้ ซึ่งจะต้องมีการจดบันทึก เผยแพร่ให้เพื่อนพนักงานเข้าไปศึกษาและนำไปปรับใช้ และนำขุมความรู้ที่จดบันทึกไปจัดทำเป็นฐานข้อมูลในระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ รวมทั้งคอยปรับปรุงให้ถูกต้องทันสมัยตลอดเวลา ซึ่งการจดบันทึกนี้พนักงานทุกคนควรได้รับการส่งเสริมให้สร้างนิสัยจดบันทึกขึ้นภายในตนเอง

11. ประเมินผลการดำเนินการจัดการความรู้ ดำเนินการใน 2 ลักษณะ คือ (1) การประเมินเพื่อติดตาม (monitor) กระบวนการจัดการความรู้ ว่าได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ เป็นไปตามยุทธศาสตร์และแผนหรือไม่ และ (2) การประเมินผลลัพธ์และผลกระทบของการดำเนินการจัดการความรู้

Nonaka and Takeuchi (1995: 227-235) เสนอแนวคิดที่เป็นองค์ประกอบในการดำเนินการจัดการความรู้ในองค์การว่ามีกิจกรรมสำคัญ 7 ประการได้แก่

1. สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ (Create a knowledge vision) ผู้บริหารระดับสูง มีหน้าที่สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นความรู้หลักขององค์การ สำหรับใช้เป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ขององค์การ วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องมีความชัดเจนในระดับที่เหมาะสม คือชัดเจนในระดับที่มองเห็นทิศทางและขอบเขตร่วมกันได้อย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ชัดหรือมีรายละเอียดมากเกินไป จนทำให้ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของพนักงาน เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้พนักงานในแต่ละหน่วยย่อยร่วมกันตีความ นำไปสู่วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยย่อย ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันทุ่มเท ที่จะทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์นั้น

2. สร้างทีมจัดการความรู้ (Develop a knowledge crew) การจัดการความรู้เริ่มที่ตัวบุคคลเป็นคน ๆ แต่ในที่สุดแล้วต้องดำเนินการเป็นทีม และเป็นระบบทั่วทั้งองค์การ จึงจะเกิดพลังของการจัดการความรู้อย่างเต็มที่ และสมาชิกขององค์การจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ ทีมจัดการความรู้ขององค์การ ประกอบด้วย 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ปฏิบัติจัดการความรู้ ได้แก่ พนักงานระดับปฏิบัติการ กลุ่มวิศวกรความรู้ ได้แก่ พนักงานที่เป็นผู้บริหารระดับกลาง และกลุ่มผู้บริหารความรู้ ได้แก่ ผู้บริหารระดับสูงสุด

3. สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเข้มข้นในกลุ่มพนักงานระดับล่าง (Build a high-density field of interaction at the front line) คือเน้นบรรยากาศที่พนักงานสามารถหาประสบการณ์ตรงสำหรับใช้ในการทำงาน ซึ่งเป็นความรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าความรู้จากตำรา เช่น การศึกษาดูงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และที่สำคัญที่สุดได้ทดลองหรือ ฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องเน้นเป็นพิเศษคือความรู้ฝังลึก และกระบวนการที่เน้นคือ socialization นอกจากนี้ ความรู้ที่เกิดจากการสัมผัสกับภายนอกองค์การ เช่น ลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ ผู้ทำธุรกิจกับองค์การ เป็นความรู้ที่สำคัญต่อความสามารถในการแข่งขันและการดำรงอยู่ขององค์การ จึงเป็นความรู้จากประสบการณ์ตรงที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่ง

4. จัดการความรู้ควบไปกับกิจกรรมพัฒนาสินค้า / วิธีการใหม่ หรือพัฒนารูปแบบการทำงาน (Piggyback on the new-product development process) ในทางธุรกิจของต่างประเทศ การจัดการความรู้มักควบคู่หรือสัมพันธ์อย่างแนบแน่นอยู่กับการพัฒนาสินค้าตัวใหม่หรือพัฒนาวิธีการผลิต แต่ในองค์การที่มีเป้าหมายเชิงสังคม หรือด้านกรบริการ การจัดการความรู้ควบคู่หรือแนบแน่นอยู่กับการพัฒนาคุณภาพงาน หรือพัฒนาประสิทธิผล (Effectiveness) ของงาน

5. เน้นการจัดการองค์การแบบ "ใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อน" (Adopt middle-up-down management) โดยการจัดการองค์การแบบ "กลาง-ขึ้น-ลง" ซึ่งเน้นการใช้พนักงานหรือผู้บริหารระดับกลางเป็นพลังหลักในการขับเคลื่อน โดยที่พนักงานระดับกลางจะเป็นผู้เชื่อมโยงวิสัยทัศน์หรือความฝันของผู้บริหารระดับสูง เข้ากับความเป็นจริงหรือการปฏิบัติของพนักงานระดับล่าง ซึ่งในยุคของการจัดการความรู้นี้ ผู้บริหารระดับกลางจะเป็นกำลังหลักในการเชื่อมโยงให้เกิดการจัดการความรู้ที่ทรงพลัง และก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในองค์การ

6. เปลี่ยนองค์การไปเป็นแบบ "พหุบาท" (Switch to a hypertext organization) องค์การแบบพหุบาท (Hypertext) หมายถึงองค์การที่มีหลายบริบท (context) อยู่ในเวลาเดียวกัน ในแต่ละบริบทมีพนักงานทำงานของตนเต็มเวลา และมีภารกิจอยู่ในบริบทเดียว ในที่นี้มี 3 บริบท หรือ 3 "ชั้น" อยู่ด้วยกัน มีการจัดการความรู้หมุนเวียนอยู่ระหว่างชั้น ทำให้เกิดการเกื้อกูลส่งเสริมซึ่งกันและกัน เกิดการจัดการความรู้ที่ทรงพลัง

7. สร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก (Construct a knowledge network with the outside world) ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานหลักขององค์การอย่างน้อย 3 ประเด็น คือ 1) การมีระบบการรับรู้และตรวจสอบข่าวสารความก้าวหน้าของความรู้ในลักษณะของ intelligence 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับภาคีหรือเครือข่ายที่มุ่งทำประโยชน์หรือทำความดีให้แก่สังคม 3) การเชื่อมโยงและ "สกัด" ความรู้จากลูกค้าหรือผู้ใช้บริการ โดยเฉพาะความรู้ฝังลึกที่เกิดจากการบริโภคสินค้าหรือใช้บริการขององค์การ

จากหลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสังเคราะห์ได้ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 การสังเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการความรู้ (Knowledge Management Component)

องค์ประกอบของการจัดการความรู้	โกศล ดีศีลธรรม (2546)	ไพโรจน์ ไววานิชกิจ (2546)	น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547)	วิจารณ์ พานิช (2548)	Nonaka and Takeuchi (1995)	ผู้วิจัย (2553)
คน			/			
กระบวนการ			/			
เทคโนโลยีสารสนเทศ	/		/			/
สังคม-วัฒนธรรม และองค์การ	/					
สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้/การวางแผนกลยุทธ์ทางด้านองค์ความรู้		/		/	/	/
สร้างทีมจัดการความรู้ / การสร้างกลุ่มความร่วมมือ		/		/	/	/
เริ่มจากทฤษฎีที่มีอยู่แล้ว หรือหาจากภายนอกได้โดยง่าย				/		
สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้/การถ่ายทอดองค์ความรู้		/		/	/	/
จัดการความรู้ควบไปกับกิจกรรมพัฒนาสินค้า / วิธีการใหม่ หรือพัฒนารูปแบบการทำงาน				/	/	
เน้นการจัดการองค์การแบบใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก				/	/	
เปลี่ยนโครงสร้างองค์การไปเป็นแบบ "พหุบาท"				/	/	
การเพิ่มคุณค่าให้กับการจัดการองค์ความรู้ / การสร้างคลังความรู้		/				
สร้างเครือข่ายความรู้กับโลกภายนอก/ การเรียนรู้เพื่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง		/		/	/	/
สร้างวัฒนธรรมแนวราบ การสื่อสารอย่างอิสระทุกทิศทาง				/		
สร้างวัฒนธรรมการจดบันทึก				/		
ประเมินผลการดำเนินการจัดการความรู้				/		

จากตารางการสังเคราะห์หลักการ แนวคิด และทฤษฎีเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ของ โกศล ดีศีลธรรม (2546), ไพโรจน์ ไววานิชกิจ (2546), น้ำทิพย์ วิภาวิน (2547), วิจารย์ พานิช (2548) และ Nonaka and Takeuchi (1995) สรุปได้ว่าการจัดการความรู้ มี 5 องค์ประกอบ คือ

1. วิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ (Knowledge Vision) ผู้บริหารระดับสูงมีหน้าที่สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ที่เป็นความรู้หลักขององค์การ สำหรับใช้เป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ขององค์การ วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องมีความชัดเจนในระดับที่เหมาะสม คือชัดเจนในระดับที่มองเห็นทิศทางและขอบเขตร่วมกันได้อย่างชัดเจน แต่ก็ไม่ชัดหรือมีรายละเอียดมากเกินไป จนทำให้ปิดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของบุคลากร เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้บุคลากรในแต่ละหน่วยย่อยร่วมกันตีความ นำไปสู่วิสัยทัศน์และพันธกิจของหน่วยย่อย ทำให้เกิดความรู้สึกผูกพันทุ่มเทที่จะทำงานร่วมกันเพื่อบรรลุวิสัยทัศน์นั้น

2. ทีมจัดการความรู้ (Knowledge Management Team) เพื่อให้เกิดพลังของการจัดการความรู้อย่างเต็มที่ และสมาชิกขององค์การจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ ทีมจัดการความรู้ขององค์การ ประกอบด้วยบุคคล 6 กลุ่ม คือ ผู้เฝ้าอำนวยความสะดวกความรู้ ผู้บริหารระบบการจัดการความรู้ ผู้ประสานงาน ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้ ผู้บริการเทคโนโลยีสารสนเทศ และผู้ดูแลฐานข้อมูลความรู้บนระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ

3. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing) หน่วยงานจะต้องสร้างในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ บรรยากาศที่สำคัญที่สุดคือสภาพที่บุคลากรสามารถหาประสบการณ์ตรงสำหรับใช้ในการทำงาน คือเน้นที่ความรู้จากประสบการณ์ตรงมากกว่าความรู้จากตำรา ที่เกิดจากการสัมผัสโดยตรงด้วยตนเอง เช่น การศึกษาดูงาน การพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และที่สำคัญที่สุดได้ทดลองหรือฝึกปฏิบัติด้วยตนเอง ดังนั้น ความรู้ที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่ต้องเน้นเป็นพิเศษคือความรู้ฝังลึก และกระบวนการที่เน้นคือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการทำงานประจำวัน แลกเปลี่ยนความรู้เล็ก ๆ จากการพัฒนางานในหน้าที่ของตน แลกเปลี่ยนเรียนรู้กันเอง

4. เครือข่ายการเรียนรู้ (Learning Network) คือ การเชื่อมโยงของกลุ่มของคนหรือกลุ่มองค์การที่สมัครใจจะแลกเปลี่ยนข่าวสารหรือทำกิจกรรมร่วมกัน โดยมีการจัดระเบียบโครงสร้างของคนในเครือข่ายด้วยความเป็นอิสระ เท่าเทียมกันภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และมีการจัดระบบให้สมาชิกดำเนินกิจกรรมบางอย่างร่วมกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน

5. เทคโนโลยี (Technology) ในการดำเนินการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บความรู้ การสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่ต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ในเวลาและรูปแบบที่บุคคลนั้นต้องการ

5) เทคโนโลยีที่สนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้

ในการดำเนินการจัดการความรู้จำเป็นต้องมีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นเครื่องมือในการจัดเก็บความรู้ การสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่ต้องการเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อบุคคล ในเวลาและรูปแบบที่บุคคลนั้นต้องการ ดังที่ โกลด์ ดีคีลธรรม (2546: 24-29) กล่าวว่าแม้ว่าความรู้ทั้งหลายและการประยุกต์ใช้ระบบสารสนเทศได้รับการออกแบบให้ใช้งานส่วนบุคคล แต่ในปัจจุบันองค์การส่วนใหญ่มักต้องการให้บุคลากรสามารถทำงานประสานในรูปของกลุ่มหรือทีมงาน โดยมีการนำเทคโนโลยีมาสนับสนุนการทำงาน เช่น อีเมล การประชุมทางไกล กรู๊ปแวร์ และอินทราเน็ต โดยมีกรู๊ปแวร์และอินทราเน็ตเป็นตัวหลักในการสนับสนุนการทำงาน ดังนี้

1. กรู๊ปแวร์ (Groupware)

กรู๊ปแวร์เป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกันที่อยู่บนพื้นฐานหลักของการสื่อสาร การประสานงาน และการทำงานร่วมกัน ทำให้กลุ่มสามารถทำงานร่วมกันได้ในรูปแบบเอกสาร กำหนดการประชุม แบบฟอร์มอิเล็กทรอนิกส์ รวมทั้งการใช้ฐานข้อมูลร่วมและการส่งอีเมล ธุรกิจที่เน้นการใช้ข้อมูลในการดำเนินการอย่างบริษัทที่ปรึกษาหรือบริษัทด้านกฎหมาย ได้มีการนำกรู๊ปแวร์มาใช้เป็นเครื่องมือสำคัญในการจัดการสินทรัพย์ทางความรู้ เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมของระบบการทำงานร่วมกัน โดยสนับสนุนให้พนักงานมีโอกาสทำงานร่วมกันเป็นทีม แม้ว่าจะอยู่คนละสถานที่ก็ตาม โดยพนักงานในที่ต่าง ๆ สามารถเชื่อมต่อไปยังฐานข้อมูลเชิงสัมพันธ์ได้ ทำให้เกิดการลดงานเอกสารที่ซ้ำซ้อนลง

2. อินทราเน็ต (Intranet) กับการทำงานเป็นทีม

อินทราเน็ตเป็นเทคโนโลยีเครือข่ายและเครื่องมือสำหรับสนับสนุนสภาพแวดล้อมการทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยที่สมาชิกในทีมงานสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมใช้สารสนเทศ รวมทั้งทำงานร่วมกันในโครงการที่ได้รับมอบหมาย แม้จะอยู่กันคนละสำนักงานหรือต่างสถานที่ก็สามารถประสานงานกันได้ โดยมีเครื่องมือหลักอย่างอีเมล แฟกซ์ วอยซ์เมล การประชุมทางไกล กรู๊ปแวร์ และนิวส์กรู๊ป เป็นต้น ที่ช่วยให้เกิดการร่วมการทำงานเป็นทีม นอกจากนี้ อินทราเน็ตยังมีข้อได้เปรียบหลายประการที่ทำให้องค์การทั้งหลายเกิดความนิยมในการใช้ แต่ในขณะเดียวกันอินทราเน็ตก็มีข้อจำกัดของการใช้งานเช่นกัน จึงควรพิจารณาอย่างรอบคอบเพื่อนำมาใช้ให้คุ้มค่าและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด

นอกจากนี้ อินเทอร์เน็ตยังสนับสนุนการเรียนรู้ขององค์การ (Organizational learning) ที่ทำงานบนมัลติมีเดียแพลตฟอร์ม สำหรับงานการฝึกอบรมให้กับพนักงาน โดยพนักงานสามารถปฏิสัมพันธ์ขณะทำการฝึกอบรมได้ แต่เพียงแค่เทคโนโลยีการทำงานกลุ่มร่วมกันเพียงลำพังอาจไม่เพียงพอต่อการสนับสนุนการร่วมใช้สารสนเทศ ถ้าหากสมาชิกภายในทีมไม่มีความรู้สึกต่อการมีส่วนร่วมในการทำงาน โดยเฉพาะองค์การที่มีการแข่งขันกันระหว่างพนักงานภายในองค์การอย่างรุนแรง ซึ่งเทคโนโลยีดังกล่าวสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานได้ ถ้าหากสามารถออกแบบรูปแบบการทำงานที่เหมาะสมต่อความต้องการขององค์การ และเหมาะสมต่อการปฏิบัติงานจริง รวมทั้งความสามารถของผู้บริหารที่สามารถสร้างบรรยากาศในการทำงานร่วมประสานกันเป็นทีมเป็นอย่างดี

3. อินเทอร์เน็ต (Internet) กับบทบาทการจัดการความรู้

ปัจจัยหลักที่สำคัญแห่งเศรษฐกิจยุคใหม่นี้ได้กำหนดให้ความรู้คือองค์ประกอบหนึ่งในการขับเคลื่อนที่สำคัญของการดำเนินธุรกรรม การจะสร้างความรู้จะต้องมีวัตถุดิบอย่างข้อมูลที่สามารถแปลงให้อยู่ในรูปของสารสนเทศที่มีความหมายต่อการสร้างความรู้ โดยอินเทอร์เน็ตได้มีส่วนในการสนับสนุนกิจกรรมการสร้างและแลกเปลี่ยนความรู้ให้กับองค์การ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวที่สำคัญได้แก่ การจัดหาข้อมูลและสารสนเทศ เครือข่ายแผนของผู้เชี่ยวชาญ การแบ่งปันความรู้ และสารสนเทศที่ได้รับในรูปแบบการสนทนากลุ่มและนิวส์กรุป รวมถึงการบันทึกประสบการณ์ ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า อินเทอร์เน็ตได้ก่อให้เกิดพลังการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ให้กับธุรกิจที่เกิดความยืดหยุ่นต่อการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ส่วนน้ำทิพย์ วิภาวิน (2547: 33) ได้เสนอเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นการสื่อสารระหว่างผู้ใช้กับการผู้เชี่ยวชาญและแหล่งความรู้อื่น ๆ เช่น อินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารข้อมูลทั่วโลก และอินเทอร์เน็ต เป็นการสื่อสารข้อมูลภายในองค์การโดยใช้เทคโนโลยีเดียวกับอินเทอร์เน็ต

2. เทคโนโลยีความร่วมมือ/การใช้งานร่วมกัน เช่น โปรแกรมการทำงานเป็นกลุ่ม ได้แก่ กรุปแวร์ (Groupware) เป็นซอฟต์แวร์ที่ทำให้การทำงานร่วมกันเป็นทีมผ่านระบบเครือข่ายขึ้น มีการสื่อสารการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการประชุมร่วมกัน ส่วนโปรแกรมการบริหารโครงการ (Project management tools) เป็นเครื่องมือในการทำงานตามโครงการ การติดตามผลความคืบหน้าของโครงการและการรายงานผล

3. เทคโนโลยีการจัดเก็บความรู้ เช่น ระบบจัดการฐานข้อมูลเหมืองข้อมูล (Data mining) ซึ่งเป็นวิธีการดึงข้อมูลจากแหล่งจัดเก็บข้อมูลในคลังข้อมูลมารวบรวมและแสดงผลในรูปแบบที่ใช้ประโยชน์ได้

Natarajan and Shekhar (2001: 47) ได้กล่าวถึงหลักการเลือกเทคโนโลยีมาใช้ในการจัดการความรู้ว่าควรพิจารณาประเด็นที่เกี่ยวข้องต่อไปนี้

1. พิจารณาเทคโนโลยีภายในกรอบรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อเป็นพื้นฐานในการวิเคราะห์
2. เข้าใจหน้าที่ของเทคโนโลยี
3. เข้าใจวิธีการที่เป็นรากฐานของการแก้ปัญหาการจัดการความรู้ในภาพรวม
4. ตรวจสอบลักษณะของเทคโนโลยีให้เหมาะสมกับการแก้ปัญหาการจัดการความรู้ ซึ่งจะช่วยในการเชื่อมโยงไปยังรูปแบบการจัดการความรู้แบบอื่น ๆ ได้

สำหรับเทคโนโลยีที่ใช้ในการสนับสนุนหรือเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในปัจจุบันมีการพัฒนาอย่างไม่หยุดนิ่ง สิ่งสำคัญในการเลือกใช้เทคโนโลยีต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคล ระดับกลุ่ม หรือระดับองค์กรนั้น หน่วยงานต่าง ๆ ควรคำนึงถึงความสามารถของบุคลากรในการใช้เทคโนโลยีเหล่านี้ด้วย เพราะแทนที่จะเป็นส่งเสริมให้มีการแสวงหาความรู้ที่ทันสมัยหรือการสร้างความรู้ใหม่ อาจะกลายเป็นการปิดกั้นโอกาสในการเรียนรู้ของบุคลากรอันเนื่องมาจากการที่ไม่มีความสามารถ หรือทักษะในการใช้เทคโนโลยี ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการความรู้เป็นไปอย่างไม่ราบรื่น สำหรับการวิจัยครั้งนี้กำหนดให้มีการใช้เทคโนโลยีเป็นส่วนหนึ่งขององค์ประกอบในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6) กลยุทธ์ในการจัดการความรู้

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของ Marquardt (2002: 170-175) พบว่ากลยุทธ์สำหรับการจัดการความรู้มี 10 กลยุทธ์ ดังนี้

1. แบ่งหน้าที่รับผิดชอบในการเก็บรวบรวมและถ่ายโอนความรู้ โดยส่งเสริมให้พนักงานทุกคนรู้จักเก็บรวบรวมข้อมูล ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ส่งเสริมและให้รางวัลการค้นคว้าวิจัยแก่พนักงาน ตลอดจนการส่งเสริม สนับสนุนพนักงานให้ใช้เวลาว่างสำหรับการช่วยเหลือการเรียนรู้ขององค์กร เช่น การเรียนรู้นโยบาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ขององค์กร

2. ประมวล จัดเก็บความรู้ จากภายนอกองค์กรที่มีความเหมาะสมอย่างเป็นระบบ เพื่อนำเข้าสู่องค์กร โดยการศึกษาผลการปฏิบัติงานและทักษะในการทำงานขององค์กรอื่น ๆ ตลอดจนการเข้าร่วมประชุม สัมมนาต่าง ๆ

3. จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ภายในองค์กร ด้วยวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการแบ่งปันความรู้ทั่วทั้งองค์กร เช่น

3.1 การพิจารณากลยุทธ์ ตรวจสอบความเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมในการแข่งขันในด้านการผลิต เทคโนโลยี และสถานะทางการตลาดขององค์กร

3.2 ตรวจสอบระบบ เพื่อพิจารณาบทพทวนเกี่ยวกับประสิทธิผลของกระบวนการสำคัญและระบบการส่งมอบของบริษัท

3.3 รายงานสมรรถนะระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อเปรียบเทียบและค้นหารูปแบบปฏิบัติงานที่ดีที่สุดภายในองค์กร

3.4 การประชุมสังสรรค์หรือการประชุมอภิปรายปัญหา โดยการเชิญลูกค้า ผู้ให้การสนับสนุน ผู้เชี่ยวชาญภายนอก หรือกลุ่มต่าง ๆ ภายในองค์กร เพื่อร่วมแบ่งปันความคิด และเรียนรู้จากกันและกัน

4. คิดและเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ โดยองค์กรสามารถกระตุ้นความคิดสร้างสรรค์และการเรียนรู้ ด้วยการส่งเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

4.1 จัดตั้งให้มีการปรึกษาหารือหรือการทดลองขนาดเล็ก และการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อ เพิ่มกระบวนการเรียนรู้และเพื่อการปรับปรุงพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง

4.2 ให้อาหารรางวัลสำหรับความพยายามและจินตนาการ รวมถึงการมีความกล้าเสี่ยง

4.3 จัดให้มีการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์และการใช้สมองซีกขวาในการคิด

4.4 กระตุ้นให้มีการระดมสมองเพื่อให้เกิดความคิดดี ๆ

5. กระตุ้นและให้อาหารรางวัลแก่ผู้ที่สร้างนวัตกรรม โดยองค์กรส่งเสริมให้มีการคิดค้นผลิตภัณฑ์และบริการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความสำเร็จขององค์กร สนับสนุนการทดลองต่าง ๆ และการวิเคราะห์ผลที่ได้รับ

6. อบรมทีมงานในการจัดเก็บและการกักเก็บความรู้ โดยมีการนำคอมพิวเตอร์มาช่วยการแจ้งให้พนักงานทราบเกี่ยวกับความรู้ที่จำเป็นสำหรับองค์กร คุณค่าของพนักงานที่มีต่อองค์กร แหล่งทรัพยากรสำหรับการบันทึกจัดเก็บความรู้ การเรียนรู้เพื่อการเชื่อมต่อไปยังศูนย์กลางความรู้ และวิธีการเข้าถึงข้อมูลทั่วทุกมุมโลก

7. เพิ่มการถ่ายโอนความรู้อย่างไม่มีขีดจำกัด โดยสนับสนุนการหมุนเวียนการทำงาน และการทำงานแบบทีมผสม เพื่อให้เกิดการถ่ายโอนความรู้ภายในองค์กร ถือเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะคนไม่เพียงนำความรู้ไปใช้ในที่อื่น ๆ เท่านั้น แต่ยังทำให้ความรู้ของตนถูกส่งไปสู่ผู้อื่นด้วย บุคลากรแต่ละคนซึ่งต่างก็มีความรู้ในแต่ละด้านจะต้องถ่ายโอนความรู้ของตนให้แก่บุคคลอื่นหรือเพื่อนร่วมทีมอย่างสม่ำเสมอ

8. สร้างฐานความรู้ให้ตรงกับความต้องการในการเรียนรู้และตามค่านิยมขององค์กร โดยดำเนินการวิเคราะห์แยกแยะความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อองค์กร ทำการประเมินคุณค่าของความรู้ให้ถ่องแท้ แล้วจึงจัดเก็บให้เป็นหมวดหมู่ ตามหัวข้อ และตามความต้องการในการเรียนรู้ของพนักงานและตามจุดประสงค์การนำไปใช้ เพื่อสามารถปรับปรุงและพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ควรให้ทุกหน่วยงานในองค์กรสามารถเข้าถึงได้โดยง่ายและไม่มีข้อจำกัด

9. สร้างกลไกสำหรับการรวบรวมและการจัดเก็บสิ่งที่ได้เรียนรู้ องค์กรสามารถดำเนินการเก็บเกี่ยวความรู้ในตัวบุคคลหรือกลุ่มบุคคล โดยใช้การเสริมแรงทั้งทางบวกและทางลบ

10. ถ่ายโอนความรู้ที่ได้จากการเรียนรู้ไปใช้ในการปฏิบัติงานจริง ซึ่งความรู้ที่ได้จากการเรียนในห้องเรียนหรือการฝึกอบรมจะถูกนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงไม่ถึง 10 เปอร์เซ็นต์ แต่องค์กรสามารถเพิ่มปริมาณการนำความรู้ไปใช้ได้ เช่น ผู้บริหารสร้างโอกาสให้พนักงานได้ปฏิบัติในสิ่งที่ได้เรียนรู้หรือฝึกอบรมในทันที ส่วนพนักงานก็ทำการศึกษา จดบันทึก และนำสิ่งที่ได้ฝึกอบรมไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเองเพื่อดูความก้าวหน้าเป็นระยะ ๆ ในขณะที่ผู้ฝึกอบรมนั้นทำหน้าที่ศึกษาอุปสรรคที่อาจเกิดขึ้น และหาวิธีกำจัดอุปสรรค ตลอดจนจนถึงคอยติดตามดูแล ให้การสนับสนุนช่วยเหลือพนักงานในการนำความรู้และทักษะใหม่ ๆ ไปใช้ในการปฏิบัติงาน

สรุปได้ว่า การที่จะนำระบบการจัดการความรู้ไปใช้ในองค์กรแห่งใดแห่งหนึ่ง ย่อมมีผลกระทบต่อสมาชิกทุกคนในองค์กรนั้น เปรียบได้กับการเปลี่ยนแปลงที่มีความสำคัญยิ่งต่อองค์กร ดังนั้น องค์กรควรจะมีการวางกลยุทธ์เพื่อให้การจัดการความรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อองค์กร

7) ปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริมให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

การที่องค์กรจะสามารถจัดการความรู้ได้เป็นผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงปัจจัยเอื้อและปัจจัยส่งเสริมที่สำคัญ ดังที่มีผู้เสนอแนวคิดไว้ดังนี้

บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547: 59-62) กล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ (Key Enablers) ว่าประกอบด้วย 5 ปัจจัย ดังต่อไปนี้

1. ภาวะผู้นำและกลยุทธ์ (Leadership and Strategy) การจัดการความรู้จะไม่ประสบความสำเร็จอย่างราบรื่นถ้าปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ ทิศทางและกลยุทธ์ที่ชัดเจนของการจัดการความรู้ ซึ่งจะต้องสนับสนุนและสอดคล้องกับทิศทางในการดำเนินงานขององค์กร เพื่อที่จะช่วยให้องค์กรสามารถเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้

2. วัฒนธรรมองค์กร (Culture) กิจกรรมการจัดการความรู้เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมองค์กรโดยตรง สิ่งสำคัญที่จะช่วยให้องค์กรบรรลุผลสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ก็คือ วัฒนธรรมของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์กร ทักษคติอย่างหนึ่งซึ่งมีมาเป็นเวลานานในองค์กรต่าง ๆ คือ ความรู้คืออำนาจ และด้วยอำนาจนี้จะทำให้บุคคลมีความรู้สึกว่าเขาเองมีความสำคัญมากกว่าคนอื่น ทักษคติเช่นนี้ทำให้บุคลากรในองค์กรไม่ยอมที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กรให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างเต็มที่ เพื่อที่จะทำให้บุคลากรตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการเปลี่ยนแปลง

3. เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการความรู้ (Technology) ความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยีสารสนเทศโดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต เป็นแรงผลักดันสำคัญที่ช่วยให้การแลกเปลี่ยนความรู้สามารถทำได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้แล้วระบบฐานข้อมูลและ Knowledge Portal ที่ทันสมัยก็มีส่วนช่วยให้การจัดการความรู้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในภาพรวมแล้วเทคโนโลยีสารสนเทศมีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนในองค์กรสามารถค้นหาความรู้ ดึงเอาความรู้ไปใช้ ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงช่วยให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ อย่างไรก็ตาม ในการนำเทคโนโลยีสารสนเทศเข้ามาใช้นั้น องค์กรต้องมั่นใจว่าระบบเทคโนโลยีนั้น ๆ สามารถเชื่อมต่อหรือบูรณาการเข้ากับระบบเดิมที่องค์กรมีอยู่ได้อย่างเหมาะสม รวมถึงต้องตอบสนองต่อความต้องการของผู้ใช้และใช้ได้ง่าย อีกสิ่งหนึ่งที่องค์กรจะต้องตระหนักก็คือ เทคโนโลยีเป็นเพียงเครื่องมือที่ช่วยให้เกิดการติดต่อและเชื่อมโยงคนภายในองค์กรเข้าด้วยกันเท่านั้น เทคโนโลยีไม่ได้ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ แต่ทำให้การแลกเปลี่ยนความรู้เกิดได้รวดเร็วและสะดวกยิ่งขึ้น “คน” เป็นผู้ที่แลกเปลี่ยนความรู้ ไม่ใช่เทคโนโลยี

4. การวัดผล (Measurements) การวัดผลของการจัดการความรู้จะช่วยให้องค์กรสามารถทบทวน ประเมินผล และทำการปรับปรุงกลยุทธ์และกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุ

เป้าหมายของการจัดการความรู้ได้ องค์การต้องตระหนักว่าตัวชี้วัดที่ดีจะต้องสอดคล้องและเชื่อมโยงกับ กลยุทธ์การจัดการความรู้ขององค์การ และสามารถบอกถึงสถานะปัจจุบันของการจัดการความรู้ ความคืบหน้าและผลที่คาดหวัง ตลอดจนผลกระทบของการจัดการความรู้ที่มีต่อองค์การได้

5. โครงสร้างพื้นฐาน (Infrastructure) องค์การจะต้องมีโครงสร้างพื้นฐานหรือระบบรองรับสำหรับบุคลากรในองค์การ ให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้กันอย่างสะดวก โครงสร้างดังกล่าวนี้อาจเป็นสิ่งที่สามารถจับต้องได้ เช่น สถานที่หรือเครื่องมืออุปกรณ์ต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้บุคลากรได้แลกเปลี่ยนความรู้กัน หรือสิ่งที่จับต้องไม่ได้ เช่น โครงสร้างหรือระบบงานที่เอื้อให้เกิดสภาพที่สนับสนุนการแลกเปลี่ยนความรู้ และกลไกในการแลกเปลี่ยนความรู้ต่าง ๆ ในชีวิตการทำงานประจำวัน นอกจากนี้ ผู้บริหารจะต้องพิจารณาถึงโครงสร้างของหน่วยงานหรือบุคลากรที่จะรับผิดชอบในการจัดการความรู้ ตลอดจนระบบการบริหารทรัพยากรบุคคลที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ขององค์การ

บดินทร์ วิจารณ์ (2550: 48-49) อธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริม (Enabler) ให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. ภาวะผู้นำ (Leadership) เป็นตัวกำหนดทิศทาง ความเชื่อ และค่านิยมร่วมเพื่อก่อให้เกิดความมุ่งมั่นร่วมกันทั้งองค์การ และประเมินผลลัพธ์จากที่คาดหวังไว้ และที่สำคัญคือการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change Agent) และปฏิบัติให้เป็นแบบอย่าง (Role Model)

2. โครงสร้าง (Structure) มีโครงสร้างทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้

3. วัฒนธรรม (Culture) พฤติกรรม (Behavior) และการสื่อสาร (Communication) จะต้องกำหนดและแสดงออกเป็นพฤติกรรมและเป็นวัฒนธรรมที่มุ่งสู่องค์การเรียนรู้ โดยมีปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการองค์ความรู้คือ ความมุ่งมั่นและความเชื่อร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่องค์การเรียนรู้และการแบ่งปันองค์ความรู้ร่วมกัน

4. เทคโนโลยี (Technology) และกระบวนการ (Process) เทคโนโลยีและกระบวนการที่เอื้อต่อการจัดการองค์ความรู้ที่สำคัญ ได้แก่ เทคโนโลยีด้านการสื่อสาร โดยเฉพาะระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่าย เพื่อให้การจัดการข้อมูลสารสนเทศและองค์ความรู้ก่อให้เกิดความสะดวก รวดเร็ว และง่ายต่อการใช้งาน

5. การให้รางวัล (Rewarding) และการยอมรับ (Recognition) เพื่อสร้างแรงจูงใจต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพราะการที่ผู้เชี่ยวชาญในองค์การจะแบ่งปันหรือถ่ายทอดองค์ความรู้

ของตนออกมา ควรเกิดจากความสมัครใจเป็นหลักและจะเป็นจริงได้ต้องมีแรงเกื้อหนุนและแรงจูงใจเป็นสำคัญ

6. การวัดและประเมินผล (Measurement) หากไม่มีการวัดผลดำเนินการ เราจะไม่สามารถจัดการหรือปรับปรุงกระบวนการให้ดีขึ้นได้

7. ความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) และขีดความสามารถ (Abilities/ Competencies) ของทีมงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการองค์ความรู้

8. การจัดการ (Management) หลังจากที่มีผู้นำได้กำหนดทิศทางและเลือกทำสิ่งที่ถูกต้องแล้วก็ต้องมีผู้จัดการที่มีความรู้ในการจัดการองค์ความรู้ และสามารถจัดการให้เกิดขึ้นจริงตามแผนงานได้

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2550) กล่าวถึงปัจจัยความสำเร็จในการจัดการความรู้ของโรงเรียนเพลินพัฒนา แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นโรงเรียนที่นำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปใช้ในสถานศึกษา พบว่าผลสำเร็จของการจัดการความรู้ในโรงเรียนเพลินพัฒนาเกิดจากการที่โรงเรียนมีวัฒนธรรมที่เน้นกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นธรรมชาติ และครูในโรงเรียนเป็นกลุ่มคนที่มีความใฝ่รู้และคุ้นชินกับการออกแบบกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดี เปิดใจเรียนรู้ได้ง่าย เมื่อนำการจัดการความรู้เข้ามาปรับใช้ โดยเน้นที่การนำความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการทำงานมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน ก็ยิ่งทำให้เกิดพลังของความสำเร็จเล็ก ๆ เพิ่มขึ้น จนกลายเป็นความสำเร็จที่หลากหลายของผู้คนในองค์กร เกิดวัฒนธรรมการเรียนรู้ร่วมกัน เกิดอุปนิสัยของการมองหาและชื่นชมกับความสำเร็จเล็ก ๆ ของตนเองและผู้อื่น ซึ่งเป็นหนทางนำไปสู่เป้าหมายของการเป็นชุมชนแห่งการเรียนรู้ผ่านกระบวนการทางวัฒนธรรมที่มีความชัดเจนขึ้นเป็นลำดับ

Boyett and Boyett (1998: 159-160) กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการความรู้ ควรคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ผู้นำต้องตระหนักและเข้าใจคุณค่าของความรู้หรือทรัพยากรทางปัญญาและสนับสนุนให้เกิดนโยบายหรือกลยุทธ์ต่าง ๆ ในการจัดการความรู้ โดยผู้นำต้องทุ่มเทความพยายามและอุทิศตนเองเพื่อเป็นแบบอย่างอย่างจริงจังและต่อเนื่อง เพราะการจัดการความรู้ไม่อาจเห็นผลที่ชัดเจนได้ในระยะเวลาอันสั้น

2. บุคลากรต้องตระหนักถึงคุณค่าและความจำเป็นของการจัดการความรู้ โดยให้ความร่วมมือกับองค์กรในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เนื่องจากการจัดการความรู้จะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายในองค์กรเป็นสำคัญ

3. ผู้รับผิดชอบโดยตรงในการจัดการความรู้ซึ่งองค์การจัดตั้งขึ้นเป็นที่มาของความรู้มาจากการผสมผสานของพนักงานที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญต่างกันไป เพื่อก่อให้เกิดความหลากหลาย โดยที่ทีมงานนี้ต้องรับผิดชอบต่อองค์ประกอบต่าง ๆ ในการจัดการความรู้ด้วยการดูแลและพัฒนาให้ทุกองค์ประกอบเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันอยู่เสมอ

4. องค์การต้องจัดกิจกรรมที่กระตุ้นและให้โอกาสบุคลากรในการคิด และแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน รวมทั้งปลูกฝังความรู้สึกเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่สิ่งที่ตนรู้ให้กับผู้อื่น และยอมรับความรู้ของผู้อื่นด้วยแม้ว่าจะอาวุโสน้อยกว่า

5. การแปลงความรู้ไปสู่การปฏิบัติ โดยองค์การต้องส่งเสริมให้บุคลากรนำความรู้ที่มีอยู่ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อทำให้เกิดการเรียนรู้และความสัมพันธ์ของความคิดกับการกระทำ

6. รางวัลและแรงจูงใจ เป็นสิ่งสนับสนุนให้บุคคลสนใจ ร่วมมือ และรับผิดชอบต่อในการจัดการความรู้ขององค์การ

7. การส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้จากวิธีการต่าง ๆ ที่หลากหลายและไม่มองข้ามประสบการณ์ที่เกิดจากความล้มเหลว เพราะมีผลต่อการสร้างสรรค์ความรู้และนวัตกรรม

8. วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายในขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน เพื่อให้พนักงานปฏิบัติได้ตามเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

9. ขั้นตอนดำเนินการในกระบวนการเรียนรู้ที่เป็นมาตรฐานและมีประสิทธิภาพ

10.ทรัพยากรทั้งในด้านบุคลากร เทคโนโลยีสารสนเทศ และงบประมาณในการดำเนินการอย่างเพียงพอและทั่วถึง

11.การสื่อสารกับบุคลากรในทุกฝ่ายงานเพื่อให้รับทราบและเข้าใจโดยทั่วกัน

12.ทีมผู้ชำนาญการที่มีความสามารถเพียงพอ

13. พฤติกรรมการเรียนรู้ของบุคลากรในองค์การที่เรียนรู้อย่างต่อเนื่องและตลอดชีวิต

14. บทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อที่ชัดเจนสำหรับกิจกรรมสร้างพฤติกรรมการเรียนรู้ในองค์การ

15. การค้นคว้าและการพัฒนาเพื่อให้พนักงานสร้างสรรค์นวัตกรรมใหม่ ๆ ให้กับองค์การ

16. การสร้างและการแบ่งประสบการณ์ต่าง ๆ ในการเรียนรู้

17. เทคโนโลยีที่ง่ายต่อการแสวงหาและสืบค้นความรู้

18. กระบวนการในการกลั่นกรอง ตรวจสอบ คัดแยกความรู้ โดยทีมผู้ชำนาญการ ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด

19. สภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากความรู้ เช่น การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลหรือองค์ความรู้ ไม่ว่าจะเป็นการส่งทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ การจัดกระดานข่าว ประชาสัมพันธ์ หรือจัดให้มีหน่วยงานสำหรับรับข้อซักถามและตอบกลับโดยผู้ชำนาญเฉพาะทาง

ส่วนผลการวิจัยของ Choi (2000) เรื่องการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดการความรู้ พบว่ามีปัจจัยสำคัญได้แก่ เทคโนโลยีสารสนเทศ ภาวะผู้นำ/การอุทิศตนของผู้บริหารระดับสูง ภูมิข้อบังคับขององค์การที่ไม่เคร่งครัดมากนัก และโครงสร้างของระบบสารสนเทศ

จากแนวคิดและผลงานวิจัยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า ปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริมให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ ประกอบด้วยปัจจัยสำคัญ ได้แก่ ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายในการจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี การให้รางวัล โครงสร้างพื้นฐานขององค์การ ความรู้และความสามารถของทีมงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ การสื่อสาร และการวัดผล ปัจจัยดังกล่าวข้างต้นเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ องค์การสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น อาจจะไม่สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยใดมีความสำคัญมากที่สุด หรือปัจจัยใดมีความสำคัญมากกว่ากัน เนื่องจากแต่ละปัจจัยต่างส่งผลกระทบซึ่งกันและกัน องค์การคงไม่สามารถประสบความสำเร็จในการจัดการความรู้ได้ หากขาดซึ่งปัจจัยใดปัจจัยหนึ่งไป ดังนั้น หากองค์การสามารถบริหารจัดการปัจจัยดังกล่าวอย่างเป็นระบบ เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความสอดคล้องเชื่อมโยงกันแล้ว การจัดการความรู้ขององค์การก็จะสามารถขับเคลื่อนไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8) บุคคลสำคัญในการจัดการความรู้

ในการดำเนินการจัดการความรู้ให้เป็นไปได้อย่างราบรื่นนั้น จำเป็นต้องมีบุคคลสำคัญหรือคณะทำงานที่หน่วยงานแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ ซึ่งคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองอย่างชัดเจน จากการศึกษาแนวคิดของ วิจารย์พานิช (2548: 21-49) และอรรถวิทย์ ญ ตะกั่วทุ่ง (2553) สรุปได้ว่าบุคคลสำคัญในการจัดการความรู้ ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

8.1) **คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO)** หมายถึง ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีภารกิจดังต่อไปนี้

- (1) ร่วมกับ “คุณอำนวย” จัดให้มีการกำหนดว่าต้องการจัดการความรู้เรื่องอะไร และเพื่ออะไร
- (2) เป็นผู้เชื่อมโยงการจัดการความรู้เข้ากับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และ ยุทธศาสตร์ขององค์การ/ชุมชน
- (3) จัดบรรยากาศและการบริหารงานแบบเอื้ออำนาจ (Empowerment) ภายในองค์การ
- (4) จัดสรรทรัพยากรสำหรับกิจกรรมจัดการความรู้ของหน่วยงาน
- (5) ดำเนินการให้กิจกรรมการจัดการความรู้เนียนอยู่ในเนื้องานประจำ
- (6) เชื่อมโยงการจัดการความรู้เข้ากับกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก องค์การ/ชุมชน
- (7) ติดตาม ให้คำแนะนำ ใฝ่ใจ ยกย่อง และให้รางวัล เพื่อเป็นขวัญและ กำลังใจในการดำเนินการจัดการความรู้
- (8) ร่วมแบ่งปันทักษะในการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

8.2) คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF) เป็นบุคคลสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้คนที่มีความถนัดเดียวกันและมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ

- (1) คุณสมบัติของคุณอำนวย มีดังนี้
  - (1.1) มีทักษะการสื่อสารที่ดี
  - (1.2) มีทักษะการฟังที่ดี ฟังอย่างเป็นกลาง ไม่พูดแทรก ไม่ครอบงำความคิด ให้ความสำคัญกับการรับรู้ และการแสดงความรู้สึกร่วมกันของกลุ่ม
  - (1.3) มีความสามารถในการตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดกระบวนการคิดและทำทนายให้คิดหาคำตอบ
  - (1.4) รู้จักใช้คำพูดที่กระชับ ตรงประเด็น ชัดเจน
  - (1.5) กระตุ้นให้คิดไปตามลำดับอย่างเชื่อมโยง เป็นระบบ หรือเป็นประเด็นทำทนายสำหรับกลุ่มในการฝ่าฟันให้ความสำเร็จร่วมกันและสร้างการยอมรับคำตอบที่ไม่คาดฝัน
  - (1.6) มีความยืดหยุ่นทางความคิด คิดในแง่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
  - (1.7) มีความคิดสร้างสรรค์ คิดแบบองค์รวม

(1.8) มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่ม และเต็มใจให้ความช่วยเหลือ

(1.9) มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่าง สมาชิกในกลุ่มให้เป็นทั้งผู้ให้และผู้รับ

(1.10) มีความสามารถในการสรุป และเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมมากกว่า การมองประเด็นเล็กหรือแยกส่วน

(2) หน้าที่ของคุณอำนวย มีดังนี้

(2.1) ร่วมกับ “คุณเอื้อ” จัดให้มีการกำหนดกิจกรรมการจัดความรู้ของ “คุณกิจ” ว่าต้องการจัดความรู้เรื่องอะไร และเพื่ออะไร

(2.2) จัดประชุมเพื่อให้ “คุณกิจ” นำความสำเร็จมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ และบันทึกเป็นแก่นความรู้

(2.3) จัดกิจกรรมให้ “คุณกิจ” เรียนรู้วิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice) และจัดกิจกรรม “เพื่อนช่วยเพื่อน” เรียนรู้

(2.4) จัดกิจกรรมให้ “คุณกิจ” แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน ICT

(2.5) ส่งเสริมให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) ของ “คุณกิจ” ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ให้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นความสามารถ และ ประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

(2.6) จัดมหกรรมความรู้ขององค์กร/ชุมชน

(2.7) จัดการเชื่อมโยงการดำเนินงานจัดการความรู้ขององค์กร/ชุมชน เข้ากับกิจกรรมการจัดการความรู้ภายนอกองค์กร/ชุมชน

(2.8) ดำเนินการเพื่อให้กิจกรรมการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง

(3) บทบาทของคุณอำนวย มีดังนี้

(3.1) ใช้เทคนิคการกระตุ้นเร่งเร้ากลุ่มให้คิด แสดงความคิดเห็นร่วมกัน

(3.2) สนับสนุนกลุ่มโดยดูแลให้สมาชิกทุกคนได้รับเวลาที่เพียงพอในการจัดการความรู้

(3.3) พิจารณาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม

(3.4) จัดการกับความไม่แน่นอนที่อาจเกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันในระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้

(3.5) มีอารมณ์ร่วมไปกับสมาชิกในกลุ่มและพร้อมรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งความรู้สึกของผู้อื่น

- (3.6) ทำให้ประเด็นยาก ๆ กลายเป็นประเด็นที่เข้าใจง่ายขึ้น
- (3.7) ต้องทำให้ตนเองไม่เครียด และมีอารมณ์ขัน
- (4) ทักษะที่จำเป็นของคุณอำนวย มีดังนี้
- (4.1) การจุดประกายความคิด การสร้างความกระตือรือร้น
- (4.2) การจัดการประชุม
- (4.3) การเป็นวิทยากรกระบวนการในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ
แบ่งปันความรู้
- (4.4) การจับประเด็นและบันทึกความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (การ
ทำหน้าที่คุณลิขิต)
- (4.5) รู้จักและมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งความรู้ภายนอก
- (4.6) ความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ
- (4.7) การสร้างบรรยากาศที่ดี มีความมุ่งมั่น ชื่นชม และแบ่งปัน
- (4.8) ทักษะในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ
- (4.9) การทำงานเป็นที่ร่วมกับ “คุณอำนวย” คนอื่น ๆ และ “คุณเอื้อ”
- (4.10) ทักษะในการส่งเสริม สนับสนุนให้ “คุณกิจ” ใช้ความคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์

8.3) คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP) คือ ผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการ
ความรู้ประมาณร้อยละ 90-95 ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณกิจคือผู้จัดการความรู้ตัวจริง เป็นผู้ร่วมกันกำหนด
เป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของงานของกลุ่มตนเอง แล้วดำเนินการค้นหา (Capture) ความรู้จากภายใน
กลุ่มและดำเนินการเสาะหาและดูดซับความรู้จากภายนอก สำหรับนำมาประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุ
ผลสัมฤทธิ์ที่ร่วมกันกำหนดไว้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน คุณกิจจะต้องมีทักษะที่จำเป็น
ดังต่อไปนี้

- (1) ทักษะในการฟัง
- (2) ทักษะในการพูด
- (3) ทักษะในการคิดเชิงบวก
- (4) ทักษะในการนำความรู้หรือวิธีทำงานใหม่ไปทดลองใช้
- (5) ทักษะในการสังเกต การเก็บข้อมูล การบันทึกการทำงานหรือผลการทดลอง
- (6) ทักษะในการประเมินผล
- (7) ทักษะในการจดบันทึก

8.4) คุณลิขิต (Note Taker : NT) หมายถึง ผู้ที่ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรม การจัดการความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้จากเรื่องเล่า (Storytelling) หรือจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ เพื่อให้ การดำเนินการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง โดยคุณลิขิตจะต้องมีทักษะที่จำเป็นดังต่อไปนี้

- (1) การจับใจความและบันทึกเรื่องเล่า
- (2) การสกัดประเด็นปัญหา
- (3) ความรู้ความเข้าใจในสาระของเรื่องที่จดบันทึก
- (4) ทักษะด้านการใช้ภาษาที่ดี
- (5) ทักษะคอมพิวเตอร์
- (6) การติดตามการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

8.5) คุณประสาน (Network Manager : NM) คือ ผู้ที่ทำหน้าที่ประสานงาน เครื่องข่ายจัดการความรู้ระหว่างองค์กรหรือระหว่างหน่วยงาน

- (1) หน้าที่ของคุณประสานมีดังนี้
  - (1.1) จัดให้มีการตกลงเป้าหมายร่วมกันระหว่างองค์กรภาคีเครือข่าย
  - (1.2) จัดทำข้อตกลงยุทธศาสตร์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในภาคี
  - (1.3) กำหนดกติกาหรือข้อตกลงที่องค์กรสมาชิกเครือข่ายและบุคคลใน องค์กรต้องยึดถือปฏิบัติ
  - (1.4) จัดทำกำหนดการกิจกรรมของเครือข่าย
  - (1.5) จัดหานัก IT (IT Expert) ทำหน้าที่ดูแลเครือข่าย
  - (1.6) อาจจัดทำจดหมายข่าวของเครือข่ายเพื่อกระตุ้นกิจกรรมของ เครือข่าย
- (2) ทักษะที่จำเป็นของคุณประสานมีดังนี้
  - (2.1) ทักษะในการบริหารจัดการโครงการ
  - (2.2) ทักษะในการทำความเข้าใจองค์กรที่หลากหลาย
  - (2.3) ทักษะในการทำงานกับคนหลากหลายความคิด
  - (2.4) ทักษะในการประสานงาน
  - (2.5) ทักษะในการฟัง
  - (2.6) ความสามารถในการนำทฤษฎีหรือแนวคิดสู่การปฏิบัติ
  - (2.7) ทักษะในการให้เกียรติผู้อื่น

8.6) **คุณวิศาสตร์ (IT Wizard)** คือ ผู้ที่มีความรู้ความสามารถด้านไอที ที่สามารถออกแบบและจัดดำเนินการระบบไอทีที่เหมาะสมแก่การจัดการความรู้ขององค์กรหรือของเครือข่าย คุณวิศาสตร์อาจทำงานเป็นทีมหรือทำงานคนเดียวก็ได้ ภารกิจของคุณวิศาสตร์มีดังนี้

- (1) ออกแบบระบบไอทีที่เหมาะสมแก่ความต้องการและทักษะในการใช้เครื่องมือด้านไอทีของกลุ่มคุณกิจ
- (2) ช่วยเหลือด้านการจัดหาฮาร์ดแวร์และซอฟต์แวร์ หรือพัฒนาซอฟต์แวร์ขึ้นใช้เองให้เหมาะสมแก่งานและขีดความสามารถของคุณกิจ
- (3) จัดอบรมการใช้งานระบบไอทีแก่กลุ่มคุณกิจและคุณอำนวย
- (4) ช่วยแก้ปัญหาในกรณีระบบไอทีมีปัญหา
- (5) ช่วยฝึกอบรมหรือแนะนำเทคนิคการใช้ระบบไอทีแก่คุณลิขิต
- (6) ดำเนินการปรับปรุงหรือพัฒนาระบบไอที

จะเห็นได้ว่าบุคคลสำคัญในการจัดการความรู้นั้นมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันไป การที่หน่วยงานใดจะดำเนินการจัดการความรู้ นั้น จะต้องพิจารณาแต่งตั้งผู้ที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถหรือบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เพื่อให้การจัดการความรู้นั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่น

9) นโยบายเกี่ยวกับการจัดการความรู้

จากการศึกษานโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ สามารถแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และนโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

9.1) นโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

- (1) แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ก: 23-24) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในวัตถุประสงค์ข้อ 2 สร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยระบุไว้แนวนโยบายข้อ 7 การสร้างสรรค์ ประยุกต์ใช้ และเผยแพร่ความรู้และการเรียนรู้ เพื่อสร้างสังคมคุณธรรม ภูมิปัญญา และการเรียนรู้ โดยมีเป้าหมาย 3 ประการ คือ

- (1.1) มีการพัฒนาความรู้และการเรียนรู้ใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

(1.2) มีการใช้ความรู้เป็นฐานการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

(1.3) มีการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนาในทุกภาคการผลิต เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่นำมาสู่รายได้ที่เพิ่มขึ้นของคนไทย

(2) มาตรฐานการศึกษาของชาติ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2548: 8-9) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในมาตรฐานที่ 3 แนวการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ / สังคมแห่งความรู้ โดยระบุไว้ดังนี้

ในข้อ 3.1 การบริการวิชาการและสร้างความร่วมมือระหว่างสถานศึกษากับชุมชนให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ โดย

3.1.1 สถานศึกษาร่วมมือกับบุคลากรและองค์กรในชุมชนที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทุกระดับ ร่วมจัดปัจจัยและกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน และให้บริการทางวิชาการที่เป็นประโยชน์แก่การพัฒนาคนในชุมชน เพื่อให้สังคมไทยเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา และคนไทยมีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

3.1.2 ชุมชนซึ่งเป็นที่ตั้งขององค์กรที่ให้บริการทางการศึกษามีสถานภาพเป็นสังคมแห่งการเรียนรู้/สังคมแห่งความรู้ มีความปลอดภัย ลดความขัดแย้ง มีสันติสุข และมีการพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ในข้อ 3.3 การสร้างและการจัดการความรู้ในทุกระดับทุกมิติของสังคม โดย

3.3.1 ครอบครัวยุคใหม่ ชุมชน องค์กรทุกระดับ และองค์กรที่จัดการศึกษามีการสร้างและใช้ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จนกลายเป็นวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้

(3) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548: 14) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในมาตรฐานด้านการพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ โดยระบุไว้ในมาตรฐานที่ 17 และ 18 ดังนี้

มาตรฐานที่ 17 สถานศึกษามีการสนับสนุนและใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น ตัวอย่างที่ 17.1 มีการเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนข้อมูลกับแหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาในท้องถิ่น

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการร่วมมือกันระหว่างบ้าน องค์กรทางศาสนา สถาบันทางวิชาการ และองค์กรภาครัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาวิธีการเรียนรู้ในชุมชน ตัวอย่างที่ 18.2 มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

(4) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2549: 13) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ ข้อ 5.1 (1) การพัฒนาคนให้มี

คุณธรรมนำความรู้ เกิดภูมิคุ้มกัน โดยพัฒนาจิตใจควบคู่กับการพัฒนาการเรียนรู้อันของคนทุกกลุ่ม ทุกวัย ตลอดชีวิต เริ่มตั้งแต่วัยเด็กให้มีความรู้พื้นฐานเข้มแข็ง มีทักษะชีวิต พัฒนาสมรรถนะ ทักษะของกำลังแรงงานให้สอดคล้องกับความต้องการ พร้อมก้าวสู่โลกของการทำงานและการแข่งขันอย่างมีคุณภาพ สร้างและพัฒนากำลังคนที่เป็นเลิศโดยเฉพาะในการสร้างสรรค์นวัตกรรม และองค์ความรู้ ส่งเสริมให้คนไทยเกิดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต จัดการองค์ความรู้ทั้ง ภูมิปัญญาท้องถิ่นและองค์ความรู้สมัยใหม่ตั้งแต่ระดับชุมชน ถึงประเทศ สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

(5) พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. 2546 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2549: 230) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในมาตรา 11 โดยกำหนดให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และสามารถประมวลผลความรู้ต่าง ๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้ถูกต้องรวดเร็ว เหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพ และมีการเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการปฏิบัติราชการของส่วนราชการให้สอดคล้องกับการบริหารราชการให้เกิดผลสัมฤทธิ์ตามพระราชกฤษฎีกานี้

9.2) นโยบายที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน

นโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดการความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียน มีประเด็นสำคัญดังต่อไปนี้

(1) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ใน มาตรา 7 ซึ่งเป็นความมุ่งหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ มีข้อความตอนหนึ่งที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545ข: 5-6)

(2) มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในมาตรฐานด้านคุณภาพผู้เรียน โดยระบุไว้ในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548: 14) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 มีนิสัยรักการอ่าน การเขียน และการฟัง รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล

ตัวบ่งชี้ที่ 2 สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัว ใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา

ตัวบ่งชี้ที่ 3 มีวิธีการเรียนรู้ของตนเอง เรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ สนุกกับการเรียนรู้ และชอบมาโรงเรียน

(3) มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) ระบุประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ไว้ในมาตรฐานด้านผู้เรียน โดยระบุไว้ในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), 2548: 18) ประกอบด้วย 3 ตัวบ่งชี้ คือ

ตัวบ่งชี้ที่ 1 ผู้เรียนมีนิสัยรักการอ่าน สนใจแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัว

ตัวบ่งชี้ที่ 2 ผู้เรียนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ

ตัวบ่งชี้ที่ 3 ผู้เรียนสามารถใช้ห้องสมุด ใช้แหล่งความรู้และสื่อต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกสถานศึกษา

จากนโยบาย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หรือแนวทางปฏิบัติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่าแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มีความสำคัญและจำเป็นที่หน่วยงานต่าง ๆ รวมถึงสถานศึกษาจะต้องตระหนักและพึงนำไปใช้ในการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ โดยเฉพาะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น นอกจากจะนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรแล้ว ควรจะมีการนำไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียน เป็นเพื่อเป็นการสนองนโยบายการศึกษาที่ระบุไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 และแผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ. 2545-2559) ซึ่งจะเป็นการเตรียมเยาวชนของชาติให้มีความพร้อมที่จะเติบโตเป็นบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ ที่มีความสามารถในดำเนินการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี สำหรับการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อพัฒนานักเรียนให้เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.2 การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นสิ่งสำคัญที่ควรดำเนินการ เพราะความรู้ในสถานศึกษาทุกแห่งนั้นมีอยู่มากมาย แต่สถานศึกษาส่วนใหญ่ไม่ได้จัดเก็บให้เป็นระบบ โดยเฉพาะความรู้ต่าง ๆ ที่ฝังลึกอยู่ในตัวคนที่เป็นทักษะเฉพาะของคนทั้งที่เป็นผู้บริหาร ครู หรือ

นักเรียน ที่เกิดจากประสบการณ์ในการบริหาร การสอน ค่านิยม พฤติกรรมการสอน หรือ พฤติกรรมการเรียน (Tacit Knowledge) ก็จะจางหายไปกับผู้เกษียณอายุราชการ การลาออก การโอนไปปฏิบัติงานในหน่วยงานอื่นหรือศึกษาต่อในสถานศึกษาอื่น ทำให้ความรู้ในคน ๆ นั้น ไม่ได้ถูกเก็บไว้ให้เป็นประโยชน์กับคนรุ่นหลัง ส่วนความรู้ที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ความรู้ที่มีการบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร (Explicit Knowledge) เช่น ตำรา เอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ ซึ่งเป็นความรู้ที่สามารถเผยแพร่ แบ่งปันให้กับผู้ร่วมงานเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อสถานศึกษาได้ ความรู้ประเภทหลังนี้ก็สมควรจะมีการนำมา “จัดการความรู้” เช่นเดียวกัน ความรู้ทั้งสองประเภทนี้จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการจัดเก็บ เพื่อให้สามารถค้นหาข้อมูลและเผยแพร่ได้ง่าย อันจะนำมาซึ่งการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ร่วมงานทั้งภายในและภายนอกสถานศึกษา โดยเฉพาะสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 3) เสนอว่าการจัดการความรู้จึงเป็นเรื่องที่มีคุณค่าสมควรที่สถานศึกษาจะบริหารจัดการให้มีการจัดการความรู้ขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นว่าครูและบุคลากรของสถานศึกษาเป็นผู้ที่มีคุณค่า เป็นการมองคนว่าเป็น “ทรัพย์สินทางปัญญา” เพราะการจัดการความรู้เป็นการเรียนรู้ที่เรียนจากการปฏิบัติเป็นตัวนำ เพราะการปฏิบัติทำให้เกิดประสบการณ์ และเกิดวิธีการทำงานที่เป็นตัวอย่างที่ดี (Best Practice) เพื่อให้ครูรุ่นหลังนำไปศึกษา นำไปใช้ประโยชน์ และนำไปต่อยอดความรู้ให้แตกฉานต่อไป

1.2.1 บทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2550: 290-291) กล่าวถึงบทบาทของ Chief Knowledge Officer (CKO) ที่มีต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ไว้ดังนี้

1. บทบาทนำในฐานะผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ CKO หรือผู้บริหารทุกคนมีภาวะผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง นำวิธีการ กระบวนการใหม่ ๆ มาปรับใช้ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานของครู ต่อตัวกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ เป็นแรงสนับสนุนสำคัญต่อการบรรลุผลของการดำเนินการจัดการความรู้

2. ศึกษาวิจัย / อบรมให้ความรู้ CKO ให้การสนับสนุนการศึกษาวิจัย การทดลองเรียนรู้และพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง การสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสเรียนรู้ข้ามสายงาน สร้างความสัมพันธ์แนวระนาบผสมผสานแนวตั้งอย่างชาญฉลาด เป็นปัจจัยเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ นับเป็นการสร้างคนที่มีคุณภาพ คนที่ “คิดเป็น” และ “ทำเป็น”

3. CKO มีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและปรับปรุงคุณภาพการทำงานอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้สถานศึกษามีระบบการทำงานที่ชัดเจน บุคลากรทำงานเป็นทีม ทำงานทดแทนกันได้ แม้ผู้รับผิดชอบโดยตรงจะไม่อยู่ปฏิบัติหน้าที่ มีการปรับปรุงคุณภาพงานอย่างต่อเนื่อง มีกระบวนการอย่างบูรณาการ สนับสนุนการมีส่วนร่วมเพื่อสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

นอกจากนี้ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 21-23) เสนอว่าในการดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษานั้น ควรกำหนดบทบาทของผู้ที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

1. บทบาทของ Chief Knowledge Officer (CKO) ได้แก่

ผู้บริหารในทุก ๆ ระดับ ตั้งแต่ระดับสูงสุดของสถานศึกษาจะต้องผลักดันส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการจัดการความรู้ในด้านต่อไปนี้

- 1.1 การแลกเปลี่ยนภูมิปัญญาของทรัพยากรมนุษย์
- 1.2 จัดให้มีระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ (KM Web Site)
- 1.3 การฝึกอบรมให้ครูและบุคลากรมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการจัดการ

ความรู้

- 1.4 มีระบบการให้ขวัญและกำลังใจแก่ผู้ที่มีการแลกเปลี่ยนความรู้
- 1.5 มีการสื่อสารการจัดการความรู้ในองค์การอย่างต่อเนื่อง
- 1.6 มีฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้
- 1.7 มีการสร้างวัฒนธรรมการทำงานให้เป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ โดยผู้บริหารระดับสูงจะต้องเป็น Chief Knowledge Officer (CKO) และต้องเป็นแบบอย่างที่ดี

- 1.8 มีการประเมินผลการจัดการความรู้
- 1.9 มีการจัดตั้งคณะทำงานจัดการความรู้ (Knowledge Management Team หรือ KM Team) โดยมีผู้บริหารสูงสุดขององค์การเป็นประธาน มีคณะทำงาน และมีสมาชิกในหน่วยงานร่วมในการจัดทำ “แผนปฏิบัติการ KM”

- 1.10 มีการจัดมุมแลกเปลี่ยนความรู้ (KM Corner หรือ KM Board)
- 1.11 มีการสร้างบรรยากาศในองค์การให้เอื้อต่อการจัดการความรู้
- 1.12 มีการประกวดคำขวัญในการจัดการความรู้
- 1.13 มีเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้

นอกจากการสนับสนุนจาก CKO แล้ว เป้าหมายหรือทิศทาง และกลยุทธ์ที่ชัดเจนในการจัดการความรู้ก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะสถานศึกษาจะต้องรู้ว่า จะจัดการความรู้ภายในสถานศึกษาเพื่ออะไร มีเป้าหมายอะไร จะต้องนำเป้าหมายของการจัดการความรู้มากำหนดเป็นแผนการ/โครงการ หรือกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้

2. บทบาทของคณะทำงาน KM Team

- 2.1 ผู้บริหารระดับสูงและคณะทำงานต้องศึกษาและทำความเข้าใจในหลักการและขั้นตอนการนำการจัดการความรู้มาใช้ในโรงเรียน

2.2 คณะทำงาน KM Team จะต้องเข้ารับการฝึกอบรมเรื่องการจัดการความรู้

2.3 เยี่ยมชมองค์กรที่ประสบความสำเร็จในเรื่องการจัดการความรู้

2.4 ร่วมกันกำหนดเป้าหมายของการจัดการความรู้ (Desired State) เพราะกิจกรรมทุกอย่างที่ทำได้ต้องสอดคล้องและไปในทิศทางเดียวกัน เป้าหมายขององค์กรต้องมีความเชื่อมโยงและสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ พันธกิจ หรือค่านิยมขององค์กร การจัดการความรู้ต้องกำหนดไว้ในกลยุทธ์หลักของการพัฒนาศักยภาพของบุคลากร และเป็นหนึ่งในตัวชี้วัดหลักของ Balance Scorecard ด้วย

2.5 ดำเนินการจัดการความรู้ตาม 6 ขั้นตอน ดังนี้

2.5.1 การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานของบุคลากร

2.5.2 การติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจการจัดการความรู้

2.5.3 กระบวนการทำงานและเครื่องมือ

2.5.4 การอบรมและการเรียนรู้

2.5.5 การยอมรับและการให้รางวัล

2.5.6 ประเมินผลการจัดการความรู้

3. บทบาทของสมาชิกในสถานศึกษา

3.1 มีส่วนร่วมในการแลกเปลี่ยนความรู้

3.2 นำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในการทำงาน

3.3 มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต

จะเห็นว่าผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็น CKO หรือผู้บริหารในทุกระดับ คณะทำงาน KM Team หรือสมาชิกในโรงเรียน ทุกฝ่ายต่างมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ดังนั้น ทุกฝ่ายจึงควรร่วมมือกันขับเคลื่อนการนำการจัดการความรู้ในสถานศึกษาไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสถานศึกษา โดยเฉพาะการนำแนวคิดเรื่อง การจัดการความรู้ไปถ่ายทอดให้แก่นักเรียน ซึ่ง ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2550: 17) กล่าวว่า การจัดการความรู้ของนักเรียนนั้น เป็นการจัดการความรู้เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาการตามหลักสูตรที่โรงเรียนเปิดสอนอยู่ ความรู้ของนักเรียนเป็นผลมาจากการจัดการเรียนการสอนของครู ถ้าครูจัดการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ความรู้ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็จะมีคุณภาพไปด้วย

1.2.2 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 15-21) ได้เสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ได้จากการนำกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงซึ่งพัฒนามาจากวงจรการจัดการความรู้ของบริษัท Xerox Corporation (บุญดี บุญญาภิจ และคณะ, 2547: 46-53) มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 การเปลี่ยนแปลงค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานของครูและบุคลากร

เพื่อให้การจัดการความรู้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารและคณะควรจัดสภาพแวดล้อมเพื่อสร้างสรรค์ให้ครูและบุคลากรทุกคนในสถานศึกษายึดแนวทางในการทำงาน โดยมีค่านิยมและพฤติกรรมการทำงานที่ควรปฏิบัติต่อไปนี้

- 1) การนำนวัตกรรมมาใช้ในการปฏิบัติงาน
- 2) การทำงานเป็นทีม
- 3) การสร้างสรรค์คุณภาพงาน
- 4) ค่านิยมในความซื่อสัตย์สุจริต
- 5) ค่านิยมในความพยายามต่อเนื่องเพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่เป้าหมายของความสำเร็จ
- 6) การปรับปรุงงาน

องค์ประกอบที่ 2 การสื่อสารให้เข้าใจว่าทำไมจึงต้องมี “การจัดการความรู้”

การสื่อสารให้บุคลากรทุกคนเข้าใจว่าทำไมจึงต้องมี “การจัดการความรู้” เป็นเรื่องที่มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อจะดำเนินการให้ “การจัดการความรู้” บังเกิดผลดี จะต้องสื่อสารให้ทุกคนเข้าใจตรงกันว่าสถานศึกษากำลังจะทำอะไร ทำไปแล้วจะได้ผลดีที่ก่อเกิดประโยชน์แก่สถานศึกษา แก่ครูและบุคลากรทุกคน และก่อให้เกิดการสร้างความรู้ใหม่ได้แค่ไหน อย่างไร จะเริ่มเมื่อใด และจะทำโดยวิธีใด ใครจะเป็นผู้ร่วมจัดการความรู้ และบุคลากรทุกคนจะมีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหน ดังนั้น ถ้าขาดการจัดวางระบบการสื่อสารที่ดี การสื่อสารก็จะขาดตอน ทำให้ “การจัดการความรู้” ขาดประสิทธิภาพ ผู้บริหารจึงควรให้ความสนใจ จัดทำระบบการสื่อสาร มีการสื่อสารการจัดการความรู้ให้เห็นเป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพื่อให้บุคลากรทุกคนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารพร้อม ๆ กัน ทำให้เกิดความเข้าใจในการจัดการความรู้ โดยในการสื่อสารนั้น ควรกำหนดประเด็นสำคัญที่ต้องสื่อสารไว้ 3 เรื่อง คือ เนื้อหาสาระของการจัดการความรู้ กลุ่มเป้าหมายที่จะต้องเกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และรูปแบบหรือวิธีการในการสื่อสาร

องค์ประกอบที่ 3 กระบวนการและเครื่องมือในการจัดการความรู้

เครื่องมือในการจัดการความรู้ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ ถ้าเป็นการจัดการความรู้ประเภท Tacit Knowledge ก็จะใช้เครื่องมือที่อาจจะต้องเกี่ยวข้องกับสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศมากนัก เพราะความรู้ประเภท Tacit Knowledge นั้นเป็นความรู้ที่เน้นการปฏิบัติซึ่งมาจากประสบการณ์การทำงาน ดังนั้น กระบวนการ เครื่องมือที่ใช้ในการจัดการความรู้ประเภทนี้จึงควรเป็นการสัมมนาหรือประชุมเพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงปฏิบัติการร่วมกัน การแบ่งปันความรู้ การสอนงาน การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ (Action Learning) การพบปะพูดคุยแบบไม่เป็นทางการ หรือการจัดตั้งชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practice)

ส่วนเครื่องมือที่เกี่ยวข้องกับสื่ออิเล็กทรอนิกส์นั้นจะมีส่วนที่ต้องนำมาใช้ในการค้นหาความรู้ รวบรวมความรู้ รวบรวมข้อมูล จัดเก็บข้อมูล และการเสาะแสวงหาข้อมูล ดังนั้น เทคโนโลยีสารสนเทศที่จำเป็นที่จะต้องใช้ในการจัดการความรู้จึงควรเป็นการใช้เพื่อการจัดเก็บและเผยแพร่ โดยใช้ระบบอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ตภายในสถานศึกษา หรือจัดศูนย์การศึกษา โดยใช้สื่อ อุปกรณ์ที่เป็นนวัตกรรมและเทคโนโลยี ได้แก่ ห้องศูนย์วิทยบริการ (Resource Center) ห้องศูนย์คอมพิวเตอร์ของข้าราชการ (Computer Center) เป็นต้น

องค์ประกอบที่ 4 การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “การจัดการความรู้”

การฝึกอบรมและการเรียนรู้ในเรื่อง “การจัดการความรู้” ควรมีวัตถุประสงค์ต่อไปนี้ คือ

- 1) เพื่อสร้างความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการเบื้องต้นเรื่องการจัดการความรู้แก่ผู้บริหารระดับสูง และผู้ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษา
- 2) เพื่อสร้างและพัฒนาทีมจัดการความรู้ในสถานศึกษา ประกอบด้วย ผู้จัดการความรู้ (CKO) ผู้อำนวยการความสะดว และผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้ ให้มีความสามารถสร้างให้เกิดการจัดการความรู้ในองค์กรและดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งรวบรวมประมวลองค์ความรู้ในสถานศึกษาในรูปแบบต่าง ๆ
- 3) เพื่อให้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของบุคลากรของสถานศึกษาด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น เสวนา ประชุม สัมมนา และเผยแพร่ความรู้ โดยเครื่องมือสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์
- 4) เพื่อสร้างรูปแบบการจัดการความรู้ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในองค์กรอื่นต่อไปได้

องค์ประกอบที่ 5 การวัดผล (Measurements) “การจัดการความรู้”

การวัดผลจะทำให้รับรู้ว่าการจัดการความรู้บรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ เพียงใด มีปัญหาและอุปสรรคใดบ้างที่ทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ไม่ประสบความสำเร็จ ผลการวัดจะสะท้อนถึง

ประสิทธิภาพและประสิทธิผลซึ่งจะช่วยให้สามารถทบทวน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ รวมถึงปรับปรุงให้กระบวนการต่าง ๆ ประสบผลสำเร็จมากขึ้น และผลจากการวัดจะเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยในการตัดสินใจที่จะให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้เพิ่มขึ้น หรือปรับปรุงวิธีการจัดการความรู้ใหม่ นอกจากนี้ การวัดผลยังจะเป็นสิ่งที่ช่วยให้อำนาจถึงสภาพการณ์ในขณะนั้นว่าได้บรรลุเป้าหมาย (Desired State) ที่ตั้งไว้แล้วหรือยัง

องค์ประกอบที่ 6 การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้

การยกย่องชมเชยและให้รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้ เป็นเรื่องที่ผู้บริหารควรหาโอกาสที่จะให้ผู้ที่ตั้งใจแลกเปลี่ยนความรู้ มีโอกาสได้รับแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอาจจะเสริมสร้างให้เกิดแรงจูงใจในเรื่องต่อไปนี้

1) แรงจูงใจที่เป็นวัตถุ เช่น เงิน สิ่งของ ตลอดจนวัสดุที่เป็นเครื่องใช้ในสำนักงาน

2) แรงจูงใจที่เป็นโอกาสของความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน เช่น เกียรติยศ อำนาจบารมี (Personal Power) การได้รับการยอมรับนับถือจากเพื่อนร่วมงาน การประกาศเกียรติคุณ เป็นต้น

3) แรงจูงใจที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก ได้แก่ ความสะดวกสบายต่างๆ ในการทำงาน เช่น มีห้องทำงานส่วนตัว มีการติดเครื่องปรับอากาศ เป็นต้น

4) แรงจูงใจที่เป็นผลประโยชน์ในอุดมคติ ได้แก่ ความภาคภูมิใจในสถานภาพของตน ความรักภักดีต่อองค์กร การได้ทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

แรงจูงใจทั้ง 4 ประการนี้ จะทำให้นบุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ด้วยความเต็มใจยิ่งขึ้น

1.2.3 กิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 5-6) นำเสนอกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาไว้ 9 กิจกรรม ดังต่อไปนี้

กิจกรรมที่ 1 การกำหนดเป้าหมาย (Desired State) หรือความต้องการในการจัดการความรู้ เพื่อตอบคำถามว่า จะจัดการความรู้เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด และจะทำให้ใครเป็นผู้ได้รับประโยชน์ในการจัดการความรู้

กิจกรรมที่ 2 การค้นหาความรู้ที่ฝังลึกในตัวตน (Tacit Knowledge) โดยเฉพาะจากครูผู้สอนที่มีวิธีสอนเป็นแนวปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Best Practice) ซึ่งก็คือครูที่มีวิธีสอนที่ประสบความสำเร็จและเป็นแบบอย่างที่ดี

กิจกรรมที่ 3 การสร้างความรู้ เมื่อได้ค้นหาความรู้จากครูต้นแบบที่มีวิธีการสอนที่เป็นแบบอย่างที่ดีแล้ว กิจกรรมที่จะต้องทำต่อไปก็คือ การที่จะต้องพยายามหาวิธีการที่จะดึงความรู้ (Tacit Knowledge) จากครูต้นแบบหรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ (Explicit Knowledge) ที่กระจัดกระจายอยู่มารวมไว้ เพื่อจัดทำเนื้อหาให้เหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้ใช้ ซึ่งในขั้นนี้จำเป็นจะต้องจัดบรรยากาศให้ครูต้นแบบมีความกระตือรือร้นที่จะแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างความรู้ใหม่ ๆ โดยการจัดกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) และจัดทำเป็นฐานข้อมูล แนววิธีการสอนที่เป็นเลิศ (Best Practice)

กิจกรรมที่ 4 การเลือกหรือกลั่นกรอง (Refine) ความรู้ที่ได้มาโดยการพิจารณาหรือกำจัดความรู้ที่ไม่จำเป็นหรือความรู้ที่เป็นที่รู้กันดีแล้วทิ้งไป โดยสรรหาเลือกความรู้ที่เป็นประโยชน์และโดดเด่น ซึ่งอาจจะนำไปเทียบเคียงกับความรู้ที่เป็น Explicit Knowledge ได้แก่ ทฤษฎี หลักการ แนวคิดที่มีการบันทึกไว้เป็นเอกสารหรือตำรา เป็นต้น แล้วจึงกลั่นกรองความรู้

กิจกรรมที่ 5 การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ กิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่จัดทำขึ้นเพื่อให้ผู้ใช้สามารถศึกษาและนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้ โดยการนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนกันมาแยกแยะ วิเคราะห์หรือสังเคราะห์ หลอมรวมความรู้ที่ได้ให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ หรืออาจจะเขียนเป็นบทความที่เป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนก็ได้

กิจกรรมที่ 6 การเผยแพร่ความรู้ (Knowledge Distribution) คือการนำความรู้ที่ผ่านการจัดการให้เป็นระบบแล้ว นำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป โดยอาจจะใช้วิธีเผยแพร่โดยเขียนเป็นบทความลงพิมพ์ในวารสาร การส่งจดหมายข่าว เพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้ หรือการจัดพิมพ์เป็นเอกสาร หรือการจัดเวทีย่อยสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้

กิจกรรมที่ 7 การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ (Use) เป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการจัดการความรู้แล้ว แต่ถ้าไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ก็อาจจะไม่บังเกิดผลใด ๆ ทำให้เกิดความสูญเปล่า

กิจกรรมที่ 8 การนำความรู้ที่ได้มาเก็บไว้เป็นแหล่งความรู้ (Knowledge Assets) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตและอินทราเน็ต เพื่อเป็นแรงผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ ซึ่งทั้งนี้ระบบฐานข้อมูลและ Knowledge Portal ที่ทันสมัยจะส่งผลโดยตรงต่อกิจกรรมนี้

กิจกรรมที่ 9 การติดตาม ตรวจสอบ (Monitor) เป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลของการจัดการความรู้ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้หรือ CKO (Chief Knowledge Officer) ได้ทบทวน ประมวลผลและปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2.4 การสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมภายในสถานศึกษาเพื่อจัดการความรู้

สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 9-11) ได้นำกรอบแนวคิดการจัดการความรู้ของ Carla O'Dell ซึ่งมีองค์ประกอบหลัก 3 อย่าง มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษาเพื่อให้การจัดการความรู้บังเกิดผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การกำหนดสิ่งสำคัญที่องค์กรต้องทำให้สำเร็จ ขึ้นต่อนั้นสำคัญที่สุดเพราะจะเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ ซึ่งส่วนใหญ่วัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ในสถานศึกษาจะเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน การพัฒนาคุณภาพการสอน และความเป็นเลิศในการปฏิบัติงานเพื่อมุ่งผลสัมฤทธิ์

2. การออกแบบปัจจัยที่ทำให้องค์กรสามารถจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สถานศึกษาต้องสร้างปัจจัย 4 ด้าน ที่จะช่วยให้การจัดการความรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ได้แก่

1) วัฒนธรรมองค์การของสถานศึกษา ได้แก่ การสนับสนุนจากผู้บริหารระดับสูง ผู้บริหารทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี มีการสร้างบรรยากาศที่ทำให้ครูและบุคลากรกล้าคิด กล้าทำ เปิดเผยต่อกัน ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม และทำให้การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของครู/บุคลากร และทำให้การจัดการความรู้เป็นส่วนหนึ่งของระบบการประเมินผล และการพัฒนาครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

2) การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อช่วยให้การจัดการความรู้ทำได้รวดเร็วขึ้น เช่น ระบบ Internet และ Intranet เป็นต้น

3) โครงสร้างองค์การของสถานศึกษาที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ เช่น การกำหนดบุคคลหรือทีมรับผิดชอบในการจัดการความรู้ในองค์การ และการมีเครือข่ายการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ชัดเจน เป็นต้น

4) การวัดผลการจัดการความรู้ ถือเป็นเรื่องสำคัญ เพราะจะเป็นข้อมูลป้อนกลับให้รับรู้ถึงผลที่เกิดขึ้นจากการจัดการความรู้ในสถานศึกษา

สถานศึกษาต้องมั่นใจว่ามีปัจจัยข้างต้นครบถ้วน และที่สำคัญต้องมีการบริหารจัดการให้เกิดปัจจัยดังกล่าวให้สอดคล้องประสานกันตลอดเวลา เพื่อให้กระบวนการความรู้ดำเนินไปอย่างราบรื่น

3. กระบวนการเปลี่ยนแปลง (ปฏิบัติ) เมื่อได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้โดยมีบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อการจัดการความรู้แล้ว และมั่นใจว่ามีปัจจัย 4 อย่างที่กล่าวมาแล้วข้างต้น สถานศึกษาก็จะต้องใช้กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพื่อขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงที่ต้องการ ซึ่งกระบวนการเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 4 ขั้นตอนคือ

- 1) การวางแผน : เพื่อทำการประเมินตนเองว่าอยู่ที่ไหนเมื่อเทียบกับสิ่งที่อยากเป็น
- 2) การออกแบบ : กำหนดหน้าที่ บทบาทของผู้มีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ กำหนดเทคโนโลยีที่จะใช้ กำหนดการวัดผลลัพธ์ที่ต้องการและวางแผน/จัดทำแผน
- 3) การปฏิบัติ : จัดทำโครงการนำร่องและดำเนินการตามแผนที่วางไว้
- 4) การขยายผล : นำความสำเร็จจากโครงการนำร่องไปใช้เพื่อขยายผลให้ทั่วทั้งสถานศึกษา

การสร้างบรรยากาศ สิ่งแวดล้อมเพื่อการจัดการความรู้ จึงเป็นเรื่องสำคัญและจำเป็นที่จะมีส่วนช่วยให้การจัดการความรู้ในสถานศึกษาบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ (Desired State) เพราะบรรยากาศและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสมจะทำให้ครูและบุคลากรในสถานศึกษามีความรู้ดีก็อบอุ่น ปลอดภัย สบายใจ และมั่นใจที่จะคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ระดมความคิด มีการแลกเปลี่ยนความรู้หรือจัดชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) เพื่อนำไปสู่การจัดการความรู้ การนำความรู้ไปใช้ประโยชน์และการต่อยอดความรู้ต่อไป ทำให้มีการขยายผลของการจัดการความรู้ให้มีประโยชน์ยิ่ง ๆ ขึ้นไป

1.3 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 4) เป็นหน่วยงานทางการศึกษา หน่วยงานหนึ่งที่น่าแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้สู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม สืบเนื่องมาจากพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2548 มาตรา 11 ระบุให้ส่วนราชการมีหน้าที่พัฒนาความรู้ในส่วนราชการ เพื่อให้มีลักษณะเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยต้องรับรู้ข้อมูลข่าวสารและสามารถประมวลผลความรู้ในด้านต่างๆ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติราชการได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเหมาะสมกับสถานการณ์ รวมทั้งต้องส่งเสริมและพัฒนาความรู้ ความสามารถ สร้างวิสัยทัศน์ และปรับเปลี่ยนทัศนคติของข้าราชการในสังกัดให้เป็นบุคลากรที่มีประสิทธิภาพและมีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร ได้นำระบบการจัดการความรู้ (Knowledge Management) ซึ่งเป็นระบบการจัดการที่สามารถกำหนดขึ้น และนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2548 มาจนถึงปัจจุบัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.3.1 การจัดการความรู้ในปีงบประมาณ 2548-2549

ในปีงบประมาณ 2548 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดตั้งโครงการนำร่องการจัดการความรู้ โดยจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ (Knowledge Management Center : KMC) ใน 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งศูนย์จัดการความรู้ดังกล่าวเป็นศูนย์จัดการความรู้เสมือนจริงในรูปแบบเว็บไซต์ ด้วยเหตุผลที่มีข้อได้เปรียบด้านความเร็ว ความประหยัดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยใช้ชื่อว่า แมงม่อม (Mang Moom) ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของการไวต่อความรู้ และมีสโลแกนว่า “เครือข่ายความคิด พันธมิตรความรู้” ซึ่งหมายถึงความรู้ต้องเกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการแบ่งปันความรู้ จากเครือข่ายสู่เครือข่าย

ต่อมาในปีงบประมาณ 2549 ได้กำหนดให้ทุกเขตพื้นที่การศึกษาต้องมีศูนย์การจัดการความรู้ตามรูปแบบที่สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด และได้กำหนดแนวทางและรายละเอียดการดำเนินการจัดการความรู้ โดยจัดทำเป็นเอกสารแนวปฏิบัติการจัดการความรู้เผยแพร่ไปยังทุกเขตพื้นที่การศึกษา ให้ถือเป็นแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ถูกต้อง และเป็นไปในแนวทางเดียวกัน

1.3.2 การจัดการความรู้ในปีงบประมาณ 2550-2552

ในปีงบประมาณ 2550 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยสำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษาได้ดำเนินโครงการ “พัฒนาบุคลากรแกนนำจัดการความรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน” ซึ่งเป็นโครงการหนึ่งในแผนกลยุทธ์ที่ 3 การพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา โดยผสมผสานการใช้รูปแบบการจัดการความรู้เชื่อมโยงด้วยกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงและการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอนของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติที่ดำเนินการไว้ เพิ่มเครื่องมือการจัดการความรู้ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) คือ Tuna Model เครื่องมือชุดธรรมาปัญญา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สร้าง Community of Practices (CoPs) ผ่าน Blog เพื่อกระตุ้นให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นที่จริง และเพิ่มเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นที่เสมือนนอกเหนือจากเว็บไซต์แมงม่อม คือ บล็อก (Blog) ของ เว็บไซต์ <http://gotoknow.org>

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานยังได้ดำเนินโครงการดังกล่าวอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยในปีงบประมาณ พ.ศ.2552 ได้จัดให้มีการประชุมปฏิบัติการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบและโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2552) รวมถึงการประชุมปฏิบัติการจัดการความรู้ การพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และจัดทำแผนการจัดการความรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบและโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ ของสำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินงานแก่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและโรงเรียนอื่น ๆ ในสังกัดต่อไป

1.3.3 องค์ประกอบของการจัดการความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 8) ได้นำกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลงของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ มาเป็นกรอบแนวคิดในการกำหนดองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ซึ่งมี 6 องค์ประกอบ ดังนี้

1. การเตรียมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม เช่น กิจกรรมการมีส่วนร่วมสนับสนุนจากผู้บริหาร (ที่ทุกคนมองเห็น) โครงสร้างพื้นฐานขององค์กร ทีม/หน่วยงานที่รับผิดชอบ มีระบบการติดตามและประเมินผล กำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จชัดเจน

2. การสื่อสาร เช่น กิจกรรมที่ทำให้ทุกคนเข้าใจถึงสิ่งที่องค์กรจะทำ ประโยชน์ที่จะเกิดกับทุกคนแต่ละคนจะมีส่วนร่วมได้อย่างไร

3. กระบวนการและเครื่องมือ ช่วยให้การค้นหา เข้าถึง ถ่ายทอด และแลกเปลี่ยนเรียนรู้สะดวกขึ้นโดยการเลือกใช้กระบวนการและเครื่องมือ ขึ้นกับชนิดของความรู้ ลักษณะขององค์กร (ขนาด สถานที่ตั้ง ฯลฯ) ลักษณะการทำงาน วัฒนธรรมองค์กร ทรัพยากร

4. การเรียนรู้ เพื่อสร้างความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญและหลักการของการจัดการความรู้โดยการเรียนรู้ต้องพิจารณาถึงเนื้อหา กลุ่มเป้าหมาย วิธีการ การประเมินผล และการปรับปรุง

5. การวัดผล เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินการได้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้หรือไม่ มีการนำผลของการวัดมาใช้ในการปรับปรุงแผนและการดำเนินการให้ดีขึ้น มีการนำผลของการวัดมาใช้ในการสื่อสารกับบุคคลในทุกระดับ ให้เห็นประโยชน์ของการจัดการความรู้ และการวัดผลต้องพิจารณาด้วยว่า จะวัดผลที่ขั้นตอนใดได้แก่ วัดที่ระบบ (System) วัดที่ผลลัพธ์ (Out put) หรือวัดที่ประโยชน์ที่จะได้รับ (Out come)

6. การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ โดยข้อควรพิจารณาได้แก่ ค้นหาความต้องการของบุคลากร แรงจูงใจระยะสั้นและระยะยาว บูรณาการกับระบบที่มีอยู่ ปรับเปลี่ยนให้เข้ากับกิจกรรมที่ทำให้แต่ละช่วงเวลา

1.3.4 กระบวนการจัดการความรู้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 10-12) นำกระบวนการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการและสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ มา

ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาบุคลากรแก่นำนักจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา
ขั้นพื้นฐาน ซึ่งประกอบด้วย 6 ขั้นตอนดังนี้

1. **ขั้นสร้างความตระหนัก** เป็นการสร้างความเข้าใจให้ตระหนักถึงความสำคัญ
ในการใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กร
เพื่อให้รับทราบแนวดำเนินการและแนวคิดในการจัดการความรู้

2. **ขั้นเรียนรู้การกำหนด Knowledge Vision : KV และ Knowledge Sharing :**
KS เป็นการเรียนรู้วิธีการถอดประสบการณ์ที่ประสบผลสำเร็จในแต่ละเรื่องที่กำหนดด้วยกลวิธี
เรื่องเล่าเร้าพลัง โดยฟังการบรรยายสาธิต พร้อมฝึกปฏิบัติไปตามขั้นตอน

3. **ขั้นเรียนรู้การใช้เครื่องมือชุดธารปัญญา** เป็นการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการนำ
ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนมาประเมินตนเองตามตารางแห่งอิสรภาพ ประมวลผลเป็นธารปัญญา
(แผนภูมิแม่น้ำ) บันไดแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นการประเมินตนเองให้ทราบระดับขีดความสามารถ
ทั้งของตนเองและกลุ่ม ทั้งนี้จะนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และพัฒนา "ขีดความสามารถ" ให้
บรรลุสู่ความเป็นเลิศต่อไป ในขั้นนี้จะต้องมีความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติงาน เตรียมพร้อมที่จะ
ส่งไปจัดเก็บและเผยแพร่ทั้งในรูปเอกสาร เว็บไซต์ ฯลฯ

4. **ขั้นเรียนรู้เครื่องมือรวบรวมความรู้ไปสู่คลังความรู้ (Knowledge Assets : KA)**
เป็นการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการใช้ blog เพื่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้บนพื้นที่ IT / สร้างความเข้าใจ
ในการยกระดับการใช้ blog ของ GotoKnow.org ซึ่งเป็นเว็บไซต์ของสถาบันส่งเสริมการจัดการ
ความรู้ เป็นเครื่องมือสำหรับการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (Knowledge Sharing : KS) นำไปเก็บไว้อย่าง
เป็นระบบในคลังความรู้ (Knowledge Assets : KA) ในเว็บไซต์ Mang Moom

5. **สร้าง Community of Practices (CoPs)** เป็นกระบวนการต่อเนื่องจากการ
สร้างและใช้ Blog คือให้ผู้แทนสมาชิกสร้างแพลนเน็ตของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อ
รวบรวมความรู้จาก Blog ของสมาชิกในเขตพื้นที่การศึกษา ซึ่งในส่วนนี้ของสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้สร้างแพลนเน็ตรวบรวมความรู้ของบุคลากรในสังกัด โดยใช้
ชื่อว่า Community Of Learners หรือชื่อภาษาไทยว่า "ชุมชนนักจัดการความรู้ สพฐ." ที่
<http://gotoknow.org/planet/kmobec> หรือเชื่อมต่อผ่านเว็บไซต์ของโครงการที่ <http://teacher.obec.go.th> โดยใช้คำหลักในการประสานเครือข่ายว่า kmobec

6. **ขั้นเรียนรู้เครื่องมือ After Action Review : AAR** เป็นการเรียนรู้และฝึก
ปฏิบัติการใช้เครื่องมือ AAR เพื่อถอดบทเรียนภายหลังการทำกิจกรรม / ร่วมกันชื่นชมความสำเร็จ
และหาแนวทางพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ทุกคนได้พูดอย่างเปิดใจว่าได้เรียนรู้สิ่งใดจาก

การทำกิจกรรมนั้นๆ ตามประเด็นคำถามที่ผู้นำในวง (คุณอำนวย) กำหนด สำหรับขั้นตอนนี้จะเป็น การทบทวนและประเมินผลกิจกรรมที่ได้ร่วมกันทำ

สรุปได้ว่ากระบวนการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 6 ขั้นตอนที่สำคัญคือ 1) สร้างความตระหนัก 2) กำหนด Knowledge Vision : KV และ Knowledge Sharing : KS 3) ใช้เครื่องมือชุดธารปัญญา 4) รวบรวมความรู้ไปสู่คลังความรู้ 5) สร้าง Community of Practices (CoPs) และ 6) ทบทวนหลังปฏิบัติการ

1.4 แนวคิดเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ พบว่าได้มีการเสนอแนวทางที่สำคัญไว้ 2 ประเด็นคือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.4.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้

Narongkron (2549) เสนอแนวทางในการจัดการความรู้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา ว่ามีองค์ประกอบสำคัญที่สามารถวางแนวทางจัดการความรู้ตามลำดับขั้นตอน ได้ดังนี้

1. การสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ สร้างวิสัยทัศน์ความรู้ของสถานศึกษาเพื่อเป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ของสถานศึกษาเช่น เสาะหาความรู้ และการประยุกต์ใช้ความรู้ในการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษา จัดเก็บความรู้อย่างมีระบบงานต่อการสืบค้นและนำมาใช้งาน

2. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการความรู้ของสถานศึกษา การจัดการความรู้ต้องดำเนินการเป็นทีม และเป็นระบบทั้งหน่วยงาน ตลอดจนการสร้าง ความเข้าใจในบทบาทของสมาชิกในด้านการจัดการความรู้

3. สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างบรรยากาศให้บุคลากรหรือผู้ร่วมงานสามารถหาประสบการณ์ตรงสำหรับใช้ในการทำงาน โดยการเน้นที่ความรู้จากประสบการณ์ตรง เช่น การศึกษาดูงานการอบรมสัมมนา การฝึกปฏิบัติ

4. พัฒนารูปแบบการทำงาน พัฒนารูปแบบการทำงานที่เหมาะสมและส่งเสริมคุณภาพของงาน ควบคู่ไปกับการจัดการความรู้

5. จัดโครงสร้างส่งเสริมการผสมผสานการทำงานร่วมกัน จัดโครงสร้างให้มีการสอดประสานการทำงานร่วมกัน เกื้อกูลซึ่งกันและกัน ยึดหลักการกระจายอำนาจหน้าที่ของการทำงาน ให้มีความเป็นอิสระอย่างพอเพียงต่อการปฏิบัติงานเพื่อสร้างวิธีปฏิบัติที่หลากหลายเหมาะสมกับบริบทของงานในแต่ละหน่วยงานย่อย โดยมีเป้าหมายอันเดียวกัน

6. สร้างเครือข่ายความรู้ เช่น (1) การมีระบบการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และตรวจสอบความก้าวหน้าของความรู้ในด้านต่างๆ (2) การสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อการแลกเปลี่ยนหมุนเวียนข้อมูล

7. ระบบการตรวจสอบการทำงาน จัดให้มีระบบตรวจสอบกระบวนการทำงานภายในหน่วยงาน สถานศึกษา เพื่อเป็นฐานข้อมูลในการพัฒนาปรับปรุงหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง และการปลูกฝังแนวคิดวิธีการทำงาน

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2554) เสนอแนวทางในการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์การจัดการความรู้ ซึ่งผู้วิจัยสรุปประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ได้ 3 องค์ประกอบ ดังนี้

1. คน คือ ผู้ที่มีบทบาทในการจัดการความรู้ รวบรวมข้อมูล ข้อคิดเห็นและวิเคราะห์ สังเคราะห์ขึ้นเป็นความรู้หรือวิธีปฏิบัติในการจัดการความรู้ในประเด็นต่อไปนี้

1.1 ผู้แสดงบทบาทนำหรือเอาจริงเอาจัง ในกระบวนการจัดการความรู้แต่ละกระบวนการ จะต้องมีการกำหนดผู้แสดงบทบาทนำว่าเป็นคนกลุ่มไหน เป็นคนที่มีลักษณะจำเพาะอย่างไร โปรดสัมภาษณ์ความคิดของคนกลุ่มนี้นำมารายงาน

1.2 ผู้แสดงบทบาท “ไม่เชื่อ ขอทดสอบก่อน” แต่เมื่อมีหลักฐานว่าการจัดการความรู้น่าจะมีประโยชน์ต่องานขององค์กร/เครือข่าย ก็เข้าร่วมอย่างแข็งขัน ผู้แสดงบทบาทเช่นนี้เป็นคนกลุ่มไหน มีลักษณะจำเพาะอย่างไร โปรดสัมภาษณ์พลวัตความคิดเกี่ยวกับงานและการจัดการความรู้ของคนเหล่านี้ นำมารายงาน

1.3 ผู้แสดงบทบาท “ฝ่ายค้าน” หรือผู้ต่อต้านกระบวนการจัดการความรู้ เป็นคนกลุ่มไหน มีลักษณะจำเพาะอย่างไร มีเหตุผลในการไม่เห็นด้วยอย่างไร มีพลวัตพฤติกรรมอย่างไร โปรดสัมภาษณ์ความคิดของคนกลุ่มนี้ นำมารายงานและสังเคราะห์ว่าผู้แสดงบทบาทเช่นนี้ก่อผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบต่อการจัดการความรู้และต่อการปฏิบัติภารกิจขององค์กรอย่างไร

1.4 การจัดการเกี่ยวกับคน (Personnel management) ขององค์กร/เครือข่ายเป็นอย่างไร มีผลต่อการจัดการความรู้และความสำเร็จของงานอย่างไร มีคำแนะนำแก่องค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

1.5 ระบบการปูน้ำหนัใจความดีความชอบ ขององค์กร/เครือข่ายเป็นอย่างไร มีผลต่อการจัดการความรู้และความสำเร็จของงานอย่างไร มีคำแนะนำหลักการและวิธีปฏิบัติแก่องค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ อย่างไรบ้าง

1.6 ระบบสร้างเสริมแรงบันดาลใจ/แรงจูงใจ เป็นอย่างไรบ้าง มีผลต่อการจัดการความรู้และความสำเร็จของงานอย่างไร

1.7 การจัดองค์กร/จัดทีมงาน เป็นอย่างไร

1.8 ระบบพัฒนาคน (พัฒนาบุคลากร) เป็นอย่างไรบ้าง กิจกรรมด้านการพัฒนาคนแบบใดที่ช่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ เรียงจากมากไปหาน้อย แบบใดที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการความรู้ รูปแบบ/วิธีการพัฒนาคนดังกล่าวเกิดขึ้นได้อย่างไร และมีวิวัฒนาการไปอย่างไร (หมายเหตุ การพัฒนาคนมีทั้งแบบที่จัดทำเองภายในหน่วยงาน/เครือข่าย และที่ส่งคนออกไปรับการอบรมหรือเข้าประชุมภายนอกหน่วยงาน)

1.9 การเปิดโอกาสให้คนในองค์กร/เครือข่ายได้มีโอกาสทำงานเป็นทีมเฉพาะกิจ (Task force) ชำนาญงานตามปกติมีบ่อยแค่ไหน และก่อผลดีหรือผลลบด้านผลงานและด้านการจัดการความรู้อย่างไรบ้าง

1.10 มีการรวบรวมข้อมูล ความรู้ และทักษะพิเศษของสมาชิกในองค์กร/เครือข่าย ทำเป็นบัญชีให้เปิดดูหรือค้นหาได้ง่ายหรือไม่ มีการใช้ข้อมูลดังกล่าวแค่ไหน ทักษะพิเศษใดบ้างที่ต้องการใช้บ่อย และเมื่อมีการใช้แล้วเกิดผลอย่างไร

2. เนื้อความรู้ (Content) ที่นำมาดำเนินการจัดการในประเด็นต่อไปนี้

2.1 เนื้อหาความรู้ที่นำมาจัดการ เนื้อหาความรู้ด้านใดบ้างที่มีความต้องการและมีการนำมาจัดการภายในองค์กร/เครือข่าย โปรดทำเป็นตาราง จัดหมวดหมู่ความรู้ และระบุว่านำมาจัดการอย่างไรบ้าง

2.2 เนื้อหาเด่น ความรู้ด้านใดหรือกลุ่มใดที่เมื่อนำมาจัดการแล้วก่อผลดีต่องานหรือต่อการพัฒนาคนอย่างมากมาย เพราะเหตุใด

2.3 เนื้อหาด้อย ความรู้ใดหรือกลุ่มใดที่เมื่อนำมาจัดการแล้วก่อผลดีไม่มากนัก ไม่คุ้มค่าหรือไม่ค่อยคุ้มค่าการดำเนินการจัดการความรู้ เพราะเหตุใด

2.4 เนื้อหาที่ขาดแคลน ความรู้ด้านใดหรือกลุ่มใดที่ขาดแคลน ค้นหาได้ยากและสร้างขึ้นใช้เองก็ทำได้ยาก มีประสบการณ์ความสำเร็จในการจัดการความรู้กลุ่มนี้หรือไม่ โปรดบรรยาย

2.5 ความเปลี่ยนแปลงของความต้องการ ความต้องการเนื้อหาความรู้ขององค์กร/เครือข่าย มีการเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยด้านใดบ้าง เพราะเหตุใด การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวก่อผลดีหรือผลเสียต่อกิจการและต่อการจัดการความรู้ขององค์กร/เครือข่ายอย่างไรบ้าง ทำให้ต้องมีการปรับตัวขององค์กร/เครือข่ายอย่างไรบ้าง

2.6 เนื้อหาที่สร้างขึ้นเอง เนื้อหาความรู้ด้านใดที่สร้างขึ้นใช้เองภายในองค์กร/เครือข่ายได้สะดวกหรือง่ายที่สุด เพราะเหตุใด เนื้อหาด้านใดที่สร้างขึ้นใช้เองภายในองค์กร/เครือข่ายได้ยากที่สุด เพราะเหตุใด

2.7 เนื้อหาท่วมท้น เนื้อหาด้านใดที่มีอยู่มาก หามาได้ง่ายและมากมาย ก่อความสับสน ไม่แน่ใจในความแม่นยำถูกต้อง ในกรณีเช่นนี้ได้ดำเนินการจัดการความรู้อย่างไร เกิดผลอย่างไรบ้าง

3. เครื่องมือหรือเทคโนโลยีที่ใช้ในการจัดการความรู้

3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการค้นหาความรู้จากภายนอกที่องค์กร/เครือข่ายใช้ มีอะไรบ้าง เครื่องมือชนิดใดที่ใช้ง่ายและช่วยการค้นหาเป็นอย่างดี เครื่องมือใดที่เคยใช้เป็นประจำ แต่เปลี่ยนเป็นเครื่องมืออื่นแล้ว เครื่องมือใดที่ใช้เป็นประจำในปัจจุบัน เหตุผลที่ใช้ เครื่องมือเหล่านั้นผู้ใช้เป็นคนเฉพาะบางคนหรือเป็นส่วนใหญ่ขององค์กร/เครือข่าย

3.2 เครื่องมือที่ใช้จัดเก็บ/จัดหมวดหมู่/ให้บริการความรู้/ข้อมูล/ข้อเสนอแนะในองค์กร/เครือข่าย มีอะไรบ้าง ตามประสบการณ์ เครื่องมือแต่ละชนิดมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรบ้าง มีการใช้มากน้อยเพียงใด

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการแลกเปลี่ยนแบ่งปันข้อมูลภายในองค์กร/เครือข่าย มีอะไรบ้าง ตามประสบการณ์ เครื่องมือแต่ละชนิดมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรบ้าง มีการใช้มากน้อยเพียงใด

3.4 เครื่องมือที่ช่วยให้คนในองค์กร/เครือข่ายที่อยู่ห่างไกลกันได้ติดต่อสื่อสาร แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างสะดวก มีอะไรบ้าง ตามประสบการณ์ เครื่องมือแต่ละชนิดมีจุดเด่นจุดด้อยอย่างไรบ้าง มีการใช้มากน้อยเพียงใด

1.4.2 กระบวนการจัดการความรู้

กรมส่งเสริมการเกษตร (2548) เสนอแนวทางการบริหารจัดการความรู้ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาโดยแบ่งกระบวนการดำเนินงานเป็น 3 ขั้นตอนหลัก คือ ขั้นตอนการเตรียมการ ขั้นตอนการดำเนินงาน ขั้นตอนการติดตามและประเมินผล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) **ขั้นตอนการเตรียมการ** เป็นขั้นตอนสำคัญที่จะต้องสร้างความเข้าใจในทุกระดับ เพื่อให้เกิดการนำไปสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมต่อไป โดยดำเนินการดังนี้

1.1) การสื่อสารสร้างความเข้าใจการจัดการองค์ความรู้ในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อสื่อสารให้ผู้บริหารและบุคลากรในองค์กรได้รับรู้และตระหนักถึงความสำคัญและจำเป็นในการดำเนินการสร้างองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization, LO) และการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร (Knowledge Management, KM) โดยการ

- (1) แต่งตั้งคณะทำงานการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร
- (2) การนำเรื่องการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรเข้าที่แจ้งในที่ประชุม
- (3) การประชาสัมพันธ์โครงการและเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่าง ๆ ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา เช่น ทาง Website, จุลสาร บอร์ดประชาสัมพันธ์

1.2) การให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้และการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิด แนวทางตลอดจนประโยชน์ของการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร และปรับวิถีคิด ทักษะคิด และพฤติกรรมของคนในองค์กรให้ตระหนัก เกิดความพร้อมในการจัดการความรู้ และจัดทำแผนการดำเนินงาน โดยดำเนินการดังนี้

- (1) จัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้ และการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้แก่ผู้บริหาร คณะทำงานฯ และบุคลากรในองค์กร
- (2) จัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อการฝึกปฏิบัติอย่างเข้มข้นในการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรให้แก่กลุ่มเป้าหมาย

1.3) การประเมินศักยภาพขององค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจความพร้อมขององค์กรในด้านต่างๆ เช่น วัฒนธรรมขององค์กร ฐานข้อมูลสารสนเทศที่มีอยู่ในองค์กร ความพร้อมของบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกระดับ เป็นต้น โดยการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพองค์กรในด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารจัดการความรู้ เช่น ออกแบบเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูล รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล รายงานสรุปผล

1.4) กำหนดแนวทางการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อออกแบบระบบการบริหารจัดการความรู้ในองค์กรของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาโดยการนำผลการสำรวจและวิเคราะห์ศักยภาพองค์กร มาเป็นข้อมูลในการออกแบบและวางระบบในการบริหารจัดการความรู้ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษาพร้อมทั้งกำหนดหน้าที่ บทบาทของผู้มีส่วนร่วม เทคโนโลยีที่จะใช้ กำหนดการวัดผลลัพธ์ที่ต้องการ และจัดทำแผน

2) **ขั้นการดำเนินงาน** เป็นการดำเนินการตามแนวทางการบริหารจัดการความรู้ในองค์กร วัตถุประสงค์เพื่อให้มีการบริหารจัดการความรู้ตามแนวทางการบริหารจัดการความรู้ขององค์กร โดยดำเนินการดังนี้

2.1) จัดทำเป้าหมายในการบริหารจัดการความรู้และหาองค์ความรู้ที่ต้องการนำมาในการบริหารจัดการความรู้ โดยดำเนินการกำหนดเป้าหมายในการบริหารจัดการความรู้ขององค์กร และเลือก หน่วยงานนำร่อง คือ ส่วนวิชาการ เป็นหน่วยงานเพื่อทดลองรูปแบบในการจัดการ

ความรู้ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา ซึ่งในส่วนวิชาการนี้จะมีการวิเคราะห์สมรรถนะหลัก ประเมินสมรรถนะหลัก กำหนดเรื่อง/ประเด็นการทำ KM ในระดับกลุ่มงานย่อย

2.2) ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในองค์กร เช่น สร้างกลุ่ม/เครือข่าย แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ได้แก่ เวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างส่วน ฝ่าย กลุ่มงาน ตลาดนัดความรู้ Best Practice แลกเปลี่ยนผ่านสื่อ เช่น

Web Board และวารสาร พัฒนาช่องทางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น จัดทำระบบสารสนเทศ

2.3) จัดทำ รวบรวม และสร้างองค์ความรู้ เช่น จัดทำและรวบรวมความรู้ที่ ต้องการใช้ พัฒนาฐานข้อมูลองค์ความรู้เพื่อจัดเก็บให้เป็นระบบสะดวกและเข้าถึงง่าย สังเคราะห์ องค์ความรู้ของส่วนฝ่ายและกลุ่มงาน

3) **ขั้นการติดตามประเมินผล** เป็นการติดตามประเมินผลการดำเนินงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงผลการดำเนินงานว่าประสบผลสำเร็จหรือไม่ อย่างไร มีปัจจัย อะไรบ้างที่ทำให้ประสบผลสำเร็จ รวมทั้งปัญหาอุปสรรค เพื่อนำข้อมูลผลการดำเนินงาน มา ทบทวน ปรับปรุง และวางแผนขยายผลการดำเนินงาน ในปีต่อไป โดยดำเนินการดังนี้

3.1) ออกแบบเครื่องมือในการประเมินผล

3.2) รวบรวมข้อมูล

3.3) วิเคราะห์ข้อมูล

3.4) รายงานสรุปผลการประเมิน

3.5) มอบประกาศเกียรติคุณแก่จังหวัดนำร่อง

3.6) ประชุมคณะทำงานเพื่อวางแผนการดำเนินงาน และขยายผลในปีต่อไป

สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (2554) เสนอแนวทางในการรวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์การจัดการความรู้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการ (Process) ของ การจัดการความรู้ไว้ดังนี้

1. การสร้างความรู้ขึ้นใช้เองจากการทำงาน เพื่อหาเส้นทางใหม่ ๆ หรือหานวัตกรรม ในการทำงาน ทำให้การทำงานหรือการประกอบกิจกรรมได้ผลดีขึ้น หรือก้าวสู่กระบวนการทัศน์ใหม่ กระบวนการสร้างความรู้ขึ้นใช้เองน่าจะมีทั้งทำโดยตั้งใจหรือตั้งใจ กับที่ทำโดยไม่ตั้งใจแต่เกิดผล เป็นการสร้างความรู้ และกระบวนการสร้างความรู้ที่น่าจะประกอบด้วยกิจกรรมย่อยมากมาย ทำ อย่างต่อเนื่องยาวนาน ควรหาทางระลึก ย้อนกลับไปและรวบรวมข้อมูลดังกล่าว นำมาวิเคราะห์ ทบทวน สังเคราะห์ขึ้นเป็นแนวทางสำหรับจัดกระบวนการของประชาคมต่อไป หรือสำหรับ แลกเปลี่ยนให้ประชาคมอื่นได้นำไปเป็นแนวทางและปรับใช้

2. การค้นคว้าหาความรู้จากภายนอก สำหรับนำมาใช้ประโยชน์ ดำเนินการอย่างไรบ้าง ในสถานการณ์ใดที่ทำให้มีการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอกอย่างเข้มข้นมากกว่าปกติ แหล่งความรู้ที่ใช้มีที่ใดบ้าง แหล่งใดที่จัดได้ว่าเป็นแหล่งที่ดี คืออย่างไร วิธีการค้นคว้าทำอย่างไร บุคคลหรือสมาชิกองค์กร/เครือข่ายที่มีความสามารถพิเศษในการค้นคว้าหาความรู้จากภายนอกมีลักษณะอย่างไร มีการเปรียบเทียบ คัดเลือกหรือผสมผสานระหว่างความรู้ที่ค้นคว้ามาจากภายนอก กับความรู้ที่สร้างขึ้นเองจากการทำงานอย่างไรบ้าง เป็นต้น

3. การตรวจสอบ คัดเลือกความรู้ คัดเอาความรู้ที่ไม่แม่นยำทิ้งไป เอาความรู้ที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งานในบริบทของกลุ่มหรือองค์กรทิ้งไปทำอะไร มีความรู้มากน้อยแค่ไหน ที่ถูกคัดออกโดยกระบวนการนี้ ยกตัวอย่างจะยิ่งดีถ้าทำตารางระบุรายชื่อความรู้ดังกล่าว ระบุว่าตัดทิ้งเพราะเหตุใด ผ่านกระบวนการตรวจสอบอย่างไรจึงเชื่อว่าเป็นความรู้ที่ไม่น่าเชื่อถือหรือไม่เหมาะสม คนที่มีลักษณะแบบใดที่มีความสามารถด้านนี้เป็นพิเศษ ถ้าจะพัฒนาขีดความสามารถของกลุ่ม/องค์กรในด้านการตรวจสอบ/คัดเลือกความรู้ ควรจะมีวิธีดำเนินการอย่างไร เป็นต้น

4. การกำหนดความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้งาน มีการกำหนดหรือไม่ ถ้ามีการกำหนดโปรดระบุว่ามีความรู้ด้านใดบ้าง กระบวนการกำหนดทำอย่างไร ใช้เกณฑ์อะไร มีการปรับปรุงข้อกำหนดหรือไม่ ถ้ามีทำบ่อยแค่ไหน บุคคลที่เป็นแกนนำในด้านนี้คือใครบ้าง ทำไมจึงเป็นคนที่ทำภารกิจนี้ได้ดี เป็นต้น

5. การจัดหมวดหมู่ความรู้ และจัดเก็บ ให้อยู่ในลักษณะให้ค้นหาได้ง่ายและอยู่ในลักษณะที่ใช้งานได้ง่าย มีการทำบ้างหรือไม่ ทำอย่างไร ใครเป็นผู้ทำ มีการปรับปรุงบ่อยแค่ไหน กลไกให้เกิดการปรับปรุงคืออะไร โปรดนำเสนอความรู้ดังกล่าวในรูปของซีดี-รอม

6. กระบวนการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนความรู้ ภายในองค์กร/เครือข่าย ดำเนินการอย่างไร เน้นความรู้แบบไหน (Tacit, Embedded, Explicit) มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ต่างแบบอย่างแตกต่างกันอย่างไร ใช้ ICT ช่วยอำนวยความสะดวกในการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนความรู้อย่างไร มีการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนความรู้กับนอกองค์กร/เครือข่ายบ้างหรือไม่ เนื้อหาความรู้แบบใดที่มีการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนกับภายนอก เนื้อหาความรู้อะไรบ้างที่มีการถ่ายทอด/แลกเปลี่ยนกันอย่างกว้างขวางภายในองค์กร อะไรบ้างที่ไม่ค่อยมีการถ่ายทอดแลกเปลี่ยนทั้ง ๆ ที่เป็นความรู้ที่สำคัญ เพราะอะไร เป็นต้น อะไรบ้างที่ต้องปกปิดไม่ให้รั่วไหลออกไปภายนอกองค์กร/เครือข่าย

7. การยกระดับความรู้ โดยการตีความ จัดแบบแผน (Pattern) หรือหมวดหมู่ ภายใต้บริบทของงานหรือกิจกรรม ทั้งที่เป็นความรู้ฝังลึก ความรู้แฝง และความรู้ที่เปิดเผย รวมทั้ง

การยกระดับผ่านวงจรเปลี่ยนความรู้ฝังลึกเป็นความรู้ที่เปิดเผย และเปลี่ยนไปเป็นความรู้ฝังลึกในระดับที่สูงขึ้น มีกิจกรรมหรือกระบวนการอะไรบ้างที่เกิดการยกระดับความรู้ดังกล่าว ใครคือแกนนำที่ผลักดันหรือดำเนินการกระบวนการดังกล่าว มีปัจจัยใดบ้างที่ส่งเสริมหรือขัดขวางการยกระดับความรู้ เมื่อมีการยกระดับความรู้แล้วเกิดผลอะไรบ้างต่อองค์กร/เครือข่าย และต่อสมาชิกขององค์กร/เครือข่าย เป็นต้น

8. การดำเนินการหรือสร้างเงื่อนไขเพื่อลดทอนการปกปิดหรือเก็บงำความรู้ มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง ดำเนินการแล้วได้ผลอย่างไร ใครคือบุคคลสำคัญหรือแกนนำสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว มีข้อเสนอแนะสำหรับให้องค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ นำไปปรับใช้อย่างไรบ้าง เป็นต้น

9. การใช้ ICT สนับสนุนกระบวนการ มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง ตามประสบการณ์ที่ผ่านมา ICT แบบใดที่ใช้สะดวก/ไม่สะดวกอย่างไร ICT แบบใดที่ส่งผลอย่างมีพลังสูง/ต่ำอย่างไร Cost-benefit และ Cost-effectiveness ของ ICT แต่ละแบบเป็นอย่างไร ความคงทนของ ICT แต่ละแบบเป็นอย่างไร มีคน/กลุ่มคนที่กลัวไม่กล้าใช้หรือไม่คล่องแคล่วในการใช้ ICT แบบใดบ้าง องค์กร/เครือข่ายได้แก้ปัญหา “กลัวเทคโนโลยีใหม่” นี้ได้อย่างไร เป็นต้น

10. กระบวนการสร้าง & ใช้จินตนาการ & ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ องค์กร/เครือข่ายมีกระบวนการดังกล่าวอย่างไรบ้าง อธิบายหลักการและวิธีการให้ชัดเจน กระบวนการดังกล่าวก่อผลดีหรือผลเสียต่องาน/กิจกรรม และต่อสมาชิกขององค์กร/เครือข่ายอย่างไรบ้าง มีคำแนะนำต่อองค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ ในเรื่องหลักการ/วิธีการสร้าง & ใช้จินตนาการ & ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง เป็นต้น

11. บรรยากาศ/วัฒนธรรมองค์กร (Corporate culture) องค์กร/เครือข่ายได้สร้างบรรยากาศหรือวัฒนธรรมประเพณีอะไรบ้างที่เชื่อว่าช่วยส่งเสริมการจัดการความรู้ การดำเนินการดังกล่าวทำอย่างไร ใครเป็นบุคคล/แกนนำสำคัญ ผลของการดำเนินการแต่ละอย่างเป็นอย่างไรบ้าง มีคำแนะนำต่อองค์กร/เครือข่ายอื่น ในหลักการ & วิธีปฏิบัติในเรื่องนี้ได้อย่างไร

12. การใช้ความรู้ มีการประยุกต์ใช้ความรู้ในกิจการต่าง ๆ ใดบ้าง ผลของการประยุกต์ใช้ความรู้เป็นอย่างไรบ้าง ทั้งที่ผลงาน การเรียนรู้ภายในองค์กร/เครือข่าย การยกระดับความรู้และผลต่อคน (สมาชิกขององค์กร/เครือข่าย) โปรดระบุพลวัตของการใช้ความรู้ มีประสบการณ์ของการใช้ความรู้แล้วเกิดผลด้านลบบ้างหรือไม่ ถ้ามีเป็นเพราะเหตุใด มีข้อเสนอแนะต่อองค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ ด้านกระบวนการใช้ความรู้อย่างไรบ้าง

13. ชุมชนความรู้ มีการรวมกลุ่มกันเป็น “ชุมชนแห่งความรู้” ใดบ้าง การริเริ่มมาจากไหน มีความต่อเนื่องหรือไม่ อย่างไร ปฏิสัมพันธ์และกิจกรรมภายในชุมชนแห่งความรู้

เป็นอย่างไร กิจกรรมชุมชนแห่งความรู้ก่อผลด้านต่าง ๆ อย่างไรบ้าง มีข้อเสนอแนะต่อองค์กร/เครือข่ายอื่น ๆ ในเรื่อง “ชุมชนแห่งความรู้” อย่างไรบ้าง

14. กระบวนการตรวจสอบ (วัด) สินทรัพย์ทางปัญญา (Intellectual asset) และทุนปัญญา (Intellectual capital) มีการทำบ้างหรือไม่ ทำบ่อยแค่ไหน บอกวิธีทำ สาเหตุที่ทำใครบ้างเป็นทำ ผลการตรวจสอบ (วัด) เป็นอย่างไรบ้าง มีผลวัดเป็นอย่างไร การดำเนินการดังกล่าวเกิดผลอย่างไร

จากการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น สามารถสังเคราะห์และสรุปเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาได้ 2 ประเด็น คือ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ ดังต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ ดังนี้

1.1 คน หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารโรงเรียน ทีมจัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้

1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน

1.3 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาองค์ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ การใช้เว็บ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล เว็บบล็อก

1.4 รางวัล หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาจจะให้รางวัลเป็นการยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียน เกียรติบัตร หรือการให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชมรม/ชุมนุม เป็นต้น

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ

2.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน หมายถึง การเตรียมการเพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมสำหรับดำเนินการจัดการความรู้ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับการ ใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล เว็บบล็อก เป็นต้น

2.2 การบ่งชี้ความรู้ หมายถึง การพิจารณาว่าในการจัดการความรู้ของ นักเรียนนั้น มีเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในเรื่องใด และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำ ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว

2.3 การแสวงหาความรู้ หมายถึง การเสาะหาหรือค้นหาความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนว่ามีความรู้อะไรอยู่บ้าง หรืออยู่ที่ใคร โดยเฉพาะจากนักเรียน ทุกคนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล รวมถึงความรู้จากการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และแหล่ง เรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม หมายถึง การหาวิธีการที่จะดึง ความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนหรือความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม โดยจัดในลักษณะของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความ คิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือการจัดเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หรือ การจัดตลาดนัดความรู้ เป็นต้น

2.5 การจัดเก็บความรู้ หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ โดยการจัดบันทึกความรู้ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเก็บในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือจัดทำ เป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์

2.6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม หมายถึง การนำ ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการสนทนา และประสบการณ์อันมีค่าของ นักเรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม

2.7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ หมายถึง การนำ ความรู้ที่ผ่านการจัดเก็บให้เป็นระบบแล้วนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น การทำ เป็นหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร การจัดมุมความรู้ การจัดป้ายนิเทศ การ จัดนิทรรศการ เป็นต้น เพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้

2.8 การประเมินผลการจัดการความรู้ หมายถึง การประเมินเพื่อติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลงานของนักเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้โรงเรียนได้ทบทวน ประมวลผล และปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน

ตอนที่ 2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้

2.1 ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้

บุญส่ง หาญพานิช (2546: 15) ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้ไว้ว่า หมายถึง แบบแผนหรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของการบริหารจัดการความรู้ ซึ่งจัดทำไว้ล่วงหน้าอย่างรอบคอบตามหลักการ แนวคิด และ ทฤษฎี โดยมีการจัดองค์ประกอบต่างๆ ให้มีการเชื่อมโยงอย่างเป็นระบบ ซึ่งประกอบด้วย วิสัยทัศน์ ภารกิจนโยบาย เป้าหมาย ยุทธศาสตร์ หน่วยงาน ที่มงานรับผิดชอบ กระบวนการ สิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องของผลการดำเนินการ และการประเมิน

พรพิมล หารษาภิรมย์โชค (2550: 7) ให้ความหมายของรูปแบบการจัดการความรู้ไว้ว่าหมายถึง องค์ประกอบและขั้นตอนการจัดการความรู้ที่แสดงเป็นแผนภาพที่บอกถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ คน หน่วยงาน และเทคโนโลยี โดยมีความเชื่อมโยงกับขั้นตอนการจัดการความรู้ซึ่งประกอบด้วย 1) การกำหนดความรู้ 2) การแสวงหาความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ 5) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 6) การนำความรู้ไปใช้ และ 7) การติดตามและประเมินผล

สรุปได้ว่า รูปแบบการจัดการความรู้ หมายถึง แบบแผนหรือสัญลักษณ์ที่เป็นตัวแทนของการจัดการความรู้ ซึ่งจัดทำตามหลักการ แนวคิด และทฤษฎี โดยมีการระบุองค์ประกอบและกระบวนการในการจัดการความรู้ให้มีการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2.2 ส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้พบว่ามีการกำหนดส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ไว้ดังต่อไปนี้

เนาวนิตย์ สงคราม (2550) ได้พัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบ 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ
หลักการของรูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ตอนที่ 2 รูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้
ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา ประกอบด้วย องค์ประกอบของรูปแบบการสร้าง
ความรู้ ขั้นตอนการสร้างความรู้

ตอนที่ 3 การนำรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและ
การเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษาไปใช้ปฏิบัติ ประกอบด้วย วิธีการนำ
รูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงาน
ภาครัฐ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบ 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 บทนำ ประกอบด้วย ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบ
หลักการของรูปแบบ หลักการของรูปแบบ วัตถุประสงค์ของรูปแบบ และความหมายของรูปแบบ

ตอนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย
ขั้นตอนการจัดการความรู้ และองค์ประกอบของการจัดการความรู้

ตอนที่ 3 แนวทางการนำรูปแบบไปใช้ ประกอบด้วย ลักษณะสำคัญของรูปแบบ
แนวทางในการนำรูปแบบไปลงสู่การปฏิบัติให้มีประสิทธิภาพ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

จากส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบ
แนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้เป็น 3 ส่วน ดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ประกอบด้วย ความเป็นมาและ
ความสำคัญของรูปแบบ แนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบ และวัตถุประสงค์ของรูปแบบ

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน
สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย องค์ประกอบของ
การจัดการความรู้ของนักเรียน และกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้ ประกอบด้วย แนวทางใน
การนำรูปแบบไปใช้ และเงื่อนไขการนำรูปแบบไปใช้

2.3 ลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้

จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ที่หน่วยงานหรือนักวิชาการต่าง ๆ สร้างขึ้น พบว่ารูปแบบการจัดการความรู้มีลักษณะดังต่อไปนี้

เนาวนิตย์ สงคราม (2550) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบของรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน มี 9 องค์ประกอบ คือ

1.1 วัฒนธรรมองค์กร ได้แก่ ค่านิยมการสร้างความรู้ และวัฒนธรรมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.2 เทคโนโลยีสารสนเทศ ได้แก่ เว็บไซต์การจัดการความรู้ เว็บบอร์ดฐานข้อมูล

1.3 ภาวะผู้นำของบุคลากร

1.4 บรรยากาศหรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.5 ผู้ประสานงานภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่ม

1.6 กลุ่มบุคลากรที่สามารถบ่งชี้ปัญหาที่เกิดขึ้นในองค์กรได้อย่างชัดเจน

1.7 ปัญหาหรืองานที่ต้องการพัฒนา

1.8 โครงการ หรือแผนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาหรืองานที่ต้องการพัฒนา

1.9 การประเมินผลเพื่อวัดความสำเร็จของผลงานที่เป็นนวัตกรรม

2. ขั้นตอนการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกัน มี 8 ขั้นตอนหลัก คือ

2.1 การเตรียมความพร้อมสำหรับบุคลากร

2.2 การกำหนดประเด็นปัญหา

2.3 การแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์และความคิดเห็น

2.4 การสร้างความรู้

2.5 การสร้างผลงานที่เป็นนวัตกรรม

2.6 การตรวจสอบความก้าวหน้าของผลงานที่เป็นนวัตกรรม

2.7 การทดลองใช้ผลงานที่เป็นนวัตกรรม

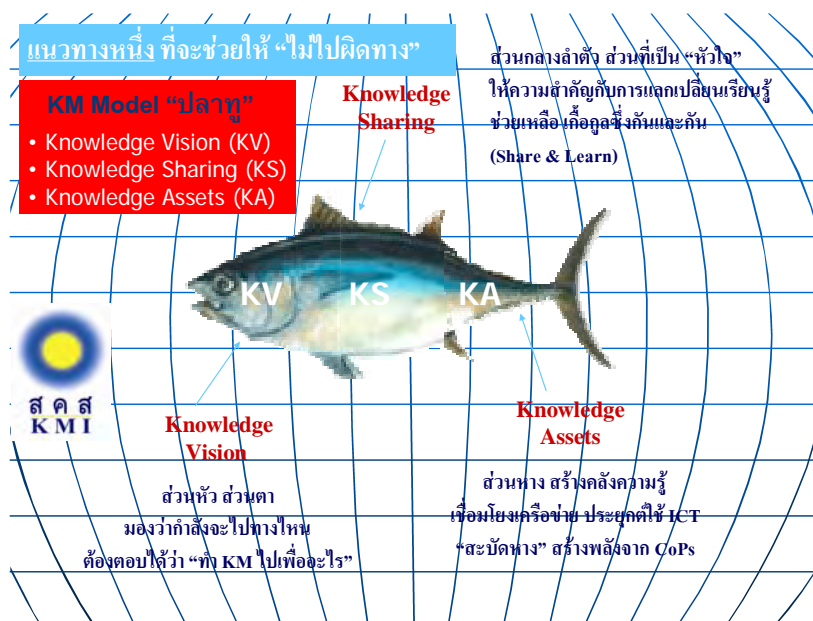
2.8 การประเมินผลและการสรุปผล

ประพนธ์ ผาสุขยืด (2550) นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ในนามของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม โดยตั้งชื่อรูปแบบที่สร้างขึ้นว่า “โมเดลปลา” ซึ่งเป็นโมเดลอย่างง่าย โดยเปรียบเทียบการจัดการความรู้เหมือนกับปลาหนึ่งตัวที่มี 3 ส่วน คือ

1. ส่วน “หัวปลา” (Knowledge Vision-KV) หมายถึง ส่วนที่เป้าหมาย วิสัยทัศน์ หรือทิศทางของการจัดการความรู้ โดยก่อนที่จะจัดการความรู้ต้องตอบคำถามให้ได้ว่า “เราจะทำ KM ไปเพื่ออะไร?” โดย “หัวปลา” นี้จะต้องเป็น “คุณกิจ” หรือผู้ดำเนินกิจกรรม KM ทั้งหมด โดยมี “คุณเอื้อ” และ “คุณอำนวย” คอยช่วยเหลือ

2. ส่วน “ตัวปลา” (Knowledge Sharing-KS) เป็นส่วนของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ซึ่งถือว่าเป็นส่วนสำคัญ ซึ่ง “คุณอำนวย” จะมีบทบาทมากในการจะช่วยให้ “คุณกิจ” มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยเฉพาะความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัว “คุณกิจ” พร้อมอำนวยให้เกิดบรรยากาศในการเรียนรู้แบบเป็นทีมให้เกิดการเรียนรู้ ยกกระดับความรู้และเกิดนวัตกรรม

3. ส่วน “หางปลา” (Knowledge Assets-KA) เป็นส่วนของ “คลังความรู้” หรือ “ขุมความรู้” ที่ได้จากการเก็บสะสม “เกร็ดความรู้” ที่ได้จากกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ “ตัวปลา” ซึ่งเราอาจเก็บส่วนของ “หางปลา” นี้ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ICT ซึ่งเป็นการสกัดความรู้ที่ซ่อนเร้นให้เป็นความรู้ที่เด่นชัด นำไปเผยแพร่และแลกเปลี่ยนหมุนเวียนใช้ พร้อมยกระดับต่อไป

แผนภาพที่ 8 “โมเดลปลา”

ที่มา : วิจารณ์ พานิช (2550)

พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงาน ภาครัฐ รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. ขั้นตอนการจัดการความรู้ มี 7 ขั้นตอนหลัก คือ
  - 1.1 การกำหนดความรู้
  - 1.2 การแสวงหาความรู้
  - 1.3 การสร้างความรู้
  - 1.4 การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ
  - 1.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
  - 1.6 การนำความรู้ไปใช้
  - 1.7 การประเมินผล
2. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ คือ
  - 2.1 การเรียนรู้ ประกอบด้วย ระดับการเรียนรู้และทักษะการเรียนรู้
  - 2.2 หน่วยงาน ประกอบด้วย วิสัยทัศน์และเป้าหมาย วัฒนธรรม กลยุทธ์ และโครงสร้าง
    - 2.3 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารและบุคลากร
    - 2.4 เทคโนโลยี ประกอบด้วย ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศและเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้

แก้วเวียง นานาผล (2551) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของ สถานศึกษาขนาดเล็ก หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ตัวแบบการจัดการความรู้สู่ความมีประสิทธิผลของ โรงเรียนขนาดเล็ก” ตัวแบบที่ได้มี 6 กระบวนการ คือ

1. การกำหนดเป้าหมายและการบ่งชี้ความรู้
2. การแลกเปลี่ยนความรู้
3. การสร้างความรู้
4. การจัดเก็บความรู้
5. การนำความรู้ไปใช้
6. การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินความรู้

สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2551) ทำการพัฒนาแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือใน สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มี 4 องค์ประกอบหลัก คือ

- 1.1 องค์ประกอบด้านภารกิจงานการบริหารสถานศึกษา
- 1.2 องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษา
- 1.3 องค์ประกอบด้านการดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษา
- 1.4 องค์ประกอบด้านคุณภาพการศึกษา

2. กระบวนการของรูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนในการดำเนินการ 6 ขั้นตอนหลัก คือ

- 2.1 การเตรียมการจัดการความรู้
- 2.2 การวางแผนการจัดการความรู้
- 2.3 การดำเนินการจัดการความรู้
- 2.4 การประเมินผลการจัดการความรู้
- 2.5 การยกย่องชมเชยและการให้รางวัล
- 2.6 การปรับปรุง/พัฒนาการจัดการความรู้

เกียรติศักดิ์ พันธุ์จำเจียก (2552) ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม รูปแบบที่พัฒนาขึ้นมีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม มี 3 องค์ประกอบหลัก คือ

- 1.1 ความรู้ภายในบุคคล
- 1.2 ความรู้ภายนอกบุคคล
- 1.3 สังคม

2. กระบวนการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม มี 6 ขั้นตอน คือ

- 2.1 การกำหนดความรู้
- 2.2 การสืบค้นความรู้
- 2.3 การสร้างความรู้
- 2.4 การจัดเก็บความรู้
- 2.5 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้
- 2.6 การประเมินความรู้

จากลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้อย่างต่าง ๆ ผู้วิจัยนำมาเป็นแนวทางในการกำหนดลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน คือ ส่วนที่เป็นองค์ประกอบของการจัดการความรู้ และส่วนที่เป็นกระบวนการจัดการความรู้ ดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ คือ
  - 1.1 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ที่จัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้
  - 1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ประกอบด้วย แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน
  - 1.3 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ประกอบด้วย เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
  - 1.4 สิ่งจูงใจ ได้แก่ การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา
2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินงาน 8 ขั้นตอนดังต่อไปนี้
  - 2.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน
  - 2.2 การบ่งชี้ความรู้
  - 2.3 การแสวงหาความรู้
  - 2.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม
  - 2.5 การจัดเก็บความรู้
  - 2.6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
  - 2.7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้
  - 2.8 การประเมินผลการจัดการความรู้

ตอนที่ 3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ

3.1 ความหมายของรูปแบบ

นักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของคำว่า “รูปแบบ” ไว้หลายลักษณะ ดังนี้

อุทัย บุญประเสริฐ (2516: 31) กล่าวว่า รูปแบบหมายถึง สิ่งที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดโดยเฉพาะ

สวัสดิ์ สุคนธ์รังสี (2520: 206) กล่าวถึง รูปแบบว่า หมายถึงตัวแทนที่สร้างขึ้นเพื่ออธิบายพฤติกรรมของลักษณะบางประการของสิ่งที่เป็นจริงอย่างหนึ่ง

พลสุข หิงคานนท์ (2540: 50) กล่าวว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่แสดงโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบต่างๆ ที่สำคัญของเรื่องที่ศึกษา

เยาวดี วิบูลย์ศรี (2544: 27) ให้นิยามคำว่า รูปแบบหรือแบบจำลองว่า คือ วิธีการที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้ถ่ายทอดความคิด ความเข้าใจ ตลอดทั้งจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใดๆ ให้ปรากฏ โดยใช้การสื่อสารในลักษณะต่างๆ เช่น ภาพวาด ภาพเหมือน แผนภูมิ แผนผังต่อเนื่องหรือสมการทางคณิตศาสตร์ให้สามารถเข้าใจได้ง่าย และในขณะเดียวกันสามารถนำเสนอเรื่องราวหรือประเด็นต่างๆ ได้อย่างกระชับภายใต้หลักการอย่างมีระบบ

Good (1973: 370) ได้สรุปความหมายของคำว่ารูปแบบไว้ 4 ความหมาย คือ

1. เป็นแบบอย่างของสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างหรือทำซ้ำ
2. เป็นตัวอย่างเพื่อการเลียนแบบ เช่น การออกเสียงภาษาต่างประเทศ เพื่อให้ผู้เรียนได้เลียนแบบ เป็นต้น
3. เป็นแผนภูมิ ซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เป็นหลักการหรือแนวคิด
4. เป็นชุดของปัจจัยหรือตัวแปรที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ซึ่งรวมตัวกันเป็นตัวประกอบและสัญลักษณ์ทางระบบสังคม อาจเขียนออกมาเป็นสูตรทางคณิตศาสตร์ หรือบรรยายเป็นภาษาก็ได้

Bardo and Hardman (1982: 70) ได้ขยายความของรูปแบบว่า รูปแบบเป็นอะไรบางอย่างที่พัฒนาขึ้น เพื่อบรรยายคุณลักษณะที่สำคัญ ๆ ของปรากฏการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจ รูปแบบจึงไม่ใช่การบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์อย่างละเอียดทุกแง่ทุกมุม ส่วนการที่จะระบุว่ารูปแบบหนึ่ง ๆ จะต้องมีรายละเอียดมากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม และรูปแบบนั้นๆ ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง ไม่ได้มีข้อกำหนดตายตัว ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปรากฏการณ์ แต่ละอย่างและวัตถุประสงค์ของผู้สร้างรูปแบบที่ต้องการจะอธิบายปรากฏการณ์นั้น ๆ อย่างไร

Tosi and Carroll (1982: 163) กล่าวว่า รูปแบบเป็นนามธรรมของของจริงหรือภาพจำลองของสภาพการณ์อย่างใดอย่างหนึ่ง มีทั้งรูปแบบเชิงกายภาพ (physical model) และรูปแบบเชิงคุณลักษณะ (qualitative model)

Stoner and Wankel (1986: 12) ให้ความหมายของรูปแบบว่า เป็นการจำลอง ความจริงของปรากฏการณ์เพื่อให้เข้าใจความสัมพันธ์ที่สลับซับซ้อนของปรากฏการณ์นั้น ๆ ได้ง่ายขึ้น

Willer (1986: 15) กล่าวว่า รูปแบบเป็นการสร้างความคิดรวบยอดของชุดปรากฏการณ์ ด้วยวิธีการของเหตุผลที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความกระจ่างชัดในนิยามความสัมพันธ์และข้อเสนอของระบบรูปนัยที่เกี่ยวข้อง

Keeves (1988: 559) ระบุว่ารูปแบบ หมายถึง การแสดงโครงสร้างเพื่อใช้ศึกษาความสัมพันธ์ของตัวแปร

Daft (1992 อ้างถึงใน วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์, 2547: 10) ให้ความหมายว่า รูปแบบ หมายถึง ตัวแทนอย่างง่าย ๆ ที่ใช้เป็นเครื่องมืออธิบายมิติหรือปรากฏการณ์ที่สำคัญๆบางมิติขององค์การ

จากความหมายดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นมาจากการนำหลักการ ทฤษฎี แนวทาง หรือแนวคิดที่ผู้เสนอรูปแบบได้ศึกษาและพัฒนาขึ้นมาเพื่ออธิบายหรือแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบที่สำคัญ ๆ ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นหรือใช้เป็นแนวทางในการดำเนินงานอย่างใดอย่างหนึ่งต่อไป

3.2 ประเภทของรูปแบบ

นักวิชาการต่าง ๆ ได้แบ่งประเภทของรูปแบบออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

Smith and Other (1980: 461) แบ่งรูปแบบออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) รูปแบบเชิงกายภาพจำแนกเป็น รูปแบบรูปปั้นที่มีลักษณะคล้ายของจริง เช่น เครื่องบินจำลอง และรูปแบบเชิงอุปมาที่มีลักษณะคล้ายปรากฏการณ์จริง เช่น การทดลองทางเคมีในห้องปฏิบัติการก่อนทำการทดลองจริง

2) รูปแบบเชิงสัญลักษณ์ จำแนกเป็นรูปแบบข้อความ ซึ่งเป็นการใช้ข้อความในการอธิบายย่อ เช่น คำพรรณนาลักษณะงาน เป็นต้น และรูปแบบทางคณิตศาสตร์

Keeves (1988: 561-565) ได้แบ่งประเภทของรูปแบบทางการศึกษา และสังคมศาสตร์ไว้ 4 ประการ คือ

1) Analogue Model เป็นรูปแบบที่ใช้การอุปมาอุปไมยเทียบเคียงปรากฏการณ์ซึ่งเป็นรูปแบบเพื่อสร้างความเข้าใจในปรากฏการณ์ที่เป็นนามธรรม เช่น รูปแบบการทำนายจำนวนนักเรียนที่เข้าสู่ระบบโรงเรียน เป็นต้น

2) Semantic Model เป็นรูปแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ที่ศึกษาด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของปรากฏการณ์นั้น ๆ เช่น รูปแบบการเรียนรู้ในโรงเรียน เป็นต้น

3) Mathematic Model เป็นรูปแบบที่ใช้สมการทางคณิตศาสตร์เป็นสื่อในการแสดงความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ รูปแบบประเภทนี้นิยมใช้กันทั้งในสาขาจิตวิทยา ศึกษาศาสตร์ รวมทั้งการบริหารการศึกษา

4) Casual Model เป็นรูปแบบที่พัฒนามาจากเทคนิคการวิเคราะห์แบบ Path Analysis โดยการนำเอาตัวแปรต่าง ๆ มาสัมพันธ์กันเชิงเหตุและผลที่เกิดขึ้น เช่น รูปแบบที่แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของบิดามารดา สภาพทางการศึกษาที่บ้าน และระดับสติปัญญาของเด็ก เป็นต้น

จากแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่ารูปแบบมีหลายประเภทสำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี้ ถือว่าเป็นรูปแบบประเภท Semantic Model ซึ่งเป็นรูปแบบการจัดการความรู้ของนักเรียนที่ใช้ภาษาและแผนภาพเป็นสื่อในการระบุและอธิบายถึงองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งแสดงการเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

3.3 คุณลักษณะของรูปแบบที่ดี

คุณลักษณะที่ดีของรูปแบบมีลักษณะดังที่ มียากาวะ (1986: 15) กล่าวไว้ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบด้วยความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างระหว่างตัวแปร มากกว่าเน้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแบบรวม ๆ

2. รูปแบบควรนำไปสู่การพยากรณ์ผลที่ตามมา ซึ่งสามารถตรวจสอบได้ด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเมื่อทดสอบรูปแบบแล้วถ้าปรากฏว่าไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์รูปแบบนั้นต้องถูกยกเลิกไป

3. รูปแบบควรอธิบายโครงสร้างความสัมพันธ์เชิงเหตุเชิงผลของเรื่องที่ศึกษาได้อย่างชัดเจน

4. รูปแบบควรนำไปสู่การสร้างแนวความคิดใหม่หรือความสัมพันธ์ของเรื่องที่สามารถศึกษาได้

5. รูปแบบในเรื่องใดจะเป็นเช่นไร ขึ้นกับกรอบของทฤษฎีในเรื่องนั้น ๆ ในการสร้างหรือพัฒนารูปแบบที่ใช้ในการศึกษาหรือวิจัย

Keeves (1988: 560) กล่าวถึงหลักการอย่างกว้าง ๆ ในการกำกับการสร้างรูปแบบไว้ดังนี้

1. รูปแบบควรประกอบขึ้นด้วยความสัมพันธ์อย่างมีโครงสร้างของตัวแปรมากกว่าความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงแบบธรรมดา อย่างไรก็ตามความเชื่อมโยงแบบเส้นตรงแบบธรรมดาทั่วไปนั้นก็ยังมีประโยชน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการศึกษาวิจัยในช่วงต้นของการพัฒนารูปแบบ

2. รูปแบบควรใช้เป็นแนวทางในการพยากรณ์ผลที่จะเกิดขึ้นจากการใช้รูปแบบได้สามารถตรวจสอบได้โดยการสังเกตและหาข้อสนับสนุนด้วยข้อมูลเชิงประจักษ์ได้

3. รูปแบบควรจะต้องระบุหรือชี้ให้เห็นถึงกลไกเชิงเหตุผลของเรื่องที่ศึกษา ดังนั้นนอกจากรูปแบบจะเป็นเครื่องมือในการพยากรณ์ได้ ควรใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์ได้ด้วย

4. นอกจากคุณสมบัติต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้ว รูปแบบควรเป็นเครื่องมือในการสร้างโมทัศน์ใหม่และการสร้างความสัมพันธ์ของตัวแปรในลักษณะใหม่ ซึ่งเป็นการขยายองค์ความรู้ในเรื่องที่เรากำลังศึกษาด้วย

คุณลักษณะของรูปแบบที่ดีตามแนวคิดของนักวิชาการดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้พัฒนารูปแบบต่าง ๆ ควรตระหนักและศึกษาให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งและถ่องแท้ เพื่อให้การสร้างรูปแบบนั้น ๆ มีประสิทธิภาพ น่าเชื่อถือ และสมควรนำไปสู่การปฏิบัติ

3.4 การประเมินรูปแบบ

การประเมินรูปแบบมีความสำคัญยิ่งต่อการที่จะให้ได้มาซึ่งรูปแบบในการศึกษาวิจัยที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ประสิทธิผล เพียงตรง เชื่อถือได้ การประเมินรูปแบบอาจทำได้หลายลักษณะ ดังที่ Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Maduas, Scriven and Stufflebeam, 1983: 399-402) ได้เสนอหลักการประเมินเพื่อเป็นบรรทัดฐานของการตรวจสอบรูปแบบไว้ดังนี้

1. การประเมินความเป็นไปได้โดยการนำไปปฏิบัติจริง
2. การประเมินการสนองต่อความต้องการของผู้ใช้รูปแบบ
3. การประเมินความเหมาะสมทั้งในด้านกฎหมายและศีลธรรมจรรยา

4. การประเมินความน่าเชื่อถือและได้สาระครอบคลุมครบถ้วนตามความต้องการอย่างแท้จริง

ส่วน Eisner (1976: 192-193) ได้เสนอแนวความคิดการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งต่างจากการดำเนินการเชิงวิทยาศาสตร์หรือเชิงปริมาณโดยเฉพาะในบางเรื่องต้องการความละเอียดอ่อนมากกว่าตัวเลขที่นำมาพิจารณา ดังนี้

1. การประเมินโดยแนวทางนี้จะเน้นการวิเคราะห์วิจารณ์อย่างลึกซึ้งเฉพาะในประเด็นที่ถูกนำมาพิจารณา ซึ่งไม่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์หรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตัดสินใจเสมอไป แต่อาจจะผสมผสานปัจจัยต่าง ๆ ในการพิจารณาเข้าด้วยกันตามวิจารณ์ญาณของผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเหมาะสมของสิ่งที่จะทำการประเมิน

2. รูปแบบการประเมินที่เป็นความเฉพาะทาง (specialization) ในเรื่องที่จะประเมินโดยที่พัฒนามาจากแบบการวิจารณ์งานศิลปะ (Art Criticism) ที่มีความละเอียดอ่อนลึกซึ้งและต้องอาศัยผู้ทรงคุณวุฒิระดับสูงมาเป็นผู้วินิจฉัย แนวคิดนี้ได้นำมาประยุกต์ในวงการอุดมศึกษาซึ่งนิยมนำรูปแบบนี้มาใช้ในเรื่องที่ต้องการความลึกซึ้งและความเชี่ยวชาญเฉพาะทางสูง

3. รูปแบบที่ใช้ตัวบุคคล คือ ผู้ทรงคุณวุฒิเป็นเครื่องมือในการประเมินโดยให้ความเชื่อถือกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เที่ยงธรรมและมีดุลพินิจที่ดี มาตรฐานและเกณฑ์มาจากประสบการณ์ของผู้ทรงคุณวุฒินั้น ๆ

4. รูปแบบที่ยอมให้มีความยืดหยุ่นในกระบวนการทำงานของผู้ทรงคุณวุฒิ ตามอัธยาศัยและความถนัดของแต่ละคน

การประเมินรูปแบบทั้ง 2 วิธีดังกล่าวข้างต้น มีแนวคิดในการประเมินที่ต่างกัน การที่จะนำไปใช้ในการประเมินรูปแบบจึงต้องพิจารณาถึงความเหมาะสมสอดคล้องในการศึกษาวิจัยสำหรับการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในครั้งนี ใช้วิธีการประเมินของ Joint Committee on Standards for Educational Evaluation (Maduas, Scriven and Stufflebeam, 1983: 399-402) ซึ่งเป็นกรประเมินความเป็นไปได้โดยการนำไปปฏิบัติจริง โดยนำไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

3.5 ขั้นตอนการพัฒนาแบบ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแบบพบว่า แต่ละรูปแบบมีขั้นตอนในการพัฒนาที่คล้ายคลึงหรือใกล้เคียงกัน ดังต่อไปนี้

บุญส่ง หาญพานิช (2546) ได้ทำการพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย มีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษา วิเคราะห์ และ สังเคราะห์ แนวความคิดเกี่ยวกับ ธรรมชาติ ความรู้ องค์ความรู้และการบริหารจัดการอุดมศึกษาไทย ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการ ความรู้กระบวนการจัดการความรู้ โครงสร้างพื้นฐานของการบริหารจัดการความรู้ สิ่งท้าทายของการบริหารจัดการความรู้ และยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 2 จัดทำร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทยด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการบริการความรู้

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย ด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และการบริการความรู้

เนาวนิตย์ สงคราม (2550) ได้พัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จาก การปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา

พรพิมล ธรรมชาติ (2550) ได้พัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ มีขั้นตอนในการพัฒนารูปแบบ 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสารรายงานคำรับรองการปฏิบัติราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2549 ด้านการพัฒนาการจัดการความรู้ในองค์กร ตามยุทธศาสตร์ของแต่ละหน่วยงานที่ได้ดำเนินการจัดส่งต่อสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้

ขั้นตอนที่ 3 การร่างและการตรวจสอบ(ร่าง)รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ

ขั้นตอนที่ 4 การนำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้ของหน่วยงานภาครัฐ

แก้วเวียง นานาผล (2551) ทำการพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก มีขั้นตอนในการพัฒนา 3 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 การพัฒนาตัวแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบและปรับปรุงตัวแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ตัวแบบ

ทิมแก้ว ธรรมรักษ์สกุล และมานิตย์ ไชยกิจ (2551) ทำการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการสร้าง 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การร่างรูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 ตรวจสอบรูปแบบโดยจัดดำเนินการสนทนากลุ่มผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองการใช้รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

สุวิมล โพธิ์กลิ่น (2551) ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีขั้นตอนในการพัฒนา 4 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการในการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 สร้างและทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการใช้รูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา

จากขั้นตอนการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยนำมาเป็นกรอบแนวคิดในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 4 แนวคิดเกี่ยวกับการบริหารกิจกรรมนักเรียน

4.1 ความหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียน

สุทธนะ ดิงศภัทีย์ (2538: 27) กล่าวว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียน หมายถึง ภารกิจ
อันหนึ่งในการบริหารกิจการนักเรียน ที่มุ่งจัดขึ้นเพื่อสนองความต้องการ ความสนใจของนักเรียน
ซึ่งส่งผลให้การศึกษามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น

สุพจน์ เจณะสมบัติ (2542: 13) กล่าวว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียนคือ การดำเนินงาน
ด้านกิจกรรมนักเรียนของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป หรือกลุ่มบุคคลร่วมมือกันทำกิจกรรมอย่าง
เหมาะสม ด้วยการนำทรัพยากร ระเบียบระเบียบ กฎเกณฑ์ ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผล
สำเร็จตามที่กำหนดไว้

สิทธิ สิทธิการุณย์ (2545: 46) สรุปความหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียนว่า
เป็นหน้าที่ทางการบริหารงานด้านกิจกรรมนักเรียน เพื่อจัดการดำเนินงานด้วยวิธีการที่เหมาะสม
นำทรัพยากรมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งไว้

อดิชาติ เจริญพาโชค (2547: 7) ให้ความหมายของการบริหารกิจกรรมนักเรียนไว้ว่า
หมายถึง การดำเนินงานด้านกิจกรรมนักเรียน ของบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ด้วยรูปแบบและวิธีการ
ที่หลากหลาย เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

จากความหมายข้างต้นสรุปได้ว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียน หมายถึง การดำเนินงาน
ด้านกิจกรรมนักเรียนซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยบูรณาการหลักการวางแผน การ
จัดองค์การ การจัดบุคลากร การวินิจฉัยสั่งการและควบคุมดูแล การประสานงาน การรายงาน
และการจัดสรรงบประมาณ เข้าด้วยกันเพื่อให้กิจกรรมนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพและ
สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

4.2 หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน

ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2534: 55-57) กล่าวว่า การบริหารกิจกรรมนักเรียนที่ได้ผลดี
และมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องทำไปตามหลักบริหารชุดใดชุดหนึ่ง ดังนี้

1. หลักการวางแผน (Planning Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรมนักเรียนจำเป็นต้องให้นักเรียนได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการตั้งวัตถุประสงค์ของแผนในทุกกิจกรรม ข้อมูลที่พึงใช้ในการประกอบการวางแผนควรเป็นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับความต้องการของนักเรียน ความสามารถ และความสนใจของนักเรียนแต่ละระดับ และงบประมาณของโรงเรียนที่จำเป็นต้องใช้ในการสนับสนุนกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วย

2. หลักการจัดองค์การ (Organizing Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรมนักเรียนจำเป็นต้องจัดองค์การให้แสดงระดับการสื่อสารกันให้ทั่วทั้งองค์การที่บริหารกิจกรรมนักเรียน หัวหน้าสถานศึกษาต้องเป็นประธานจัดกิจกรรมโดยตำแหน่ง ผู้ช่วยหัวหน้าสถานศึกษา ฝ่ายการจัดกิจกรรมเป็นรองประธานโดยตำแหน่ง และนอกจากนั้นยังต้องจัดองค์การชนิดแบ่งงานกันทำตามสายบังคับบัญชาอื่น ๆ เป็นต้นว่า การเงินและธุรการ การประชาสัมพันธ์ ฝ่ายกิจกรรม ฝ่ายประเมินผล และฝ่ายอื่น ๆ ตามความจำเป็น

3. หลักการจัดบุคลากร (Staffing Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรมนักเรียนจำเป็นต้องเลือกครูที่ปรึกษากิจกรรมนักเรียนเข้าทำงานควบคุมการทำกิจกรรม ซึ่งจะต้องคำนึงถึงความรู้ ความสามารถ ความถนัด ความสมัครใจ และปัญหาพิเศษของครูที่ปรึกษาด้วย ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนักเรียนจะล้มหรือจะลุกขึ้นอยู่กับครูที่ปรึกษาเป็นส่วนใหญ่ การให้นักเรียนเลือกด้วยการไปทาบถามความสมัครใจของครูที่จะควบคุมกิจกรรมชุมนุมของตนแล้วนำการตัดสินใจของครูมาเสนอผู้บริหารก็เป็นวิธีหนึ่ง ที่แต่งตั้งให้ทำงานแล้วน่าจะมีความเต็มใจ หรือการให้เพื่อนครูช่วยกันเสนอชื่อในที่ประชุม จะช่วยให้ครูอาจารย์รู้สึกดีกว่าที่ผู้บริหารจะจัดรายชื่อให้เป็นที่ปรึกษาชุมนุมใดชุมนุมหนึ่งโดยมิได้ถามความสมัครใจก่อน

4. หลักวินิจฉัยสั่งการและควบคุมดูแล (Directing Principle) ตามหลักนี้ ผู้บริหารโรงเรียนพึงใช้ภาวะผู้นำของตนเองในการวินิจฉัยสั่งการ ควบคุม ดูแล และนิเทศงานควบคุมกิจกรรมนักเรียนแก่ครูอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเป็นระยะ ๆ กรณีที่มีปัญหาด้านทักษะและความรู้ด้านการควบคุมกิจกรรมนักเรียน ผู้บริหารพึงช่วยเหลือด้วยการจัดอบรมครูอาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมขึ้น โดยเฉพาะภายใต้หัวข้อ วิธีการนำกลุ่ม การแก้ปัญหาของกลุ่ม บทบาทสมมุติ การประเมินผลกลุ่ม กลุ่มสัมพันธ์ การตัดสินใจ การสื่อสาร และอื่น ๆ ที่อาจารย์ที่ปรึกษากิจกรรมเสนอแนะว่าต้องการอบรม

5. หลักประสานงาน (Coordinating Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรมนักเรียนพึงประสานกิจกรรมเข้าในปฏิทินประจำปีของโรงเรียน ปฏิทินประจำปีที่กำลังกล่าวถึงนี้เป็นปฏิทินกิจกรรมนักเรียน ที่กำหนดวัน เวลาและสถานที่ สำหรับทำกิจกรรมแต่ละกิจกรรม ของแต่ละเดือน ตลอดทั้งปีให้ทุกคนในโรงเรียนทราบทั่วกัน จะไม่เกิดปัญหาความขัดแย้ง ความซ้ำซ้อนใน

การใช้วัสดุ วัสดุภัณฑ์ ประกอบการทำกิจกรรมของแต่ละชุมนุม และจัดให้มีการประชุมสามัญ ประจำเดือน และการประชุมวิสามัญในโอกาสที่ต่อนัดหมายผู้เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรม การประสานงานเป็นหัวใจของกิจกรรม ผู้บริหารโรงเรียนพึงใช้ภาวะผู้นำของตนประสานงานให้ ทุกฝ่ายสีซอเน่ดเดียวกัน หรือให้โลหิตไหลทั่วร่าง ซึ่งร่างกายหรือองค์การจะได้มีสุขภาพสมบูรณ์ดี อยู่เสมอ

6. หลักการรายงาน (Reporting Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรม นักเรียนจำเป็นต้องให้มีการรายงานเป็นระยะ ๆ เพื่อทราบผลการปฏิบัติงาน เพื่อทราบอุปสรรค ระหว่างดำเนินการ เพื่อทราบความก้าวหน้าของกิจกรรมแต่ละกิจกรรม เพื่อทราบการรับจ่าย งบประมาณและการเบิกวัสดุไปใช้ทำกิจกรรม เพื่อทราบความเป็นปัจจุบันของบัญชีรายรับ รายจ่าย และเพื่อทราบข้อเสนอนะต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์กับการปรับปรุงการบริหารกิจการ นักเรียน

7. หลักการงบประมาณ (Budgeting Principle) ตามหลักนี้ การบริหารกิจกรรม นักเรียนพึงจัดสรรงบประมาณให้เกิดความเพียงพอแก่การจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมซึ่งไม่เหมือนกัน กิจกรรมที่เริ่มต้นใหม่อาจต้องการงบประมาณมากกว่ากิจกรรมที่เริ่มก่อนแล้ว และเคยจัดสรร งบประมาณจำนวนมากให้ซื้อหาวัสดุครุภัณฑ์ไว้บ้างแล้ว กิจกรรมของชมรมใหม่อาจต้องการ งบประมาณสูงกว่าในระยะเริ่มต้น การคำนวณให้งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมจึงตั้งอยู่ภายใต้ หลักเหตุและผล มิใช่หลักคณิตศาสตร์ที่เอาจำนวนชุมนุมหารยอดเงิน หรือเอาจำนวนสมาชิกใน แต่ละชุมนุมเป็นตัวกำหนดงบประมาณ ที่สำคัญคือต้องให้กิจกรรมกำหนดงบประมาณ มิใช่ให้ งบประมาณกำหนดกิจกรรม

จะเห็นได้ว่า หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียนที่ ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2534: 55-57) นำเสนอนี้ สอดคล้องกับหลัก POSDCoRB ของ Gulick (1973: 13) ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับงาน สำคัญที่เป็นหน้าที่ของนักบริหารว่าประกอบด้วยหน้าที่ 7 ประการ คือ 1) Planning : การวางแผน 2) Organizing : การจัดองค์การ 3) Staffing : การบริหารงานบุคคล 4) Directing : การอำนวยการ 5) Co-ordinating : การประสานงาน 6) Reporting : การรายงาน และ 7) Budgeting : การวางแผนใช้งบประมาณ ในการบริหารกิจกรรมนักเรียนนั้นอาจจะต้องนำหลักการทั้ง 7 ประการนี้ มีมาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้ครอบคลุมทุกส่วนหรือทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะ ส่งผลให้การบริหารกิจกรรมนักเรียนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ

4.3 ลักษณะของกิจกรรมนักเรียน

กรมวิชาการ (2545ข: 6) ระบุในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ไว้ว่ากิจกรรมนักเรียนคือส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติด้วยตนเองอย่างครบวงจร ตั้งแต่ศึกษา วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมิน และปรับปรุงการทำงาน โดยเน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม เช่น ลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นต้น

กรมวิชาการ (2545ก: 2) ระบุว่ากิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เกิดจากความสมัครใจของผู้เรียน มุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันแก้ปัญหา ส่งเสริมศักยภาพของผู้เรียนอย่างเต็มที่ รวมถึงกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังความมีระเบียบวินัย รับผิดชอบ รู้สิทธิและหน้าที่ของตนเอง แบ่งตามความแตกต่างระหว่างกิจกรรมได้เป็น 2 ลักษณะ

1. กิจกรรมพัฒนาความถนัด ความสนใจ ตามความต้องการของผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งเน้นการเติมเต็มความรู้ ความชำนาญ และประสบการณ์ของผู้เรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อการค้นพบความถนัดความสนใจของตนเอง และพัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ตลอดจนการพัฒนาทักษะของสังคม และปลูกฝังจิตสำนึกของการทำประโยชน์เพื่อสังคม

2. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด และผู้บำเพ็ญประโยชน์ เป็นกิจกรรมที่มุ่งปลูกฝังระเบียบวินัย กฎเกณฑ์ เพื่อการอยู่ร่วมกันในสภาพชีวิตต่าง ๆ นำไปสู่พื้นฐานการทำประโยชน์ให้แก่สังคม และวิถีชีวิตในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งกระบวนการจัดให้เป็นไปตามข้อกำหนดของคณะกรรมการลูกเสือแห่งชาติ ยุวกาชาด สมาคมผู้บำเพ็ญประโยชน์และกรมการรักษาดินแดน

กระทรวงศึกษาธิการ (2551: 17) ระบุในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ไว้ว่ากิจกรรมนักเรียนคือส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นกิจกรรมที่มุ่งพัฒนาความมีระเบียบวินัย ความเป็นผู้นำผู้ตามที่ดี ความรับผิดชอบ การทำงานร่วมกัน การรู้จักแก้ปัญหา การตัดสินใจที่เหมาะสม ความมีเหตุผล การช่วยเหลือแบ่งปันกัน เอื้ออาทร และสมานฉันท์ โดยจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน ให้ได้ปฏิบัติด้วยตนเองในทุกขั้นตอน ได้แก่ การศึกษาวิเคราะห์วางแผน ปฏิบัติตามแผน ประเมินและปรับปรุงการทำงาน เน้นการทำงานร่วมกันเป็นกลุ่ม ตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับวุฒิภาวะของผู้เรียน บริบทของสถานศึกษาและท้องถิ่น กิจกรรมนักเรียนประกอบด้วย

1. กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารี ยุวกาชาด ผู้บำเพ็ญประโยชน์ และนักศึกษาวิชาทหาร
2. กิจกรรมชุมนุม ชมรม

Hansen and Hearn (1971: 284) กล่าวว่า การเรียนการสอนกิจกรรมนักเรียนแตกต่างไปจากการเรียนการสอนในหลักสูตร 3 ประการ คือ การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนต่อ 1 สัปดาห์ ไม่ถึง 5 ครั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมนักเรียนไม่มีหน่วยกิต และนักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมด้วยความสมัครใจ ไม่มีการบังคับ

Kindred and others (1976: 137-138) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียนคือกิจกรรมที่สามารถตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจและความรู้สึกนึกคิดของนักเรียนได้ เป็นการสนับสนุนให้เกิดการทำงานร่วมกัน การปลูกฝังให้เด็กมีความรับผิดชอบ และการรู้จักเคารพผู้อื่น รวมถึงการพัฒนาความสามารถในการดำเนินชีวิตในสังคมซึ่งนักเรียนไม่มีโอกาสจะได้รับจากในห้องเรียน ยิ่งไปกว่านั้นกิจกรรมนักเรียนยังทำให้นักเรียนได้มีโอกาสปลดปล่อยพลังซึ่งมีอยู่มากในวัยหนุ่มสาวออกมาในแนวสร้างสรรค์ ซึ่งหากทางโรงเรียนไม่จัดกิจกรรมให้นักเรียนอาจใช้พลังที่มีอยู่ในทางที่ผิด กิจกรรมนักเรียนที่ดีและมีประโยชน์จะต้องคำนึงถึงวัยและความสนใจตามวัยนั้น ๆ และต้องเปิดโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสกับสิ่งที่ไม่ได้สอนในห้องเรียนด้วย นอกจากนี้กิจกรรมนักเรียนยังเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการเป็นผู้นำ ความรับผิดชอบ และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอีกด้วย นักเรียนจะรู้จักทำงานอย่างมีเป้าหมายและรู้จักขั้นตอนของการทำงานอันนำไปสู่เป้าหมายนั้น ๆ

Sykes (1976: 13) กล่าวว่า กิจกรรมนักเรียน คือ กิจกรรมที่เด็กทุกคนได้ร่วมมือกันด้วยความสมัครใจในการทำกิจกรรมบางอย่างร่วมกันด้วยความกระตือรือร้น ซึ่งไม่ได้หมายถึงเพียงด้านร่างกายเท่านั้น กล่าวคือ ไม่ใช่การที่เด็กถูกจากที่ของตนเพื่อไปทำกิจกรรมที่ไร้สาระตามที่ตนพอใจ หากแต่กิจกรรมในที่นี้หมายถึงการที่เด็กได้ร่วมมือกันทำในสิ่งที่มีประโยชน์ พร้อมๆ ไปด้วยกับการเรียนรู้ที่จะทำให้นักเรียนรู้จักการสร้างระเบียบวินัยให้กับตนเอง ควบคู่ไปกับการเห็นความสำคัญของการสร้างระเบียบวินัยให้กับตนเอง ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ

McQuade and Champagne (1995: 107) กล่าวว่ากิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมนอกหลักสูตรที่ทำให้เด็กพัฒนาไปมากกว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในหลักสูตร กิจกรรมนักเรียนเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนได้เรียนรู้และสร้างประสบการณ์ในด้านต่าง ๆ เป็นตัวเชื่อมระหว่างโรงเรียนกับชีวิตที่นอกเหนือไปจากรั้วโรงเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนใช้ความรู้และทักษะด้านต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้ในห้องเรียน นอกจากนี้ยังเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พัฒนาคุณภาพของตนเอง ซึ่งสิ่งนี้นักเรียนแทบจะไม่มีโอกาสได้ทำในช่วงเวลาเรียนเลย

สรุปได้ว่า กิจกรรมนักเรียนเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งจัดให้สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน โดยมุ่งพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์เพิ่มเติมจากกิจกรรมในกลุ่มสาระ ทั้งด้านการคิด วิเคราะห์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ความสามารถในการคิด

อย่างเป็นระบบ ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต โดยมุ่งให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติด้วยตนเองทุกขั้นตอน

4.4 หลักการจัดกิจกรรมนักเรียน

ประติษฐ ฮวบเจริญ (2527: 164 - 165) กล่าวถึงหลักการจัดกิจกรรมนักเรียนไว้ดังนี้

1. จะต้องยึดหลักประชาธิปไตย คือ การเคารพนับถือสติปัญญา ความคิดเห็นของผู้อื่นโดยเฉพาะเด็กที่มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ขึ้นมา ครูเป็นเพียงผู้คอยแนะแนวทางเท่านั้น ไม่มีสิทธิสั่งการบังคับ ตามใจตัวเอง
2. นักเรียนแต่ละคนควรทำกิจกรรมที่ตนเองสนใจและถนัดที่สุดเท่านั้น ไม่ควรทำกิจกรรมหลายอย่าง ผลงานจะไม่เกิดขึ้น
3. การทำกิจกรรมควรยึดการพัฒนาการของผู้จัด มากกว่ายึดถือผลงานที่เสนอออกมา
4. กิจกรรมไม่ควรเน้นที่ระเบียบข้อบังคับ จะมีได้เพียงความจำเป็นเท่านั้น ระเบียบ ข้อบังคับควรเป็นความจำเป็นของเด็กเอง ควรยึดถือวินัยทางจิตใจมากกว่า
5. นักเรียนจะมีบทบาทในกิจกรรมมากที่สุด เพราะเป็นงานที่นักเรียนคิดริเริ่มขึ้นมา ครูเพียงช่วยส่งเสริม
6. กิจกรรมนักเรียนควรคำนึงถึงประโยชน์ที่เด็กจะได้รับมากที่สุด เพราะกิจกรรมบางอย่าง ผลได้ไม่เท่าผลเสีย ทำให้สิ้นเปลืองทั้งเวลา แรงงาน และทรัพย์สินอีกด้วย

กฤษณ์ ศิริพงษ์ (2535: 91) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่นักเรียนอย่างแท้จริง ควรยึดหลักดังนี้

1. ต้องเป็นกิจกรรมนักเรียน จัดโดยนักเรียน เพื่อนักเรียน และเกิดประโยชน์แก่นักเรียน
2. ต้องอยู่ภายใต้การควบคุมดูแลของหัวหน้าสถานศึกษา ผู้บริหารต้องรับทราบเห็นชอบจึงอนุญาตให้ดำเนินการจัดกิจกรรมนั้นได้
3. ไม่มีการบังคับ ให้นักเรียนมีอิสระในการเข้าร่วมกิจกรรม
4. ไม่มีการให้คะแนน หน่วยกิต ไม่มีผลต่อคะแนนวิชาใด ๆ ทั้งสิ้น
5. มีครูที่ปรึกษา เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ
6. จัดเวลาสำหรับกิจกรรมไว้เฉพาะ ไม่ซ้ำกับเวลาในการเรียนการสอน
7. นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีการแบ่งชั้นวรรณะ ชาติตระกูล คนมีหรือคนจน

สรุปได้ว่า หลักการจัดกิจกรรมนักเรียนดังกล่าวข้างต้น มีความสอดคล้องกับหลักการ จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของ กรมวิชาการ (2545ก: 3 – 4) ซึ่งระบุเกี่ยวกับหลักการจัดกิจกรรม พัฒนาผู้เรียนไว้ดังนี้

1. มีการกำหนดวัตถุประสงค์และแนวปฏิบัติที่ชัดเจนเป็นรูปธรรม
2. จัดให้เหมาะสมกับวัย วุฒิภาวะ ความสนใจ ความถนัด และความสามารถ ของผู้เรียน
3. บูรณาการวิชาการกับชีวิตจริง ให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเรียนรู้ ตลอดชีวิต
4. ใช้กระบวนการกลุ่มในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ฝึกให้คิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ ที่เป็นประโยชน์และสัมพันธ์กับชีวิตในแต่ละช่วงวัยอย่างต่อเนื่อง
5. จำนวนสมาชิกมีความเหมาะสมกับลักษณะของกิจกรรม
6. มีการกำหนดเวลาในการจัดกิจกรรมให้เหมาะสม สอดคล้องกับวิถีทัศน์ และ เป้าหมายของสถานศึกษา
7. ผู้เรียนเป็นผู้ดำเนินการ มีครูเป็นที่ปรึกษา ถือเป็นหน้าที่และงานประจำ โดย คำนึงถึงความปลอดภัย
8. ยึดหลักการมีส่วนร่วม โดยเปิดโอกาสให้ครู พ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน องค์กร ทั้งภาครัฐ และเอกชน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรม
9. มีการประเมินผลการปฏิบัติกิจกรรม โดยวิธีการที่หลากหลายและสอดคล้อง กับกิจกรรมอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยให้ถือว่าเป็นเกณฑ์ประเมินผลการผ่านช่วงชั้นเรียน

4.5 การประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียน

กรมวิชาการ (2545ก: 12-13) ได้ระบุถึงการประเมินผลการจัดกิจกรรมนักเรียนซึ่งเป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนไว้ว่า เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งสำหรับการผ่านช่วงชั้น หรือจบหลักสูตร ผู้เรียนจะต้องเข้าร่วมและปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ตลอดจนผ่านการประเมิน ตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนดตามแนวประเมินดังนี้

1. ประเมินการร่วมกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามวัตถุประสงค์ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ตามสภาพจริง ให้ได้ผลการประเมินที่ถูกต้อง ครบถ้วน
2. ครูที่ปรึกษากิจกรรม ผู้เรียนและผู้ปกครอง จะมีบทบาทในการประเมินดังนี้
  - 2.1 ครูที่ปรึกษากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
    - 1) ต้องดูแลและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ของ กิจกรรม

- 2) ต้องรายงานเวลาและพฤติกรรมการเข้าร่วมกิจกรรม
- 3) ต้องศึกษา ติดตาม และพัฒนาผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนไม่เข้าร่วม

กิจกรรม

2.2 ผู้เรียน

- 1) ปฏิบัติกิจกรรมให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์
- 2) มีหลักฐานแสดงการเข้าร่วมกิจกรรมไม่น้อยกว่า 80 % หรือตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด พร้อมทั้งแสดงผลการปฏิบัติกิจกรรม และพัฒนาการด้านต่าง ๆ
- 3) ถ้าไม่เกิดคุณลักษณะตามวัตถุประสงค์ ต้องปฏิบัติกิจกรรมเพิ่มเติมตามที่ครูที่ปรึกษากิจกรรมมอบหมาย หรือให้ความเห็นชอบตามที่คุณเรียนเสนอ
- 4) ประเมินตนเองและเพื่อนร่วมกิจกรรม

2.3 ผู้ปกครอง

- 1) ให้ความร่วมมือในการติดตามพัฒนาการของผู้เรียนกับสถานศึกษาเป็นระยะ ๆ
- 2) บันทึกความเห็น สรุปพัฒนาการ และการปฏิบัติกิจกรรมของผู้เรียน

3. เกณฑ์การผ่านกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน

3.1 ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมอย่างน้อย 80 % หรือตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด

3.2 ผู้เรียนผ่านจุดประสงค์ที่สำคัญของแต่ละกิจกรรม

ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ (2551) ระบุไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับเกณฑ์การวัดและประเมินผลการเรียนทั้งระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และระดับมัธยมศึกษาตอนปลายว่า ผู้เรียนต้องได้รับการประเมินกิจกรรมนักเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน โดยมีผลการประเมินผ่านตามเกณฑ์ที่สถานศึกษากำหนด ซึ่งจะต้องพิจารณาทั้งเวลาการเข้าร่วมกิจกรรม การปฏิบัติกิจกรรม และผลงานของผู้เรียน

ตอนที่ 5 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในครั้งนี้อยู่แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

5.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของผู้เรียน

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของผู้เรียนพบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ทำในปี พ.ศ.2550-2553 ดังต่อไปนี้

เบญจวรรณ ใจหาญ (2550) ทำการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการนำเสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ของโรงเรียนเซนต์ฟรังซิสเซเวียร์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานนทบุรี เขต 2 กระทรวงศึกษาธิการ ที่กำลังเรียนในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2550 จำนวน 28 คน ใช้แบบแผนการวิจัยแบบ One Group Pretest-Posttest Design วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการทางสถิติแบบ t-test for dependent sample และ t-test for one sample ผลการศึกษาพบว่า

1. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ทักษะการนำเสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ไม่ต่ำกว่าว่าระดับดี (ระดับ 3) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

รสมาริน ญาณบุญ (2550) ทำการศึกษาเรื่องการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน โดยศึกษาจากประชากรที่เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านผานัง อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2549 จำนวน 20 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามระดับการจัดการความรู้ แบบสังเกตการณ์จัดการความรู้ แบบสังเกตการอภิปราย แบบสัมภาษณ์ผู้เรียน และแผนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ 6 กิจกรรม โดยแบบสอบถามระดับการจัดการความรู้นำมาวิเคราะห์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ส่วนแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์นำมาวิเคราะห์ในรูปการบรรยาย ผลการศึกษาพบว่า หลังจากใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติแล้วระดับการจัดการความรู้ของผู้เรียนอยู่ในเกณฑ์ดีทุกคนและทุกด้านของการจัดการความรู้ ทั้งการสร้างความรู้ การแสวงหาความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อแก้ไขปัญหา และการประยุกต์ใช้ความรู้ โดยผู้เรียนแสดงความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองด้วยการจดบันทึก สอบถาม อภิปราย ระดมพลังสมอง นำเสนอความคิดเห็นและสร้างสรรค์ผลงานออกมาได้

สรณัญจิตร วงษ์ทองดี (2551) ทำการศึกษาพัฒนาการของความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำแตกต่างกัน กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนช่วง ชั้นที่ 3 จำนวน 688 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นสองขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวัดความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และแบบวัด ลักษณะความเป็นผู้นำ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นเท่ากัน คือ 0.93 ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการ วิเคราะห์ความแปรปรวนพหุคูณแบบสองทาง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 มีความสามารถในการจัดการความรู้ ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในแต่ละชั้นและโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นักเรียนที่มี ลักษณะความเป็นผู้นำสูงกับนักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำปานกลาง มีความสามารถในการ จัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในแต่ละชั้นและโดยภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง ยกเว้นนักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำปานกลาง มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการ เรียนวิชาคณิตศาสตร์ในชั้นแพร่กระจายความรู้อยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ นักเรียนที่มีลักษณะความ เป็นผู้นำต่ำ มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในแต่ละชั้นและโดย ภาพรวมอยู่ในระดับค่อนข้างต่ำ

2. นักเรียนที่อยู่ระดับชั้นต่างกันมีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียน วิชาคณิตศาสตร์โดยรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในแต่ละ ชั้นตอนพบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชา คณิตศาสตร์ในแต่ละชั้นและโดยภาพรวมน้อยกว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 และ 3 ส่วน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ใน ทุกชั้นและโดยภาพรวมไม่แตกต่างกับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 นักเรียนที่มีลักษณะความ เป็นผู้นำต่างกัน มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาในแต่ละชั้นพบว่า นักเรียนที่มีลักษณะความ เป็นผู้นำต่ำ มีความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในทุกชั้นน้อยกว่า นักเรียนที่มีลักษณะความเป็นผู้นำปานกลาง นอกจากนี้ยังไม่พบผลปฏิสัมพันธ์ของระดับชั้นกับ ลักษณะความเป็นผู้นำที่มีต่อความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์

3. ผลการศึกษาลักษณะพัฒนาการของความสามารถในการจัดการความรู้ใน การเรียนวิชาคณิตศาสตร์ในแต่ละชั้นและโดยภาพรวมของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 พบว่า พัฒนาการ ของความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปี

ที่ 1 ไปมัธยมศึกษาปีที่ 2 และมัธยมศึกษาปีที่ 1 ไปมัธยมศึกษาปีที่ 3 มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ส่วนมัธยมศึกษาปีที่ 2 ไปมัธยมศึกษาปีที่ 3 พัฒนาการมีแนวโน้มไม่แตกต่างกัน

Somkiat Tuntiwongwanich, Jariya Nanchaleay and Surapon Boonlue (2010) ได้ศึกษาทัศนคติของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีต่อปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของนักศึกษาคณะครุศาสตร์อุตสาหกรรม ในมหาวิทยาลัยที่ได้รับทุนสนับสนุนจากรัฐบาลไทย เป็นการวิจัยแบบเดลฟาย (Delphi) กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์ที่สอนด้านการจัดการความรู้ในมหาวิทยาลัยของรัฐบาล จำนวน 18 คน จาก 3 มหาวิทยาลัยของประเทศไทย โดยผู้วิจัยเสนอปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการความรู้ในการเรียนไว้ 11 ประการได้แก่ 1) สร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้ 2) สร้างเครือข่ายกับโลกภายนอก 3) สร้างวัฒนธรรมแนวราบและใช้การสื่อสารอย่างอิสระทุกทิศทาง 4) สร้างทีมจัดการความรู้ 5) เน้นการจัดองค์การแบบใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก 6) เปลี่ยนโครงสร้างองค์การไปเป็นแบบองค์การที่มีหลายบริบทอยู่ในเวลาเดียวกัน 7) เริ่มจากทุนปัญญาที่มีอยู่แล้วหรือหาจากภายนอก 8) สร้างบรรยากาศของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ 9) จัดการความรู้ควบคู่ไปกับกิจกรรมการพัฒนาสินค้าหรือรูปแบบการทำงานแบบใหม่ 10) สร้างวัฒนธรรมการจดบันทึก 11) ประเมินผลการจัดการความรู้ ผลการวิจัยพบว่า อาจารย์มีความคิดเห็นว่าเป็นปัจจัยที่ผู้วิจัยนำเสนอส่วนใหญ่ มีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเห็นว่าการจัดการความรู้จะต้องดำเนินไปพร้อมกับการพัฒนาผลิตภัณฑ์หรือกิจกรรมใหม่ ๆ อยู่ในระดับมากที่สุด ปัจจัยด้านการสร้างเครือข่ายกับโลกภายนอก มีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนปัจจัยด้านการจัดองค์การแบบใช้พนักงานระดับกลางเป็นพลังขับเคลื่อนหลัก มีผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพของการจัดการความรู้ของนักศึกษาอยู่ในระดับน้อยที่สุด

5.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้พบว่า มีงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จำนวน 9 เรื่อง ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ทำในปี พ.ศ.2546-2552 ดังต่อไปนี้

บุญส่ง หาญพานิช (2546) ทำการพัฒนาแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย รูปแบบที่นำเสนอเน้นด้านการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ ซึ่งประกอบด้วย 9 ด้าน ดังนี้

1. ด้านวิสัยทัศน์ คือ การเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้และชุมชนนักวิชาการ
2. ด้านภารกิจ คือ การผลิต ถ่ายทอด และบริการความรู้

3. ด้านนโยบาย คือ ให้มีการแบ่งปันความรู้อย่างทั่วถึงทั้งภายในและภายนอกสถาบัน
4. ด้านเป้าหมาย คือ การพัฒนาวัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และวัฒนธรรมการบริการความรู้พัฒนานอลลิคเจนท์เวอร์เคอร์ พัฒนาฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ของสถาบัน และพัฒนาปฏิสัมพันธ์ความรู้
5. ด้านการประเมินคือ ประเมินความสามารถและวัฒนธรรมของสถาบัน
6. ด้านยุทธศาสตร์ได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการบริหารจัดการความรู้ไว้ 6 ยุทธศาสตร์ คือ ยุทธศาสตร์ผู้บริหาร ยุทธศาสตร์นอลลิคเจนท์เวอร์เคอร์ ยุทธศาสตร์ปฏิสัมพันธ์ความรู้ ยุทธศาสตร์การสื่อสารความรู้และเทคโนโลยี ยุทธศาสตร์การไว้วางใจ และ ยุทธศาสตร์พลังร่วม
7. ด้านสำนักบริหารจัดการความรู้ คือ การวางแผนกลยุทธ์การบริหารจัดการความรู้
8. ด้านกระบวนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนและบริการความรู้ คือ การเตรียมความพร้อม การกำหนดวิธีการแบ่งปันและเปลี่ยนและบริการ การประเมินและปรับปรุงแก้ไข
9. ด้านผลการดำเนินการ คือ ทำให้ได้วัฒนธรรมการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้และการบริการความรู้ ชุมชนนอลลิคเจนท์เวอร์เคอร์ ฐานความรู้อิเล็กทรอนิกส์ปฏิสัมพันธ์ความรู้ นวัตกรรมการเรียนรู้ ผลิตภัณฑ์ และการบริการ

พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550) ทำการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ รูปแบบที่นำเสนอประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดความรู้ ได้แก่ จัดตั้งคณะทำงาน จัดประชุมคณะทำงาน สัมรวจและรวบรวมความรู้ จัดลำดับความสำคัญของความรู้ และกำหนดแหล่งความรู้ที่จำเป็น
2. การแสวงหาความรู้จากภายในและภายนอกหน่วยงาน
3. การสร้างความรู้ ได้แก่ กำหนดทีมสร้างความรู้ ประชุมทีมสร้างความรู้ และบูรณาการความรู้ไปใช้ในการพัฒนาการปฏิบัติงาน
4. การจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ ได้แก่ กำหนดโครงสร้างความรู้ และรวบรวมและจัดเก็บความรู้ให้เป็นระบบ
5. การแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกิจกรรมการเรียนรู้และการจัดช่องทางเผยแพร่ความรู้
6. การนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาคน งาน และหน่วยงาน
7. การติดตามและประเมินผลทั้งในด้านปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต และผลลัพธ์

ส่วนองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ

1. การเรียนรู้ ประกอบด้วย วิธีการเรียนรู้จำแนกตามระดับ ได้แก่ ระดับบุคคล ระดับกลุ่ม ระดับหน่วยงาน และทักษะการเรียนรู้
2. หน่วยงาน ประกอบด้วยวิสัยทัศน์และเป้าหมาย วัฒนธรรม กลยุทธ์ ได้แก่ การเตรียมการและปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การสื่อสาร กระบวนการและเครื่องมือ และการยกย่อง ชมเชยและการให้รางวัล และโครงสร้างองค์กร
3. คน ประกอบด้วยผู้บริหาร บุคลากร และผู้รับบริการ
4. เทคโนโลยี ประกอบด้วยระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ และเทคโนโลยีเพื่อยกระดับการเรียนรู้

แก้วเวียง นานาผล (2551) ทำการวิจัยเพื่อพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก มีขั้นตอนในการวิจัย 3 ระยะเวลา คือ ศึกษากรอบแนวคิดเพื่อพัฒนาตัวแบบ ตรวจสอบปรับปรุงตัวแบบ และทดลองใช้กับกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครูในโรงเรียนบ้านหนองสงเคราะห์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากาฬสินธุ์ เขต 1 จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้มี 2 ประเภท คือ 1) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสัมภาษณ์และแบบสังเกต 2) เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองกับกลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ แบบทดสอบก่อน-หลัง การจัดการความรู้ของกลุ่มเป้าหมาย และแบบสอบถามความพึงพอใจของครู คณะกรรมการสถานศึกษาและผู้ปกครองที่มีต่อตัวแบบการจัดการความรู้ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบสมมติฐานใช้การวิเคราะห์ไค-สแควร์ และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

ผลการวิจัยพบว่า ตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “ตัวแบบการจัดการความรู้สู่ความมีประสิทธิผลของโรงเรียนขนาดเล็ก” มี 6 กระบวนการ คือ 1) การกำหนดเป้าหมายและการบ่งชี้ความรู้ 2) การแลกเปลี่ยนความรู้ 3) การสร้างความรู้ 4) การจัดเก็บความรู้ 5) การนำความรู้ไปใช้ 6) การติดตาม ตรวจสอบ และประเมินความรู้ เป็นองค์ประกอบสำคัญของการจัดการความรู้ที่ส่งผลให้สถานศึกษาขนาดเล็กมีประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

ผลการเปรียบเทียบคะแนนก่อนและหลังใช้ตัวแบบการจัดการความรู้ของครูพบว่า ครูมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการความรู้สูงขึ้น คะแนนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ครูมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง และภาวะผู้นำทางการเรียนการสอนเพิ่มขึ้น ครูและนักเรียนได้องค์ความรู้ใหม่ที่ผลิตเป็นชิ้นงานและมีแนวทางในการพัฒนาผู้เรียน มีบรรยากาศการทำงานดีขึ้นจากการเล่าเรื่องและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ที่เป็นการเทียบเคียงกับวิธีปฏิบัติที่ดี

ที่สุดของครูในโรงเรียนและกับภูมิปัญญาภายนอกและครู คณะกรรมการสถานศึกษาและ ผู้ปกครองมีความพึงพอใจต่อตัวแบบการจัดการความรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก

เตือนใจ รักษาพงศ์ (2551) ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้แนวคิดของเคมมิสและแม็คแทกการ์ท ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้บริหาร จำนวน 3 คน ครู จำนวน 8 คน กรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ของโรงเรียนวัดท่าเรือ “อุตสาหะ วิทยาการ” ซึ่งได้มาจากการสุ่มตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ การเก็บรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการวิเคราะห์ เอกสาร การสังเกตและสัมภาษณ์เชิงลึก และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธี วิเคราะห์เชิงปรากฏการณ์วิทยา

ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก คือ

1. ด้านบริหารงานวิชาการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้ ประกอบด้วย กิจกรรมการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ การจัดกระบวนการเรียนรู้ และการ นิเทศการสอน
2. ด้านกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย การระบุนความรู้ การพัฒนา ความรู้ การสร้างความรู้ การจัดความรู้ให้เป็นระบบ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และ การเรียนรู้
3. ด้านปัจจัยที่สนับสนุนให้การจัดการความรู้ประสบผลสำเร็จ ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ กลยุทธ์ วัฒนธรรมองค์การ เทคโนโลยี โครงสร้างและการวัดผล

ประสิทธิผลจากการนำรูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของ สถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมไปใช้ ทำให้เกิดการ เปลี่ยนแปลงในเชิงบริหารคือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมของผู้บริหาร ทีมครูจัดการความรู้งาน วิชาการ (ครู KM ทีมงานวิชาการ) ในทุกชั้นตอน ผู้บริหารสนับสนุนการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน ครูนำการจัดการความรู้ไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และนักเรียนเกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และการแลกเปลี่ยนความรู้ในการทำงาน

ทีมแก้ว ธรรมรักษ์ และมานิตย์ ไชยกิจ (2551) ทำการสร้างรูปแบบการบริหารจัดการ ความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้การจัดการความรู้ในระดับการปฏิบัติโดยการมีส่วนร่วมของ คณะกรรมการสถานศึกษาในทุกระดับ ทั้งระดับบริหารและกลุ่มงาน โครงสร้างของสถานศึกษา

ปรับเป็น 5 กลุ่มงาน คือ งานวิชาการ งานบุคคล งานงบประมาณ งานบริหารทั่วไป และงาน การจัดการเรียนการสอน กระบวนการบริหารใช้บูรณาการและการควบคุม (AIC) ผสมผสาน ทั้งกระบวนการกลุ่มสัมพันธ์เพื่อการกระตุ้นให้เกิดการทำงาน โดยผ่านกระบวนการจัดการความรู้ 7 ขั้นตอน คือ การบ่งชี้ความรู้ การสร้างและแสวงหาความรู้ การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ การประมวลและกลั่นกรองความรู้ การเข้าถึงความรู้ การแบ่งปันความรู้ และการเรียนรู้

ผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานพบว่า

1. ครูเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คือ มีความรู้และความสามารถถ่ายทอดเรื่อง กระบวนการบริหารจัดการความรู้
2. โรงเรียนผ่านการประเมินคุณภาพระดับดีเพิ่มขึ้นอีก 5 มาตรฐาน ตามเกณฑ์ การประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน)
3. นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทั้งในระดับชั้นเรียนและในและนอก โรงเรียน ทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น
4. โรงเรียนมีระบบข้อมูลสารสนเทศที่เป็นระบบ มีแหล่งความรู้ที่สะดวกต่อ การใช้งาน และเป็นตัวอย่างในด้านการบริหารจัดการของเขตพื้นที่การศึกษา
5. ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วม มีความพึงพอใจ และเกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา ต่อสถานศึกษา

สุวิมล โปธิ์กลิ่น (2551) ทำการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือใน สถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา รูปแบบที่พัฒนามีองค์ประกอบหลัก 4 องค์ประกอบ คือ

1. องค์ประกอบด้านภารกิจงานการบริหารสถานศึกษา
2. องค์ประกอบด้านกระบวนการบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษา
3. องค์ประกอบด้านการดำเนินการจัดการความรู้ในสถานศึกษา
4. องค์ประกอบด้านคุณภาพการศึกษา

ส่วนผลการประเมินรูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาคุณภาพการศึกษา พบว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น มีความพึงพอใจมาก มีความเป็นไปได้ของ การนำรูปแบบไปใช้ในสถานการณ์จริง มีประโยชน์มากในการบริหารสถานศึกษา และมีความ เหมาะสมในการนำไปปฏิบัติ

เกียรติศักดิ์ พันธุ์จำเริญ (2552) ทำการพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการความรู้ในการ เรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม รูปแบบที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 3 องค์ประกอบหลัก

ได้แก่ ความรู้ภายในบุคคล ความรู้ภายนอกบุคคล และสังคม สำหรับกระบวนการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 6 ขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดความรู้ การสืบค้นความรู้ การสร้างความรู้ การจัดเก็บความรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการประเมินความรู้ ผลการประเมินรูปแบบโดยผู้ทรงคุณวุฒิ (5 ท่าน) อยู่ในระดับมากที่สุด

รูปแบบที่พัฒนาขึ้นได้มีการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่ม ได้แก่

1) กลุ่มผู้ดำเนินการจัดการความรู้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน 11 คน ผลการประเมินความคิดเห็นพบว่า มีความพึงพอใจต่อรูปแบบและรูปแบบมีความเหมาะสมและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ ผลการประเมินความรู้ความสามารถด้วยตนเองอยู่ในระดับมากที่สุด

2) กลุ่มผู้ได้รับความรู้ เป็นนักศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 80 คน ผลการประเมินความคิดเห็นต่อสื่อที่ได้จากการจัดการความรู้ที่อยู่ในระดับมาก เป็นสื่อที่น่าสนใจและนำไปประยุกต์ใช้ได้ ความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมาก สำหรับบุคคลทั่วไป จำนวน 44 คน ผลการประเมินความคิดเห็นต่อสื่อที่ได้จากการจัดการความรู้ที่อยู่ในระดับมาก เป็นสื่อที่น่าสนใจและมีประโยชน์ ความรู้ที่ได้รับอยู่ในระดับมากที่สุด

นอกจากนี้ยังทำการรับรองรูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม โดยผู้ทำการรับรองเป็นผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาและการจัดการความรู้ จำนวน 25 ท่าน ผลการรับรองพบว่าผู้ทรงคุณวุฒิได้รับรองรูปแบบ และมีความคิดเห็นว่ารูปแบบสามารถนำไปประยุกต์ใช้ได้ หลังจากนั้นจึงทำการปรับปรุงจนได้รูปแบบที่สมบูรณ์

Graham and Thomas (2007) ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาคอุตสาหกรรมก่อสร้าง มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้โดยการประยุกต์ใช้หลักทฤษฎีสู่การปฏิบัติ วิธีดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ

ระยะแรก เป็นการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นโดยการสำรวจความคิดเห็นของหัวหน้างานในบริษัทรับเหมาก่อสร้างของประเทศไอร์แลนด์ จำนวน 20 บริษัท เกี่ยวกับอัตราการลาออก และการจ้างพนักงานใหม่มาทดแทนในปี 2004 วิธีการบริหารโครงการ และกาบริหารทั่วไปในบริษัท

ระยะที่ 2 เป็นการสัมภาษณ์ผู้บริหารอาวุโสของบริษัทรับเหมาก่อสร้างจำนวน 10 คน จาก 20 บริษัทที่ทำการศึกษาในระยะแรก โดยสัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการจัดการความรู้ ดำเนินการวิจัยระหว่าง เดือนธันวาคม 2005 และ มกราคม 2006

ระยะที่ 3 เป็นการศึกษารายกรณีในบริษัทให้สินเชื่อเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง คือ บริษัท Dublin โดยนำข้อค้นพบที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกในระยะที่ 2 มาสร้างเป็นแบบสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับประสิทธิผลของการดำเนินการจัดการความรู้ โดย

สอบถามในประเด็นที่สำคัญได้แก่ ข้อมูลพื้นฐานขององค์กร การสัมมนา การพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่อง และการสื่อสารของบุคลากรในบริษัท รวมถึงการสัมภาษณ์คณะทำงานในโครงการต่าง ๆ ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนพฤษภาคมและมิถุนายน 2006

ระยะที่ 4 เป็นการสัมภาษณ์บริษัทให้สินเชื่อเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องของประเทศไอร์แลนด์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ของการจัดการความรู้ที่มีต่อหน่วยงานก่อสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดเรื่องการจัดการความรู้เป็นที่รู้จักของทั่วโลกและในภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างของประเทศไอร์แลนด์ ว่าสามารถพัฒนาผลงานในหน่วยงานต่าง ๆ ได้ ถึงแม้ว่าแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้จะเป็นเรื่องยากที่จะเข้าใจ แต่เมื่อมีการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาคอุตสาหกรรมก่อสร้างขึ้น รูปแบบนี้จึงก่อให้เกิดประโยชน์ในทางปฏิบัติและมีความน่าเชื่อถือ เป็นการปิดช่องว่างระหว่างหลักทฤษฎีกับการนำไปปฏิบัติ นอกจากนี้ยังพบว่า การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ในครั้งนี้ทำให้มีการพัฒนาคู่มือการปฏิบัติงานและการฝึกอบรม ซึ่งจะทำให้บริษัทรับเหมาก่อสร้างมีความเข้าใจเกี่ยวกับการแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปสู่การปฏิบัติ และได้รับการยอมรับจากบริษัทสินเชื่อเพื่อการพัฒนาอาชีพอย่างต่อเนื่องว่าสามารถนำไปสู่การพัฒนาผลงานของบริษัทได้

Mvungi and Jay (2008) ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับระบบสนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ โดยทำการศึกษาในภาคอุตสาหกรรมการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศในประเทศแอฟริกาใต้ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและบรรยายเกี่ยวกับการไหลของระบบสนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศซึ่งสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้และการคงอยู่ของความรู้ในหน่วยงาน และเพื่อศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการถ่ายโอนความรู้ รวมถึงเพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับระบบสนับสนุนการให้บริการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

แหล่งข้อมูลที่สำคัญมี 2 แหล่ง คือ แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ได้แก่ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์ และแหล่งที่ให้การสนับสนุนที่สำคัญได้แก่ กลุ่มผู้ให้การสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ ได้แก่ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง หนังสือ บทความ อินเทอร์เน็ต และเอกสารที่ไม่ได้ตีพิมพ์

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลมี 2 วิธีคือ

1) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ทำการสังเกตวิศวกรฝึกงานด้านซอฟต์แวร์ ซึ่งเข้าร่วมด้วยความสมัครใจ โดยสังเกตความรู้สึกที่ไม่ได้แสดงออกมาเป็นคำพูด การสื่อสารของบุคคลที่มีต่อบุคคลอื่น และเวลาที่ใช้ในการทำกิจกรรม เช่น การแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เป็นต้น

นอกจากนี้ยังได้มีการอภิปรายกันเกี่ยวกับระบบการไหลของงานด้านอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ ผู้ร่วมอภิปรายได้แก่ ฝ่ายบุคคล หัวหน้าฝ่ายสนับสนุน และผู้ช่วยหรือหัวหน้ากลุ่มงาน

2) การสัมภาษณ์ ผู้ให้สัมภาษณ์คือ ผู้ให้การสนับสนุนฝ่ายบุคคลที่มีประสบการณ์ด้านการสนับสนุนระบบอิเล็กทรอนิกส์และเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น ฝ่ายเทคนิค วิศวกรซอฟต์แวร์ ฝ่ายวิจัยและพัฒนาอิเล็กทรอนิกส์ ฝ่ายติดตั้งและบำรุงรักษา โดยผู้ให้สัมภาษณ์มีประสบการณ์ในการทำงานระหว่าง 3-29 ปี (เฉลี่ย 11.125 ปี) มีการอัดเทปตลอดการสัมภาษณ์ โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง สัมภาษณ์เกี่ยวกับวิธีการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ เช่น วิธีการแลกเปลี่ยนความรู้ เหตุผลในการจัดการความรู้ เหตุผลในการแลกเปลี่ยนความรู้ สถานที่ที่ใช้ในการสร้างความรู้ สิ่งที่ควรพิจารณาวิจัย และสิ่งที่เป็นอุปสรรคในการจัดการความรู้ โดยผู้ให้สัมภาษณ์เล่าประสบการณ์และความรู้สึกที่มีต่อการจัดการความรู้

ผลการวิจัยพบว่า การสร้างระบบการจัดการความรู้เพื่อสนับสนุนด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นกลยุทธ์และวัฒนธรรมองค์การที่เป็นพื้นฐานในการสร้างพันธกิจและการเอื้อประโยชน์ต่อกัน นอกจากนี้ยังพบว่า การสื่อสารและความสามารถของบุคคลเป็นสิ่งสำคัญที่ควรคำนึงถึง และรูปแบบการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้น สอดคล้องกับกระบวนการสร้างความรู้เชิงพลวัตหรือกระบวนการ SECI ของ Nonaka and Konno (1998) อีกด้วย

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้ง 2 ส่วน อันได้แก่ การจัดการความรู้ของนักเรียน และการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ จะเห็นว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของผู้เรียน มีลักษณะเป็นการศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน และทัศนะของอาจารย์มหาวิทยาลัยที่มีต่อปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการจัดการความรู้ของนักศึกษา ส่วนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้นั้นมีลักษณะเป็นการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้ของหน่วยงานต่าง ๆ ได้แก่ สถาบันอุดมศึกษาไทย หน่วยงานภาครัฐ สถานศึกษาขนาดเล็ก สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษา และรูปแบบการจัดการความรู้ในภาคอุตสาหกรรม ซึ่งยังไม่มีพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงจะทำการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยมีความเชื่อว่ารูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จะสามารถพัฒนานักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันได้แก่ มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การคิดอย่างเป็นระบบ มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิด

ที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ใช้วิธีวิทยาการวิจัยรูปแบบของการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) การเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยมีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative data) และข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และการทดลองใช้รูปแบบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวิธีดำเนินการวิจัย 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย
2. การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
5. การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ มีรายละเอียดดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องโดยการรวบรวมเอกสาร บทความ งานวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยการศึกษาแนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการจัดการความรู้ รูปแบบ การจัดการความรู้ การพัฒนารูปแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย ดังนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของการจัดการ ความรู้ มี 6 องค์ประกอบ 2) กระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) ส่วนประกอบของ รูปแบบการจัดการความรู้ มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ 2) ลักษณะของรูปแบบการจัดการ ความรู้ มี 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การศึกษา สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน 3) การสร้างรูปแบบ 4) การทดลอง ใช้รูปแบบ 5) การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการจัดการความรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษา ขั้นพื้นฐาน

การดำเนินการในขั้นตอนนี้ เป็นการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทาง ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการ 2 วิธี ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการสอบถาม ความคิดเห็นของผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการ ครู และนักเรียนในโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการ ความรู้ โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

1.1 วิธีการศึกษา ได้แก่ การใช้แบบสอบถาม

1.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

1.2.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา ทีมจัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) โรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์ และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยี 4) สิ่งจูงใจ

1.2.2 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การเผยแพร่ความรู้ 7) การประยุกต์ใช้ความรู้ 8) การประเมินผลการจัดการความรู้

1.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ โรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 107 โรงเรียน ประกอบด้วยโรงเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 41 โรงเรียน โรงเรียนขยายโอกาส จำนวน 33 โรงเรียน และโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 33 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 33 โรงเรียน โดยผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย

1) ผู้บริหารโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ โรงเรียนละ 1 คน รวมทั้งสิ้นจำนวน 33 คน

2) ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทุกคน

3) นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Yamane (1973 อ้างถึงใน วรวิณี แกมเกต, 2551: 285) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% และผู้วิจัยยอมให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้ $\pm 5\%$ ขนาดของกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 397 คน จากประชากรนักเรียนทั้งสิ้น 40,457 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) จากนั้นจึงทำการสุ่มตัวอย่างจากแต่ละชั้นโดยใช้วิธีการกำหนดสัดส่วนของกลุ่มตัวอย่าง

1.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้าง แบบสอบถามมี 3 ชุด ดังนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำหรับผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการโรงเรียน เป็นผู้ตอบ แบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม และสภาพทั่วไปของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ชุดที่ 2 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับครูเป็นผู้ตอบ แบบสอบถามแบ่งเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบ รายการ (Check list)

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 4 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ชุดที่ 3 แบบสอบถามที่สร้างขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบัน และสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับนักเรียนเป็นผู้ตอบ แบบสอบถาม แบ่งเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของ นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list)

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่พึงประสงค์ มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด

ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ

1) ศึกษาขั้นตอนในการสร้างแบบสอบถามจากหนังสือ “การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ” ของ สุวิมล ติรกาพันธ์ (2550) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1) ศึกษาและทบทวนทฤษฎี แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ต้องการจะสร้างแบบสอบถาม ซึ่งตัวแปรดังกล่าวได้แก่ องค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน

1.2) กำหนดนิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้ชัดเจน

2) สร้างแบบสอบถามเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) มีขั้นตอนในการสร้างดังนี้

2.1) ศึกษานิยามเชิงปฏิบัติการขององค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยพิจารณาถึงพฤติกรรมย่อย ๆ ที่แสดงให้เห็นลักษณะของตัวแปร โดยสร้างตารางแสดงรายละเอียดของพฤติกรรมหรือลักษณะที่บ่งชี้ให้ชัดเจน

2.2) นำรายละเอียดของพฤติกรรมหรือลักษณะบ่งชี้ขององค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มาสร้างเป็นข้อคำถามของแบบสอบถาม

2.3) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถาม และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้ดีขึ้น

2.4) นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 10 คน ครูจำนวน 10 คน และนักเรียนจำนวน 10 คน (ดังรายละเอียดในภาคผนวก) เพื่อตรวจสอบความชัดเจนและความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ในแบบสอบถาม พร้อมทั้งนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้นก่อนนำไปใช้จริงกับกลุ่มตัวอย่าง

1.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัยถึงผู้บริหารโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทั้ง 33 โรงเรียน เพื่อขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม โดยจัดส่งทางไปรษณีย์ด่วนพิเศษ (EMS) พร้อมแนบซองให้โรงเรียนกลุ่มตัวอย่างส่งกลับทางไปรษณีย์ถึงผู้วิจัยโดยตรง หลังจากที่ส่งแบบสอบถามไปถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง 3 สัปดาห์ ได้แบบสอบถามกลับคืนมาจำนวน 17 โรงเรียน

ผู้วิจัยจึงติดตามด้วยการโทรศัพท์ถึงโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีกจำนวน 16 โรงเรียน ได้แบบสอบถามกลับคืนมา 9 โรงเรียน รวมได้แบบสอบถามกลับคืนมาทั้งสิ้นจำนวน 26 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 78.79 แต่มีโรงเรียนที่ส่งแบบสอบถามกลับคืนมาเฉพาะแบบสอบถามสำหรับผู้บริหาร ส่วนแบบสอบถามสำหรับครูที่เป็นทีมจัดการความรู้และแบบสอบถามสำหรับนักเรียน ไม่ได้ส่งกลับคืนมา 1 โรงเรียน ผู้วิจัยจึงนำมาวิเคราะห์ข้อมูลจำนวน 25 โรงเรียน คิดเป็นร้อยละ 75.76 ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- 1) แบบสอบถามสำหรับผู้บริหารโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ จำนวน 25 ฉบับ
- 2) แบบสอบถามสำหรับครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ จำนวน 338 ฉบับ
- 3) แบบสอบถามสำหรับนักเรียนระดับชั้น ม.1-6 จำนวน 269 ฉบับ

1.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ และค่าร้อยละ โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพทั่วไปของสถานศึกษา วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ

ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามสภาพที่พึงประสงค์ ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) และหาความถี่เพื่อเรียงลำดับตามข้อเสนอที่มีความถี่สูงสุด

2. ศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยทำการศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ ด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวิธีดำเนินการดังนี้

2.1 วิธีการศึกษา ได้แก่ การสัมภาษณ์

2.2 ตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่

2.2.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ทีมจัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ 4) สิ่งจูงใจ

2.2.2 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 7) การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ 8) การประเมินผลการจัดการความรู้

2.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ประชากร คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 5 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวก) ซึ่งคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญและมีประสบการณ์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี

2.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในขั้นตอนนี้เป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยการนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลที่ได้จากผลการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในขั้นตอนที่ 1 มาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์ เพื่อสอบถามแนวทางในการจัดการความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน แบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถามที่มุ่งสัมภาษณ์ และนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามตามคำแนะนำก่อนนำไปใช้จริง

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน เป็นการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวทางการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ซึ่งแบบสัมภาษณ์ได้กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบ คือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย และข้อเสนอแนะ เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดขอบข่ายและกิจกรรมของรูปแบบ การจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนนี้พิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยหากผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยร้อยละ 80 (สวัสดี ประทุมราช, 2531: 242) ขึ้นไป ถือว่าองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาชั้นนี้ใช้ได้ ซึ่งผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในครั้งนี้พบว่าผู้เชี่ยวชาญเห็นด้วยร้อยละ 100 จากนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

1. นำผลจากการสังเคราะห์เอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียนในขั้นตอนที่ 1 และผลที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้อำนวยการ/รองผู้อำนวยการโรงเรียน ครู และนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย และข้อมูลจากการสอบถามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ ในขั้นตอนที่ 2 มาสังเคราะห์สาระสำคัญเพื่อกำหนดกรอบการร่างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. กำหนดส่วนประกอบและสาระสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. จัดทำร่างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
4. ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบที่สร้างขึ้นว่ามีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ โดยนำรูปแบบไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน (ดูรายชื่อในภาคผนวก) ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ในด้านองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การตรวจสอบพิจารณาตามแบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของผู้เชี่ยวชาญ มีมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตัดสินว่าประเด็นต่างๆ ที่พิจารณามีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ หรือไม่เหมาะสม และใช้สูตรการคำนวณ

ดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ สุวิมล ติरणันท์ (2550: 165) ดังนี้

$$\text{สูตรที่ใช้} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

เมื่อ

IOC = ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการตรวจสอบ

R = ผลคูณของคะแนนกับจำนวนผู้เชี่ยวชาญ

n = จำนวนผู้เชี่ยวชาญทั้งหมด

เกณฑ์การให้คะแนน

+1	=	แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบมีความเหมาะสม
0	=	ไม่แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบมีความเหมาะสม
-1	=	แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบไม่มีความเหมาะสม

โดยถือเกณฑ์ IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงยอมรับว่ารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ฉบับร่าง) ที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ซึ่งรูปแบบฯ ที่สร้างขึ้นนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.8 ขึ้นไป

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 แห่ง

4.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ ต.อ้อมน้อย อ.กระทุ่มแบน จ.สมุทรสาคร สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 10 ซึ่งผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้ที่สร้างขึ้น โดยทำการทดลองในกิจกรรมชมรมจำนวน 6 ชมรม มีนักเรียนที่เข้าร่วมในการทดลองทั้งสิ้น 35 คน ดังนี้

- 1) ชมรมวอลเลย์บอล จำนวน 4 คน (ชั้น ม.4)
- 2) ชมรมงามอย่างไทย จำนวน 4 คน (ชั้น ม.4)
- 3) ชมรมนักธุรกิจรุ่นเยาว์ จำนวน 4 คน (ชั้น ม.4)
- 4) ชมรมจัดสวนจิ๋ว จำนวน 4 คน (ชั้น ม.5)
- 5) ชมรมเทควันโด จำนวน 6 คน (ชั้น ม.2)
- 6) ชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาคร จำนวน 13 คน (ชั้น ม.3 และ ม.6)

เกณฑ์ในการเลือกโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง พิจารณาตามเกณฑ์การเลือกชื่อนาม สำหรับการเก็บข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพของ สุธงศ์ จันทวานิช (2551: 26) ดังนี้

- 1) เป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
- 2) เป็นโรงเรียนที่สามารถเดินทางไปมาติดต่อได้สะดวก
- 3) เป็นโรงเรียนที่ตั้งอยู่ใกล้กับโรงพยาบาล สถานีอนามัย สถานีดับเพลิง และสถานีตำรวจ (กรณีที่ผู้วิจัยประสบปัญหาหรือต้องการความช่วยเหลือ)

4.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในครั้งนี้มีเครื่องมือ 6 ชนิด รายละเอียดของการสร้างเครื่องแต่ละชนิดมีดังนี้

4.2.1 แผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุมตามกระบวนการจัดการความรู้

ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนมาเป็นกรอบในการสร้างแผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับขั้นตอน วัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผล ใช้เวลาในการดำเนินการทั้งสิ้น 9 สัปดาห์ โดยผู้วิจัยนำแผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุมไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วน สมบูรณ์และความครอบคลุมของรายละเอียดในกิจกรรม และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของอาจารย์ก่อนนำไปใช้จริง

4.2.2 แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน

แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียนนี้ ใช้เพื่อประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียนที่เข้าร่วมจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เป็นแบบประเมินที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนวัดระดับ (Rating scale) 3 ระดับ ตามเกณฑ์น้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อ ดังนี้ (ประคอง กรวรรณสุต, 2542)

- 3 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก
- 2 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
- 1 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อย

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียน กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้
อยู่ในระดับมาก

ค่าเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้
อยู่ในระดับปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.66 หมายถึง มีความสามารถในการจัดการความรู้
อยู่ในระดับน้อย

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/
ชุมนุมของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ โดย
คุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่ง
มีประสบการณ์ด้านนี้มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content
Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถามที่มุ่งประเมิน และนำ
ข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของ
ผู้เชี่ยวชาญ

4.2.3 แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน ใช้เพื่อการสังเกต
พฤติกรรมของนักเรียนในกลุ่ม ระหว่างการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2-7 เป็นแบบสังเกตที่
ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ลักษณะของข้อคำถามเป็น
มาตราส่วนวัดระดับ (Rating scale) 3 ระดับ ตามเกณฑ์น้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อ ดังนี้ (Cohen,
et al., 1994 อ้างถึงใน เนวนินิตย์ สงคราม, 2550: 262)

2 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 3-4 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง

1 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 1-2 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบางครั้ง

0 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 0 ครั้ง หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ

กำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ยการปฏิบัติดังนี้(ประคอง กรรณสูต, 2542)

ค่าเฉลี่ย 1.34 – 2.00 หมายถึง มีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันดี

ค่าเฉลี่ย 0.67 – 1.33 หมายถึง มีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันพอใช้

ค่าเฉลี่ย 0.00 – 0.66 หมายถึง มีพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน

ควรปรับปรุง

ผู้วิจัยนำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนไปให้
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้าน
จิตวิทยาการศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ด้านนี้มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อตรวจสอบความตรง
ตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถามที่

มุ่งประเมิน และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.4 แบบประเมินผลงานของนักเรียน

แบบประเมินผลงานของนักเรียนใช้ในการประเมินผลงานที่เป็นนวัตกรรมของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง โดยกำหนดประเด็นการให้คะแนนตามองค์ประกอบของการประเมินผลงานที่เป็นนวัตกรรม 3 ด้าน 13 ตัวบ่งชี้ การให้คะแนนผลงานของนักเรียนใช้วิธีการให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Scoring Rubrics) โดยผลงานของนักเรียนจะถูกตรวจให้คะแนนตามตัวบ่งชี้ แต่ละตัวบ่งชี้มีลักษณะการประเมินมาตรฐานระดับคุณภาพ 3 ระดับ ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์จากเกณฑ์การประเมินคุณภาพนวัตกรรมของกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย (2553) และปรับรูปแบบของแบบประเมินตามรูปแบบของ เนาวนิตย์ สงคราม (2553: 233-235) เพื่อให้สะดวกแก่การนำไปใช้และเพื่อให้ผลการประเมินมีความเชื่อมั่น ผู้วิจัยจึงใช้คณะกรรมการประเมินหลาย ๆ คน (สำนักนิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, 2542: 117) และกำหนดสัดส่วนของคะแนนประเมินของคณะกรรมการดังนี้

- 1) นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง คิดคะแนนร้อยละ 20
- 2) นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อน คิดคะแนนร้อยละ 20
- 3) ครูที่ปรึกษากิจกรรมชมรม คิดคะแนนร้อยละ 25
- 4) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสาระที่จัดทำนวัตกรรม คิดคะแนนร้อยละ 25
- 5) ผู้บริหารโรงเรียน คิดคะแนนร้อยละ 10

ระดับคุณภาพของการประเมินผลงานของนักเรียน พิจารณาจากคะแนนรวมทุกตัวบ่งชี้ของคณะกรรมการผู้ประเมิน ตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับ 4	ดีเยี่ยม	คือ	ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	85 – 99	คะแนน
ระดับ 3	ดี	คือ	ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	70 – 84	คะแนน
ระดับ 2	พอใช้	คือ	ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	60 – 69	คะแนน
ระดับ 1	ผ่านเกณฑ์	คือ	ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง	50 – 59	คะแนน

ผู้วิจัยนำแบบประเมินผลงานของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลงานที่เป็นนวัตกรรม ซึ่งมีประสบการณ์ด้านนี้มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของประเด็นที่มุ่งประเมิน และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.5 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/

ชุมนุม

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนนี้ ใช้เพื่อประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองเพื่อให้สอดคล้องกับกระบวนการหรือขั้นตอนในการดำเนินกิจกรรม ลักษณะของข้อคำถามเป็นมาตราส่วนวัดระดับ (Rating scale) 3 ระดับ ตามเกณฑ์น้ำหนักคะแนนในแต่ละข้อดังนี้ (ประคอง กรรณสูต, 2542)

3 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจมาก

2 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจปานกลาง

1 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจน้อย

การแปลความหมายค่าเฉลี่ยความพึงพอใจ กำหนดเกณฑ์ค่าเฉลี่ยไว้ดังนี้

ค่าเฉลี่ย 2.34 – 3.00 หมายถึง มีความพึงพอใจมาก

ค่าเฉลี่ย 1.67 – 2.33 หมายถึง มีความพึงพอใจปานกลาง

ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.66 หมายถึง มีความพึงพอใจน้อย

ผู้วิจัยนำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา ซึ่งมีประสบการณ์ด้านนี้มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถามที่มุ่งประเมิน และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.2.6 แบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)

แบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) เป็นแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยประยุกต์จากแบบฟอร์มการทบทวนหลังปฏิบัติงานของ อุดม พัวสกุล (2552: 29) ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถาม 4 ประการเพื่อให้นักเรียนแต่ละกลุ่มร่วมกันตอบคือ

1. สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้ง นี้ แล้วเป็นจริงตามที่คาดหวังคืออะไร
2. สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้ง นี้ แต่ไม่ได้ตามที่คาดหวังคืออะไร

3. สิ่งที่นักเรียนไม่ได้คาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้ง นี้ แต่ได้รับเกินความคาดหวังคืออะไร

4. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรจากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้ง นี้

ผู้วิจัยนำแบบฟอร์มการทบทวนหลังปฏิบัติงานไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ จำนวน 3 คน ทำการตรวจสอบ โดยคุณสมบัติของผู้เชี่ยวชาญคือ เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งมีประสบการณ์ด้านนี้มาเป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 2 ปี เพื่อตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา (Content Validity) ตลอดจนความครบถ้วน สมบูรณ์และความครอบคลุมของคำถาม และนำข้อเสนอแนะที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามให้มีความถูกต้องและชัดเจนตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ

4.3 การดำเนินการทดลอง

การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน ครั้งนี้ ได้ทำการทดลองในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โดยดำเนินการตามแผนกำกับกิจกรรม ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แต่ได้มีการปรับเวลาในการทดลองตามคำแนะนำของครูที่เป็นหัวหน้ากิจกรรม ชมรมของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จากที่กำหนดระยะเวลาในการทดลองไว้ในแผนกำกับกิจกรรม 9 สัปดาห์ โดยจะทำการทดลองสัปดาห์ละ 1 ครั้ง ตามขั้นตอนของกิจกรรม ได้มีการปรับเวลาให้ ทำการทดลองทุกวันเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมเป็นไปอย่างต่อเนื่องตามความสนใจของนักเรียน และดำเนินการจนครบทุกขั้นตอนของกิจกรรม ใช้เวลาในการทดลองทั้งสิ้น 16 วัน ตามตาราง กำหนดการทดลองต่อไปนี้

ตารางที่ 3 กำหนดการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ครั้งที่	ขั้นตอน	วัน	เวลา	หมายเหตุ
1	1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	จันทร์ที่ 13 ธ.ค. 53	14.45-16.30 น.	ในเวลาเรียน
2	2. การบ่งชี้ความรู้	อังคารที่ 14 ธ.ค. 53	16.00-17.00 น.	นอกเวลาเรียน
3	3. การแสวงหาความรู้	พุธที่ 15-อาทิตย์ที่ 19 ธ.ค. 53	ไม่กำหนดเวลา	นอกเวลาเรียน
4	4. การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม	จันทร์ที่ 20 ธ.ค. 53	16.00-17.00 น.	นอกเวลาเรียน
5	5. การจัดเก็บความรู้	อังคารที่ 21 ธ.ค. 53	16.00-17.00 น.	นอกเวลาเรียน
6	6. การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม	พุธที่ 22-อาทิตย์ที่ 26 ธ.ค. 53	ไม่กำหนดเวลา	นอกเวลาเรียน
7	7. การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุม และองค์ความรู้	จันทร์ที่ 27 ธ.ค. 53	15.00-17.00 น.	ในและนอกเวลาเรียน
8	8. การประเมินผลการจัดการความรู้	อังคารที่ 28 ธ.ค. 53	16.00-17.00 น.	นอกเวลาเรียน

4.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล มี 5 วิธี ดังนี้

4.4.1 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมให้นักเรียนทั้ง 35 คน ในระยะก่อนการทดลองและหลังทดลอง เมื่อนักเรียนกรอกข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยเก็บกลับคืนทั้ง 35 ชุด

4.4.2 ผู้วิจัยแจกแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันให้นักเรียนทั้ง 35 คน เมื่อทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2 เสร็จแล้ว เพื่อให้ให้นักเรียนกรอกข้อมูลและเก็บกลับคืนเมื่อนักเรียนกรอกข้อมูลเสร็จแล้ว และปฏิบัติเช่นนี้จนถึงการทำกิจกรรมในขั้นตอนที่ 7

4.4.3 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินผลงานของนักเรียนให้แก่คณะกรรมการเพื่อทำการประเมิน ในขั้นตอนที่ 6 และเก็บกลับคืนเมื่อคณะกรรมการแต่ละท่านประเมินเสร็จแล้ว

4.4.4 ผู้วิจัยแจกแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมให้นักเรียนทั้ง 35 คน ในขั้นตอนที่ 8 เพื่อให้ให้นักเรียนกรอกข้อมูล เมื่อนักเรียนกรอกข้อมูลเสร็จแล้ว ผู้วิจัยเก็บกลับคืนทั้ง 35 ชุด

4.4.5 ผู้วิจัยแจกแบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ให้นักเรียนแต่ละกลุ่ม เพื่อทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงานเมื่อเสร็จสิ้นการทดลอง

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนการปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ผู้วิจัยนำผลที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. สร้างแบบรับรองรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับผู้ทรงคุณวุฒิ เป็นการรับรองเกี่ยวกับรายละเอียดของรูปแบบซึ่งประกอบด้วย ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนฯ และส่วนที่ 3 การนำรูปแบบฯ ไปใช้ การรับรองพิจารณาตามแบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิ มีมาตราส่วนประมาณค่า 3 ระดับ โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาตัดสินว่าประเด็นต่าง ๆ ที่พิจารณามีความเหมาะสม ไม่แน่ใจ หรือไม่เหมาะสม และใช้สูตรการคำนวณดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruence Index: IOC) ของ สุวิมล ติรกานันท์ (2550: 165) ดังนี้

$$\text{สูตรที่ใช้} \quad \text{IOC} = \frac{\sum R}{n}$$

$$\begin{aligned} \text{เมื่อ} \quad \text{IOC} &= \text{ดัชนีความสอดคล้องระหว่างประเด็นที่ต้องการตรวจสอบ} \\ R &= \text{ผลคูณของคะแนนกับจำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ} \\ n &= \text{จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิทั้งหมด} \end{aligned}$$

เกณฑ์การให้คะแนน

$$\begin{aligned} +1 &= \text{แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบมีความเหมาะสม} \\ 0 &= \text{ไม่แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบมีความเหมาะสม} \\ -1 &= \text{แน่ใจว่าประเด็นที่ตรวจสอบไม่มีความเหมาะสม} \end{aligned}$$

โดยถือเกณฑ์ IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงยอมรับว่ารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม

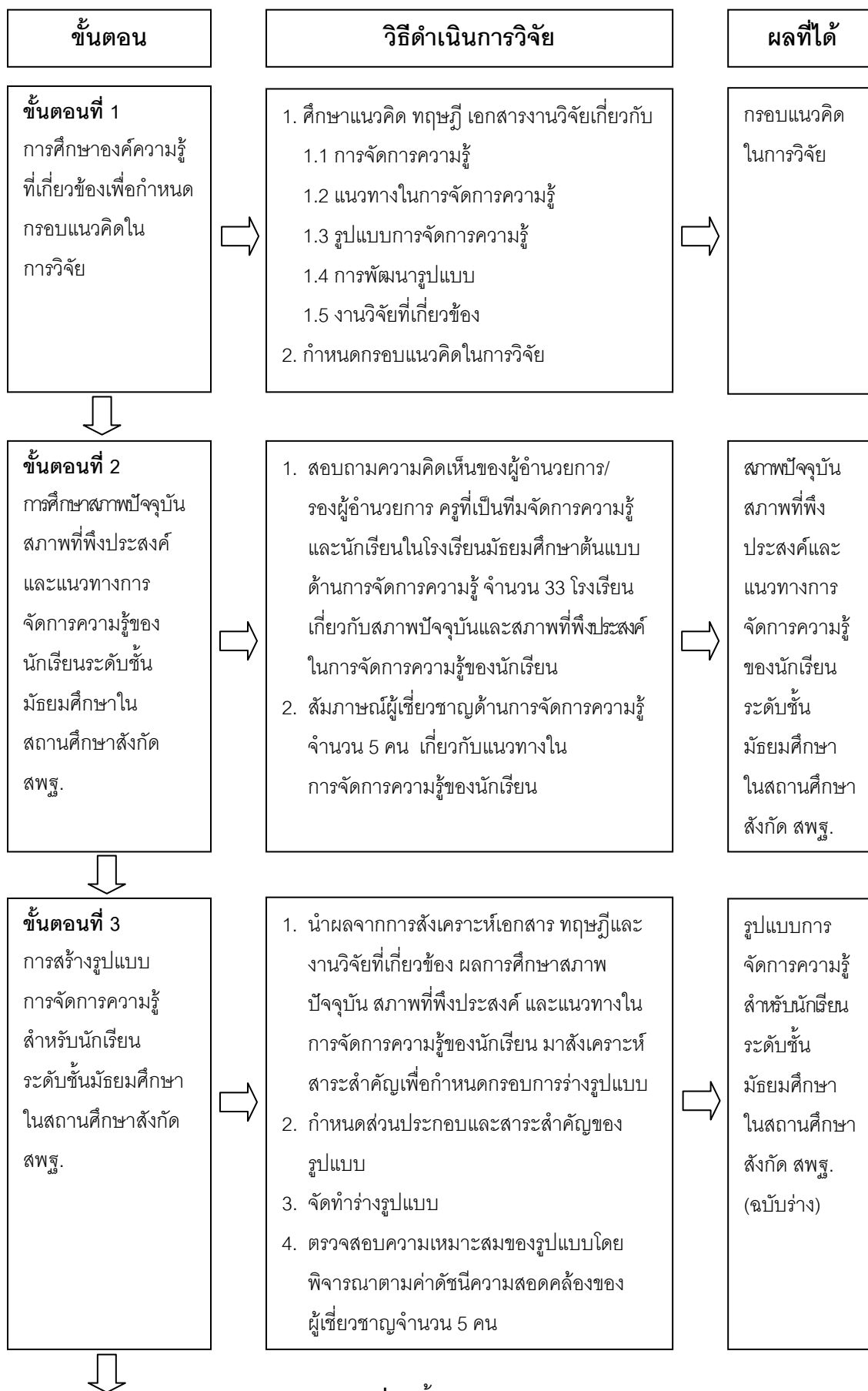
3. นำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปสอบถามผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งมีคุณสมบัติเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการจัดการความรู้เป็นเวลาไม่ต่ำกว่า 5 ปี ประเมินเพื่อรับรองรูปแบบ

4. วิเคราะห์ข้อมูลตามหลักเกณฑ์ดัชนีความสอดคล้องของผู้ทรงคุณวุฒิโดยถือเกณฑ์ IOC ตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป จึงยอมรับว่ารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สร้างขึ้นมีความเหมาะสม ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ได้ค่า IOC เท่ากับ 0.6 ขึ้นไป

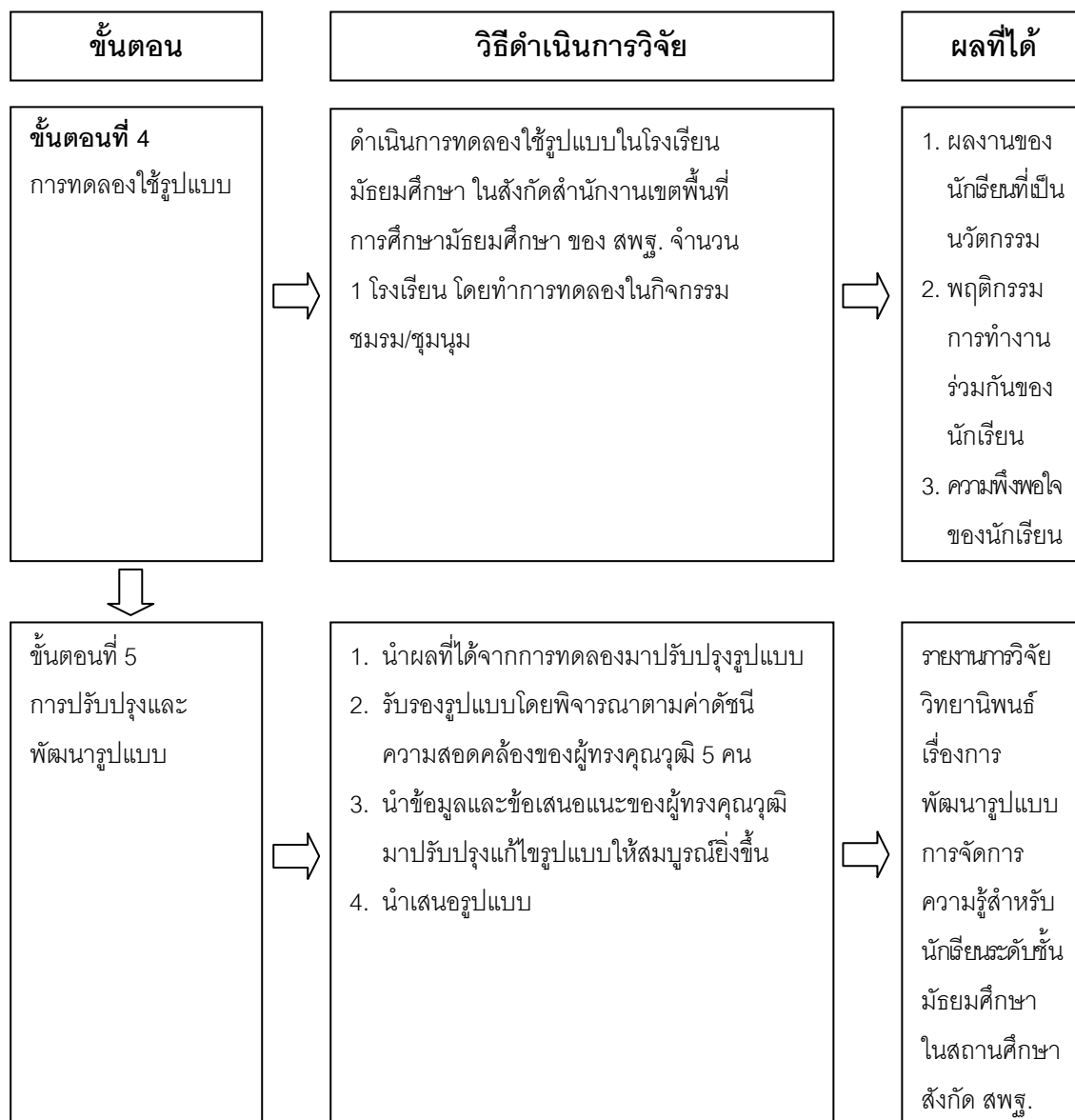
5. นำข้อมูลและข้อเสนอแนะที่ได้จากผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

6. นำเสนอรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในลักษณะการบรรยายและแผนภาพ เพื่อนำไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนต่อไป

ผู้วิจัยสรุปขั้นตอนการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย และผลที่ได้ในแต่ละขั้นตอนดังแผนภาพที่ 9

แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนภาพที่ 9 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย (ต่อ)

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่องการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลในแต่ละตอนมีดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามโดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียน ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ดังตารางที่ 4-7

1.1.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ และสภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 4 จำนวนและร้อยละของผู้บริหารจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

	ข้อมูลส่วนตัว (N = 25)	จำนวน	ร้อยละ
เพศ			
	ชาย	21	84
	หญิง	4	16
อายุ			
	31 – 40 ปี	1	4
	41 – 50 ปี	8	32
	51 ปีขึ้นไป	15	60
	ไม่ระบุ	1	4
วุฒิการศึกษา			
	ปริญญาตรี	2	8
	ปริญญาโท	23	92
	ปริญญาเอก	0	0
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง			
	ผู้อำนวยการ	10	40
	รองผู้อำนวยการ	14	56
	ไม่ระบุ	1	4
ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน			
	1 – 5 ปี	3	12
	6 – 10 ปี	9	36
	11 – 15 ปี	9	36
	มากกว่า 15 ปี	4	16

จากตารางที่ 4 พบว่าผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศชายมากที่สุด (84 %) ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (60 %) รองลงมาคือ 41-50 ปี (32 %) ด้านวุฒิการศึกษามีคุณวุฒิปริญญาโทมากที่สุด (92 %) ผู้บริหารที่ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งรองผู้อำนวยการ (56 %) และมีประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน 6-10 ปี และ 11-15 ปี มากที่สุด (36 %) รองลงมาคือ มากกว่า 15 ปี (16 %) และ 1-5 ปี (12 %) ตามลำดับ

ตารางที่ 5 สภาพทั่วไปของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

โรงเรียนที่	ขนาด ของโรงเรียน	จำนวนครู ที่เป็นทีมจัดการความรู้ (คน)	ระยะเวลาที่นำ KM มาใช้ในการ พัฒนาคุณภาพของโรงเรียน (ปี)
1	เล็ก	10	2
2	เล็ก	18	3
3	เล็ก	16	2
4	เล็ก	15	3
5	เล็ก	4	3
6	เล็ก	16	5
7	เล็ก	13	2
8	เล็ก	4	3
9	เล็ก	9	2
10	กลาง	15	5
11	กลาง	16	2
12	กลาง	17	5
13	กลาง	15	2
14	กลาง	17	4
15	กลาง	14	2
16	กลาง	18	2
17	กลาง	13	2
18	กลาง	14	2
19	กลาง	10	2
20	กลาง	10	2
21	ใหญ่	18	5
22	ใหญ่	18	4
23	ใหญ่	17	5
24	ใหญ่	11	4
25	ใหญ่	10	3
เฉลี่ย		13.52	3.04

จากตารางที่ 5 พบว่าโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นโรงเรียนขนาดเล็ก จำนวน 9 โรงเรียนขนาดกลาง จำนวน 11 โรงเรียน และขนาดใหญ่ จำนวน 5 โรงเรียนโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างมีครูที่เป็นทีมจัดการความรู้เฉลี่ย จำนวน 14 คน และนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของโรงเรียนเฉลี่ยเป็นเวลา 3 ปี

1.1.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 6 จำนวนและร้อยละของครูจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

ข้อมูลส่วนตัว (N = 338)	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	111	32.84
หญิง	194	57.40
ไม่ระบุ	33	9.76
อายุ		
21 – 30 ปี	58	17.16
31 – 40 ปี	46	13.61
41 – 50 ปี	108	31.95
51 ปีขึ้นไป	111	32.84
ไม่ระบุ	15	4.44
วุฒิการศึกษา		
ปริญญาตรี	254	75.15
ปริญญาโท	67	19.82
ปริญญาเอก	3	0.89
กำลังศึกษาต่อระดับ อนุปริญญา. ป.โท. ป.เอก	11	3.25
ไม่ระบุ	3	0.89
ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง		
ครูผู้ช่วย	29	8.58
ครู ค.ศ.1	41	12.13
ครู ค.ศ.2	164	48.52
ครู ค.ศ.3	98	28.99
ไม่ระบุ	6	1.78
ประสบการณ์การทำงาน		
1 – 5 ปี	47	13.91
6 – 10 ปี	28	8.28
11 – 15 ปี	33	9.76
มากกว่า 15 ปี	222	65.68
ไม่ระบุ	8	2.37

จากตารางที่ 6 พบว่าครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุด (57.40 %) ส่วนใหญ่มีอายุ 51 ปีขึ้นไป (32.84 %) รองลงมาคือ 41-50 ปี (31.95 %) ด้านวุฒิการศึกษามีคุณวุฒิปริญญาตรีมากที่สุด (75.15 %) รองลงมาคือ ปริญญาโท (19.82 %) ครูส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งครู ค.ศ.2 (48.58 %) รองลงมาคือ ครู ค.ศ.3 (28.99 %) และมีประสบการณ์การทำงานมากกว่า 15 ปี มากที่สุด (65.68 %) รองลงมาคือ 1-5 ปี (13.91 %)

1.1.3 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียนในโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง

ตารางที่ 7 จำนวนและร้อยละของนักเรียนจำแนกตามข้อมูลส่วนตัว

ข้อมูลส่วนตัว (N = 269)	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	66	24.54
หญิง	203	75.46
กำลังเรียนชั้น		
มัธยมศึกษาปีที่ 1	50	18.59
มัธยมศึกษาปีที่ 2	50	18.59
มัธยมศึกษาปีที่ 3	45	16.73
มัธยมศึกษาปีที่ 4	44	16.36
มัธยมศึกษาปีที่ 5	41	15.24
มัธยมศึกษาปีที่ 6	39	14.50
นักเรียนเคยได้ยินคำว่า “การจัดการความรู้” หรือไม่		
เคย	187	69.52
ไม่เคย	82	30.48
นักเรียนเคยได้ยินคำใดที่คิดว่ามีความหมายคล้ายกับคำว่า “การจัดการความรู้” (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)		
การแลกเปลี่ยนเรียนรู้	101	37.55
การแลกเปลี่ยนความรู้	147	54.65
การแบ่งปันความรู้	113	42.01
การเก็บรวบรวมความรู้	148	55.02
นักเรียนรู้จักหรือเข้าใจคำว่า “การจัดการความรู้” หรือไม่		
รู้จัก - เข้าใจ	34	12.64
รู้จัก แต่ไม่ค่อยเข้าใจ	210	78.07
ไม่รู้จัก และไม่เข้าใจ	25	9.29
ในปัจจุบันนี้นักเรียนนำกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการความรู้ไปใช้ในการเรียนหรือไม่		
นำไปใช้เป็นประจำ	35	13.01
นำไปใช้บางโอกาส	212	78.81
ไม่ได้นำไปใช้	22	8.18
ถ้านักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ นักเรียนจะนำไปใช้ในการเรียนหรือไม่		
จะนำไปใช้ เพราะ.....	222	82.53
จะไม่นำไปใช้ เพราะ.....	0	0
ไม่แน่ใจ เพราะ.....	47	17.47

จากตารางที่ 7 พบว่านักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างเป็นเพศหญิงมากที่สุด (75.46 %) ส่วนใหญ่กำลังเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 และ 2 (18.59 %) นักเรียนส่วนใหญ่เคยได้ยินคำว่า “การจัดการความรู้” (69.52 %) และคำที่นักเรียนคิดว่ามีความหมายคล้ายกับคำว่า “การจัดการความรู้” มากที่สุดคือคำว่า “การเก็บรวบรวมความรู้” (55.02%) รองลงมาคือคำว่า “การแลกเปลี่ยนความรู้” (54.65%) นักเรียนส่วนใหญ่รู้จักแต่ไม่ค่อยเข้าใจคำว่า “การจัดการความรู้” (78.07%) ในปัจจุบันนี้นักเรียนส่วนใหญ่นำกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการความรู้ไปใช้ในการเรียนบางโอกาส (78.81%) ถ้านักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่จะนำไปใช้ในการเรียน (82.53%) โดยให้เหตุผลว่าเป็นสิ่งที่มีประโยชน์ทั้งต่อตนเองและการเรียน มากที่สุด (42.38%) ส่วนนักเรียนที่ตอบว่าไม่แน่ใจ (17.47%) ส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ายังไม่เข้าใจความหมายของการจัดการความรู้และวิธีการนำไปใช้ที่ชัดเจน (8.55 %) และไม่มีนักเรียนคนใดที่จะไม่นำไปใช้ในการเรียน (0 %)

1.2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ และครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แสดงดังตารางที่ 8-9

2) ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้และนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แสดงดังตารางที่ 10-12

1.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย

1.2.1 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1) ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ และครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แสดงดังตารางที่ 8-9

ตารางที่ 8 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็น
ของผู้บริหารโรงเรียน

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. คน								
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน								
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของ KM ของนักเรียน	7	77.78	6	54.55	4	80	17	68
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของKM ของนักเรียน	7	77.78	5	45.45	4	80	16	64
มีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของKM ของนักเรียน	8	88.89	9	81.82	4	80	21	84
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการKM ของนักเรียน	7	77.78	5	45.45	4	80	16	64
ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมKM ของนักเรียน	9	100	8	72.73	5	100	22	88
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่	6	66.67	6	54.55	4	80	16	64
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแบ่งปันความรู้	6	66.67	6	54.55	4	80	16	64
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้	6	66.67	6	54.55	5	100	17	68
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องการยอมรับความสามารถผู้อื่น	9	100	9	81.82	4	80	22	88
1.2 ทีมจัดการความรู้								
มีคุณเอื้อ	7	77.78	5	45.45	5	100	17	68
มีคุณอำนวย	8	88.89	9	81.82	4	80	21	84
มีคุณกิจ	9	100.00	9	81.82	2	40	20	80
มีคุณลิขิต	6	66.67	5	45.45	2	40	13	52
1.3 แกนนำในการจัดการความรู้								
มีตัวแทนครู	8	88.89	10	90.91	5	100	23	92
มีตัวแทนผู้ปกครอง	7	77.78	7	63.64	3	60	17	68
มีตัวแทนของชุมชน	4	44.44	1	9.09	3	60	8	32

จากตารางที่ 8 องค์ประกอบด้านผู้บริหารโรงเรียนพบว่าในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องการยอมรับความรู้ความสามารถผู้อื่นมากที่สุด (88 %) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน (84 %) รวมถึงมีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของการจัดการความรู้ของนักเรียน และปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้ (68 %)

ด้านทีมจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่วนใหญ่แต่งตั้งให้มีทีมจัดการความรู้ซึ่งประกอบด้วย “คุณอำนวย” มากที่สุด (84 %) รองลงมาคือ “คุณกิจ” (80 %) และ “คุณเอื้อ” (68 %)

ด้านแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่วนใหญ่แต่งตั้งให้มีตัวแทนครูมากที่สุด (92%) รองลงมาคือ ตัวแทนผู้ปกครอง (68 %) และตัวแทนของชุมชน (32 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 8 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน								
2.1 แผนยุทธศาสตร์								
มีการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับ KM ของนักเรียน	5	55.56	4	36.36	3	60	12	48
มีการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับ KM ของนักเรียน	5	55.56	5	45.45	3	60	13	52
มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ KM ของนักเรียน	6	66.67	6	54.55	5	100	17	68
มีการกำหนดเป้าหมายใน KM ของนักเรียน	8	88.89	9	81.82	2	40	19	76
2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน								
แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น	7	77.78	7	63.64	5	100	19	76
แบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น	6	66.67	5	45.45	3	60	14	56
ยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น	8	88.89	9	81.82	3	60	20	80

จากตารางที่ 8 (ต่อ) ด้านแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนพบว่าในภาพรวมผู้บริหารโรงเรียนมีการกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด (76 %) รองลงมาคือมีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียน (68 %) และมีการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน (52%)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางมีการกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด

ด้านวัฒนธรรมของโรงเรียนพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่นมากที่สุด (80 %) รองลงมาคือแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น (76 %) และแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น (56 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าโรงเรียนขนาดเล็กและขนาดกลางส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่นมากที่สุด ส่วนโรงเรียนขนาดใหญ่ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นมากที่สุด

ตารางที่ 8 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. เทคโนโลยี								
ใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้	9	100	10	90.91	5	100	24	96
ใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	6	66.67	6	54.55	5	100	17	68
ใช้อินเทอร์เน็ตสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้	1	11.11	4	36.36	2	40	7	28
ใช้ฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้ สืบค้นข้อมูล และองค์ความรู้	3	33.33	3	27.27	3	60	9	36
จัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งาน ของนักเรียน	9	100	9	81.82	4	80	22	88
4. สิ่งจูงใจ								
กล่าวคำชมเชย	7	77.78	7	63.64	5	100	19	76
ให้ขนม / อุปกรณ์การเรียน / เกียรติบัตร	7	77.78	7	63.64	4	80	18	72
ให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ	4	44.44	2	18.18	2	40	8	32
ให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา	3	33.33	1	9.09	1	20	5	20

จากตารางที่ 8 (ต่อ) ด้านเทคโนโลยีพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้มากที่สุด (96 %) รองลงมาคือ โรงเรียนจัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน (88 %) และส่งเสริมสนับสนุนการใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (68 %)

ด้านสิ่งจูงใจพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการให้สิ่งจูงใจแก่นักเรียนโดยการกล่าวคำชมเชยมากที่สุด (76 %) รองลงมาคือ การให้ขนม/อุปกรณ์การเรียน/เกียรติบัตร (72%) และให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ (32 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 9 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	1. คน							
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน								
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของ KM ของนักเรียน	85	80.95	128	80.50	55	74.32	268	79.29
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของKM ของนักเรียน	89	84.76	129	81.13	51	68.92	269	79.59
มีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของKM ของนักเรียน	75	71.43	107	67.30	43	58.11	225	66.57
มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการKM ของนักเรียน	78	74.29	109	68.55	42	56.76	229	67.75
ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมKM ของนักเรียน	87	82.86	120	75.47	62	83.78	269	79.59
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่	78	74.29	96	60.38	34	45.95	208	61.54
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแบ่งปันความรู้	73	69.52	96	60.38	31	41.89	200	59.17
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้	78	74.29	108	67.92	36	48.65	222	65.68
ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีเรื่องทลายรับความสละสลวยผู้อื่น	78	74.29	91	57.23	41	55.41	210	62.13
1.2 ทีมจัดการความรู้								
มีคุณเอื้อ	77	73.33	132	83.02	59	79.73	268	79.29
มีคุณอำนวย	73	69.52	124	77.99	46	62.16	243	71.89
มีคุณกิจ	79	75.24	121	76.10	47	63.51	247	73.08
มีคุณลิขิต	54	51.43	77	48.43	37	50.00	168	49.70
1.3 แกนนำในการจัดการความรู้								
มีตัวแทนครู	90	85.71	147	92.45	62	83.78	299	88.46
มีตัวแทนผู้ปกครอง	62	59.05	96	60.38	51	68.92	209	61.83
มีตัวแทนของชุมชน	51	48.57	82	51.57	38	51.35	171	50.59

จากตารางที่ 9 องค์ประกอบด้านผู้บริหารโรงเรียนพบว่าในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารมีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของการจัดการความรู้ของนักเรียนและส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด (79.59 %) รองลงมาคือ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของการจัดการความรู้ของนักเรียน (79.29 %)

ด้านทีมจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารแต่งตั้งให้มี “คุณเอื้อ” มากที่สุด (79.29 %) รองลงมาคือ “คุณกิจ” (73.08 %) และ “คุณอำนวย” (71.89 %)

ด้านแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารแต่งตั้งให้มีตัวแทนครูมากที่สุด (88.46 %) รองลงมาคือ ตัวแทนผู้ปกครอง (61.83 %) และตัวแทนของชุมชน (50.59 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 9 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน								
2.1 แผนยุทธศาสตร์								
มีการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับ KM ของนักเรียน	83	79.05	121	76.10	60	81.08	264	78.11
มีการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับ KM ของนักเรียน	66	62.86	107	67.30	47	63.51	220	65.09
มีการกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับ KM ของนักเรียน	77	73.33	110	69.18	52	70.27	239	70.71
มีการกำหนดเป้าหมายใน KM ของนักเรียน	63	60.00	100	62.89	42	56.76	205	60.65
2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน								
แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น	83	79.05	133	83.65	55	74.32	271	80.18
แบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น	68	64.76	107	67.30	52	70.27	227	67.20
ยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น	77	73.33	93	58.49	54	72.97	224	66.27

จากตารางที่ 9 (ต่อ) ด้านแผนยุทธศาสตร์พบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารเป็นผู้นำในการกำหนดวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด (78.11 %) รองลงมาคือ การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียน (70.71 %) และการกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน (65.09 %) ตามลำดับ

ด้านวัฒนธรรมของโรงเรียนพบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่นมากที่สุด (80.18 %) รองลงมาคือ แบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น (67.20 %) และยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น (66.27 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 9 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ (ต่อ)

องค์ประกอบ	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. เทคโนโลยี								
ใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้	91	86.67	137	86.16	66	89.19	294	86.98
ใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	80	76.19	120	75.47	62	83.78	262	77.51
ใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูลและการค้นหาองค์ความรู้	36	34.29	60	37.74	24	32.43	120	35.50
ใช้ฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้ สืบค้นข้อมูล และองค์ความรู้	38	36.19	58	36.48	23	31.08	119	35.21
จัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งาน ของนักเรียน	78	74.29	130	81.76	62	83.78	270	79.88
4. สิ่งจูงใจ								
กล่าวคำชมเชย	90	85.71	127	79.87	60	81.08	277	81.95
ให้ขนม / อุปกรณ์การเรียน / เกียรติบัตร	62	59.05	100	62.89	46	62.16	208	61.54
ให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ	51	48.57	83	52.20	32	43.24	166	49.11
ให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา	37	35.24	54	33.96	13	17.57	104	30.77

จากตารางที่ 9 (ต่อ) ด้านเทคโนโลยีพบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้มากที่สุด (86.98 %) รองลงมาคือ จัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน (79.88 %) และใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน(77.51 %)

ด้านสิ่งจูงใจพบว่า ในภาพรวมครูคิดว่าผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการให้สิ่งจูงใจแก่นักเรียนโดยการกล่าวคำชมเชยมากที่สุด (81.95 %) รองลงมาคือ การให้ขนม/อุปกรณ์การเรียน/เกียรติบัตร (61.54%) และให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ (49.11 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาดส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

2) ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้และนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามขนาดของโรงเรียน แสดงดังตารางที่ 10-12

ตารางที่ 10 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน								
เชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่อง KM	6	66.67	8	72.73	4	80	18	72
เชิญวิทยากรให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์	5	55.56	1	9.09	5	100	11	44
อื่นๆ ครูให้ความรู้เรื่อง KM และการใช้คอมพิวเตอร์แก่นักเรียน	1	11.11	1	9.09	1	20	3	12
2. การบ่งชี้ความรู้								
กำหนดเป้าหมาย KM ของนักเรียน	7	77.78	4	36.36	5	100	16	64
กำหนดวิธีการทำเป้าหมาย KM ของนักเรียนให้สำเร็จ	8	88.89	7	63.64	4	80	19	76
สรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้ KM สำเร็จ	4	44.44	4	36.36	2	40	10	40
อื่นๆ กำหนดเป้าหมาย KM ของนักเรียนในรายวิชาต่างๆ	1	11.11	1	9.09	1	20	3	12

จากตารางที่ 10 ด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้แก่นักเรียนมากที่สุด (72 %) รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์ (44 %) ส่วนอื่นๆ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ การจัดการความรู้แก่นักเรียนและสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นแก่นักเรียน (12 %)

ด้านการบ่งชี้ความรู้พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนกำหนดวิธีการทำเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สำเร็จมากที่สุด (76 %) รองลงมาคือ กำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน (64 %) และสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ (40 %) ส่วนอื่นๆ คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนในรายวิชาต่างๆ ที่เรียน (12 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 10 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของ
ผู้บริหารโรงเรียน (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
	3. การแสวงหาความรู้							
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน	9	100	10	90.91	5	100	24	96
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ในโรงเรียน	5	55.56	4	36.36	3	60	12	48
สอบถาม/ปรึกษาครูในโรงเรียน	7	77.78	7	63.64	3	60	17	68
สอบถาม/ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน	6	66.67	3	27.27	3	60	12	48
ค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน	9	100	9	81.82	3	60	21	84
ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต	9	100	10	90.91	5	100	24	96
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนต่างโรงเรียน	5	55.56	6	54.55	3	60	14	56
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน	3	33.33	1	9.09	4	80	8	32
สอบถาม/ปรึกษาครูต่างโรงเรียน	3	33.33	3	27.27	2	40	8	32
สอบถาม/ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน	6	66.67	6	54.55	4	80	16	64
ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	9	100	11	100	4	80	24	96
4. การแลกเปลี่ยนความรู้								
แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกัน	6	66.67	5	45.45	4	80	15	60
จัดสถานที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน	5	55.56	5	45.45	5	100	15	60
จัดสถานที่ให้นักเรียนแสดงผลงาน	9	100	9	81.82	4	80	22	88
5. การจัดเก็บความรู้								
จัดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึก	9	100	9	81.82	4	80	22	88
จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน	6	66.67	6	54.55	5	100	17	68
จัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์	3	33.33	4	36.36	2	40	9	36

จากตารางที่ 10 ด้านการแสวงหาความรู้พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนแสวงหาความรู้โดยการพูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตและจากแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมากที่สุด (96 %) รองลงมาคือ ค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน (84 %) และสอบถาม/ปรึกษาครูในโรงเรียน (68 %)

ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้พบว่า ในภาพรวมผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดสถานที่ให้นักเรียนแสดงผลงานมากที่สุด (88 %) รองลงมาคือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันและจัดสถานที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน (60 %)

ด้านการจัดเก็บความรู้พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนจดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึกมากที่สุด (88 %) รองลงมาคือ จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (68 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 10 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=9)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=11)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=5)		รวม (n=25)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6. การเผยแพร่ความรู้								
จัดทำแผ่นพับ	7	77.78	9	81.82	4	80	20	80
จัดพิมพ์เป็นเอกสาร	6	66.67	6	54.55	4	80	16	64
จัดทำหนังสือเล่มเล็ก	5	55.56	5	45.45	3	60	13	52
จัดนิทรรศการ	5	55.56	4	36.36	4	80	13	52
จัดมุมความรู้	7	77.78	8	72.73	4	80	19	76
7. การประยุกต์ใช้ความรู้								
ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบัน	7	77.78	4	36.36	5	100	16	64
ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	5	55.56	3	27.27	4	80	12	48
ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต	8	88.89	8	72.73	3	60	19	76
8. การประเมินผลการจัดการความรู้								
นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น	6	66.67	6	54.55	4	80	16	64
นักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน	5	55.56	6	54.55	4	80	15	60
นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเอง	8	88.89	7	63.64	5	100	20	80

จากตารางที่ 10 (ต่อ) ด้านการเผยแพร่ความรู้พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนเผยแพร่ความรู้โดยการจัดทำแผ่นพับมากที่สุด (80 %) รองลงมาคือจัดมุมความรู้ (76 %) และจัดพิมพ์เป็นเอกสาร (76%)

ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้พบว่า ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตมากที่สุด (76 %) รองลงมาคือ ใช้ในการเรียนในปัจจุบัน (64 %) และใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น (48 %)

ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเองมากที่สุด (80 %) รองลงมาคือ ประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น (68 %) และประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน (60 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าผู้บริหารโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 11 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน								
เชิญวิทยากรให้ความรู้เรื่อง KM	61	58.10	99	62.26	53	71.62	213	63.02
เชิญวิทยากรให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์	40	38.10	69	43.40	30	40.54	139	41.12
อื่นๆ ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้แก่นักเรียน	2	1.90	2	1.26	3	4.05	7	2.07
2. การบ่งชี้ความรู้								
กำหนดเป้าหมาย KM ของนักเรียน	76	72.38	116	72.96	56	75.68	248	73.37
กำหนดวิธีการทำเป้าหมาย KM ของนักเรียนให้สำเร็จ	64	60.95	105	66.04	42	56.76	211	62.43
สรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้ KM สำเร็จ	42	40.00	71	44.65	46	62.16	159	47.04
อื่นๆ กำหนดเป้าหมาย KM ของนักเรียนในรายวิชาที่สอน	2	1.90	3	1.89	1	1.35	6	1.78

จากตารางที่ 11 ด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยการเชิญวิทยากรมาให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้แก่นักเรียนมากที่สุด (63.02 %) รองลงมาคือ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์ (41.12 %) ส่วนอื่น ๆ คือ ครูเป็นผู้ให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้แก่นักเรียน (2.07 %)

ด้านการบ่งชี้ความรู้พบว่า ในภาพรวมครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยให้นักเรียนกำหนดเป้าหมาย ในการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด (73.37 %) รองลงมาคือ ให้นักเรียนกำหนดวิธีการทำเป้าหมาย ในการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สำเร็จ (62.43 %) และให้นักเรียนสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้ การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ (47.04 %) ส่วนอื่น ๆ คือ ให้นักเรียนกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนในรายวิชาที่สอน (1.78 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 11 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
3. การแสวงหาความรู้								
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน	77	73.33	120	75.47	53	71.62	250	73.96
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ในโรงเรียน	39	37.14	57	35.85	34	45.95	130	38.46
สอบถาม/ปรึกษาครูในโรงเรียน	70	66.67	115	72.33	47	63.51	232	68.64
สอบถาม/ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน	42	40.00	71	44.65	40	54.05	153	45.27
ค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน	78	74.29	116	72.96	50	67.57	244	72.19
ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต	85	80.95	144	90.57	61	82.43	290	85.80
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนต่างโรงเรียน	23	21.90	36	22.64	28	37.84	87	25.74
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน	18	17.14	34	21.38	20	27.03	72	21.30
สอบถาม/ปรึกษาครูต่างโรงเรียน	27	25.71	40	25.16	19	25.68	86	25.44
สอบถาม/ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน	47	44.76	83	52.20	38	51.35	168	49.70
ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	69	65.71	105	66.04	50	67.57	224	66.27
4. การแลกเปลี่ยนความรู้								
แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกัน	67	63.81	99	62.26	54	72.97	220	65.09
จัดสถานที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน	56	53.33	98	61.64	43	58.11	197	58.28
จัดสถานที่ให้นักเรียนแสดงผลงาน	59	56.19	99	62.26	48	64.86	206	60.95
5. การจัดเก็บความรู้								
จัดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึก	78	74.29	124	77.99	46	62.16	248	73.37
จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน	67	63.81	90	56.60	57	77.03	214	63.31
จัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์	14	13.33	43	27.22	15	20.27	72	21.30

จากตารางที่ 11 (ต่อ) ด้านการแสวงหาความรู้พบว่า ในภาพรวมครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุม โดยให้นักเรียนแสวงหาความรู้โดยการค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (85.80 %) รองลงมา คือ ให้นักเรียนพูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน (73.96 %) และค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน (72.19 %)

ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้พบว่า ในภาพรวมครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันมากที่สุด (65.09 %) รองลงมาคือ จัดสถานที่ให้นักเรียนแสดงผลงาน (60.95 %) และจัดสถานที่ให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน (58.28 %)

ด้านการจัดเก็บความรู้พบว่า ครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยให้นักเรียนจัดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึกมากที่สุด (73.37%) รองลงมาคือ จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (63.31%)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 11 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=105)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=159)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=74)		รวม (n=338)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
6. การเผยแพร่ความรู้								
จัดทำแผ่นพับ	47	44.76	77	48.43	44	59.46	168	49.70
จัดพิมพ์เป็นเอกสาร	43	40.95	87	54.72	39	52.70	169	50.00
จัดทำหนังสือเล่มเล็ก	26	24.76	51	32.08	24	32.43	101	29.88
จัดนิทรรศการ	63	60.00	82	51.57	49	66.22	194	57.40
จัดมุมความรู้	57	54.29	55	34.59	40	54.05	152	44.97
อื่นๆ ทำ E-book, ทำเว็บไซต์, บอกต่อไปยังเพื่อนและชุมชน	1	0.95	1	0.63	1	1.35	3	0.89
7. การประยุกต์ใช้ความรู้								
ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบัน	71	67.62	100	62.89	54	72.97	225	66.57
ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	39	37.14	86	54.09	33	44.59	158	46.75
ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต	63	60.00	114	71.70	45	60.81	222	65.68
8. การประเมินผลการจัดการความรู้								
นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น	65	61.90	110	69.18	52	70.27	227	67.20
นักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน	60	57.14	105	66.04	40	54.05	205	60.65
นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเอง	53	50.48	101	63.52	52	70.27	206	60.95
อื่นๆ ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนช่วยในการประเมิน	3	2.86	3	1.89	3	4.05	9	2.66

จากตารางที่ 11 (ต่อ) ด้านการเผยแพร่ความรู้พบว่า ครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยให้นักเรียนเผยแพร่ความรู้โดยการจัดนิทรรศการที่สุด (57.40 %) รองลงมาคือ จัดพิมพ์เป็นเอกสาร (50 %) ส่วนอื่น ๆ คือ ให้นักเรียนจัดทำ E-book การทำเว็บไซต์ และการบอกเล่าต่อไปยังเพื่อนและบุคคลในชุมชน (0.89 %)

ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้พบว่า ครูจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบันมากที่สุด (66.57 %) รองลงมาคือ ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต (66.57 %)

ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ครูให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่นมากที่สุด (67.20 %) ส่วนอื่น ๆ คือ ให้ครู ผู้ปกครอง และผู้มีส่วนช่วยในการประเมิน (2.66%)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่าครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 12 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามความคิดเห็นของนักเรียน

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=54)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=109)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=106)		รวม (n=269)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน								
เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยายให้ความรู้เรื่อง KM	30	55.56	65	59.63	63	59.43	158	58.73
เข้าร่วมฟังวิทยากรให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์	25	46.30	39	35.78	49	46.23	113	42.01
2. การบ่งชี้ความรู้								
กำหนดเป้าหมาย KM ของนักเรียน	16	29.63	42	38.53	51	48.11	109	40.52
กำหนดวิธีการทำเป้าหมาย KM ของนักเรียนให้สำเร็จ	26	48.15	48	44.04	56	52.83	130	48.33
สรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้ KM สำเร็จ	12	22.22	30	27.52	17	16.04	59	21.93
3. การแสวงหาความรู้								
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน	22	40.74	61	55.96	61	57.55	144	53.53
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ในโรงเรียน	8	14.81	14	12.84	25	23.58	47	17.47
สอบถาม/ปรึกษาครูในโรงเรียน	36	66.67	63	57.80	45	42.45	144	53.53
สอบถาม/ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน	16	29.63	29	26.61	26	24.53	71	26.39
ค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน	22	40.74	49	44.95	33	31.13	104	38.66
ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต	29	53.70	48	44.04	57	53.77	134	49.81
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนต่างโรงเรียน	10	18.52	15	13.76	16	15.09	41	15.24
พูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน	1	1.85	6	5.50	11	10.38	18	6.69
สอบถาม/ปรึกษาครูต่างโรงเรียน	4	7.41	7	6.42	14	13.21	25	9.29
สอบถาม/ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน	15	27.78	19	17.43	18	16.98	52	19.33
ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	17	31.48	37	33.94	21	19.81	75	27.88

จากตารางที่ 12 ด้านการเตรียมความพร้อมของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมนักเรียนได้เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยาย/ให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด (58.73 %) รองลงมาคือ ได้เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยาย/ให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์ (42.01 %)

ด้านการบ่งชี้ความรู้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนได้กำหนดวิธีการทำเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สำเร็จมากที่สุด (48.33 %) รองลงมาคือ กำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน (40.52%) และสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จ (21.93 %)

ด้านการแสวงหาความรู้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนแสวงหาความรู้โดยการพูดคุย/สอบถาม/รวมกลุ่มตัวกับเพื่อนในโรงเรียน และสอบถาม/ปรึกษาครูในโรงเรียน มากที่สุด (53.53 %) รองลงมาคือ ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต (49.81 %) และค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน (38.66%)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่านักเรียนของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 12 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของนักเรียน (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=54)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=109)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=106)		รวม (n=269)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
4. การแลกเปลี่ยนความรู้								
แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกัน	27	50.00	65	59.63	60	56.60	152	56.51
แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในสถานที่ที่โรงเรียนจัดให้	22	40.74	41	37.61	42	39.62	105	39.03
ได้แสดงผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	16	29.63	26	23.85	27	25.47	69	25.65
5. การจัดเก็บความรู้								
จัดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึก	40	74.07	64	58.72	75	70.75	179	66.54
จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน	20	37.04	39	35.78	36	33.96	95	35.32
จัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์	9	16.67	24	22.02	16	15.09	49	18.22
6. การเผยแพร่ความรู้								
จัดทำแผ่นพับ	20	37.04	49	44.95	29	27.36	98	36.43
จัดพิมพ์เป็นเอกสาร	13	24.07	36	33.03	37	34.91	86	31.97
จัดทำหนังสือเล่มเล็ก	19	35.19	26	23.85	28	26.42	73	27.14
จัดนิทรรศการ	26	48.15	43	39.45	41	38.68	110	40.89
จัดมุมความรู้	16	29.63	40	36.70	34	32.08	90	33.46
อื่นๆ จัดป้ายนิเทศ. หน้าเว็บไซต์จำลอง ทำเว็บบอร์ด	2	3.70	4	3.67	3	2.83	9	3.35

จากตารางที่ 12 (ต่อ) ด้านการแลกเปลี่ยนความรู้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้ที่มีความสนใจเรื่องเดียวกันมากที่สุด (56.51 %) รองลงมาคือ แลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันในสถานที่ที่โรงเรียนจัดให้(39.03 %) และได้ร่วมแสดงผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน (25.65 %)

ด้านการจัดเก็บความรู้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนจัดบันทึกความรู้ไว้ในสมุดบันทึกมากที่สุด (66.54 %) รองลงมาคือ จัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน (35.32 %)

ด้านการเผยแพร่ความรู้พบว่าในภาพรวมนักเรียนเผยแพร่ความรู้โดยการจัดนิทรรศการมากที่สุด (40.89%) รองลงมาคือ จัดทำแผ่นพับ (36.43 %) ส่วนอื่น ๆ คือ จัดป้ายนิเทศ ทำเว็บไซต์จำลอง ทำเว็บไซต์บอร์ด (3.35%)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่านักเรียนของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

ตารางที่ 12 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของนักเรียน (ต่อ)

ขั้นตอน	ร.ร.ขนาดเล็ก (n=54)		ร.ร.ขนาดกลาง (n=109)		ร.ร.ขนาดใหญ่ (n=106)		รวม (n=269)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
7. การประยุกต์ใช้ความรู้								
ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบัน	18	33.33	45	41.28	39	36.79	102	37.92
ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น	18	33.33	32	29.36	37	34.91	87	32.34
ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต	26	48.15	49	44.95	50	47.17	125	46.47
8. การประเมินผลการจัดการความรู้								
นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น	30	55.56	61	55.96	54	50.94	145	53.90
นักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน	18	33.33	48	44.04	39	36.79	105	39.03
นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเอง	22	40.74	39	35.78	47	44.34	108	40.15

จากตารางที่ 12 (ต่อ) ด้านการประยุกต์ใช้ความรู้พบว่า ในภาพรวมนักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตมากที่สุด (46.47 %) รองลงมาคือประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบัน (37.92 %) และประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น (32.34 %)

ด้านการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ในภาพรวมนักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่นมากที่สุด (53.90 %) รองลงมาคือ ประเมินความพึงพอใจของตนเอง (40.15 %) และประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน (39.03 %)

เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่านักเรียนของโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นใน 3 ลำดับแรกสอดคล้องกัน

1.2.2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ได้จากการสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่อง การจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง แสดงเป็น ข้อมูลเชิงบรรยาย ดังนี้

1) ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการให้มีการดำเนินการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอนในทุกรายวิชา ไม่จำกัดเฉพาะ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม หรืออาจจัดสอนเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนเป็นรายวิชาเพิ่มเติม และโรงเรียนควรจัดตลาดนัดการจัดการความรู้ของนักเรียนควบคู่กับการเชิญวิทยากรที่มีความรู้ เฉพาะด้าน หรือมีประสบการณ์ในองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจมาให้ความรู้แก่นักเรียน ตลอดจนการฝึกอบรมนักเรียนให้สามารถใช้เทคโนโลยีในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพราะจะเป็น แหล่งความรู้ที่ยิ่งใหญ่มาก นอกจากนี้โรงเรียนควรจัดนิทรรศการแสดงผลงานของนักเรียนที่ได้ จากการจัดการความรู้โดยแยกตามกลุ่มสาระการเรียนรู้อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง โรงเรียนควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้ครูนำกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนไป จัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้เป็นรูปธรรม (12%) และควรมีการดำเนินงานตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. จัดการประชุมชี้แจงเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนแก่ครูทั้งโรงเรียน
2. แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดการความรู้ของนักเรียนตามกลุ่มสาระ การเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการฝ่ายกิจกรรมนักเรียนเป็นเลขานุการ
3. จัดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมจัดการความรู้ของ นักเรียนเป็นรายภาคเรียน
4. จัดทำรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมต่อผู้บริหารโรงเรียน
5. นำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในระดับต่อไป

2) ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้มีความคิดเห็นว่าการให้โรงเรียนจัดให้มีรางวัล หลากหลายประเภทเพื่อเป็นการจูงใจให้นักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยเฉพาะการให้ เงินรางวัลแก่นักเรียนควรให้เพื่อเป็นทุนการศึกษามากที่สุด (2.37 %) รองลงมาคือ ต้องการให้ มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนควบคู่ไปกับการจัดการเรียนการสอน ในทุกรายวิชาตามหลักสูตร ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนและคุณลักษณะอัน พึงประสงค์ (1.78 %) ต้องการให้มีการจัดนิทรรศการนำเสนอผลงานการจัดการความรู้ของ นักเรียน (1.48 %) โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน รวมกลุ่มกัน ก่อตั้งชมรม/ชุมนุม แล้วจัดครูที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ เพื่อดูแลนักเรียน โดย

ให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมด้วยตนเองไม่ใช่ครูเป็นผู้กำหนด (1.18 %) ต้องการให้โรงเรียนจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ของแต่ละรายวิชา เพื่อให้นักเรียนสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาและควรจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการจัดการความรู้ของนักเรียน อย่างเพียงพอ (0.89 %) ตลอดจนต้องการให้ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีครูเป็นแกนนำ และนักเรียนเป็นผู้ร่วมงาน โดยจัดในโรงเรียนก่อน แล้วจึงเผยแพร่สู่ภายนอก (0.59 %) นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการจัดการ ความรู้ของนักเรียนตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน จัดห้องสำหรับแสดงผลงานของนักเรียนเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีคนเก่งเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในทุกสาระการเรียนรู้ การกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนที่ชัดเจน กำหนดแนวทางการปฏิบัติการ จัดการความรู้ระดับโรงเรียน กำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายบริหารควร กำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ นโยบายให้มีการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และบูรณาการกับทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลกับผู้เรียนตลอดไป (0.30 %)

3) นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการให้โรงเรียนจัดการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนโดยจัดให้ครบทุกระดับชั้น เพื่อให้นักเรียนมีความเข้าใจ สามารถ ดำเนินการจัดการความรู้ได้ด้วยตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และต้องการให้โรงเรียนจัดนิทรรศการ เพื่อให้นักเรียนได้ร่วมแสดงผลงานและแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันมากที่สุด (22.68 %) รองลงมา คือ ต้องการให้โรงเรียนเชิญวิทยากรมาพูดคุย อภิปราย เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน (4.09 %) ต้องการให้โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาดูงานการจัดการความรู้และได้ทดลองปฏิบัติจริง (3.72 %) ต้องการให้โรงเรียนสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจ ความชอบ ความถนัด หรือขาดความรู้เข้าใจในเรื่องใด เพื่อนำมาเป็นประเด็นในการจัดการความรู้ของ นักเรียน แล้วให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมารวมกลุ่มตั้งชมรม/ชุมนุม จากนั้นให้ครู ที่มีความเข้าใจเรื่องที่นักเรียนสนใจมาเป็นครูที่ปรึกษา และจัดสถานที่สำหรับดำเนินกิจกรรม จัดการความรู้ของนักเรียน (3.35 %) ต้องการให้มีการจัดการความรู้ในรายวิชาต่าง ๆ ที่เรียน โดย จัดเวลาไว้ในตารางเรียนเพื่อให้นักเรียนทำกิจกรรมจัดการความรู้ทุกระดับชั้น ให้สามารถนำไปใช้ ในชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพได้ และต้องการให้โรงเรียนจัดการประชุม เสวนา หรือ เข้าค่ายร่วมกับต่างโรงเรียน เพื่อแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และค้นคว้าหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (2.97 %) ตลอดจนต้องการให้โรงเรียนจัดสื่อ แหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอสำหรับการจัดการความรู้ของนักเรียน

(2.60 %) ต้องการให้โรงเรียนจัดโครงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง รุ่นพี่ติวรุ่นน้อง หรือครูติวให้แก่นักเรียน (1.86 %) ต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของนักเรียนตามความสมัครใจ และควรวัดให้มีการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน (0.74 %) นอกจากนี้ยังต้องการให้โรงเรียนจัดให้มีกล่องรับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการความรู้อีกด้วย (0.37)

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 คน มีความเห็นด้วยกับแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยนำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 100 และผู้เชี่ยวชาญบางคนได้ให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมไว้ ดังแสดงในตารางที่ 13-14

ตารางที่ 13 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
1. คน (Man) หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator) หมายถึง ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่ รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ โดยมีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการ จัดการความรู้ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดี ในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถ ของผู้อื่น	1.1 เห็นด้วย เพิ่ม : เป็นผู้ อุปถัมภ์และกระตุ้น ให้นักเรียนเห็น ความสำคัญของ การจัดการความรู้	1.1 เห็นด้วย	1.1 เห็นด้วย	1.1 เห็นด้วย	1.1 เห็นด้วย
1.2 ทีมจัดการความรู้ (Knowledge Management Team) หมายถึง คณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้น เพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน และคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเอง ในด้านการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยคณะทำงานควรประกอบด้วยบุคคลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ	1.2 เห็นด้วย	1.2 เห็นด้วย	1.2 เห็นด้วย	1.2 เห็นด้วย	1.2 เห็นด้วย
1) คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO) หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการ ความรู้ของโรงเรียน อาจเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทเป็นผู้เอื้อ ส่งเสริมและ สนับสนุนให้มีการนำวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติ	1) เห็นด้วย เพิ่ม : ต้องใจกว้าง ยอมรับความ เปลี่ยนแปลง	1) เห็นด้วย เพิ่ม : หัวหน้า กิจกรรมพัฒนา ผู้เรียน	1) เห็นด้วย	1) เห็นด้วย	1) เห็นด้วย
2) คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF) หมายถึง ครูผู้สอน และนักเรียน ซึ่งเป็นตัวแทนของ สมาชิกของแต่ละกลุ่ม มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีหน้าที่ เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ นำพานักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็นผู้เชื่อมโยงโดยต้อง เชื่อมโยงระหว่างนักเรียน (คุณกิจ) กับผู้บริหาร (คุณเอื้อ) และเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้ การ จัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย

ตารางที่ 13 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
3) คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP) หมายถึง นักเรียน มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม การจัดการความรู้ และเป็นผู้ที่มีความรู้ภายในที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของตัวเอง รวมถึงความรู้ ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย
4) คุณลิขิต (Note Taker : NT) หมายถึง นักเรียนที่ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการ ความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม การสัมมนา การศึกษา ดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง	4) เห็นด้วย	4) เห็นด้วย	4) เห็นด้วย	4) เห็นด้วย	4) เห็นด้วย เพิ่ม : มี ความสามารถในการใช้ ภาษาที่ดี สามารถสรุป และจดบันทึกได้อย่าง คล่องแคล่ว
1.3 แกนนำในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Prototype) หมายถึง ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน ที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของ นักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ	1.3 เห็นด้วย	1.3 เห็นด้วย	1.3 เห็นด้วย	1.3 เห็นด้วย	1.3 เห็นด้วย
1) ตัวแทนครู มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น	1) เห็นด้วย	1) เห็นด้วย เพิ่ม : เป็น ผู้สนับสนุนและ ประสานความ ร่วมมือ...	1) เห็นด้วย	1) เห็นด้วย	1) เห็นด้วย
2) ตัวแทนผู้ปกครอง มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย เพิ่ม : เหมือน 1)	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย	2) เห็นด้วย
3) ตัวแทนของชุมชน มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน กับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย เพิ่ม : เหมือน 1)	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย	3) เห็นด้วย

ตารางที่ 13 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
<p>2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการ ความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และ วัฒนธรรมของโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้</p> <p>2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน (Knowledge Management Strategic Plan) หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ ให้มีความสำคัญกับความรู้ และการจัดการ ความรู้ของนักเรียน</p> <p>2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน (School Culture) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และ การปฏิบัติตนของนักเรียนแต่ละกลุ่มในชุมชน/ชมรม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น</p>	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย
<p>3. เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ (Knowledge Management Technology) หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชุมชน/ชมรม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาองค์ ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัด ให้มีอย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ ของนักเรียน ได้แก่ การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล</p>	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย
<p>4. สิ่งจูงใจ (Incentive) หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่แก่นักเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจใน การจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาจจะให้รางวัลเป็น การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียน เกียรติบัตร หรือการให้เลือกทำกิจกรรมที่ นักเรียนชอบ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชุมชน/ชมรม เป็นต้น</p>	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย
ร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	100	100	100	100	100

จากตารางที่ 13 ในภาพรวมพบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความความคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนที่ผู้วิจัยนำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 100 ถือว่าองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้

ตารางที่ 14 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย	1. เห็นด้วย
1.1 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชุมชน/ชมรมของนักเรียน (Pretest)	ข้อ 1.3 เพิ่ม				
1.2 ผู้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน	เว็บบล็อก				
1.3 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน					
1.4 ผู้ดำเนินการชี้แจงเป้าหมายของการจัดการความรู้ในชุมชน/ชมรมของนักเรียน					
1.5 ผู้ดำเนินการชี้แจงเกณฑ์การประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม					
2. การบ่งชี้ความรู้	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย	2. เห็นด้วย
2.1 นักเรียนจัดกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน และเลือกคุณอำนวยและคุณลิขิตของกลุ่ม					
2.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชุมชน/ชมรม					
2.3 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันกำหนดวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ					
2.4 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ บรรลุผลสำเร็จ					
2.5 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันทำเอกสารสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ					
2.6 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					
3. การแสวงหาความรู้	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย	3. เห็นด้วย
3.1 นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปแสวงหาความรู้จากเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
3.2 นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปแสวงหาความรู้จากเอกสารและสื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน					
3.3 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปความรู้ที่ได้จากการแสวงหามาได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
3.4 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					

ตารางที่ 14 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
4. การแลกเปลี่ยนความรู้ ในชุมชน/ชมรม	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย	4. เห็นด้วย
4.1 นักเรียนในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ที่ช่วยกันแสวงหา มาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
4.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน					
4.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					
5. การจัดเก็บความรู้	5. เห็นด้วย	5. เห็นด้วย	5. เห็นด้วย	5. เห็นด้วย	5. เห็นด้วย
5.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันนำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันมาแยกแยะ หรือหลอมรวมให้สะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ					
5.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดเก็บความรู้ โดยอาจจัดไว้ในสมุดบันทึก จัดเก็บในแฟ้มสะสมผลงาน นักเรียนหรือทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์					
5.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					
6. การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชุมชน/ชมรม	6. เห็นด้วย	6. เห็นด้วย	6. เห็นด้วย	6. เห็นด้วย	6. เห็นด้วย
6.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันสร้างผลงานกลุ่มที่ได้จากการนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชุมชน/ชมรม					
6.2 ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและประเมินผลงานโดยกลุ่มตนเอง กลุ่มอื่น ครู ผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง/ผู้รู้ และผู้บริหารโรงเรียน					
6.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					

ตารางที่ 14 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (ต่อ)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยและการสอบถามความคิดเห็น ของผู้บริหาร ครู และนักเรียนของโรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 1	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 2	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 3	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 4	ผู้เชี่ยวชาญ ท่านที่ 5
7. การเผยแพร่ผลงานของชุมชน/ชมรมและองค์ความรู้	7. เห็นด้วย	7. เห็นด้วย	7. เห็นด้วย	7. เห็นด้วย	7. เห็นด้วย
7.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานของชุมชน/ชมรมและองค์ความรู้					
7.2 เชิญผู้บริหารโรงเรียนมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก					
7.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม					
8. การประเมินผลการจัดการความรู้	8. เห็นด้วย	8. เห็นด้วย	8. เห็นด้วย	8. เห็นด้วย	8. เห็นด้วย
8.1 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชุมชน/ชมรมของตนเอง (Posttest)					
8.2 นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชน/ชมรม					
8.3 นักเรียนในกลุ่มทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน					
ร้อยละของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ	100	100	100	100	100

จากตารางที่ 14 ในภาพรวมพบว่าผู้เชี่ยวชาญทุกท่านมีความความคิดเห็นว่าเห็นด้วยกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนที่ผู้วิจัยนำเสนอ คิดเป็นร้อยละ 100 ถือว่ากระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัศึกษานี้มีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

3.1 ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ

ตารางที่ 15 คะแนนความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (ฉบับร่าง)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ (N=5)			
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	IOC
ด้านองค์ประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา				
1. คน	5	0	0	1
1.1 ผู้บริหารโรงเรียน	5	0	0	1
1.2 ทีมจัดการความรู้	5	0	0	1
1) คุณเอื้อ	5	0	0	1
2) คุณอำนวย	5	0	0	1
3) คุณกิจ	5	0	0	1
4) คุณลิขิต	5	0	0	1
1.3 แกนนำในการจัดการความรู้	5	0	0	1
1) ตัวแทนครู	5	0	0	1
2) ตัวแทนผู้ปกครอง	5	0	0	1
3) ตัวแทนของชุมชน	5	0	0	1
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน	5	0	0	1
2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน	5	0	0	1
2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน	4	1	0	0.8
3. เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้	5	0	0	1
4. สิ่งจูงใจ	5	0	0	1
ด้านกระบวนการของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา				
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	5	0	0	1
2. การบ่งชี้ความรู้	5	0	0	1
3. การแสวงหาความรู้	5	0	0	1
4. การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม	5	0	0	1
5. การจัดเก็บความรู้	5	0	0	1
6. การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม	5	0	0	1
7. การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้	5	0	0	1
8. การประเมินผลการจัดการความรู้	5	0	0	1

จากตารางที่ 15 ในภาพรวมทั้งหมดของความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญที่ตรวจสอบรูปแบบ
การจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าค่า IOC ได้ 0.8 ขึ้นไป จึงถือว่า
รูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้

3.2 ผลการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

3.2.1 ผลการวิเคราะห์และเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนในระลอกก่อนและหลังการทดลอง

ตารางที่ 16 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบนัยสำคัญของคะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียน

ความสามารถในการจัดการความรู้ (N = 35)	ก่อนทดลอง			หลังทดลอง			t
	Mean	S.D.	ระดับ	Mean	S.D.	ระดับ	
1. นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน	1.66	0.54	น้อย	2.49	0.51	มาก	6.242*
2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียนได้	2.00	0.59	ปานกลาง	2.57	0.50	มาก	4.842*
3. นักเรียนสามารถบอกปัญหาในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อนำมาเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้	2.17	0.57	ปานกลาง	2.74	0.44	มาก	4.574*
4. นักเรียนสามารถบอกวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้	2.06	0.48	ปานกลาง	2.54	0.51	มาก	4.694*
5. นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลายเพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดการความรู้ได้	2.06	0.64	ปานกลาง	2.49	0.51	มาก	3.112*
6. นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในชมรม/ชุมนุมได้	2.03	0.66	ปานกลาง	2.60	0.50	มาก	3.977*
7. นักเรียนสามารถจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ	1.97	0.66	ปานกลาง	2.49	0.51	มาก	3.567*
8. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้	2.14	0.55	ปานกลาง	2.63	0.49	มาก	4.095*
9. นักเรียนสามารถเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้	2.11	0.58	ปานกลาง	2.66	0.48	มาก	5.729*
10. นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้	1.94	0.48	ปานกลาง	2.66	0.48	มาก	9.220*
รวม	2.01	0.39	ปานกลาง	2.59	0.27	มาก	9.942*

*p<.01

จากตารางที่ 16 พบว่า ในภาพรวมคะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า หลังการทดลองนักเรียนสามารถบอกปัญหาในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อนำมาเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 2.74) รองลงมาคือสามารถเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้ สามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย = 2.66) และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้ (ค่าเฉลี่ย = 2.63) ตามลำดับ

3.2.2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน

ตารางที่ 17 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน

พฤติกรรมการทำงานร่วมกัน (N=35)	Mean	S.D.	ระดับ
ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้			
1. มีการร่วมกันระดมความคิดเพื่อบอกปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม	1.66	0.32	ดี
2. มีการร่วมกันระดมความคิดเพื่อหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น	1.48	0.43	ดี
3. มีการช่วยสรุปปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา	1.50	0.42	ดี
4. มีการช่วยทำเอกสารสรุปปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา	1.61	0.41	ดี
ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้			
1. มีการแสวงหาความรู้โดยการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	1.52	0.39	ดี
2. มีการแสวงหาความรู้โดยการค้นคว้าจากเอกสารและสื่อต่าง ๆ รวมถึง แหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน	1.69	0.32	ดี
3. มีการจัดทำเอกสารสรุปความรู้ที่ได้จากการแสวงหามาได้ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1.66	0.33	ดี
ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม			
1. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้แสวงหามาร่วมกัน	1.88	0.21	ดี
2. มีการร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้	1.83	0.20	ดี
ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้			
1. มีการร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนร่วมกัน มาแยกแยะหรือ หลอมรวมความรู้ที่ได้ให้สะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ	1.76	0.24	ดี
2. มีการร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนร่วมกัน มาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ	1.71	0.28	ดี
ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม			
1. มีการร่วมกันนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำ กิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม	1.90	0.17	ดี
2. มีการร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น	1.85	0.24	ดี
ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้			
1. มีการร่วมกันจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้เพื่อแจ้งให้ผู้อื่น ได้ใช้ประโยชน์ต่อไป	1.79	0.35	ดี
รวม	1.74	0.34	ดี

จากตารางที่ 17 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 1.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกันสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มีการร่วมกันนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 1.90) รองลงมาคือมีการแลกเปลี่ยนความรู้ ที่ได้แสวงหามาร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย = 1.88) และมีการร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย = 1.85) ตามลำดับ

3.2.3 ผลการวิเคราะห์คะแนนผลงานของนักเรียน

ตารางที่ 18 ค่าเฉลี่ยของคะแนนผลงานของนักเรียน

องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้	ชมรม						
	เทควันโด (ม.2)	งามอย่างไทย (ม.4)	นักรุกิจูเนียว (ม.4)	วอลเลย์บอล (ม.4)	จัดสวนจิ๋ว (ม.5)	ต้นกล้าฯ1 (ม.3)	ต้นกล้าฯ2 (ม.6)
1. ความเป็นนวัตกรรม							
1.1 ความเป็นนวัตกรรม	27	22.50	27	24.75	27	19.80	22.95
2. กระบวนการพัฒนา							
2.1 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ของการพัฒนานวัตกรรม	5.40	6	6	4	6	4	5.50
2.2 การใช้หลักการ แนวคิด/ทฤษฎีใน การพัฒนานวัตกรรม	5	4.60	5.60	5.50	6	3.50	5.60
2.3 การออกแบบนวัตกรรม	4.40	4	4.20	5.50	4.50	4.40	4.40
2.4 กระบวนการพัฒนา นวัตกรรม	5	5.10	5.50	4.40	6	4.40	4.90
2.5 การมีส่วนร่วม ในการพัฒนานวัตกรรม	5.10	6	5.50	4.40	6	5	6
2.6 ความสำเร็จของ การพัฒนานวัตกรรม	5.60	4	4	5.10	4	5.30	4.70
3. คุณค่าของนวัตกรรม							
3.1 การแก้ปัญหาหรือ พัฒนาคุณภาพผู้เรียน	5.10	4.60	6	5.50	4.70	3.90	4.60
3.2 การใช้ทรัพยากรใน การพัฒนานวัตกรรม	5.40	4.50	5.60	5.40	4.40	3.60	5.30
3.3 การเรียนรู้ร่วมกัน	5.10	6	4.50	3.70	6	5.30	6
3.4 การส่งเสริมให้เกิด กระบวนการ แสวงหาความรู้	4.30	5.60	4.70	5.50	6	4	5.10
3.5 การยอมรับ	3.60	3.50	5.30	3.50	5.10	3.50	5
3.6 การนำไปใช้	5.10	5	4.70	6	6	5	5.10
รวม	86.10	81.40	88.60	83.25	91.70	71.70	85.15
ระดับคุณภาพ	ดีเยี่ยม	ดี	ดีเยี่ยม	ดี	ดีเยี่ยม	ดี	ดีเยี่ยม

จากตารางที่ 18 พบว่า ผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม เมื่อพิจารณาเป็นรายชมรม พบว่า ชมรมที่ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ชมรมจัดสวนจิ๋ว (ค่าเฉลี่ย=91.70) ชมรมนักรุกิจูเนียว (ค่าเฉลี่ย=88.60) และชมรมเทควันโด (ค่าเฉลี่ย=86.10)

3.2.4 ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

ตารางที่ 19 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความพึงพอใจของนักเรียน

ความพึงพอใจของนักเรียน	Mean	S.D.	ระดับ
1. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนมากขึ้น	2.80	0.41	มาก
2. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น	2.63	0.49	มาก
3. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในการเรียนได้ดีขึ้นว่าจะทำอะไร	2.66	0.48	มาก
4. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนรู้จักแหล่งที่จะแสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลายมากขึ้น	2.57	0.56	มาก
5. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น	2.54	0.56	มาก
6. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ	2.46	0.56	มาก
7. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้ดีขึ้น	2.71	0.46	มาก
8. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนรู้จักวิธีการและสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้	2.69	0.47	มาก
9. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้	2.63	0.49	มาก
10. นักเรียนพอใจในบรรยากาศการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมแบบการจัดการความรู้	2.69	0.47	มาก
รวม	2.64	0.50	มาก

จากตารางที่ 19 พบว่า ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=2.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนพึงพอใจที่การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนมากขึ้นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=2.80) รองลงมาคือการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 2.71) และการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้นำให้นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการ

ความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้ และนักเรียนพอใจในบรรยากาศการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมแบบ การจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย=2.69) ตามลำดับ

3.2.5 ผลการวิเคราะห์การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)

ผลการทบทวนหลังการปฏิบัติงานของนักเรียนที่เข้าร่วมในการทดลองใช้ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สามารถสรุปเป็นข้อมูลเชิงบรรยาย ได้ดังนี้

- 1) สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แล้ว เป็นจริงตามที่คาดหวังคือ ได้รับความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรมได้ ได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน โดยจะนำ นวัตกรรมที่สร้างขึ้นไปใช้ในชมรม และนำไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลอื่นที่สนใจได้ ประยุกต์ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงได้มีประสบการณ์ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นระบบมากขึ้น
- 2) สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ ไม่ได้ตามที่คาดหวังคือ นวัตกรรมของบางชมรมที่สร้างขึ้นยังไม่เป็นที่พอใจเท่าที่ควร บางชมรมยังไม่ ได้มีการนำไปทดลองใช้หรือเผยแพร่แก่ผู้อื่น
- 3) สิ่งที่นักเรียนไม่ได้คาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ได้รับเกินความคาดหวังคือ ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้รับเกียรติบัตรและเงินรางวัล แต่ก็ได้รับทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และพบว่าการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นระบบสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ ดีกว่าปกติ ได้สร้างผลงานหรือนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรม ชมรม รวมถึงได้ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชมรมและในโรงเรียนที่สามารถใช้ประโยชน์และเผยแพร่ แก่ผู้อื่นได้
- 4) สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ คือ ได้รู้จัก วิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและ ประสบการณ์ใหม่ๆ ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีทั้งในการสร้าง ความคิดเพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมได้ อย่างมีประสิทธิภาพ

3.3 ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่รับรองรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ตารางที่ 20 คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)			IOC
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	
ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ				
1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบฯ	5	0	0	1
2. แนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบฯ	5	0	0	1
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบฯ	5	0	0	1
ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนฯ				
1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน				
1.1 คน	5	0	0	1
1.1.1 ผู้บริหารโรงเรียน	4	1	0	0.8
1.1.2 ทีมจัดการความรู้	4	1	0	0.8
1) คุณเอื้อ	4	1	0	0.8
2) คุณอำนวย	4	1	0	0.8
3) คุณกิจ	5	0	0	1
4) คุณลิขิต	5	0	0	1
1.1.3 แกนนำในการจัดการความรู้	5	0	0	1
1) ตัวแทนครู	5	0	0	1
2) ตัวแทนผู้ปกครอง	4	1	0	0.8
3) ตัวแทนของชุมชน	4	1	0	0.8
1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน	4	1	0	0.8
1.2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน	5	0	0	1
1.2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน	5	0	0	1
1.3 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้	5	0	0	1
3.1 เว็บไซต์การจัดการความรู้	5	0	0	1
3.2 เว็บไซต์ของโรงเรียน	5	0	0	1
1.4 สิ่งจูงใจ	4	0	1	0.6
4.1 การยกย่องชมเชย	4	0	1	0.6
4.2 การให้สิ่งของ	4	0	1	0.6
4.3 การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา	4	0	1	0.6

ตารางที่ 20 คะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่มีต่อรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (ต่อ)

รายการประเมิน	ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ (N=5)			IOC
	เหมาะสม	ไม่แน่ใจ	ไม่เหมาะสม	
2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน				
2.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	5	0	0	1
2.2 การบ่งชี้ความรู้	5	0	0	1
2.3 การแสวงหาความรู้	5	0	0	1
2.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม	5	0	0	1
2.5 การจัดเก็บความรู้	5	0	0	1
2.6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรม ชมรม/ชุมนุม	5	0	0	1
2.7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและ องค์ความรู้	5	0	0	1
2.8 การประเมินผลการจัดการความรู้	5	0	0	1
ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบฯไปใช้				
1. แนวทางการนำรูปแบบฯไปใช้	5	0	0	1
1.1 แนวทางเชิงนโยบาย	5	0	0	1
1.2 แนวทางเชิงปฏิบัติ	5	0	0	1
2. เงื่อนไขการนำรูปแบบฯไปใช้	5	0	0	1

จากตารางที่ 20 ในภาพรวมทั้งหมดของความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิที่รับรองรูปแบบ
การจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่าค่า IOC ได้ 0.6 ขึ้นไป จึงถือว่า
รูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้จริง

บทที่ 5

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model) รายละเอียดของรูปแบบมีส่วนประกอบ 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. แนวคิดและหลักการในการพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

1. แนวทางในการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้
  - 1.1 แนวทางเชิงนโยบาย
  - 1.2 แนวทางเชิงปฏิบัติ
2. เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

ส่วนที่ 1

หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ความเป็นมาและความสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ในปัจจุบันนี้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานจัดโครงสร้างการบริหารงานตามพระราชบัญญัติ การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 39 ซึ่งกำหนดให้ มีการบริหารงาน 4 ด้าน คือ การบริหารงานวิชาการ การบริหารงบประมาณ การบริหารงาน บุคคล และการบริหารทั่วไป (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 24) ภารกิจ การบริหารงานทั้ง 4 ด้านนี้ การบริหารงานวิชาการนับว่าเป็นงานหลักของสถานศึกษา โดยมี ขอบข่ายภารกิจที่สำคัญ 17 ประการ ในบรรดาขอบข่ายภารกิจทั้ง 17 ประการนี้ มีภารกิจที่สำคัญ ประการหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นถึงศักยภาพในการบริหารจัดการของผู้บริหารสถานศึกษา และ ประสิทธิภาพการสอนของครู นั่นคือ การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นได้จาก การที่นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่โรงเรียนกำหนดไว้ และมีแนวโน้มที่จะ พัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งนักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ แต่จาก การศึกษาผลการประเมินสมรรถนะการศึกษาไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของสำนักงาน เลขาธิการสภาการศึกษา (2551: 14-17) พบว่าสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนของนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ต่ำ ส่วนสัมฤทธิ์ผลทางการเรียนเปรียบเทียบกับนานาชาติประเทศและแนวโน้มในการศึกษาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ระหว่างประเทศ ซึ่งว่าประเทศไทยยังมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของการศึกษาซึ่ง ต้องการความเอาใจใส่อย่างเร่งด่วน นอกจากนี้ยังพบว่าผู้เรียนขาดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยเฉพาะในด้านการคิด วิเคราะห์ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ทั้งคุณลักษณะในด้านความรู้ความสามารถใน การคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วย ตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งทักษะในการทำงาน รักการทำงาน ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น และการมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริตไม่ได้มาตรฐาน ตามเกณฑ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานรับรองมาตรฐานและ ประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน) ในรอบแรก ซึ่งสาเหตุของปัญหาดังกล่าวเกิดจาก การขาดแคลนครู และเทคนิควิธีการสอนและกระบวนการจัดการเรียนไม่ส่งเสริมให้เด็กรู้จักการคิด วิเคราะห์ ปัญหาคุณภาพการศึกษาดังกล่าวนี้จึงเป็นปัญหาที่สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้น พื้นฐานจะต้องดำเนินการแก้ไขโดยเร่งด่วน และเป็นปัญหาที่สอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูป การศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและ

การเรียนรู้ มาตราการ 5) ที่ระบุให้มีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการวัดและประเมินผลทุกระดับและประเภทการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2552: 15)

การที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้นั้น จำเป็นจะต้องมีการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น ซึ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการดังกล่าวคือ ผู้บริหาร ครูผู้สอน และนักเรียน โดยเฉพาะตัวนักเรียนเองนั้นจะต้องรู้จักคิดที่จะพัฒนาตนเองให้เป็นผู้ที่ใฝ่เรียนรู้ มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลาและเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้อีกด้วย การที่จะพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นผู้ที่มีคุณลักษณะดังกล่าวนี้ได้ต้องมีประสิทธิภาพนั้น ควรจะมีการนำแนวคิดเรื่อง การจัดการความรู้ (Knowledge management) มาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรมอย่างจริงจัง เนื่องจากการจัดการความรู้เป็นเครื่องมือการบริหารและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานงานที่ปฏิบัติ ผ่านการเรียนรู้โดยผู้ปฏิบัติงานขององค์กร จึงเป็นแนวคิดสำคัญที่หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งภาครัฐ เอกชน และหน่วยงานทางการศึกษานำมาใช้ในการพัฒนาบุคลากรในหน่วยงาน เพื่อรวบรวมองค์ความรู้ซึ่งมีอยู่ในตัวบุคลากรหรือภายในองค์กรในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น จากการศึกษางานวิจัยพบว่า ส่วนใหญ่จะเป็นการนำแนวคิดเรื่องจัดการความรู้มาพัฒนาโรงเรียนและพัฒนาครูหรือบุคลากรในโรงเรียน ยังไม่มีการนำมาใช้เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน ดังนั้น จึงได้มีการนำแนวคิดเรื่องจัดการความรู้มาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียน เพราะการจัดการความรู้จะดำเนินไปได้ด้วยดีจะต้องมีรูปแบบที่ดีด้วย เพื่อให้นักเรียนสามารถนำไปพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของตนเองให้ดีขึ้น และจากการให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเพื่อดำเนินการจัดการความรู้นั้นจะช่วยพัฒนาให้นักเรียนมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ดีขึ้น นอกจากนี้ หากมีการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง จะเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาเพื่อใช้ในการบริหารกิจกรรมนักเรียน และเป็นการเตรียมเยาวชนของชาติให้มีความพร้อมที่จะเติบโตเป็นบุคลากรขององค์กรต่าง ๆ ที่มีความสามารถในการจัดการความรู้ได้เป็นอย่างดี

2. แนวคิดและหลักการของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 แนวคิดในการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วย 3 แนวคิด คือ

1) แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 6 องค์ประกอบ 2) กระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน

2) แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการความรู้ ประกอบด้วย 1) ส่วนประกอบของรูปแบบการจัดการความรู้ มี 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการและวัตถุประสงค์ของรูปแบบ ส่วนที่ 2 รูปแบบการจัดการความรู้ ส่วนที่ 3 การนำรูปแบบไปใช้ 2) ลักษณะของรูปแบบการจัดการความรู้ มี 2 ส่วนหลัก คือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ มี 8 ขั้นตอน

3) แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบ ประกอบด้วยขั้นตอนการพัฒนารูปแบบ 5 ขั้นตอน คือ 1) การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย 2) การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และแนวทางการดำเนินงาน 3) การสร้างรูปแบบ 4) การทดลองใช้รูปแบบ 5) การปรับปรุงและพัฒนารูปแบบ

2.2 หลักการของรูปแบบ

1) หลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบที่เน้นหลักการบริหารกิจกรรมนักเรียนและบทบาทของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำหลักการบริหารดังกล่าวมาผสมผสานหรือบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมนักเรียนโดยเฉพาะกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ซึ่งจะส่งผลให้การจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2) หลักการสร้างนวัตกรรม รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนสร้างผลงานที่เป็นนวัตกรรมซึ่งได้มาจากการปฏิบัติตามกระบวนการของรูปแบบฯ ซึ่งผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้นนั้นได้มาจากการร่วมมือกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน โดยผลงานที่สร้างขึ้นนี้จะกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชมรม/ชุมนุมและของโรงเรียนที่สามารถเผยแพร่แก่ผู้อื่นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

3) หลักการเรียนรู้ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม โดยให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งที่เป็นความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นของตนเองร่วมกับสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้อีกกันแสวงหาเพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอก

โรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ

3. วัตถุประสงค์ของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน
2. เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ที่ชัดเจนสำหรับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
3. เพื่อให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีแนวทางในการบริหารกิจกรรมนักเรียนโดยใช้วิธีการจัดการความรู้

ส่วนที่ 2

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model) เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ

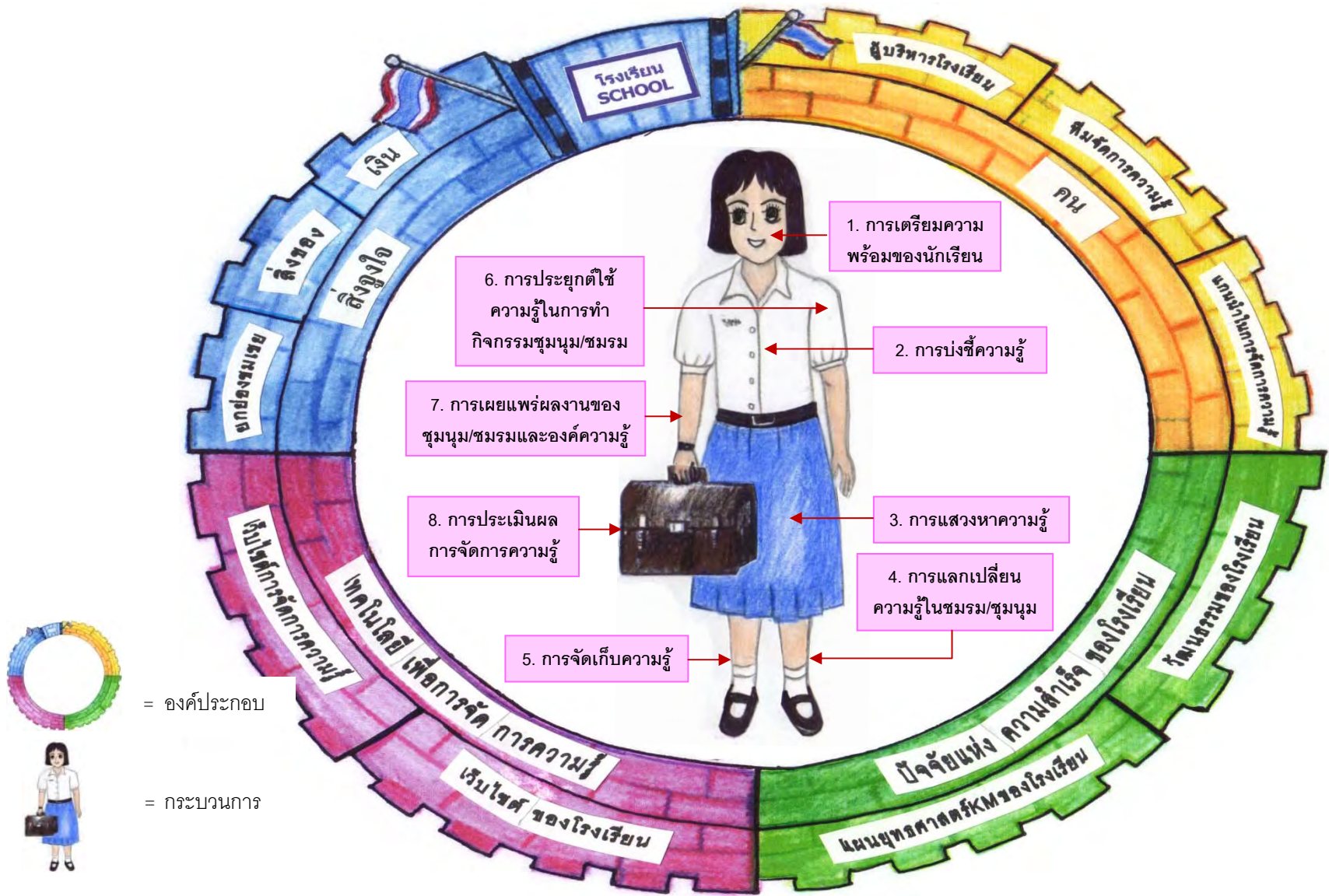
1. คน
  - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน
  - 1.2 ทีมจัดการความรู้
  - 1.3 แกนนำในการจัดการความรู้
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน
  - 2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน
  - 2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน
3. เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้
  - 3.1 เว็บไซต์การจัดการความรู้
  - 3.2 เว็บไซต์ของโรงเรียน
4. สิ่งจูงใจ
  - 4.1 การยกย่องชมเชย
  - 4.2 การให้สิ่งของ
  - 4.3 การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอนคือ

1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน
2. การบ่งชี้ความรู้
3. การแสวงหาความรู้
4. การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม

5. การจัดเก็บความรู้
6. การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
7. การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้
8. การประเมินผลการจัดการความรู้

รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model) แสดงดังแผนภาพที่ 10-12 ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการพัฒนาแผนภาพฉบับร่างจำนวน 2 แผนภาพ ก่อนที่จะได้แผนภาพของรูปแบบที่นำไปใช้จริง คือ แผนภาพที่ 12 ดังแสดงในหน้าถัดไป

= องค์ประกอบ

= กระบวนการ

แผนภาพที่ 10 (ร่าง) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 1

จากแผนภาพที่ 10 อธิบายได้ว่า (ร่าง) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ 1 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Student Model มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ทั้ง 2 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยที่องค์ประกอบของการจัดการความรู้ที่เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ และการจัดการความรู้ของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องดำเนินการตามกระบวนการหรือขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งทั้งองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนมีความสำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ที่จัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 4) สิ่งจูงใจ ได้แก่ การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่โรงเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ เปรียบเหมือนรั้วหรือกำแพงโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย เหล็ก อิฐ หิน ปูน ทราช และน้ำ ส่วนประกอบที่สำคัญเหล่านี้เมื่อนำมาผสม ก่อสร้างรวมกันจะกลายเป็นรั้วหรือกำแพงป้องกันภัยจากการบุกรุกของสัตว์ร้ายหรือบุคคลที่ไม่พึงประสงค์จะให้เข้ามาภายในโรงเรียน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการความรู้ของนักเรียน เปรียบเหมือนขั้นตอนในการวาดภาพนักเรียน 1 คน ดังนี้

2.1 การวาดส่วนหัว เป็นจุดเริ่มต้นของการวาดภาพคนโดยทั่วไป เปรียบได้ดังขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียนเพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจและมีความพร้อมที่จะดำเนินการจัดการความรู้ ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกของการจัดการความรู้ของนักเรียน

2.2 การวาดลำตัว เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายคนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่ง เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้ เพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน

2.3 การวาดส่วนเอวไปจนถึงต้นขา เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายคนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้ โดยเฉพาะความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียน รวมถึงความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากค้นคว้าเพิ่มเติม

2.4 การวาดขาซ้าย เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายคนที่สำคัญที่ขาดไม่ได้ เช่นเดียวกัน เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชุมนุม/ชมรมของนักเรียน

2.5 การวาดขาขวา เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายคนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งเปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้ โดยจัดเก็บให้เป็นระบบ เพื่อให้สามารถเข้าถึงหรือนำไปใช้ได้ง่ายขึ้น

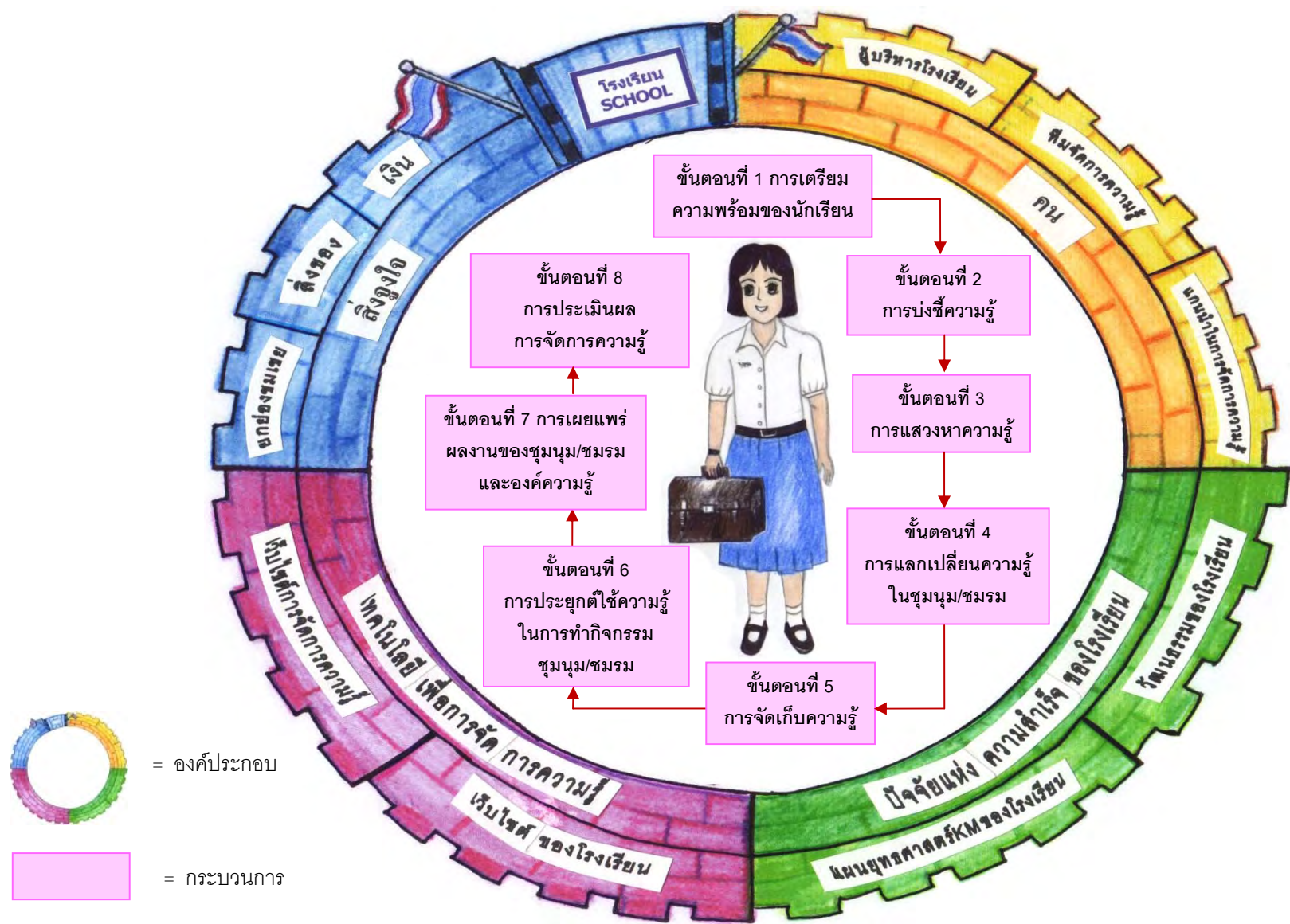
2.6 การวาดแขนซ้าย เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายคนที่สำคัญอีกส่วนหนึ่งที่ขาดไม่ได้ เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชุมนุม/ชมรม โดยนำมาสร้างเป็นผลงานของนักเรียนแต่ละกลุ่ม

2.7 การวาดแขนขวา เป็นการวาดโครงสร้างของร่างกายส่วนสุดท้ายที่ทำให้เป็นรูปคนที่สมบูรณ์ เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชุมนุม/ชมรมและองค์ความรู้ เพื่อให้ผู้อื่นได้รับทราบหรือนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

2.8 การวาดกระเป๋าหนังสือ ซึ่งเป็นของใช้สำคัญในการบรรจุอุปกรณ์การเรียนของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนนำไปใช้ในกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างครบถ้วน ไม่ขาดตกหล่นหาย จะส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นดำเนินไปได้อย่างราบรื่น เปรียบเหมือนขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลการจัดการความรู้ ซึ่งจะช่วยให้โรงเรียนหรือครูได้ทราบว่าผลการจัดการความรู้ของนักเรียนที่ดำเนินการมาทั้งหมดนั้นเหมาะสมหรือไม่ เพื่อจะได้ทบทวน ประมวลผล และปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งหากไม่มีการประเมินผลก็เหมือนกับการที่นักเรียนไม่มีกระเป๋าหนังสือเพื่อบรรจุอุปกรณ์การเรียน ซึ่งอาจขาดตกหล่นหายไป จะส่งผลให้กิจกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนนั้นดำเนินไปได้อย่างไม่ราบรื่น

กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนทั้ง 8 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทุกขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปไม่ได้ การดำเนินการจึงต้องดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอนตามลำดับที่กำหนดไว้

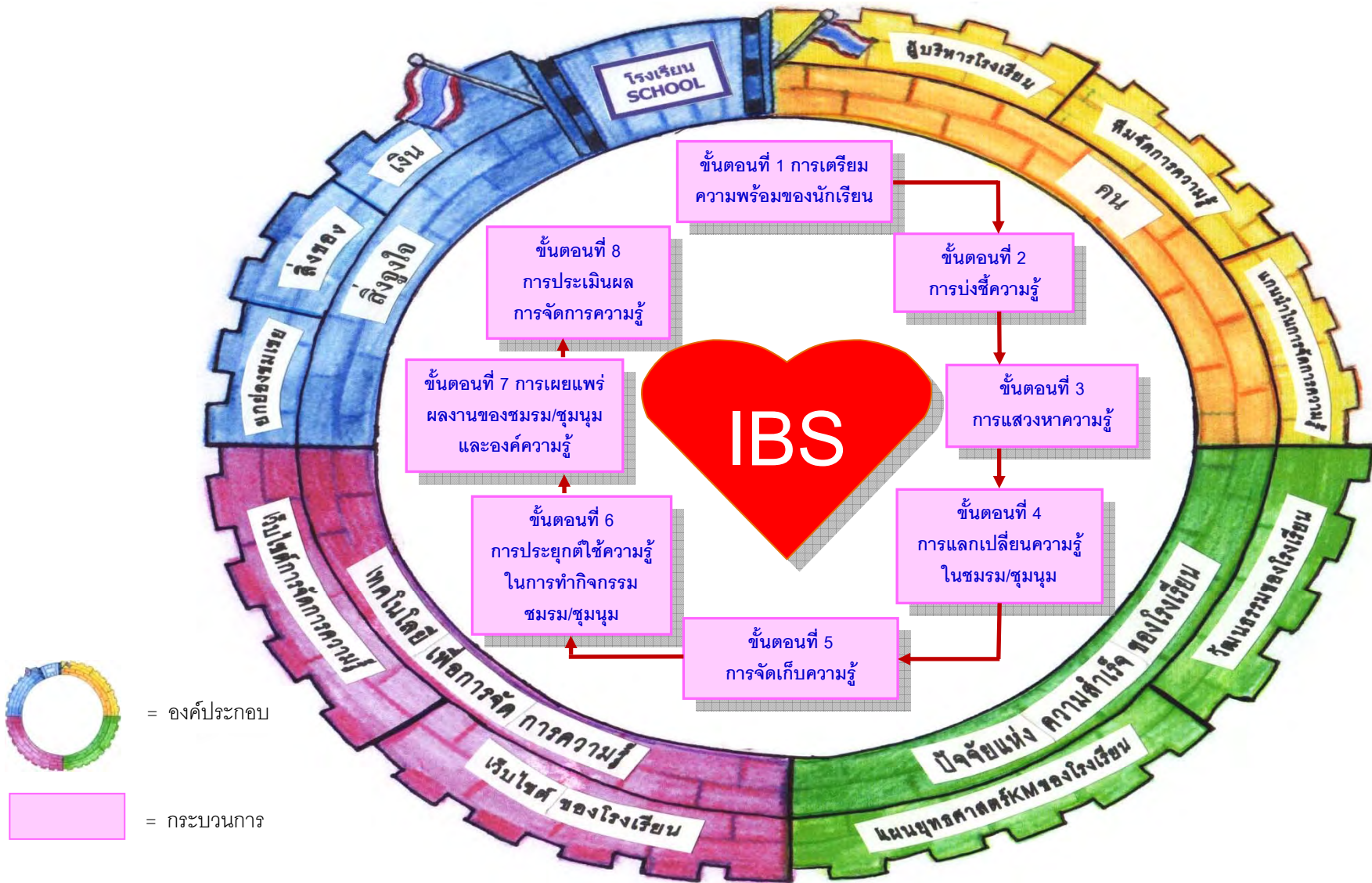
แผนภาพที่ 11 (ร่าง)รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ 2

จากแผนภาพที่ 11 อธิบายได้ว่า (ร่าง) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ที่ 2 หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า Student KM Model มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ทั้ง 2 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยที่องค์ประกอบของการจัดการรูว้ นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ และการจัดการความรู้ของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จได้จะต้องดำเนินการตามกระบวนการหรือขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งทั้งองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนมีความสำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ที่จัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 4) สิ่งจูงใจ ได้แก่ การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่โรงเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ เปรียบเหมือนรั้วหรือกำแพงโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย เหล็ก อิฐ หิน ปูน ทราช และน้ำ ส่วนประกอบที่สำคัญเหล่านี้เมื่อนำมาผสม ก่อสร้างรวมกันจะกลายเป็นรั้วหรือกำแพงป้องกันภัยจากการบุกรุกของสัตว์ร้ายหรือบุคคลที่ไม่พึงประสงค์จะให้เข้ามาภายในโรงเรียน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้นักเรียนให้เป็นไปได้อย่างราบรื่น

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียน 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 7) การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ 8) การประเมินผลการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนทั้ง 8 ขั้นตอนดังกล่าวข้างต้นนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทุกขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปไม่ได้ จึงต้องดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอนตามลำดับที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

 = องค์ประกอบ
 = กระบวนการ

แผนภาพที่ 12 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือ รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model)

จากแผนภาพที่ 12 อธิบายได้ว่า รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา หรือ รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model) มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วน ได้แก่ องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ทั้ง 2 ส่วนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยที่องค์ประกอบของการจัดการความรู้เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ และการจัดการความรู้จะประสบผลสำเร็จได้จะต้องดำเนินการตามกระบวนการหรือขั้นตอนที่กำหนดไว้ ซึ่งทั้งองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนมีความสำคัญดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่โรงเรียนจำเป็นต้องมีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ที่จัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 4) สิ่งจูงใจ ได้แก่ การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา องค์ประกอบเหล่านี้เปรียบเสมือนรั้วหรือกำแพงโรงเรียน ซึ่งประกอบไปด้วย เหล็ก อิฐ หิน ปูน ทราช และน้ำ ส่วนประกอบที่สำคัญเหล่านี้เมื่อนำมาผสม ก่อสร้างรวมกันจะกลายเป็นรั้วหรือกำแพงป้องกันภัยจากการบุกรุกของสัตว์ร้ายหรือบุคคลที่ไม่พึงประสงค์จะให้เข้ามาภายในโรงเรียน ซึ่งช่วยให้ครูสามารถดำเนินการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาให้นักเรียนให้ เป็นไปได้อย่างรวดเร็ว

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ 1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน 2) การบ่งชี้ความรู้ 3) การแสวงหาความรู้ 4) การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียน 5) การจัดเก็บความรู้ 6) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม 7) การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ 8) การประเมินผลการจัดการความรู้ กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนทั้ง 8 ขั้นตอนนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทุกขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไม่ได้ จึงต้องดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอนตามลำดับที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบผลสำเร็จ โดยวัดได้จากผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม (Innovation) พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน (Behavior) และความพึงพอใจของนักเรียน (Satisfaction) ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการความรู้ของนักเรียน และเป็นที่มา

ของซึ่งรูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model)

ส่วนรายละเอียดขององค์ประกอบของการจัดการความรู้และกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนมีดังนี้

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบ คือ

1. คน
  - 1.1 ผู้บริหารโรงเรียน
  - 1.2 ทีมจัดการความรู้
    - 1) คุณเอื้อ
    - 2) คุณอำนวย
    - 3) คุณกิจ
    - 4) คุณลิขิต
  - 1.3 แกนนำในการจัดการความรู้
    - 1) ตัวแทนครู
    - 2) ตัวแทนผู้ปกครอง
    - 3) ตัวแทนของชุมชน
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน
  - 2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน
  - 2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน
3. เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้
  - 3.1 เว็บไซต์การจัดการความรู้
  - 3.2 เว็บไซต์ของโรงเรียน
4. สิ่งจูงใจ
  - 4.1 การยกย่องชมเชย
  - 4.2 การให้สิ่งของ
  - 4.3 การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา

รายละเอียดของแต่ละองค์ประกอบมีดังต่อไปนี้

1. **คน (Man)** หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ

1.1 **ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator)** หมายถึง ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ โดยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นผู้อุปถัมภ์และกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้

1.2 **ทีมจัดการความรู้ (Knowledge Management Team)** หมายถึง คณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน และคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยคณะทำงานควรประกอบด้วยบุคคลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ

1) **คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO)** หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียน อาจเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน หัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน หรือครูที่เป็นหัวหน้ากิจกรรมชมรม/ชุมนุมของโรงเรียน โดยคุณเอื้อนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง และยอมรับความเปลี่ยนแปลง บทบาทหรือหน้าที่ของคุณเอื้อมีดังนี้

1.1) เป็นผู้เชื่อมโยงการจัดการความรู้ของนักเรียนเข้ากับวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน

1.2) ร่วมกับ “คุณอำนวย” จัดให้มีการกำหนดว่าต้องการจัดความรู้ของนักเรียนเรื่องอะไร และเพื่ออะไร

1.3) จัดบรรยากาศและการบริหารงานแบบเอื้ออำนวย

1.4) จัดสรรทรัพยากรสำหรับกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน

1.5) ดำเนินการให้กิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียนเนียนอยู่ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของโรงเรียน

1.6) เชื่อมโยงการจัดการความรู้ของนักเรียนเข้ากับกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

1.7) ติดตาม ให้คำแนะนำ ใฝ่ใจ ยกย่อง และให้รางวัล เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน

1.8) ร่วมแบ่งปันทักษะในการเรียนรู้ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

2) **คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF)** หมายถึง ครูที่ปรึกษากิจกรรม ชมรม จำนวน 1 คน และนักเรียนที่เป็นตัวแทนของสมาชิกของแต่ละกลุ่ม ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนในกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2.1) คุณสมบัติของคุณอำนวย มีดังนี้

- (1) มีทักษะการสื่อสารที่ดี
- (2) มีทักษะการฟังที่ดี ฟังอย่างเป็นกลาง ไม่พูดแทรก ไม่ครอบงำความคิด ให้ความสำคัญกับการรับรู้ และการแสดงความรู้สึกของสมาชิกในกลุ่ม
- (3) มีความสามารถในการตั้งคำถามเชิงสร้างสรรค์ที่ทำให้เกิดกระบวนการคิดและท้าทายให้คิดหาคำตอบ
- (4) รู้จักใช้คำพูดที่กระชับ ตรงประเด็น ชัดเจน
- (5) กระตุ้นให้คิดไปตามลำดับอย่างเชื่อมโยง เป็นระบบ หรือเป็นประเด็น ท้าทายสำหรับกลุ่มในการฝ่าฟันให้ความสำเร็จร่วมกันและสร้างการยอมรับคำตอบที่ไม่คาดฝัน
- (6) มีความยืดหยุ่นทางความคิด คิดในแง่ดี รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น
- (7) มีความคิดสร้างสรรค์ คิดแบบองค์รวม
- (8) มีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในกลุ่ม และเต็มใจให้ความช่วยเหลือ
- (9) มีความสามารถในการสร้างบรรยากาศให้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างสมาชิกในกลุ่มให้เป็นที่ผู้ให้และผู้รับ
- (10) มีความสามารถในการสรุป และเชื่อมโยงให้เห็นภาพรวมมากกว่าการมองประเด็นเล็กหรือแยกส่วน

2.2) หน้าที่ของคุณอำนวย มีดังนี้

- (1) ร่วมกับ “คุณเอื้อ” จัดให้มีการกำหนดกิจกรรมการจัดการความรู้ของ “คุณกิจ” หรือนักเรียน ว่าต้องการจัดการความรู้ของนักเรียนเรื่องอะไร และเพื่ออะไร
- (2) จัดประชุมเพื่อให้ “คุณกิจ” หรือนักเรียน นำความรู้ความสามารถที่มีอยู่หรือความรู้ที่ได้แสวงหามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน วิเคราะห์ สังเคราะห์ความรู้ และบันทึกเป็นคลังความรู้

(3) จัดกิจกรรมให้ “คุณกิจ” หรือนักเรียน เรียนรู้วิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ (Best Practice)

(4) จัดกิจกรรมให้ “คุณกิจ” หรือนักเรียน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ผ่าน ICT

(5) ส่งเสริมให้เกิดชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) ของ “คุณกิจ” หรือนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ให้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น ความสามารถและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน

(6) เป็นผู้นำพา “คุณกิจ” จัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ ของ “คุณกิจ” หรือนักเรียนในชมรม/ชุมนุม

(7) จัดการเชื่อมโยงการดำเนินงานจัดการความรู้ของนักเรียนในชมรม/ชุมนุม เข้ากับกิจกรรมการจัดการความรู้ของโรงเรียน

(8) ดำเนินการเพื่อให้กิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียนมีความ ต่อเนื่อง

2.3) บทบาทของคุณอำนวย มีดังนี้

(1) ใช้เทคนิคการกระตุ้นแรงเร้ากลุ่มให้คิด แสดงความคิดเห็นร่วมกัน

(2) สนับสนุนกลุ่มโดยดูแลให้สมาชิกทุกคนได้รับเวลาที่เพียงพอในการจัดการความรู้

(3) พิจารณาถึงพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในกลุ่ม

(4) จัดการกับความไม่แน่นอนที่อาจจะเกิดขึ้นอย่างไม่คาดฝันในระหว่างที่ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน

(5) มีอารมณ์ร่วมไปกับสมาชิกในกลุ่มและพร้อมรับฟังความคิดเห็น รวมทั้งความรู้สึกของผู้อื่น

(6) ทำให้ประเด็นยาก ๆ กลายเป็นประเด็นที่เข้าใจง่ายขึ้น

(7) ต้องทำให้ตนเองไม่เครียด และมีอารมณ์ขัน

2.4) ทักษะที่จำเป็นของคุณอำนวย มีดังนี้

(1) การจุดประกายความคิด การสร้างความกระตือรือร้น

(2) การจับประเด็นและบันทึกความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ (การทำหน้าที่คุณลิขิต)

(3) รู้จักและมีความสามารถในการเข้าถึงแหล่งความรู้ภายนอก

(4) ทักษะในการจัดการประชุม

(5) การเป็นวิทยากรกระบวนการในการประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ หรือ
แบ่งปันความรู้

(6) ความรู้และทักษะด้านการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ

(7) การสร้างบรรยากาศที่ดี มีความมุ่งมั่น ชื่นชม และแบ่งปัน

(8) ทักษะในการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ

(9) การทำงานเป็นทีมร่วมกับ “คุณอำนวย” คนอื่น ๆ และ “คุณเอื้อ”

(10) ทักษะในการส่งเสริม สนับสนุนให้ “คุณกิจ” ใช้ความคิดริเริ่ม
สร้างสรรค์

3) คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP) หมายถึง นักเรียนที่เป็นสมาชิกของ
ชมรม/ชุมนุม มีบทบาทเป็นผู้ที่ร่วมมือหรือลงมือปฏิบัติกิจกรรมการจัดการความรู้ประมาณร้อยละ
90-95 และเป็นผู้ที่มีความรู้ภายในที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของตัวเอง รวมถึงความรู้ภายนอก
(Explicit Knowledge) ที่ได้จากค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยคุณกิจ
จะต้องมีทักษะที่จำเป็นดังต่อไปนี้

3.1) ทักษะการฟัง

3.2) ทักษะการพูด

3.3) ทักษะการคิดเชิงบวก

3.4) ทักษะการนำความรู้หรือวิธีทำงานใหม่ไปทดลองใช้

3.5) ทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การบันทึกการทำงาน หรือผลการทดลอง

3.6) ทักษะการประเมินผล

3.7) ทักษะการจดบันทึก

4) คุณลิขิต (Note Taker : NT) หมายถึง นักเรียนที่ทำหน้าที่จดบันทึกใน
กิจกรรมการจัดการความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้จากเรื่องเล่า (Storytelling) หรือจากการแลกเปลี่ยน
เรียนรู้ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ
เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง โดยคุณลิขิตจะต้องมีทักษะที่จำเป็นดังต่อไปนี้

4.1) การจับใจความและบันทึกเรื่องเล่า

4.2) การสกัดประเด็นปัญหา

4.3) ความรู้ความเข้าใจในสาระของเรื่องที่จดบันทึก

4.4) ทักษะด้านการใช้ภาษาที่ดี

4.5) ทักษะคอมพิวเตอร์

4.6) การติดตามการแลกเปลี่ยนเรียนรู้

1.3 แขนงนำในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Pilot) หมายถึง ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน ที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) **ตัวแทนครู** หมายถึง ครูที่เป็นหัวหน้ากิจกรรมชมรม/ชุมนุม หรือหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2) **ตัวแทนผู้ปกครอง** หมายถึง ประธานคณะกรรมการเครือข่ายผู้ปกครองนักเรียน มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

3) **ตัวแทนของชุมชน** หมายถึง หัวหน้าชุมชน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ประธานหมู่บ้าน เป็นต้น มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน กับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครองเพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน (Success factors of school) หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียนและวัฒนธรรมของโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน (Knowledge Management Strategic Plan) หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่ผู้บริหารและคณะครูร่วมกันจัดทำขึ้น โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดจากการจัดการความรู้ ให้มีความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน

2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน (School Culture) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนในชมรม/ชุมนุม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น ซึ่งผู้บริหารจะต้องมีการจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้คณะครู นักเรียน รวมถึงแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดังกล่าว

3. เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ (Knowledge Management Technology) หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาค้นหาองค์ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน ได้แก่

3.1 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เช่น เว็บไซต์ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) เว็บไซต์ Google เป็นต้น

3.2 เว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้

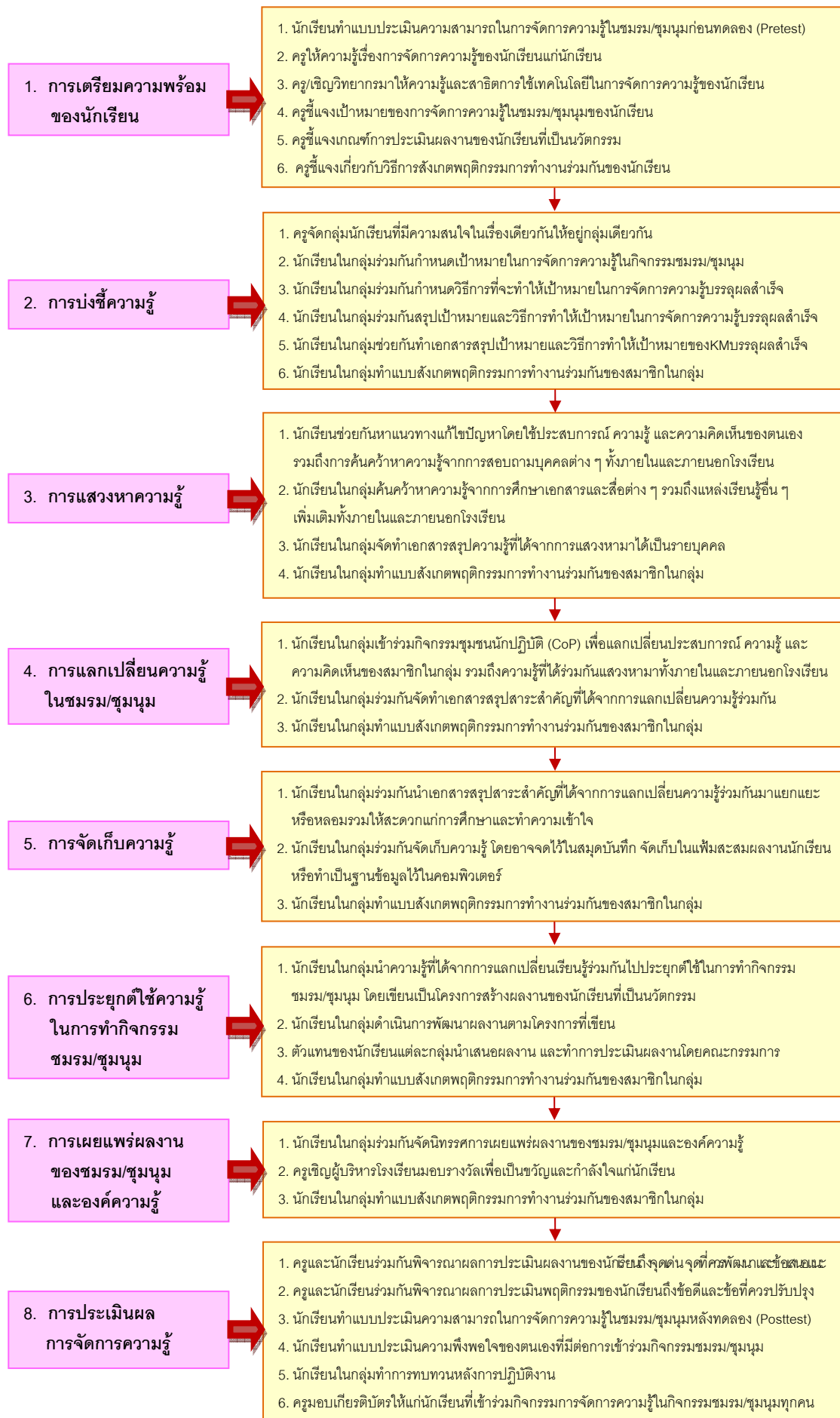
4. **สิ่งจูงใจ (Incentive)** หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งจัดใน 3 ลักษณะคือ

4.1 การยกย่องชมเชย โดยกล่าวชมเชยในขณะทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอน เมื่อนักเรียนที่ทำกิจกรรมสำเร็จ หรือกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์

4.2 การให้สิ่งของ ได้แก่ ขนม และเกียรติบัตร โดยให้ขนมเป็นลูกอมแก่นักเรียนแต่ละกลุ่มในขณะทำกิจกรรม เพื่อให้นักเรียนร่วมกิจกรรมด้วยความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เป็นทางการจนเกินไป ส่วนเกียรติบัตรมอบให้แก่นักเรียนเมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จแล้ว

4.3 การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา โดยให้เงินรางวัลแก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานที่เป็นนวัตกรรมได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก

2. **กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน** มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอนหลัก 35 ขั้นตอนย่อย ดังแผนภาพที่ 13

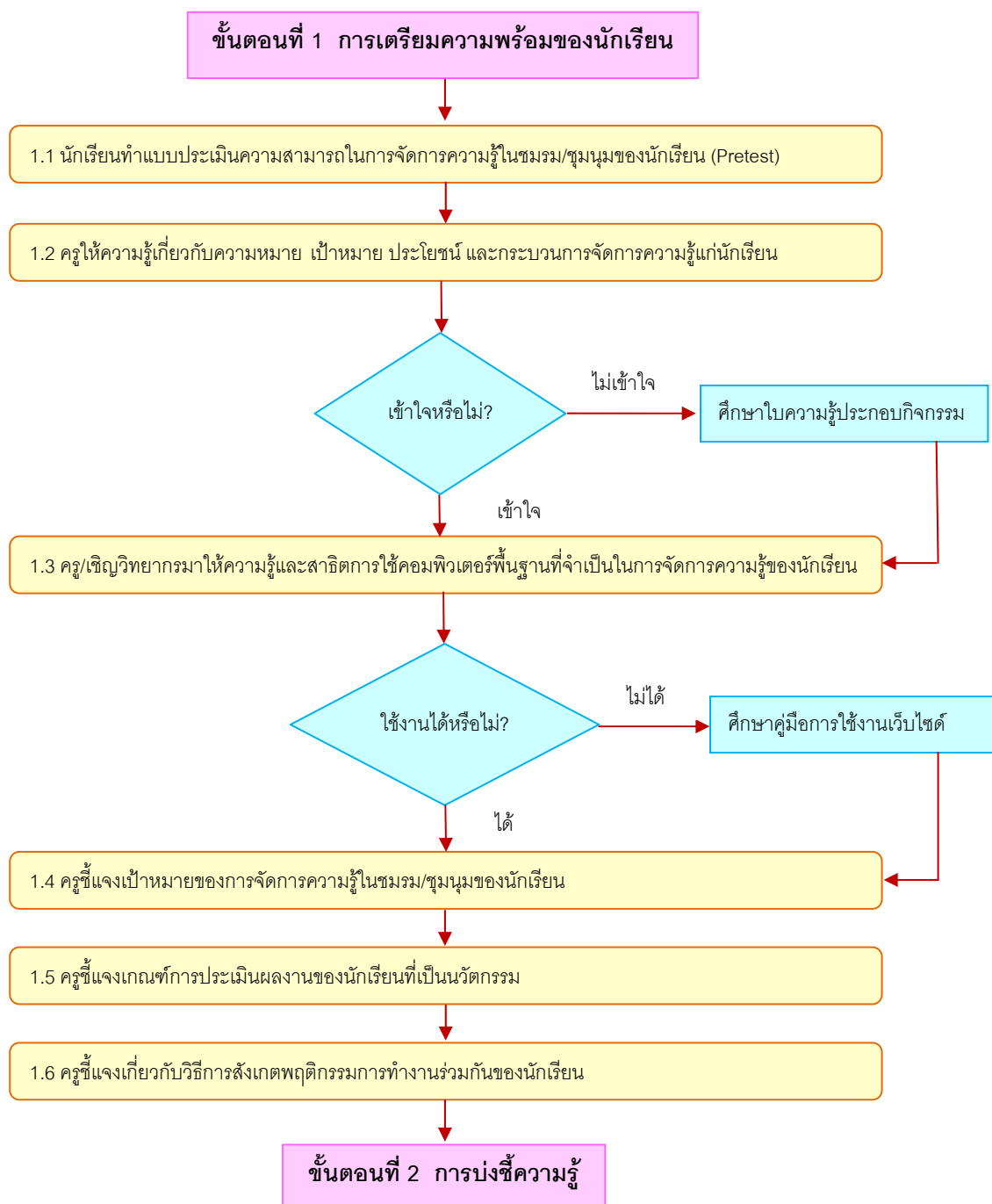

บันทึกปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข (After Action Review: AAR)

แผนภาพที่ 13 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

รายละเอียดของแต่ละขั้นตอนมีดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Preparation) หมายถึง การเตรียมการเพื่อให้ นักเรียนมีความพร้อมสำหรับดำเนินการจัดการความรู้ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับ ความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน รวมถึงการให้ความรู้ เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 14 ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมของนักเรียน

จากแผนภาพที่ 14 อธิบายได้ดังนี้

1.1 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุม
ของนักเรียน เพื่อเป็นการประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองในระยะก่อน
การทดลองใช้รูปแบบ (Pretest)

1.2 ครูให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการ
ความรู้แก่นักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความหมายของการจัดการความรู้ของนักเรียน

การจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้
ความสามารถ และประสบการณ์ รวมถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของนักเรียน
เพื่อนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และนำความรู้ที่ได้จากการ
แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม ความรู้ของนักเรียนนี้จะคงอยู่เป็นความรู้
ของชมรม/ชุมนุมและของโรงเรียนตลอดไป

2) เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของการจัดการความรู้ของนักเรียน คือ เพื่อให้
นักเรียนหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม โดยนำมาสร้างเป็นผลงาน
ของกลุ่ม

3) ประโยชน์ของการจัดการความรู้ของนักเรียน มีดังนี้

(1) ช่วยลดขั้นตอนในการทำงานได้ จากการที่นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้
ความสามารถ และประสบการณ์ร่วมกัน ทำให้ไม่ต้องเสียเวลาไปศึกษา ค้นคว้าหลายครั้ง

(2) ช่วยให้นักเรียนไม่ต้องทำงานด้วยการลองผิดลองถูก เพราะสามารถทำ
ตามประสบการณ์ของผู้ที่สำเร็จมาก่อนในเรื่องเดียวกัน จะช่วยย่นระยะเวลาในการทำงานได้

(3) เป็นการสร้างผลงานหรือนวัตกรรมใหม่ โดยการเรียนรู้ต่อยอดจาก
ความรู้ที่ฝังในตัวตนของผู้ที่มีประสบการณ์มาก่อน

(4) ทำให้มีการปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมในการทำงานในเรื่องต่างๆ เช่น
ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียน ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่ง
กันและกัน การแบ่งปันความรู้และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

(5) ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชมรม/ชุมนุมและในโรงเรียนที่สามารถใช้
ประโยชน์และเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้

4) กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง ขั้นตอนในการจัดการความรู้
ของนักเรียน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ

- (1) การเตรียมความพร้อมของนักเรียน
- (2) การบ่งชี้ความรู้
- (3) การแสวงหาความรู้
- (4) การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม
- (5) การจัดเก็บความรู้
- (6) การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
- (7) การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้
- (8) การประเมินผลการจัดการความรู้

หากนักเรียนไม่เข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากใบความรู้ประกอบกิจกรรมการเตรียมความพร้อมของนักเรียนเรื่องการจัดการความรู้ที่ครูจัดเตรียมไว้สำหรับแจกนักเรียนทุกคน

1.3 ครู/เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่

- 1) เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เช่น เว็บไซต์ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) เว็บไซต์ Google เป็นต้น
- 2) เว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้

หากนักเรียนไม่เข้าใจ สามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากคู่มือการใช้งานเว็บไซต์ที่ครูจัดเตรียมไว้สำหรับแจกนักเรียนทุกคน

1.4 ครูชี้แจงเป้าหมายของการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียนให้ทราบและเข้าใจตรงกันว่า เพื่อให้ให้นักเรียนหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม โดยนำมาสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม

1.5 ครูชี้แจงเกี่ยวกับการประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) วิธีการประเมิน

การประเมินผลงานของนักเรียนใช้การประเมินตามสภาพจริง โดยพิจารณาถึงความเป็นนวัตกรรม และเลือกใช้วิธีการประเมินที่เหมาะสมกับสิ่งที่ต้องการประเมิน ดังนี้

- (1) ศึกษาและตรวจสอบเอกสารรายงานผลการพัฒนาผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม
- (2) สังเกตและตรวจสอบข้อมูลจากการนำเสนอผลงานของนักเรียน

- (3) ศึกษาผลงานหรือการทำงานของนวัตกรรม
  - (4) สอบถามนักเรียนที่พัฒนานวัตกรรมและผู้เกี่ยวข้อง
- 2) องค์ประกอบของการประเมินผลงาน มีองค์ประกอบ 3 ด้าน 13 ตัวบ่งชี้ คือ
- (1) ด้านความเป็นนวัตกรรม มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ ความเป็นนวัตกรรม
  - (2) ด้านกระบวนการพัฒนานวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ
    - (2.1) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม
    - (2.2) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม
    - (2.3) การออกแบบนวัตกรรม
    - (2.4) กระบวนการพัฒนานวัตกรรม
    - (2.5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม
    - (2.6) ความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรม
  - (3) ด้านคุณค่าของนวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ
    - (3.1) การแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
    - (3.2) การใช้ทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรม
    - (3.3) การเรียนรู้ร่วมกัน
    - (3.4) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแสวงหาความรู้
    - (3.5) การยอมรับ
    - (3.6) การนำไปใช้

3) การคิดคะแนนผลงาน

การให้คะแนนผลงานของนักเรียนใช้วิธีการให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Scoring Rubrics) โดยผลงานของนักเรียนจะถูกตรวจให้คะแนนตามตัวบ่งชี้ ซึ่งแต่ละตัวบ่งชี้มีระดับคุณภาพ 3 ระดับ และเพื่อให้ผลการประเมินมีความเชื่อมั่น จึงใช้คณะกรรมการประเมินหลาย ๆ คน โดยกำหนดสัดส่วนของคะแนนประเมินของคณะกรรมการดังนี้

- (1) นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง คิดคะแนนร้อยละ 20
- (2) นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มเพื่อน คิดคะแนนร้อยละ 20
- (3) ครูที่ปรึกษากิจกรรมชมรม คิดคะแนนร้อยละ 25
- (4) ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับสาระที่จัดทำนวัตกรรม คิดคะแนนร้อยละ 25
- (5) ผู้บริหารโรงเรียน คิดคะแนนร้อยละ 10

4) ระดับคุณภาพของการประเมิน

ระดับคุณภาพของการประเมินผลงานของนักเรียน พิจารณาจากคะแนนรวม ทุกตัวบ่งชี้ของคณะกรรมการได้ที่จากการนำคะแนนของ น้ำหนัก $\times$ ระดับคุณภาพ = คะแนนที่ได้ ผลการประเมินมี 4 ระดับ ตามเกณฑ์ดังนี้

ระดับ 4 ดีเยี่ยม คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 85 – 99 คะแนน

ระดับ 3 ดี คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 70 – 84 คะแนน

ระดับ 2 พอใช้ คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 60 – 69 คะแนน

ระดับ 1 ผ่านเกณฑ์ คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 50 – 59 คะแนน

1.6 ครูชี้แจงเกี่ยวกับวิธีการสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกัน เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่ เข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในการปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการความรู้ของนักเรียน ดังนี้

1) ขอบเขตที่สังเกต ได้แก่ ขั้นตอนของการจัดการความรู้ในขั้นตอนที่ 2-7

2) ประเด็นการสังเกต ได้แก่ การปฏิบัติตามรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการความรู้ของนักเรียนตั้งแต่ขั้นตอนที่ 2-7

3) บุคคลที่ต้องสังเกต ได้แก่ นักเรียนสังเกตพฤติกรรมของตนเองและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มทุกคน

4) เกณฑ์น้ำหนักคะแนนในการสังเกต มีดังนี้

2 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 3-4 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง

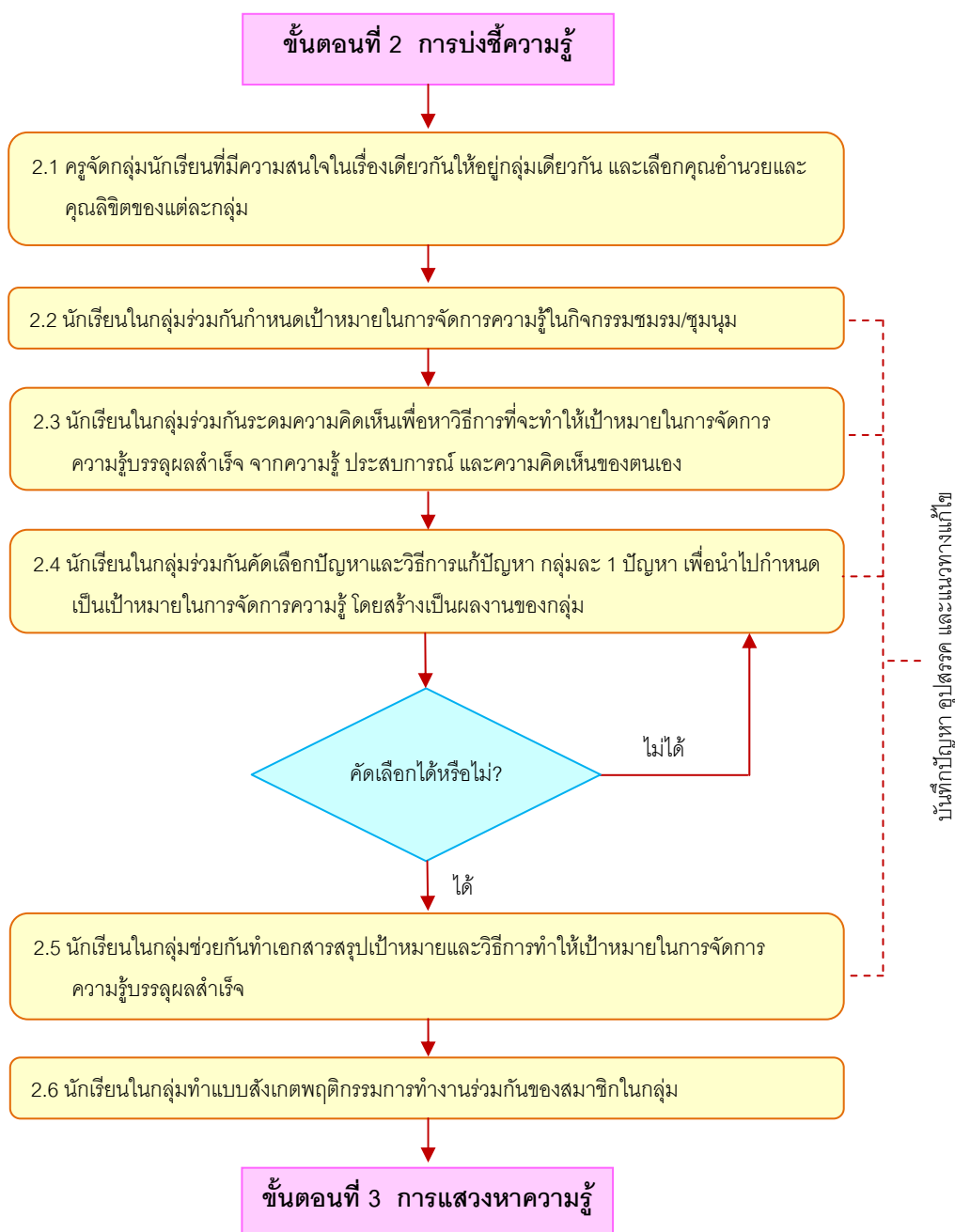
1 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 1-2 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบางครั้ง

0 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 0 ครั้ง หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ

5) ให้นักเรียนระบุคะแนนการปฏิบัติงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่มลงใน ช่องว่างตามการสังเกตของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง การพิจารณาว่า ในการจัดการความรู้ของนักเรียนนั้น มีเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือนำไปแก้ปัญหาในเรื่องใด และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 15 ขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้

จากแผนภาพที่ 15 อธิบายได้ดังนี้

2.1 นักเรียนจัดกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันตามความสมัครใจ กลุ่มละ 4-8 คน พร้อมทั้งคัดเลือกผู้ทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย กลุ่มละ 1 คน และคุณลิขิตกลุ่มละ 1 คน ส่วนสมาชิกที่เหลือให้ทำหน้าที่เป็นคุณกิจ

2.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ โดยเล่าถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม กลุ่มละ 3-5 ปัญหา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน

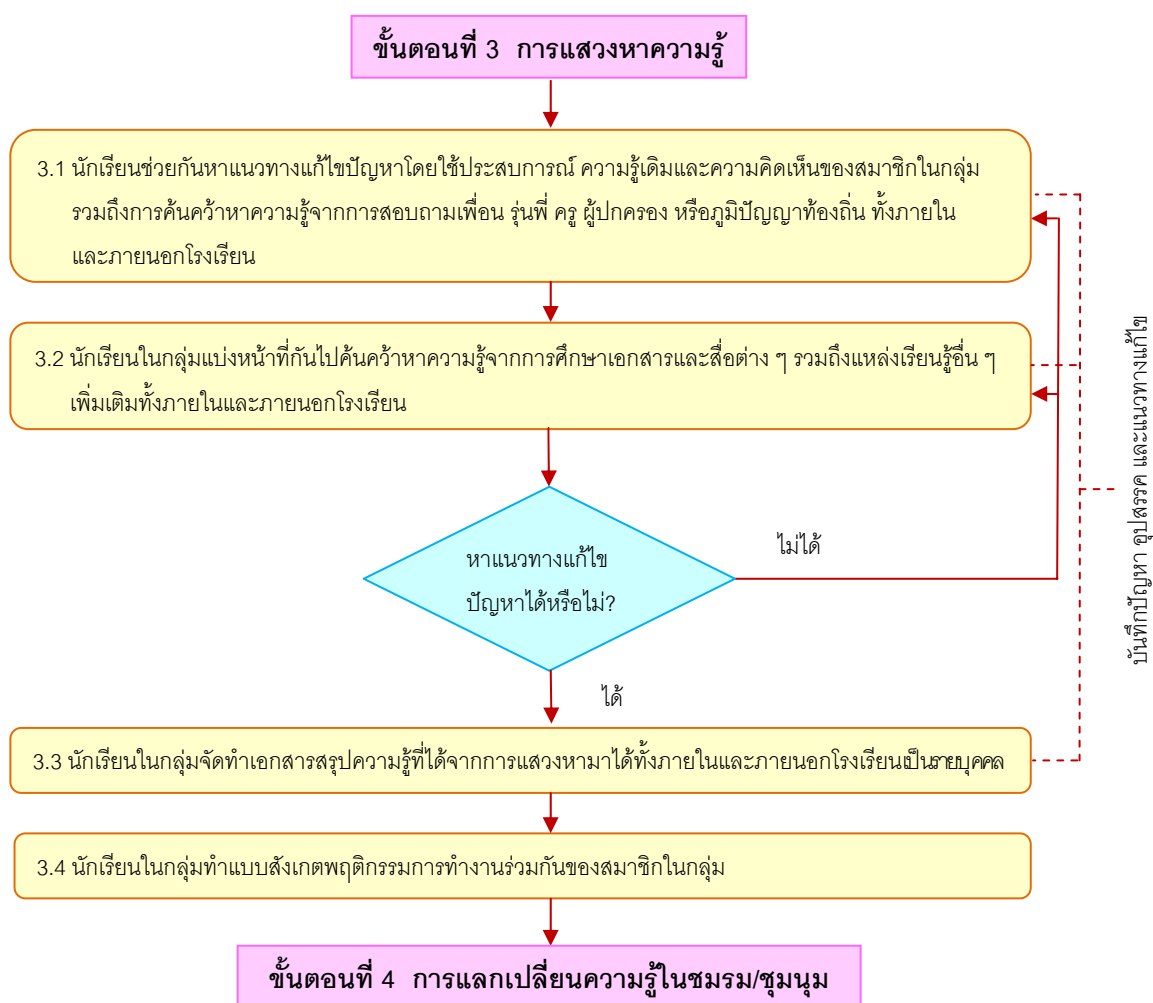
2.3 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันระดมความคิดเพื่อหาวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ ว่ามีวิธีการแก้ปัญหาอย่างไร จากความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นของตนเอง โดยนำเสนอสั้น ๆ ให้สอดคล้องกับปัญหาในข้อ 2.2

2.4 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันคัดเลือกปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา 1 ปัญหา เพื่อนำมา กำหนดเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ของกลุ่ม โดยนำไปสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม หากคัดเลือกไม่ได้ เพราะปัญหาที่คัดเลือกอาจยังไม่สำคัญมากพอหรือไม่สามารถแก้ปัญหาในบริบทของผลงานของนักเรียนได้ นักเรียนจะต้องดำเนินการตามขั้นตอนที่ 2.4 อีกครั้ง โดยพิจารณา คัดเลือกปัญหาอื่น ๆ ที่กลุ่มได้นำเสนอไว้

2.5 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันทำเอกสารสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ โดยเขียนสรุปชื่อปัญหาและวิธีการแก้ปัญหา สามารถแก้ไขได้ในบริบทของผลงานของนักเรียน จากนั้นตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ ว่าจะทำอะไรและแบ่งหน้าที่กันรับผิดชอบอย่างไร

2.6 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) หมายถึง การเสาะหาหรือ ค้นหาความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนว่ามีความรู้อะไรอยู่บ้าง หรืออยู่ที่ใคร โดยเฉพาะจากนักเรียนทุกคนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล รวมถึง ความรู้จากการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การค้นคว้าเพิ่มเติมจาก ห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 16 ขั้นตอนการแสวงหาความรู้

จากแผนภาพที่ 16 อธิบายได้ดังนี้

3.1 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันหาแนวทางการแก้ไขปัญหาที่เป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ของแต่ละกลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ ความรู้เดิม และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่มอย่างละเอียด รวมถึงการแบ่งหน้าที่กันไปค้นคว้าหาความรู้จากการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ

3.2 นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปค้นคว้าหาความรู้จากการศึกษาเอกสารและสื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ เพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ

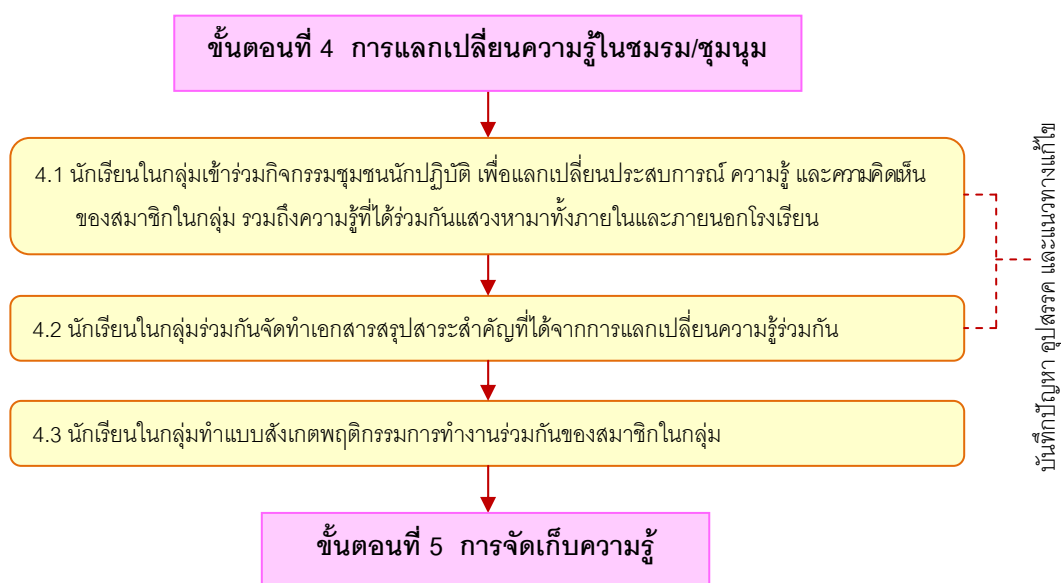
หากยังไม่สามารถหาแนวทางแก้ไขปัญหาได้ ให้นักเรียนกลับไปปฏิบัติตามขั้นตอนที่ 3.1 และ 3.2 อีกครั้ง

ในการค้นคว้าหาความรู้จากการสอบถาม ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ นั้น นักเรียนจะต้องติดต่อประสานงานกับแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งได้แก่ ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน เพื่อขอความร่วมมือในการค้นคว้าหาความรู้ รวมถึงการให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน

3.3 นักเรียนในกลุ่มจัดทำเอกสารสรุปความรู้ที่ได้จากการแสวงหามาได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนเป็นรายบุคคล

3.4 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม (Knowledge Sharing) หมายถึง การหาวิธีการที่จะดึงความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนหรือความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากการค้นคว้าเพิ่มเติม โดยจัดในลักษณะของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อให้ นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 17 ขั้นตอนการแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม

จากแผนภาพที่ 17 อธิบายได้ดังนี้

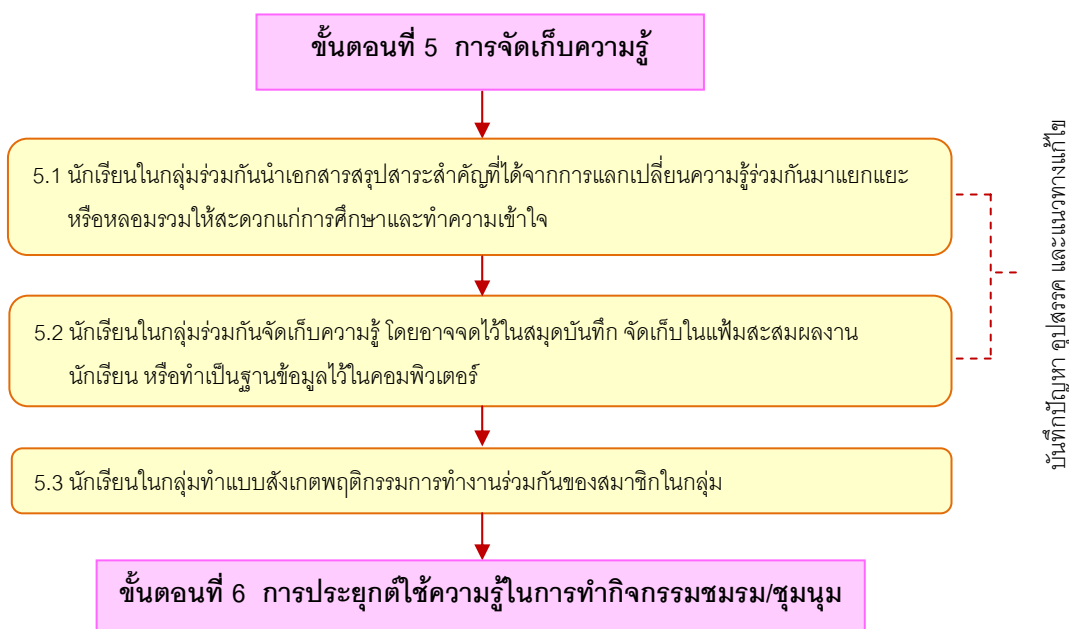
4.1 นักเรียนในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยน

ความรู้ที่ได้ร่วมกันแสวงหาเพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือ ทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ

4.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และให้ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ

4.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ โดยการจัดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเก็บในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 18 ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้

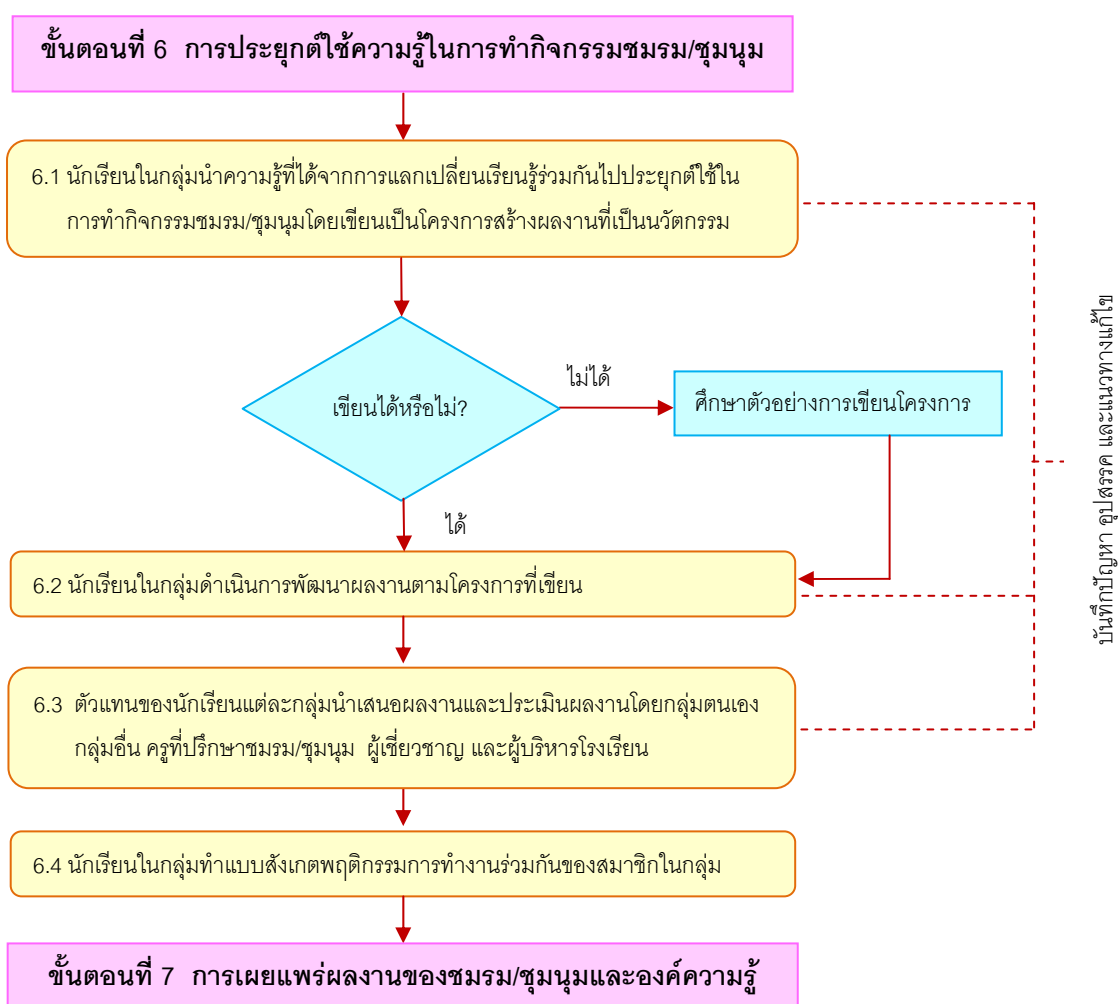
จากแผนภาพที่ 18 อธิบายได้ดังนี้

5.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันนำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันมาแยกแยะหรือหลอมรวมให้สะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ โดยอาจเขียนเป็นบทความที่เป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนก็ได้

5.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดเก็บความรู้ โดยอาจจัดไว้ในสมุดบันทึก จัดเก็บในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ และให้ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ ว่าจัดเก็บอย่างไร และแบ่งหน้าที่กันอย่างไร

5.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม (Knowledge Application) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการสนทนา และประสบการณ์อันมีค่าของนักเรียนที่ได้วางแผนจัดเก็บอย่างเป็นระบบแล้ว มาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 19 ขั้นตอนการประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

จากแผนภาพที่ 19 อธิบายได้ดังนี้

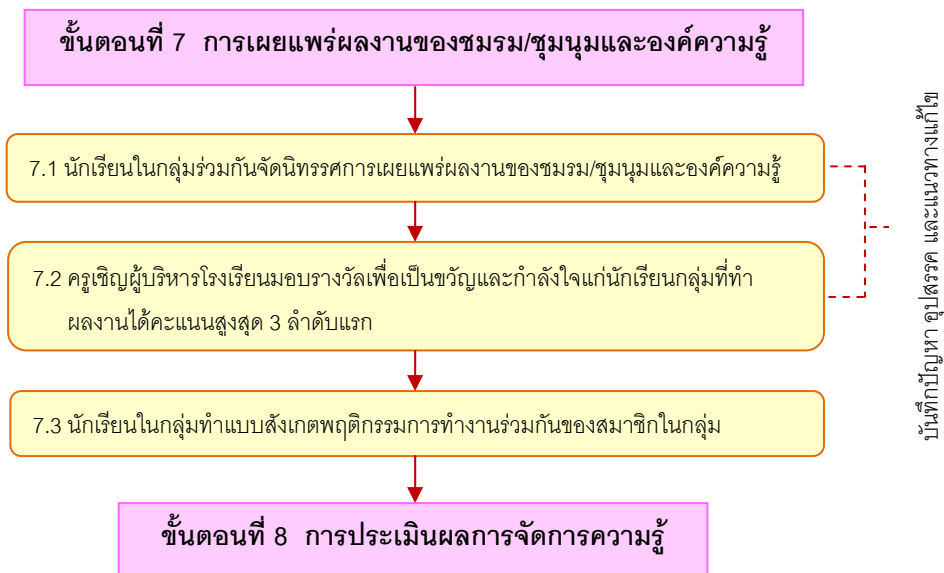
6.1 นักเรียนในกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยการเขียนเป็นโครงการสร้างผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม หากนักเรียนไม่สามารถเขียนโครงการได้ ให้ศึกษาตัวอย่างการเขียนโครงการจากใบความรู้ ประกอบกิจกรรมที่ครูจัดเตรียมไว้ให้

6.2 นักเรียนในกลุ่มดำเนินการพัฒนาผลงานตามโครงการที่เขียน พร้อมทั้งเขียนรายงานผลการพัฒนาผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรมเพื่อประกอบการนำเสนอผลงาน

6.3 ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงาน และทำการประเมินผลงานโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วย นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มอื่น ครูที่ปรึกษากิจกรรมชมรม/ชุมนุม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโรงเรียน

6.4 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ (Knowledge Distribution) หมายถึง การนำความรู้ที่ผ่านการประยุกต์ใช้แล้วไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น การทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร การจัดมุมความรู้ การจัดป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 20 ขั้นตอนการเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้

จากแผนภาพที่ 18 อธิบายได้ดังนี้

7.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ ซึ่งแต่ละกลุ่มอาจจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก คู่มือ แผ่นพับ จัดพิมพ์เป็นเอกสารสำหรับแจก จัดมุมความรู้ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียนได้รับทราบ

7.2 ครูเชิญผู้บริหารโรงเรียนมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก

7.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลการจัดการความรู้ (Assessment of Knowledge Management) หมายถึง การประเมินเพื่อติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลงานของนักเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้โรงเรียนได้ทบทวนประมวผล และปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยดำเนินการดังนี้

แผนภาพที่ 21 ขั้นตอนการประเมินผลการจัดการความรู้

จากแผนภาพที่ 21 อธิบายได้ดังนี้

8.1 ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับผลการประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะเพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

8.2 ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ถึงข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมของตนเองต่อไป

8.3 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียน เพื่อเป็นการประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเองในระยะหลังการทดลองใช้รูปแบบ (Posttest)

8.4 นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

8.5 นักเรียนในกลุ่มทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน และตัวแทนของแต่ละกลุ่มออกมานำเสนอให้เพื่อนกลุ่มอื่นและครูได้รับทราบร่วมกัน

8.6 ครูมอบเกียรติบัตรให้แก่นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมทุกคน

ส่วนที่ 3

การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

1. แนวทางการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

1.1 แนวทางเชิงนโยบาย

1) หน่วยงานระดับกระทรวงควรมีการกำหนดนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนานักเรียน

2) หน่วยงานระดับกรมควรส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนานักเรียนโดยสอดคล้องกับนโยบายของกระทรวง รวมถึงการเผยแพร่ประชาสัมพันธ์และสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนให้เกิดกับหน่วยงานและบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

3) หน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษาควรกำหนดแนวทางในการนำกระบวนการจัดการความรู้ไปใช้ในการพัฒนานักเรียน

4) หน่วยงานระดับสถานศึกษาควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของสถานศึกษาที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมาย ที่จะสร้างความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อถือเป็นแนวปฏิบัติให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

1.2 แนวทางเชิงปฏิบัติ

1) ผู้บริหารโรงเรียน

1.1) ผู้บริหารควรมีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นผู้อุปถัมภ์และกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้

1.2) ผู้บริหารควรปฏิบัติตนเป็นผู้นำในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดจากการจัดการความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน

1.3) ผู้บริหารควรจัดการประชุมเพื่อชี้แจงให้คณะครู นักเรียน รวมถึงแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน มีความตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมของโรงเรียนเกี่ยวกับความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

1.4) ผู้บริหารทำหน้าที่เสมือนเป็น “คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO)” ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้เอื้อ ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการนำวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง

1.5) ผู้บริหารควรตระหนักถึงความรู้ความสามารถของครู บุคลากร และนักเรียนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ครู บุคลากร และนักเรียน ได้มีการพัฒนาตนเองในด้านต่าง ๆ เพื่อให้พร้อมสำหรับการนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

2) ครู

2.1) ครูควรมีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนจะต้องจัดกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้เกิดการนำกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติจริง

2.2) ครูทำหน้าที่เสมือนเป็น “คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF)” ซึ่งมีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นผู้นำ (Leader) พานักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนในกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

3) นักเรียน

3.1) นักเรียนทุกคนควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ และมีความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียน การปฏิบัติตนเป็นผู้ที่รู้จักแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน

3.2) นักเรียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มทุกคน จะต้องทำหน้าที่เสมือนเป็น “คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP) หรือ” มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็น ผู้ที่มีความรู้ภายในที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของตัวเอง รวมถึงความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากคัมภีร์เพิ่มเติม ซึ่งต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3.3) นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมกันคัดเลือกตัวแทน 1 คน เพื่อทำหน้าที่เสมือนเป็น “คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF)” ซึ่งเป็นบุคคลสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียนในกลุ่ม ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ ช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนในกลุ่มที่มี เป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

3.4) นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องร่วมกันคัดเลือกตัวแทน 1 คน เพื่อทำหน้าที่เสมือนเป็น “คุณลิขิต (Note Taker : NT)” มีหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมการจัดการความรู้ ทั้งที่เป็น ความรู้จากเรื่องเล่า (Storytelling) หรือจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ มีความต่อเนื่อง

2. เงื่อนไขการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปใช้

2.1 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้นนี้ สามารถ นำไปใช้ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ทุกโรงเรียน ทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เนื่องจากขนาดของโรงเรียนไม่ส่งผลกระทบต่อ การจัดการความรู้ของนักเรียน และรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้ได้รับการพัฒนามาจากการบริบทแวดล้อม ของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้มีการทดลองใช้รูปแบบกับนักเรียนในสถานการณ์จริง

2.2 รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาที่สร้างขึ้นนี้ จะใช้ได้ ผลดีกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และการเรียนรายวิชาที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง ที่นักเรียนสามารถ ลงมือปฏิบัติงานด้วยตนเอง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของ นักเรียนอย่างแท้จริง

2.3 การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไปใช้ต้อง คำนึงถึงการแบ่งกลุ่มของนักเรียนที่ต้องมีการเข้าร่วมกลุ่มด้วยความสมัครใจ และนักเรียนมีความรู้ ความสามารถหรือความสนใจในเรื่องเดียวกัน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ของ นักเรียนเป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

2.4 การนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไปใช้ ต้องคำนึงถึงองค์ประกอบทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งโรงเรียนที่จะนำรูปแบบไปใช้ต้องมีการเตรียมความพร้อมให้มีครบทั้ง 4 องค์ประกอบ เนื่องจากองค์ประกอบเหล่านี้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนตามกระบวนการทั้ง 8 ขั้นตอน ดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2.5 โรงเรียนที่จะนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไปใช้สามารถปรับหรือประยุกต์ใช้รูปแบบให้มีความเหมาะสมกับบริบทของแต่ละโรงเรียน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนสามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุด

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
3. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

วิธีดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษา วิเคราะห์ และสังเคราะห์จากวรรณคดีที่เกี่ยวข้องเรื่องการจัดการความรู้ แนวทางในการจัดการความรู้ รูปแบบการจัดการความรู้ การพัฒนารูปแบบ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2.1 การสอบถามความคิดเห็นของผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ของโรงเรียนมัธยมศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบด้านการจัดการความรู้ สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 33 โรงเรียน โดยใช้แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ และนำไปทดลองใช้กับผู้บริหาร ครู และนักเรียน ก่อนนำไปใช้จริง

2.2 การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 5 คน เกี่ยวกับแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ซึ่งผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ ก่อนนำไปใช้จริง

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยสร้างรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา (ฉบับร่าง) และนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ จำนวน 5 คน ตรวจสอบรูปแบบและนำมาปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปทดลองใช้

ขั้นตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

กลุ่มตัวอย่าง คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 10 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 1 โรงเรียน โดยทำการทดลองในกิจกรรมชมรม จำนวน 6 ชมรม มีนักเรียนที่เข้าร่วมในการทดลองทั้งสิ้น 35 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุมตามกระบวนการจัดการความรู้ ผู้วิจัยนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบก่อนนำไปใช้จริง

2. แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน ผู้วิจัยนำแบบประเมินนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

3. แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน ผู้วิจัยนำแบบสังเกตนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

4. แบบประเมินผลงานของนักเรียน ผู้วิจัยนำแบบประเมินนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการประเมินผลงานที่เป็นนวัตกรรม จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

5. แบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ผู้วิจัยนำแบบฟอร์มนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

6. แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ผู้วิจัยนำแบบประเมินนี้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญด้านจิตวิทยาการศึกษา จำนวน 3 คน ตรวจสอบความตรงตามเนื้อหา และนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไปใช้จริง

การดำเนินการทดลอง

กลุ่มตัวอย่างดำเนินกิจกรรมตามแผนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมตามกระบวนการจัดการความรู้ ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง คือ ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 เริ่มตั้งแต่วันที่ 13 – 28 ธันวาคม 2553 โดยทำการทดลองต่อเนื่องทุกวัน รวมทั้งสิ้น 16 วัน ในการทดลองนั้นกลุ่มตัวอย่างจะต้องทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนในระลอกก่อนการทดลอง ในแต่ละขั้นตอนกลุ่มตัวอย่างต้องทำเอกสารสรุปผลที่ได้จากการทำกิจกรรมในแต่ละขั้นตอนและทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนในขณะทำกิจกรรม ในขั้นตอนที่ 2-7 จากนั้นจึงทำการประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง และกลุ่มเพื่อนในขั้นตอนที่ 6 เมื่อสิ้นสุดการดำเนินกิจกรรมตามขั้นตอนทั้งหมด กลุ่มตัวอย่างจะต้องทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนในระลอกหลังการทดลอง ทำแบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)

ขั้นตอนที่ 5 การปรับปรุงและพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้วิจัยนำข้อค้นพบที่ได้จากการทดลองใช้รูปแบบมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา แล้วนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน รับรองรูปแบบ และนำข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น จากนั้นจึงนำเสนอรูปแบบที่ได้รับการรับรองเรียบร้อยแล้ว

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยโดยแบ่งเป็น 3 ตอน ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนา รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบันในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

1.1 ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนทั้งทางด้านองค์ประกอบและกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยด้านองค์ประกอบที่ผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูลและการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน (96 %) รองลงมาคือ แต่งตั้งให้มีแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ ตัวแทนครู (92 %) และส่งเสริมสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียนและปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น (88 %) ส่วนด้านกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน คือ ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน ค้นหาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต และค้นหาหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน (96 %) รองลงมาคือ ส่งเสริมให้มีการจัดสถานที่เพื่อให้นักเรียนแสดง ผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ส่งเสริมให้นักเรียนจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก (88 %) และ ส่งเสริมให้นักเรียนค้นหาหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน (84 %)

1.2 ครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะการปฏิบัติจริงของผู้บริหารด้านองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนมากที่สุด 3 ลำดับแรก คือ การแต่งตั้งให้มีแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ ตัวแทนครู (88.46 %) รองลงมาคือ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูลและการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน (86.98 %) และส่งเสริมสนับสนุนการให้รางวัลแก่นักเรียนที่มีความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยการกล่าวคำชมเชย (81.95 %)

ด้านกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน สรุปได้ว่าครูส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าได้จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนดำเนินการจัดการความรู้โดยฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการค้นหาหาความรู้จากอินเทอร์เน็ตมากที่สุด (85.80 %) รองลงมาคือ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน (73.96 %) และจัดกิจกรรมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักบ่งชี้ความรู้โดยให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ และฝึกให้นักเรียนรู้จักจัดเก็บความรู้ด้วยวิธีการจดบันทึกความรู้ที่ได้จาก

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก (73.37 %) ซึ่งการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ดังกล่าวเป็นการจัดสอดแทรกไว้ในรายวิชาต่าง ๆ ไม่ได้จัดในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม ตามลำดับ

1.3 นักเรียนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนสูงสุด 3 ลำดับแรก ได้แก่ การเข้าร่วมกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักจัดเก็บความรู้โดยวิธีการจดบันทึก ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก (66.54 %) รองลงมาคือ เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยาย/ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน (58.73 %) และ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน (56.51 %) ตามลำดับ

1.4 เมื่อพิจารณาตามขนาดของโรงเรียนพบว่า ผู้บริหาร ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนของโรงเรียนทั้งขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน

2. ผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา สรุปได้ดังนี้

2.1 ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าการให้มีการจัดตลาดนัดการจัดการความรู้ของนักเรียนควบคู่กับการเชิญวิทยากรที่มีความรู้เฉพาะด้าน หรือมีประสบการณ์ในองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ที่นักเรียนสนใจมาให้ความรู้แก่นักเรียน โรงเรียนควรให้ความรู้และสร้างความตระหนักให้ครูนำกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนไปจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้เป็นรูปธรรม และควรมีการดำเนินงานตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

- 1) จัดการประชุมชี้แจงเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนแก่ครูทั้งโรงเรียน
- 2) แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานจัดการความรู้ของนักเรียนตามกลุ่มสาระการเรียนรู้ โดยมีคณะกรรมการฝ่ายกิจกรรมนักเรียนเป็นเลขานุการ
- 3) จัดให้มีการนิเทศ ติดตามและประเมินผลการจัดกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียนเป็นรายภาคเรียน
- 4) จัดทำรายงานผลการดำเนินการจัดกิจกรรมต่อผู้บริหารโรงเรียน
- 5) นำผลการดำเนินงานมาวิเคราะห์ปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาในระดับต่อไป

2.2 ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้มีความคิดเห็นว่าการให้โรงเรียนจัดให้มีรางวัลหลากหลายประเภทเพื่อเป็นการจูงใจให้นักเรียนมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันโดยเฉพาะการให้เงินรางวัลแก่นักเรียนควรให้เพื่อเป็นทุนการศึกษา โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน รวมกลุ่มกันก่อตั้งชมรม/ชุมนุม แล้วจัดครูที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ เพื่อดูแลนักเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมด้วย

ตนเองไม่ใช่ครูเป็นผู้กำหนด ต้องการให้โรงเรียนจัดตั้งศูนย์จัดการความรู้ของแต่ละรายวิชา เพื่อให้ นักเรียนสามารถใช้งานได้ตลอดเวลาและควรจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการจัดการ ความรู้ของนักเรียนอย่างเพียงพอ ตลอดจนต้องการให้ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียน ร่วมกันคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ โดยมีครูเป็นแกนนำและนักเรียนเป็นผู้ร่วมงาน โดยจัดใน โรงเรียนก่อนแล้วจึงเผยแพร่สู่ภายนอก นอกจากนี้ยังต้องการให้มีการจัดป้ายนิเทศเกี่ยวกับการ จัดการความรู้ของนักเรียนตามจุดต่าง ๆ ในโรงเรียน จัดห้องสำหรับแสดงผลงานของนักเรียนเพื่อ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดเวทีคนเก่งเพื่อให้นักเรียนได้แสดงความสามารถในทุกสาระการเรียนรู้ ต้องการให้มีการกำหนดรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนที่ชัดเจน กำหนดแนวทางการ ปฏิบัติการจัดการความรู้ระดับโรงเรียน กำหนดเกณฑ์และวิธีการประเมินผลการจัดการ ความรู้ของนักเรียน แต่งตั้งคณะกรรมการติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง โดยฝ่ายบริหารควรกำหนดไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน ให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าประสงค์ กลยุทธ์ นโยบายให้มีการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างต่อเนื่อง และ บูรณาการกับทุกภาคส่วน เพื่อให้เกิดผลกับผู้เรียนตลอดไป

2.3 นักเรียนมีความคิดเห็นว่าการให้โรงเรียนเชิญวิทยากรมาพูดคุย อภิปราย เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน ต้องการให้โรงเรียนพานักเรียนไปศึกษาดูงาน การจัดการความรู้และได้ทดลองปฏิบัติจริง ต้องการให้โรงเรียนสำรวจความคิดเห็นของนักเรียน เกี่ยวกับความสนใจ ความชอบ ความถนัด หรือขาดความรู้เข้าใจในเรื่องใด เพื่อนำมาเป็นประเด็น ในการจัดการความรู้ของนักเรียน แล้วให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมารวมกลุ่มตั้ง ชมรม/ชุมนุม จากนั้นให้ครูที่มีความเข้าใจเรื่องที่นักเรียนสนใจมาเป็นครูที่ปรึกษา และจัดสถานที่ สำหรับดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน ต้องการให้โรงเรียนจัดการประชุม เสวนา หรือ เข้าค่ายร่วมกับต่างโรงเรียน เพื่อแบ่งปันความรู้ แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และค้นคว้าหาความรู้ จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด ตลอดจนต้องการให้โรงเรียนจัดสื่อ แหล่งเรียนรู้ ต่าง ๆ คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตให้เพียงพอสำหรับการจัดการความรู้ของนักเรียน ต้องการให้ โรงเรียนจัดโครงการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างรุ่นพี่กับรุ่นน้อง รุ่นพี่ติวรุ่นน้อง หรือครูติวให้แก่ นักเรียน ต้องการให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการความรู้ของนักเรียนตามความ สมารถ และควรจัดให้มีการประเมินผลหลังการจัดกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน นอกจากนี้ ยังต้องการให้โรงเรียนจัดให้มีกล่องรับความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับการจัดการความรู้อีกด้วย

2.4 ประเด็นที่ผู้บริหาร ครู และนักเรียน มีความคิดเห็นสอดคล้องกัน คือต้องการ ให้มีการจัดอบรมเพื่อให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน ต้องการให้มีการดำเนินกิจกรรม จัดการความรู้ควบคู่ไปกับการเรียนการสอนในรายวิชาต่าง ๆ ไม่จำกัดเฉพาะในกิจกรรมชมรม/

ชุมนุม หรือจัดเป็นรายวิชาเพิ่มเติม รวมถึงต้องการให้มีการจัดนิทรรศการแสดงผลงานและเผยแพร่ความรู้ที่ได้จากการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยฝ่ายบริหารควรกำหนดเป็นนโยบายไว้อย่างชัดเจน ส่วนประเด็นที่ครูและนักเรียนมีความคิดเห็นสอดคล้องกันคือ ต้องการให้มีการสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนหรือเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน รวมกลุ่มกันก่อตั้งชมรม/ชุมนุม แล้วจัดครูที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ เพื่อดูแลนักเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมด้วยตนเอง ต้องการให้ครู นักเรียน และบุคลากรในโรงเรียนร่วมกันคิด ร่วมกันแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และควรจัดให้มีสื่อ เทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างเพียงพอ

ตอนที่ 2 ผลการศึกษาแนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สรุปได้ว่า แนวทางในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มีองค์ประกอบและกระบวนการดังต่อไปนี้

1. **องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา** มี 4 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1.1 **คน (Man)** หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ

1.1.1 **ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator)** หมายถึง ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ โดยมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นผู้อุปถัมภ์และกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้

1.1.2 **ทีมจัดการความรู้ (Knowledge Management Team)** หมายถึง คณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน และคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยคณะทำงานควรประกอบด้วยบุคคลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ

1) **คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO)** หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียน อาจเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน และหัวหน้ากิจกรรมพัฒนาผู้เรียน มีบทบาทเป็นผู้เอื้อ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำวิสัยทัศน์

เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติ โดยคุณเอื้อนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีใจเปิดกว้าง และยอมรับความเปลี่ยนแปลง

2) **คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF)** หมายถึง ครูผู้สอน และนักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกของแต่ละกลุ่ม มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ นำพานักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็นผู้เชื่อมโยงโดยต้องเชื่อมโยงระหว่างนักเรียน (คุณกิจ) กับผู้บริหาร (คุณเอื้อ) และเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

3) **คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP)** หมายถึง นักเรียน มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็นผู้ที่มีความรู้ภายในที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของตัวเอง รวมถึงความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากค้นคว้าเพิ่มเติม ซึ่งต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

4) **คุณลิขิต (Note Taker : NT)** หมายถึง นักเรียนที่ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม การสัมมนา การศึกษาดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง โดยคุณลิขิตจะต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้ภาษาที่ดี สามารถสรุปและจดบันทึกได้อย่างคล่องแคล่ว

1.1.3 แกนนำในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Prototype)

หมายถึง ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน ที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) **ตัวแทนครู** มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2) **ตัวแทนผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

3) **ตัวแทนของชุมชน** มีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนและประสานความร่วมมือระหว่างชุมชน กับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน (Success factors of school) หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน (Knowledge Management Strategic Plan) หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดจากการจัดการความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน

1.2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน (School Culture) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนแต่ละกลุ่มในชุมชน/ชมรม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยน ความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

1.3 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ (Knowledge Management Technology) หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาค้นคว้าความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้ได้อย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็น ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ การใช้เว็บ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล เว็บล็อก

1.4 สิ่งจูงใจ (Incentive) หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยจัดในลักษณะของการยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียน เกียรติบัตร หรือ การให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชมรม/ชุมนุม เป็นต้น

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีขั้นตอนในการดำเนินการ 8 ขั้นตอน คือ

2.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Preparation) หมายถึง การเตรียมการ เพื่อให้นักเรียนมีความพร้อมสำหรับดำเนินการจัดการความรู้ โดยการให้ความรู้เกี่ยวกับ ความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน รวมถึงการให้ความรู้ เกี่ยวกับการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บไซต์ อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล เว็บล็อก เป็นต้น โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.1.1 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน (Pretest)

2.1.2 ผู้ดำเนินการให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และ กระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน

2.1.3 เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล เว็บบล็อก

2.1.4 ผู้ดำเนินการชี้แจงเป้าหมายของการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียน

2.1.5 ผู้ดำเนินการชี้แจงเกณฑ์การประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรมแก่นักเรียน

2.2 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification) หมายถึง การพิจารณาว่าในการจัดการความรู้ของนักเรียนนั้น มีเป้าหมายเพื่อนำไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในเรื่องใด และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.2.1 นักเรียนจัดกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันตามความสมัครใจกลุ่มละ 4-5 คน พร้อมทั้งคัดเลือกผู้ทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย กลุ่มละ 1 คน และคุณลิขิต กลุ่มละ 1 คน ส่วนสมาชิกที่เหลือให้ทำหน้าที่เป็นคุณกิจ

2.2.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าจะนำไปใช้ประโยชน์หรือแก้ปัญหาในเรื่องใด และใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์

2.2.3 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ ว่าจำเป็นต้องทำอะไร หรือต้องดำเนินการอย่างไร

2.2.4 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันอภิปรายสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ

2.2.5 นักเรียนในกลุ่มช่วยกันทำเอกสารสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมบรรลุผลสำเร็จ จากนั้นตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ ว่าจะทำอะไรและแบ่งหน้าที่กันอย่างไร (เพื่อนำไปสู่การสร้างผลงานของกลุ่ม)

2.2.6 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.3 การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition) หมายถึง การเสาะหาหรือค้นหาความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนว่ามีรู้อยู่บ้าง หรืออยู่ที่ใคร โดยเฉพาะจากนักเรียนทุกคนที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล รวมถึงความรู้จากการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น การค้นคว้าเพิ่มเติมจากห้องสมุด อินเทอร์เน็ต และแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.3.1 นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปแสวงหาความรู้จากเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.3.2 นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปแสวงหาความรู้จากเอกสารและสื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.3.3 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปความรู้ที่ได้จากการแสวงหามาได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.3.4 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม (Knowledge Sharing) หมายถึง การหาวิธีการที่จะดึงความรู้ภายใน (Tacit Knowledge) ที่ฝังลึกในตัวนักเรียนหรือความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากคณาจารย์เพิ่มเติม โดยจัดในลักษณะของกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices) เพื่อให้ให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ซึ่งกันและกัน หรือการจัดเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน หรือการจัดตลาดนัดความรู้ เป็นต้น โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.4.1 นักเรียนในกลุ่มเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ร่วมกันแสวงหามาทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

2.4.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน และให้ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ

2.4.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.5 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage) หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ให้สะดวกแก่การศึกษาทำความเข้าใจ โดยการจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และจัดเก็บในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.5.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันนำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันมาแยกแยะหรือหลอมรวมให้สะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ โดยอาจเขียนเป็นบทความที่เป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนก็ได้

2.5.2 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดเก็บความรู้ โดยอาจจัดไว้ในสมุดบันทึก จัดเก็บในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ และให้ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ ว่าจัดเก็บอย่างไร

2.5.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม (Knowledge Application)

หมายถึง การนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จากการสนทนา และประสบการณ์อันมีค่าของนักเรียนมาประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม มีขั้นตอนในการดำเนินการดังต่อไปนี้

2.6.1 นักเรียนในกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม

2.6.2 ตัวแทนของนักเรียนแต่ละกลุ่มนำเสนอผลงานและประเมินผลงานโดยกลุ่มตนเอง กลุ่มอื่น ครูผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง/ผู้รู้ และผู้บริหารโรงเรียน

2.6.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ (Knowledge Distribution)

หมายถึง การนำความรู้ที่ผ่านการจัดเก็บให้เป็นระบบแล้วนำไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป เช่น การทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร การจัดมุมความรู้ การจัดป้ายนิเทศ การจัดนิทรรศการ เป็นต้น เพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์นี้ได้รับรู้ โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.7.1 นักเรียนในกลุ่มร่วมกันจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้โดยอาจจัดทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ จัดพิมพ์เป็นเอกสารสำหรับแจก จัดมุมความรู้ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากร และนักเรียนในโรงเรียนได้รับทราบ

2.7.2 เชิญผู้บริหารโรงเรียนมอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจแก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก

2.7.3 นักเรียนในกลุ่มทำแบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของสมาชิกในกลุ่ม

2.8 การประเมินผลการจัดการความรู้ (Assessment of Knowledge Management)

หมายถึง การประเมินเพื่อติดตามผลการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าได้ดำเนินการอย่างเหมาะสมหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลงานของนักเรียน พฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน และความพึงพอใจของนักเรียน เพื่อที่จะช่วยให้โรงเรียนได้ทบทวน ประมวลผล และปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน โดยดำเนินการตามขั้นตอนต่อไปนี้

2.8.1 นักเรียนและผู้ดำเนินการร่วมกันพิจารณาถึงผลการประเมินผลงานของแต่ละกลุ่มถึงข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลงานต่อไปในอนาคต

2.8.2 นักเรียนและผู้ดำเนินการร่วมกันพิจารณาถึงผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนแต่ละกลุ่ม ถึงข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไขพฤติกรรมของตนเองต่อไป

2.8.3 นักเรียนทำแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมของตนเอง (Posttest)

2.8.4 นักเรียนทำแบบประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

2.8.5 นักเรียนในกลุ่มทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน

ตอนที่ 3 ผลการพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

1. ผลการตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ (ฉบับร่าง) พบว่า

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อรูปแบบในภาพรวมทั้งหมดได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.8 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้

2. ผลการทดลองใช้รูปแบบ มีดังนี้

2.1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลคะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน พบว่า

คะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนในภาพรวมพบว่า คะแนนความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียนหลังการทดลองสูงกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ในระยะหลังการทดลองนักเรียนสามารถบอกรายละเอียดในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อนำมาเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้มากที่สุด (ค่าเฉลี่ย = 2.74) รองลงมาคือสามารถเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้ สามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้ (ค่าเฉลี่ย = 2.66) และสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้ (ค่าเฉลี่ย = 2.63) ตามลำดับ

2.2 ผลการวิเคราะห์คะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน พบว่า

ในภาพรวมนักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดี (ค่าเฉลี่ย = 1.74) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าคะแนนพฤติกรรมการทำงานร่วมกันสูงสุด 3 อันดับแรก คือ มี

การร่วมกันนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม (ค่าเฉลี่ย = 1.90) รองลงมาคือ มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้แสวงหามาร่วมกัน (ค่าเฉลี่ย = 1.88) และมีการร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น (ค่าเฉลี่ย = 1.85) ตามลำดับ

2.3 ผลการวิเคราะห์คะแนนผลงานของนักเรียน พบว่า

ผลงานของนักเรียนส่วนใหญ่อยู่ในเกณฑ์ดีเยี่ยม เมื่อพิจารณาเป็นรายชมรม พบว่า ชมรมที่ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับแรก คือ ชมรมจัดสวนจิ๋ว (ค่าเฉลี่ย=91.70) ชมรมนักธุรกิจรุ่นเยาว์ (ค่าเฉลี่ย=88.60) และชมรมเทควันโด (ค่าเฉลี่ย=86.10)

2.4 ผลการวิเคราะห์คะแนนความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม พบว่า

ในภาพรวมนักเรียนมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=2.64) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า นักเรียนพึงพอใจที่การเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนมากขึ้นมากที่สุด (ค่าเฉลี่ย=2.80) รองลงมาคือการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมได้ดีขึ้น (ค่าเฉลี่ย = 2.71) และการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้ และนักเรียนพอใจในบรรยากาศการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมแบบการจัดการความรู้ (ค่าเฉลี่ย=2.69) ตามลำดับ

2.5 ผลการวิเคราะห์การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) พบว่า

1) สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แล้วเป็นจริงตามที่คาดหวังคือ ได้รับความรู้ความเข้าใจและสามารถจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรมได้ ได้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมซึ่งเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในปัจจุบัน โดยจะนำนวัตกรรมที่สร้างขึ้นใช้ในชมรม และนำไปเผยแพร่ให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลอื่นที่สนใจได้ ประยุกต์ใช้ความรู้ความสามารถที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์ รวมถึงได้มีประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ให้เป็นระบบมากขึ้น

2) สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ไม่ได้ตามที่คาดหวังคือ นวัตกรรมของบางชมรมที่สร้างขึ้นยังไม่เป็นที่พอใจเท่าที่ควร บางชมรมยังไม่ได้มีการนำไปทดลองใช้หรือเผยแพร่แก่ผู้อื่น

3) สิ่งที่นักเรียนไม่ได้คาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ได้รับเกินความคาดหวังคือ ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้รับเกียรติบัตรและเงินรางวัล แต่ก็ได้รับทำให้เกิดความภาคภูมิใจ และพบว่าการทำงานเป็นกลุ่มและเป็นระบบสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าปกติ ได้สร้างผลงานหรือนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม รวมถึงได้ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชมรมและในโรงเรียนที่สามารถใช้ประโยชน์และเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้

4) สิ่งที่นักเรียนได้เรียนรู้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ คือ ได้รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม ได้แลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็นและประสบการณ์ใหม่ ๆ ร่วมกับผู้อื่น รู้จักการทำงานร่วมกัน ทำให้เกิดความสามัคคีทั้งในการสร้างความคิดเพื่อพัฒนานวัตกรรมใหม่ และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการรับรองรูปแบบ

ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อรูปแบบ ในภาพรวมทั้งหมดได้ค่า IOC ตั้งแต่ 0.6 ขึ้นไป ถือว่ารูปแบบมีความเหมาะสมที่จะนำไปใช้ได้จริง

4. รูปแบบที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ คือ รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า รูปแบบที่เน้นนวัตกรรม พฤติกรรม และความพึงพอใจ (Innovation, Behaviour and Satisfaction Model : IBS Model) เป็นรูปแบบการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน มีส่วนประกอบที่สำคัญ 2 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ มี 4 องค์ประกอบ คือ 1) คน ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ที่จัดการความรู้ และแกนนำในการจัดการความรู้ 2) ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน 3) เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ และเว็บไซต์ของโรงเรียน 4) สิ่งจูงใจ ได้แก่ การยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา ส่วนที่ 2 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน มี 8 ขั้นตอนหลัก 35 ขั้นตอนย่อย ดังแผนภาพต่อไปนี้

บันทึกปัญหา อุปสรรค และแนวทางแก้ไข (After Action Review: AAR)

แผนภาพที่ 13 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยพบประเด็นหลักที่ควรนำมาอภิปราย 3 ประเด็น คือ 1) รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน 3) กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

1.1 เป็นรูปแบบที่สอดคล้องกับความมุ่งหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) ด้านคุณภาพผู้เรียน ในมาตรฐานที่ 6 ซึ่งจะให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยระบุตัวบ่งชี้ที่กำหนดให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561) ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษาและการเรียนรู้ มาตรา 5) ที่ระบุให้มีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการวัดและประเมินผลทุกระดับและประเภทการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น ซึ่งรูปแบบที่สร้างขึ้นนี้จะสามารถพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ดีขึ้น และพัฒนาให้นักเรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ อันได้แก่มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา การคิดอย่างเป็นระบบ ใฝ่รู้ใฝ่เรียน มีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปัน แลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้อยู่ตลอดเวลา และเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

1.2 เป็นรูปแบบที่เน้นความต่อเนื่องของการพัฒนา โดยได้ออกแบบการพัฒนา รูปแบบฯเป็นขั้นตอนตามลำดับจากการศึกษาวรรณคดีที่เกี่ยวข้อง การสอบถามความคิดเห็นของ ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ ครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ และนักเรียนของโรงเรียน ต้นแบบด้านการจัดการความรู้ ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาต้นแบบ สังกัดสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่จัดการเรียนการสอนในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 และ การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำมาเป็นข้อมูล พื้นฐานในการพัฒนารูปแบบฯ ซึ่งรูปแบบฯนี้มีรายละเอียดขององค์ประกอบและกระบวนการ จัดการความรู้ของนักเรียน ให้ได้ศึกษาอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกระบวนการหรือขั้นตอนในการ ดำเนินการทั้ง 8 ขั้นตอนนั้น แต่ละขั้นตอนมีความสัมพันธ์ต่อกัน จากนั้นได้มีการนำรูปแบบฯ ไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ เมื่อทดลองใช้เสร็จแล้วได้นำ ข้อค้นพบที่ได้มาปรับปรุงในรายละเอียดและนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบฯ อีกครั้ง ทำให้มี ความเชื่อมั่นได้ว่ารูปแบบฯนี้เชื่อถือได้และมีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้ที่จะนำรูปแบบฯไปใช้สามารถ ศึกษา ทำความเข้าใจและสามารถนำไปปฏิบัติได้ด้วยตนเอง

1.3 เป็นรูปแบบที่เน้นหลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน ซึ่งผู้บริหารโรงเรียนในที่นี้ หมายถึงรองผู้อำนวยการโรงเรียน ได้มีการนำหลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน ของ ธีรวุฒิ ประทุมพนรัตน์ (2534: 55-57) มาผสมผสานกันที่เห็นเด่นชัดคือ เริ่มจากหลักประสานงาน (Coordinating Principle) โดยรองผู้อำนวยการได้ติดต่อประสานงานกับครูที่เป็นหัวหน้ากิจกรรม ชมรม ครูที่ปรึกษากิจกรรมชมรมต่าง ๆ และตัวแทนนักเรียนที่สมัครใจเข้าร่วมในกิจกรรม เพื่อ จัดการประชุมชี้แจง กำหนดวัน เวลาและสถานที่สำหรับทำกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียน ร่วมกัน ต่อมาจึงใช้หลักการวางแผน (Planning Principle) โดยให้บุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมถึงนักเรียนได้มีส่วนร่วมในการวางแผนกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน และใช้หลักการจัดบุคลากร (Staffing Principle) โดยจัดให้ครูที่ปรึกษาของแต่ละชมรมได้เข้ามา มีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำ รวมถึงการประเมินผลงานของนักเรียน ส่วนรองผู้อำนวยการ เองก็ได้ถูกจัดให้เป็นผู้ประเมินผลงานของนักเรียนเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังใช้หลักการ งบประมาณ (Budgeting Principle) โดยจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอแก่การดำเนินการจัดการ ความรู้ของนักเรียนแต่ละกลุ่ม รวมถึงจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดซื้อของรางวัลเพื่อมอบ ให้แก่นักเรียน ซึ่งส่งผลให้การจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนดำเนินไปได้อย่าง มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความสามารถ ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน

1.4 เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสร้างผลงานที่เป็นนวัตกรรมที่ได้มาจากการปฏิบัติตามกระบวนการของรูปแบบฯ ผลงานของนักเรียนที่เกิดขึ้นนี้ได้มาจากการร่วมมือกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมของนักเรียน เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายของกลุ่ม ผลงานที่นักเรียนสร้างขึ้นนี้จะเป็นนวัตกรรม โดยมีแนวทางการพัฒนาผลงานที่เป็นนวัตกรรมประกอบด้วย 3 ด้าน 13 ตัวบ่งชี้(กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย, 2553) ได้แก่

1) ด้านความเป็นนวัตกรรม มี 1 ตัวบ่งชี้ คือ ความเป็นนวัตกรรม ซึ่งระดับคุณภาพของความเป็นนวัตกรรมมี 3 ระดับ คือ

ระดับ 3 – เป็นผลงาน วิธีการ กระบวนการใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่เคยมีหรือปรากฏมาก่อน

ระดับ 2 – เป็นผลงาน วิธีการหรือกระบวนการที่มีอยู่แล้ว แต่นำมาปรับปรุงหรือพัฒนาและได้ผลดี

ระดับ 1 – เป็นผลงาน วิธีการหรือกระบวนการที่มีอยู่แล้ว แต่นำมาปรับปรุงหรือพัฒนาบางส่วนและได้ผลดี

2) ด้านกระบวนการพัฒนานวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ (1) วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม (2) หลักการ แนวคิด ทฤษฎีที่ใช้ในการพัฒนานวัตกรรม (3) การออกแบบนวัตกรรม (4) กระบวนการพัฒนานวัตกรรม (5) การมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม (6) ความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรม

3) ด้านคุณค่าของนวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ คือ (1) การแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน (2) การใช้ทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรม (3) การเรียนรู้ร่วมกัน (4) การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแสวงหาความรู้ (5) การยอมรับ (6) การนำไปใช้

ผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรมนี้จะกลายเป็นองค์ความรู้ใหม่ของชมรม/ ชุมชมและของโรงเรียนที่สามารถเผยแพร่แก่ผู้อื่นให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อไปได้

1.5 เป็นรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ซึ่งในการทดลองใช้รูปแบบฯ ครั้งนี้ นักเรียนที่เป็นสมาชิกของแต่ละกลุ่มจะต้องแบ่งหน้าที่กันไปศึกษาหาข้อมูลความรู้เป็นรายบุคคล ทั้งจากการสอบถามผู้รู้ การสังเกต สัมภาษณ์ หรือการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมของนักเรียน หลังจากนั้นนักเรียนในกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม

รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ร่วมกันแสวงหาเพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ การที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมจัดการความรู้เช่นนี้จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ซึ่งระดับการเรียนรู้ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002: 24-25) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ระดับบุคคล (Individual Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ ความรู้ เจตคติ และค่านิยมรายบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกต และจากการศึกษาโดยอาศัยเทคโนโลยี ส่วนการเรียนรู้ระดับกลุ่มหรือทีม (Group/Team Learning) หมายถึงการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และสมรรถนะภายในกลุ่ม ซึ่งสำเร็จลงได้ด้วยการกระทำของกลุ่มนั่นเอง

2. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอธิบายได้ดังนี้

องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มี 4 องค์ประกอบหลัก 10 องค์ประกอบย่อย ทุกองค์ประกอบต่างส่งผลต่อการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน ในการทดลองใช้รูปแบบฯครั้งนี้ มีองค์ประกอบสำคัญที่ส่งผลให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพที่เห็นเด่นชัด คือ

2.1 ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator) ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียน ในที่นี้หมายถึงรองผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นคุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer) คอยส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำรูปแบบการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง โดยร่วมกับ “ครูที่ทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย” จัดให้มีการกำหนดว่าต้องการจัดความรู้ของนักเรียนเรื่องอะไร และเพื่ออะไร จัดสรรทรัพยากรสำหรับกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียนให้เพียงพอ ดำเนินการให้กิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียนเนียนอยู่ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของโรงเรียน คอยติดตาม ให้คำแนะนำ ใฝ่ใจ ยกย่อง และให้รางวัล เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนดังที่กล่าวมานี้ สอดคล้อง กับที่ ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ (2550: 290) ได้กล่าวถึงบทบาทของ CKO (Chief Knowledge Officer) ที่มีต่อการจัดการความรู้ในสถานศึกษาไว้ประการหนึ่งคือบทบาทนำในฐานะผู้สร้างนวัตกรรมใหม่ ซึ่ง CKO หรือผู้บริหารทุกคนมีภาวะผู้สร้างการเปลี่ยนแปลง นำวิธีการ กระบวนการใหม่ ๆ มาปรับใช้ รวมถึงการสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการทำงานของครู ต่อตัวกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการให้กำลังใจแก่ผู้ปฏิบัติ และเป็นแรงสนับสนุนสำคัญต่อการบรรลุผลของการดำเนินการจัดการความรู้ และสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี

บุญญาภิก และคณะ (2547: 59) ที่กล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จว่าการจัดการความรู้จะไม่ประสบผลสำเร็จอย่างราบรื่นถ้าปราศจากการสนับสนุนจากผู้บริหารขององค์กร ผู้บริหารจะต้องเข้าใจแนวคิดและตระหนักถึงประโยชน์ที่องค์กรจะได้รับจากการจัดการความรู้ เพื่อที่จะสามารถสื่อสารและผลักดันให้มีการจัดการความรู้ในองค์กร นอกจากนี้ ผู้บริหารโรงเรียนยังได้นำหลักการบริหารกิจกรรมนักเรียน ของ ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์ (2534: 55-57) มาใช้ ที่เห็นเด่นชัดคือหลักประสานงาน (Coordinating Principle) หลักการวางแผน (Planning Principle) หลักการจัดบุคลากร (Staffing Principle) และหลักการงบประมาณ (Budgeting Principle) จึงส่งผลให้การจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นไปตามหลักการของรูปแบบที่เน้นหลักการบริหารกิจกรรมนักเรียนอีกด้วย

2.2 ครูที่ทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF) ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ ผู้วิจัยทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน ทำหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ โดยเฉพาะ การเป็นผู้นำ (Leader) พาให้นักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ กระตุ้นและส่งเสริมให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นร่วมกัน เพื่อให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ เป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างนักเรียนในกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับที่ วิจารณ์ พานิช (2548: 21-49) และ อรรถวิทย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2553) ได้กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ “คุณอำนวย” สรุปได้ว่าเป็นบุคคลสำคัญในการอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างผู้คนที่มีความสามารถเดียวกันและมีเป้าหมายร่วมกัน เพื่อให้การจัดการความรู้ของหน่วยงาน/ชุมชนประสบความสำเร็จ บทบาทของคุณอำนวยซึ่งในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้หมายถึงครู จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2.3 นักเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นคุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP) ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ นักเรียนที่เป็นสมาชิกของแต่ละชมรมมีบทบาทเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรม โดยเริ่มตั้งแต่การร่วมกันระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรมและหาวิธีการแก้ไขปัญหาจากความรู้และประสบการณ์ของตนเอง เพื่อนำมากำหนดเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ จากนั้นนักเรียนได้มีการแบ่งหน้าที่กันไปศึกษาหาข้อมูลความรู้เป็นรายบุคคล ทั้งจากการสอบถามผู้รู้ การสังเกต สัมภาษณ์ หรือการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน หลังจากนั้นนักเรียนในกลุ่มจะต้องเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความ

คิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ร่วมกันแสวงหาเพิ่มเติมทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ ต่อมาจึงร่วมกันจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ และนำไปประยุกต์ใช้โดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม รวมถึงการประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มเพื่อน การประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเอง ประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนภายในกลุ่ม ประเมินความพึงพอใจของตนเอง ตลอดจนการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จะเห็นได้ว่าการทดลองใช้รูปแบบฯ ในครั้งนี้ นักเรียนเป็นผู้ที่ลงมือปฏิบัติกิจกรรมมากที่สุด ส่งผลให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ วิจารย์ พานิช (2548: 21-49) และ อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง (2553) ที่กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของ “คุณกิจ” สรุปได้ว่า คุณกิจ คือ ผู้ดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ประมาณร้อยละ 90-95 ซึ่งกล่าวได้ว่าคุณกิจคือผู้จัดการความรู้ตัวจริง เป็นผู้ร่วมกันกำหนดเป้าหมายผลสัมฤทธิ์ของงานของกลุ่มตนเอง แล้วดำเนินการค้นหา (Capture) ความรู้จากภายในกลุ่มและดำเนินการเสาะหาและดูดซับความรู้จากภายนอก เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เพื่อบรรลุผลสัมฤทธิ์ที่ร่วมกันกำหนดไว้ โดยมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

2.4 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน เป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่จะช่วยกำหนดทิศทางในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนให้เป็นไปในแนวทางเดียวกัน เนื่องจากในแผนยุทธศาสตร์นั้นจะมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ที่เกิดจากการจัดการความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งผู้บริหารและคณะครูจะต้องร่วมกันจัดทำขึ้น สอดคล้องกับแนวคิดของ ไพโรจน์ ไวกานิชกิจ (2546: 99-102) ที่กล่าวว่า การวางแผนกลยุทธ์ทางด้านองค์ความรู้จะทำให้ผู้บริหารองค์กรหรือเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทราบแน่ชัดว่ากำลังจะนำศาสตร์ด้านการจัดการความรู้มาใช้เพื่อสร้างประโยชน์ในลักษณะใดต่อองค์กร และสอดคล้องกับแนวคิดของ Nonaka and Takeuchi (1995: 227-235) ที่เสนอว่าหน่วยงานจะต้องสร้างวิสัยทัศน์เกี่ยวกับความรู้สำหรับใช้เป็นเข็มทิศในการจัดการความรู้ขององค์กร วิสัยทัศน์ดังกล่าวต้องมีความชัดเจนในระดับที่สามารถมองเห็นทิศทางและขอบเขตร่วมกันได้อย่างชัดเจน

2.5 วัฒนธรรมของโรงเรียน ในการทดลองใช้รูปแบบฯ ครั้งนี้พบว่าวัฒนธรรมของโรงเรียนในเรื่องความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนในชมรม/ชุมนุม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น ซึ่งผู้บริหารได้มีการจัดประชุมชี้แจงเพื่อให้คณะครู นักเรียน ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องใน

การจัดการความรู้ของนักเรียนทุกฝ่ายมีความตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมดังกล่าว ส่งผลให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น สอดคล้องกับแนวคิดของ บุญดี บุญญาภิจ และคณะ (2547: 59-62) ที่กล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือ วัฒนธรรมองค์การในเรื่องของการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันความรู้ระหว่างบุคลากรภายในองค์การ การที่จะเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์การให้เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารอย่างเต็มที่ และสอดคล้องกับแนวคิดของ บดินทร์ วิจาร์ณ (2550: 48-49) อธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริมให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือ วัฒนธรรม พฤติกรรม และการสื่อสาร จะต้องกำหนดและแสดงออกเป็น พฤติกรรมและเป็นวัฒนธรรมที่มุ่งสู่องค์การเรียนรู้ โดยมีปัจจัยที่สำคัญต่อการจัดการองค์ความรู้คือ ความมุ่งมั่นและความเชื่อร่วมกัน เพื่อมุ่งสู่องค์การเรียนรู้และการแบ่งปันองค์ความรู้ร่วมกัน

2.6 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้มีการให้ความรู้และสาธิตการใช้เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้แก่นักเรียน ได้แก่ เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เช่น เว็บไซต์ของสถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม (สคส.) เว็บไซต์ Google เป็นต้น และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นเครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาองค์ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้นี้จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญอีกประการหนึ่งที่ช่วยให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บุญญาภิจ และคณะ (2547: 59-62) ที่กล่าวถึงปัจจัยเอื้อที่ทำให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จประการหนึ่งคือ เทคโนโลยีสารสนเทศด้านการจัดการความรู้ โดยเฉพาะอินเทอร์เน็ตมีส่วนสำคัญในการช่วยให้คนในองค์การสามารถค้นหาความรู้ ดึงเอาความรู้ไปใช้ ช่วยในการวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ รวมถึงช่วยให้ข้อมูลความรู้ต่าง ๆ ถูกจัดเก็บอย่างเป็นระเบียบ และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Choi (2000) ที่พบว่าเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการดำเนินการจัดการความรู้อีกด้วย

2.7 สิ่งจูงใจ ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้มีการใช้สิ่งจูงใจหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่เป็นการยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ และการให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษา โดยผู้วิจัยกล่าวชมเชยนักเรียนในขณะที่ทำกิจกรรมแต่ละขั้นตอนสำเร็จ หรือกระทำพฤติกรรมที่พึงประสงค์ และมีการให้สิ่งของ คือ ขนมเป็นลูกอมแก่นักเรียนแต่ละกลุ่มโดยให้นักเรียนรับประทานในขณะที่ทำกิจกรรม จึงทำให้นักเรียนร่วมกิจกรรมด้วยความรู้สึกผ่อนคลาย ไม่เป็นทางการจนเกินไป และมีการมอบเกียรติบัตรแก่นักเรียนเมื่อดำเนินกิจกรรมเสร็จแล้ว รวมถึงการให้เงินรางวัลเพื่อเป็น

ทุนการศึกษา โดยมอบให้แก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานที่เป็นนวัตกรรมได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก ซึ่งจากการสอบถามครูที่เป็นหัวหน้ากิจกรรมชมรมของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างที่ทดลองใช้รูปแบบ พบว่า โดยทั่วไปแล้วโรงเรียนจะให้สิ่งจูงใจแก่นักเรียนเป็นเครื่องเขียน หรืออุปกรณ์การเรียน ซึ่งนักเรียนไม่ต้องการเพราะเป็นสิ่งที่มียู่แล้ว ดังนั้น สิ่งจูงใจที่ผู้วิจัยจัดให้จึงเป็นสิ่งที่สร้างแรงจูงใจ ในการจัดการความรู้ และทำให้นักเรียนมีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้เป็นอย่างดี การให้สิ่งจูงใจที่หลากหลายรูปแบบนี้สอดคล้องกับผลการสอบถามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีม จัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ที่พบว่าต้องการให้ โรงเรียนจัดให้มีรางวัลหรือสิ่งจูงใจหลากหลายประเภทเพื่อเป็นการจูงใจให้นักเรียนมาแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน โดยเฉพาะการให้เงินรางวัลแก่นักเรียนควรให้เพื่อเป็นทุนการศึกษา

ดังนั้น สิ่งจูงใจจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนสามารถดำเนิน กิจกรรมการจัดการความรู้ให้เป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของ การจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 8) ประการหนึ่งที่ระบุว่า การยกย่องชมเชยและให้รางวัล เป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม และการมีส่วนร่วมของบุคลากรในทุกระดับ และสอดคล้องกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของ สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา (2548: 15-21) ประการหนึ่งที่ระบุว่า การยกย่องชมเชยและให้ รางวัลเพื่อเป็นแรงจูงใจในการจัดการความรู้ เป็นเรื่อง que ผู้บริหารควรรหาโอกาสที่จะให้ผู้ตั้งใจ แลกเปลี่ยนความรู้ มีโอกาสได้รับแรงจูงใจในการทำงาน เพื่อทำให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยน เรียนรู้และเรียนรู้ตลอดชีวิต โดยอาจจะเสริมสร้างแรงจูงใจด้วยวัตถุ แรงจูงใจที่เป็นโอกาสของ ความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน แรงจูงใจที่เป็นสิ่งอำนวยความสะดวก หรือแรงจูงใจที่เป็น ผลประโยชน์ในอนาคตก็ได้ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของบดินทร์ วิจารณ์ (2550: 48-49) ที่อธิบายถึงปัจจัยที่เอื้อและส่งเสริมให้การจัดการความรู้ประสบความสำเร็จว่า การให้รางวัลเป็น การสร้างแรงจูงใจต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ เพราะการที่ผู้เกี่ยวข้องในองค์การจะแบ่งปันหรือ ถ่ายโอนองค์ความรู้ของตนออกมา ควรเกิดจากความสมัครใจเป็นหลักและจะเป็นจริงได้ต้องมี แรงเกื้อหนุนและแรงจูงใจเป็นสำคัญ และสอดคล้องกับแนวคิดของ Boyett and Boyett (1998: 159-160) ที่กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการความรู้ประการหนึ่ง คือ รางวัลและแรงจูงใจ ซึ่งจะเป็นสิ่งสนับสนุนให้บุคคลสนใจ ร่วมมือ และรับผิดชอบในการจัดการความรู้ขององค์การ และยังสอดคล้องกับกลยุทธ์ในการจัดการความรู้ของ Marquardt (2002: 170-175) ที่ระบุว่าควร ส่งเสริมและให้รางวัลการค้นคว้าวิจัยแก่พนักงาน และให้รางวัลแก่ผู้ที่สร้างนวัตกรรม โดยองค์การ ส่งเสริมให้มีการคิดค้นผลิตภัณฑ์และการบริการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และความสำเร็จขององค์การ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ

พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค (2550) ที่พบว่า การยกย่องชมเชยและการให้รางวัลคือส่วนประกอบของหน่วยงานที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐอีกด้วย

3. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สามารถอภิปรายได้ดังนี้

กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัศึกษามี 8 ขั้นตอนหลัก 35 ขั้นตอนย่อย ขั้นตอนดังกล่าวนี้มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน ทุกขั้นตอนจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง จะขาดขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งไปไม่ได้ จึงต้องดำเนินการให้ครบทุกขั้นตอนตามลำดับที่กำหนดไว้ เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งสามารถอภิปรายได้ดังนี้

3.1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน เป็นขั้นตอนแรกของการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน เหตุผลที่จำเป็นต้องมีขั้นตอนนี้เนื่องจากนักเรียนจำเป็นต้องได้รับการสอนหรือสร้างความรู้ความเข้าใจให้มีความพร้อมก่อนที่จะลงมือปฏิบัติการจัดการความรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน และสามารถบรรลุเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมของนักเรียนโดยให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้ รวมถึงการให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน ส่งผลให้นักเรียนเกิดความตระหนักเห็นความสำคัญ และมีความมั่นใจที่จะดำเนินการจัดการความรู้ในขั้นตอนต่อไปได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ บุญส่ง หาญพานิช (2546) ที่พบว่าควรมีการเตรียมความพร้อมโดยการประชาสัมพันธ์สร้างกระแสและให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดของการจัดการความรู้ เพื่อกระตุ้นให้บุคคลเห็นความสำคัญ ความจำเป็นและประโยชน์ของการแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ ที่มีต่อบุคคลและหน่วยงานทั้งทางตรงและทางอ้อม และสอดคล้องกับกระบวนการจัดการความรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550: 10-12) ที่กำหนดขั้นตอนแรกของการดำเนินการจัดการความรู้ไว้ว่า ต้องเริ่มจากขั้นสร้างความตระหนัก เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในหน่วยงานตระหนักถึงความสำคัญในการใช้การจัดการความรู้เป็นเครื่องมือในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานขององค์กร เพื่อให้รับทราบแนวดำเนินการและแนวคิดในการจัดการความรู้นั่นเอง

3.2 การบ่งชี้ความรู้ เป็นขั้นตอนที่มีความสำคัญและส่งผลต่อขั้นตอนอื่น ๆ มากที่สุด เนื่องจากเป็นขั้นตอนที่นักเรียนในกลุ่มที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ร่วมกันพิจารณาว่าในการจัดการความรู้ของนักเรียนนั้นมีเป้าหมายเพื่อนำไปแก้ปัญหาในเรื่องใด และมีวิธีการใดบ้างที่จะทำ ให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว ขั้นตอนการบ่งชี้ความรู้นี้เป็นขั้นตอนที่ยากที่สุด เพราะหากนักเรียน

กลุ่มใดไม่สามารถกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายในการจัดการความรู้ รวมถึงวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ ก็จะทำให้การจัดการความรู้นั้นไม่ประสบความสำเร็จ แต่ในการทดลองใช้รูปแบบครั้งนี้ นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถกำหนดปัญหาหรือเป้าหมายในการจัดการความรู้และวิธีการแก้ปัญหาที่เหมาะสมได้ นักเรียนจึงมีความมุ่งมั่นในการดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่อ ๆ ไป จนครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการจัดการความรู้ จนสามารถพัฒนาผลงานให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มได้ โดยไม่มีความรู้สึกว่าจะแข่งขันกับกลุ่มอื่น เพราะแต่ละกลุ่มต่างมีเป้าหมายเป็นของตนเองซึ่งแตกต่างกันไป

การที่นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้อย่างเหมาะสมนั้น ขึ้นอยู่กับการจัดกลุ่มของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยให้นักเรียนจัดกลุ่มผู้ที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันตามความสมัครใจ จึงทำให้นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมไปในทิศทางเดียวกัน ส่งผลให้การจัดการความรู้ของนักเรียนนั้นเป็นไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งสอดคล้องกับผลการสอบถามความคิดเห็นของครูที่เป็นทีมจัดการความรู้เกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนที่พบว่า โรงเรียนควรเปิดโอกาสให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันรวมกลุ่มกันก่อตั้งชมรม/ชุมนุม แล้วจัดครูที่ปรึกษาที่มีความรู้ความสามารถในด้านนั้น ๆ เพื่อดูแลนักเรียน โดยให้นักเรียนเป็นผู้กำหนดเป้าหมายในการจัดตั้งชมรม/ชุมนุมด้วยตนเอง ไม่ใช่ครูเป็นผู้กำหนด และสอดคล้องกับผลการสอบถามความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนที่พบว่า นักเรียนต้องการให้โรงเรียนสำรวจความคิดเห็นของนักเรียนเกี่ยวกับความสนใจ ความชอบ ความถนัด หรือขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องใด เพื่อนำมาเป็นประเด็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน แล้วให้นักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันมารวมกลุ่มตั้งชมรม/ชุมนุม จากนั้นให้ครูที่มีความเข้าใจเรื่องที่นักเรียนสนใจมาเป็นครูที่ปรึกษา และจัดสถานที่สำหรับดำเนินกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน ผลจากการจัดกลุ่มนักเรียนที่มีความสนใจในเรื่องเดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกันนี้ ทำให้นักเรียนแต่ละกลุ่มสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนต่อ ๆ ไป จนครบทุกขั้นตอนตามกระบวนการจัดการความรู้ จนสามารถสร้างผลงานที่เป็นนวัตกรรมได้ในระดับดีถึงดีเยี่ยม และยังส่งผลให้นักเรียนมีพฤติกรรมการทำงานร่วมกันอยู่ในระดับดีซึ่งเป็นระดับสูงที่สุด รวมถึงมีความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมอยู่ในระดับมากซึ่งเป็นระดับสูงที่สุดเช่นเดียวกัน และจากการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR) ยังพบสิ่งที่นักเรียนไม่ได้คาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ได้รับเกินความคาดหวังคือ การทำงานเป็นกลุ่มและเป็นระบบสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีกว่าปกติ ได้สร้างผลงานหรือนวัตกรรมใหม่เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม รวมถึงได้ทำ

ให้เกิดแหล่งเรียนรู้ในชมรมและในโรงเรียนที่สามารถใช้ประโยชน์และเผยแพร่แก่ผู้อื่นได้อีกด้วย ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะช่วยให้นักเรียนสามารถดำเนินการจัดการความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Boyett and Boyett (1998: 159-160) ที่กล่าวว่าปัจจัยสู่ความสำเร็จในการจัดการความรู้ประการหนึ่งคือ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายในขั้นตอนต่าง ๆ ในการจัดการความรู้ที่ชัดเจน จะช่วยให้พนักงานสามารถปฏิบัติได้ตามเป้าหมายและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3.3 การแสวงหาความรู้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนช่วยกันหาแนวทางแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมซึ่งเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ของกลุ่ม โดยใช้ประสบการณ์ ความรู้เดิมและความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม และนักเรียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มจะต้องแบ่งหน้าที่กันไปศึกษาหาข้อมูลความรู้เป็นรายบุคคล ทั้งจากการสอบถามผู้รู้ การสังเกต สัมภาษณ์ หรือการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อ เทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้เป็นแนวทางในการวางแผนกำหนดวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน การที่นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองเช่นนี้จะทำให้นักเรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและรักการเรียนรู้ สอดคล้องกับความมุ่งหมายในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 มาตรา 7 ที่มุ่งปลูกฝังให้ผู้เรียนรู้จักพึ่งพาตนเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานรวมถึงมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบที่สอง (พ.ศ.2549-2553) ด้านคุณภาพผู้เรียน มาตรฐานที่ 6 ซึ่งระบุให้ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง โดยระบุตัวบ่งชี้ที่กำหนดให้นักเรียนเป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน สนุกกับการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอยู่เสมอ สามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ รอบตัวได้ทั้งในและนอกสถานศึกษา การที่นักเรียนปฏิบัติกิจกรรมเช่นนี้ส่งผลให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002: 24-25) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ระดับบุคคล (Individual Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ ความรู้ เจตคติ และค่านิยมรายบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเองจากการสังเกต และจากการศึกษาโดยอาศัยเทคโนโลยี การที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้เช่นนี้เป็นไปตามหลักการของรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ในระดับบุคคลอีกด้วย

3.4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม เป็นขั้นตอนที่นักเรียนที่เป็นสมาชิกของกลุ่มได้มีการเข้าร่วมกิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (Community of Practices : CoP) เพื่อแลกเปลี่ยน

ประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นของสมาชิกในกลุ่ม รวมถึงแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ร่วมกัน แสวงหาเพิ่มเติมการสอบถามผู้รู้ การสังเกต สัมภาษณ์ หรือการค้นคว้าหาความรู้จากสื่อเทคโนโลยี และแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ได้มาใช้ในการวางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนบรรลุผลสำเร็จ การที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มเช่นนี้ทำให้นักเรียนมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความคิดที่เปิดกว้าง ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รู้จักแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น มีความสามารถในการคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา และการคิดอย่างเป็นระบบ ซึ่งสอดคล้องกับข้อเสนองานปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561) ในประเด็นการพัฒนาคุณภาพการศึกษา และการเรียนรู้ มาตรา 5) ที่ระบุว่าให้มีการจัดหลักสูตร กระบวนการเรียนการสอน กิจกรรมการวัดและประเมินผลทุกระดับและประเภทการศึกษาที่มีคุณภาพ เพื่อเอื้อต่อการพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน ทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา ให้สามารถคิด วิเคราะห์ แก้ปัญหา มีคุณธรรม จริยธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และการที่นักเรียนได้เข้าร่วมกิจกรรมเช่นนี้จึงทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่ม ซึ่งระดับการเรียนรู้ดังกล่าวนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002: 24-25) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ระดับบุคคล (Individual Learning) เป็นการเปลี่ยนแปลงด้านทักษะ ความรู้ เจตคติ และค่านิยมรายบุคคลอันเกิดจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง จากการสังเกต และจากการศึกษาโดยอาศัยเทคโนโลยี ส่วนการเรียนรู้ระดับกลุ่มหรือทีม (Group/Team Learning) หมายถึงการเพิ่มขึ้นของความรู้ ทักษะ และสมรรถนะภายในกลุ่ม ซึ่งสำเร็จลงได้ด้วยการทำงานของกลุ่ม การที่นักเรียนเกิดการเรียนรู้เช่นนี้เป็นไปตามหลักการของรูปแบบที่มุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งในระดับบุคคลและระดับกลุ่มนั่นเอง

3.5 การจัดเก็บความรู้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนแต่ละกลุ่มหรือแต่ละชมรม/ชุมนุมนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน มาวิเคราะห์หรือสังเคราะห์ให้สะดวกแก่การศึกษาหรือทำความเข้าใจ โดยนักเรียนในกลุ่มร่วมกันนำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกันมาแยกแยะหรือหลอมรวมกัน โดยเขียนเป็นบทความหรือความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนที่ชัดเจน และจัดเก็บในลักษณะของแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน หรือจัดทำเป็นฐานข้อมูลไว้ในคอมพิวเตอร์ เพื่อให้สะดวกแก่การนำไปใช้ต่อไป ขั้นตอนการจัดเก็บความรู้นี้จะช่วยให้นักเรียนสามารถเก็บรักษาองค์ความรู้ของชมรม/ชุมนุมไว้ให้พร้อมสำหรับการนำไปใช้ หรือเพื่อให้สมาชิกคนอื่น ๆ และผู้ที่สนใจสามารถนำไปศึกษาได้โดยง่าย สอดคล้องกับแนวคิดของ Marquardt (2002: 29-30) ที่กล่าวว่า การจัดเก็บความรู้ เป็นการเข้ารหัสและการเก็บรักษาความรู้ที่มีค่าขององค์กร เพื่อให้พนักงานทุกคนสามารถเข้าถึงความรู้นั้นได้โดยง่าย ในทุกเวลาและทุกสถานที่

3.6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เป็นขั้นตอนที่นักเรียนในกลุ่มนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ในการสร้างผลงานของกลุ่ม ซึ่งเป็นผลงานที่เกิดจากการร่วมมือกันคิดหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน โดยการเขียนเป็นโครงการสร้างผลงานของนักเรียน จากนั้นจึงดำเนินการพัฒนาผลงานตามโครงการที่เขียน ผลงานของนักเรียนจะมีความเป็นนวัตกรรม ซึ่งมีแนวทางการพัฒนาผลงานที่เป็นนวัตกรรมประกอบด้วย 3 ด้าน 13 ตัวบ่งชี้ (กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา จังหวัดเชียงราย, 2553) ได้แก่ 1) ด้านความเป็นนวัตกรรม มี 1 ตัวบ่งชี้ 2) ด้านกระบวนการพัฒนานวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ และ 3) ด้านคุณค่าของนวัตกรรม มี 6 ตัวบ่งชี้ เมื่อสร้างผลงานเสร็จแล้วจะต้องมีการประเมินผลงานโดยคณะกรรมการซึ่งประกอบด้วยนักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มตนเอง นักเรียนประเมินผลงานของกลุ่มอื่น ครูที่ปรึกษากิจกรรมชมรม/ชุมนุม ผู้เชี่ยวชาญ และผู้บริหารโรงเรียน ผลงานของนักเรียนที่ได้นี้สามารถนำไปใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนได้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ บดินทร์ วิจารณ์ (2550: 45-46) ที่กล่าวว่า การประยุกต์ใช้ความรู้เป็นการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้งาน ก่อให้เกิดประโยชน์และผลสัมฤทธิ์เกิดขึ้นและเกิดเป็นปัญญาปฏิบัติ เป็นการขยายผลให้ระดับความรู้และขีดความสามารถในการแข่งขันในองค์กรสูงขึ้น และสอดคล้องกับกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548: 5-6) ที่กำหนดให้มีขั้นตอนการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเมื่อมีการจัดการความรู้แล้ว แต่ถ้าไม่มีการนำไปใช้ประโยชน์ก็จะไม่บังเกิดผลใด ๆ ทำให้เกิดความสูญเปล่า

3.7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ เป็นขั้นตอนที่นักเรียนนำความรู้ที่ผ่านการประยุกต์ใช้แล้วไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป โดยการจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานของนักเรียนซึ่งอาจจะอยู่ในลักษณะของหนังสือเล่มเล็ก แผ่นพับ เอกสารสำหรับแจกคู่มือ การจัดมุมความรู้ การจัดป้ายนิเทศ เป็นต้น เพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากร นักเรียน ในโรงเรียนหรือบุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้ ขั้นตอนนี้สอดคล้องกับกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน (สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548: 5-6) ที่กำหนดให้มีขั้นตอนการเผยแพร่ความรู้ เพื่อนำความรู้ที่ผ่านการจัดการให้เป็นระบบแล้วไปเผยแพร่ให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป โดยอาจจะใช้วิธีเผยแพร่โดยเขียนเป็นบทความลงพิมพ์ในวารสาร การส่งจดหมายข่าวเพื่อแจ้งให้บุคคลที่ต้องการใช้ประโยชน์ได้รับรู้ หรือการจัดพิมพ์เป็นเอกสารหรือการจัดเวทีย่อยสำหรับแลกเปลี่ยนเรียนรู้

3.8 การประเมินผลการจัดการความรู้ เป็นขั้นตอนที่ครูและนักเรียนร่วมกันพิจารณาเกี่ยวกับผลการประเมินผลงานของนักเรียนถึงจุดเด่น จุดที่ควรพัฒนา และข้อเสนอแนะของ

คณะกรรมการประเมินผลงาน พิจารณาเกี่ยวกับผลการประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียนถึงข้อดีและข้อที่ควรปรับปรุง การประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในชมรม/ชุมนุมของนักเรียน นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม และนักเรียนในกลุ่มทำการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน เพื่อที่จะช่วยให้โรงเรียนได้ทบทวนประมวผล และปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ซึ่งโรงเรียนจะต้องมีการแต่งตั้งบุคคลที่รับผิดชอบในการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน ขั้นตอนการประเมินผลการจัดการความรู้นี้สอดคล้องกับกิจกรรมในกระบวนการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน(สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา, 2548: 5-6) ที่กำหนดให้มีขั้นตอนการติดตาม ตรวจสอบ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการวัดผลของการจัดการความรู้ เพื่อที่จะช่วยให้ผู้ปฏิบัติการจัดการความรู้หรือ Chief Knowledge Officer (CKO) ได้ทบทวน ประมวผลและปรับปรุงกิจกรรมต่าง ๆ ของกระบวนการจัดการความรู้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ 2 ประเด็นคือ ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) จากการศึกษานโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้พบว่ายังไม่มีกำหนดนโยบายในเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนโดยตรง ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานไปขยายผลโดยกำหนดเป็นนโยบายตั้งแต่ระดับกระทรวงลงมาจนถึงระดับสถานศึกษา เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องนำไปสู่การปฏิบัติได้ ซึ่งจะช่วยพัฒนาระบบการเรียนรู้และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน รวมถึงเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหารโรงเรียนเพื่อใช้ในการบริหารกิจกรรมนักเรียน

2) จากผลการวิจัยพบว่าแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียนเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นโรงเรียนที่จะนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไปใช้ ควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่มีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมาย ที่จะสร้าง

ความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้อย่างชัดเจนและเป็นรูปธรรมเพื่อให้สามารถนำไปสู่การปฏิบัติได้จริง

3) จากผลการวิจัยพบว่า บรรยากาศที่ผ่อนคลายและไม่เป็นทางการจนเกินไปจะทำให้ นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ให้เป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรกำหนดนโยบายให้มีการพัฒนาสถานที่ที่นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน โดยเน้นบรรยากาศที่เป็นกันเอง เช่น มุมสบาย มุมพักผ่อน โดยอาจจัดให้มีขนม เครื่องดื่ม หนังสือ หรือแหล่งข้อมูล เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนได้พบปะ พูดคุยหรือแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิดเห็น และประสบการณ์ร่วมกัน

1.2 ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) จากผลการวิจัยพบว่า การจัดการความรู้ของนักเรียนจะประสบผลสำเร็จได้ จะต้องได้รับการสนับสนุนจากผู้บริหารโรงเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นคุณเอื้อ ที่คอยเอื้ออำนวยความสะดวกในด้านต่าง ๆ ดังนั้น ผู้บริหารควรมีความเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง เป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน เห็นความสำคัญ ส่งเสริม และสนับสนุน การจัดการความรู้ของนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น รวมถึงการปฏิบัติตนเป็นผู้อุปถัมภ์และกระตุ้นให้นักเรียนเห็นความสำคัญของการจัดการความรู้ เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

2) จากผลการวิจัยพบว่า ครูซึ่งทำหน้าที่เป็นคุณอำนวย มีบทบาทสำคัญคือเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นผู้นำ (Leader) พา นักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ ส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างเป็นระบบ เป็นผู้เชื่อมโยงระหว่างนักเรียนในกลุ่มที่มีเป้าหมายร่วมกัน รวมถึงเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม ดังนั้น ครูควรมีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น ตลอดจนจะต้องจัดกิจกรรมที่เอื้อให้นักเรียนได้เกิดการนำกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนประสบผลสำเร็จ

3) จากผลการวิจัยพบว่านักเรียนซึ่งทำหน้าที่เป็นคุณกิจ รวมถึงคุณอำนวย และคุณลิขิต จะต้องเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมการจัดการความรู้มากที่สุด ดังนั้น นักเรียนควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถในการจัดการความรู้ของนักเรียน รวมถึง

การปลูกฝังให้นักเรียนมีความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนเป็นผู้ที่รู้จักแบ่งปัน ความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น เพื่อให้การจัดการ ความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

4) จากผลการวิจัยพบว่าเทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ โดยเฉพาะเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ เว็บไซต์ Google และเว็บไซต์ของโรงเรียนที่สามารถค้นหาข้อมูล สารสนเทศเกี่ยวกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เป็นสิ่งที่ช่วยให้นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้เพื่อนำมาใช้วางแผนแก้ไขปัญหาหรือทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบผลสำเร็จ ดังนั้น โรงเรียนจึงควรจัดให้มีเทคโนโลยีดังกล่าว รวมถึงเทคโนโลยีอื่น ๆ ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันให้เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน

5) จากผลการวิจัยพบว่าสิ่งจูงใจเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะทำให้ นักเรียนสามารถดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ให้เป็นไปได้ด้วยดีและรวดเร็ว ดังนั้น โรงเรียนควรจัดเตรียมสิ่งจูงใจที่มีหลากหลายรูปแบบเพื่อใช้เป็นสิ่งตอบแทนให้แก่ นักเรียน ซึ่งจะเป็นการสร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้นักเรียนมีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน และควรมีการสำรวจความต้องการเกี่ยวกับสิ่งจูงใจที่นักเรียนส่วนใหญ่ชื่นชอบ เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียนมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 จากผลการวิจัยพบว่า เมื่อมีการนำกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่ การปฏิบัติส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในโรงเรียน ทั้งผู้บริหาร ครู และนักเรียน อย่างเห็นได้ชัด ดังนั้น จึงควรมีการวิจัยโดยการนำรูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ไปขยายผลโดยนำไปผนวกเข้ากับกระบวนการบริหารการเปลี่ยนแปลง (Change Management Process) เพื่อเป็นการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และนักเรียนในโรงเรียนต่อไป

2.2 จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ยังไม่มีการศึกษา เกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการจัดการความรู้ของนักเรียน ดังนั้น จึงควรมีการทำวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ความสำเร็จในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาใน สถานศึกษาชั้นพื้นฐาน เพื่อนำไปใช้เป็นกรอบในการประเมินผลการบริหารจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานอย่างเป็นระบบต่อไป

2.3 จากการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ของนักเรียนพบว่า ยังไม่มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าว ดังนั้น จึงควรมีการทำวิจัยเกี่ยวกับการบริหาร เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ของนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากระบวนการจัดการ ความรู้ของนักเรียนต่อไป

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กัมปนาท ศรีเชื้อ. **การบริหารองค์ความรู้**. [ออนไลน์]. (2549). แหล่งที่มา : http://www.loeii2.net/index.php?option=com_content&task=view&id=88&Itemid=1 [2550, ธันวาคม 20]

กลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเชียงราย. **แบบประเมินวัตกรรมการศึกษา**. [ออนไลน์]. (2553). แหล่งที่มา : <http://www.mengrai.ac.th/skill/rule2/.../formInnovation.doc> [2553, พฤศจิกายน 20]

แก้วเวียง นานาผล. (2551). **การพัฒนาตัวแบบการจัดการความรู้ของสถานศึกษาขนาดเล็ก**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เกียรติศักดิ์ พันธุ์ลำเจียก. (2552). **รูปแบบการจัดการความรู้ในการเรียนการสอนระดับบัณฑิตศึกษาสู่สังคม**. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการกระจายอำนาจการบริหารและการจัดการศึกษา พ.ศ.(2550). [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : <http://kormor.obec.go.th/kod/kod074.pdf> [2552, พฤศจิกายน 12]

โกศล ดีศีลธรรม. (2546). **การจัดการความรู้แห่งโลกธุรกิจใหม่**. พิมพ์ครั้งที่ 1. ปทุมธานี : ศูนย์เทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์แห่งชาติ.

กฤษณ์ ศรีพงษ์. (2535). **บริหารกิจการนักเรียน**. ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ วิทยาลัยครูฉะเชิงเทรา.

เข้มชาติ ไชยไฉน. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 3**. รายงานการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. (2550). **รายงานการดำเนินงานโครงการพัฒนาบุคลากรแกนนำนักจัดการความรู้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา.

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, สำนักงาน. **คำสั่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ ศธ 04008/ว126 ลงวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2552 เรื่อง ประชุมปฏิบัติการคัดเลือกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาด้านแบบ โรงเรียนต้นแบบด้านการจัดการความรู้ และนวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพการจัดการเรียนการสอนภาษาไทย**

- วิทยาศาสตร์ และคณิตศาสตร์. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : <http://teacher.obec.go.th> [2552, เมษายน 20]
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545ก). **แผนการศึกษาแห่งชาติ (พ.ศ.2545-2559) : ฉบับสรุป**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, สำนักงาน. (2545ข). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- คณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. (2549). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 พ.ศ. 2550-2554**. กรุงเทพมหานคร : วี.เจ.พริ้นติ้ง.
- คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, สำนักงาน และสถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ. **คู่มือการจัดทำแผนการจัดการความรู้**. [ออนไลน์]. (2548). แหล่งที่มา : http://www.opdc.go.th/oldweb/thai/frame_kpi_49/handbook_2549.doc [2550, ธันวาคม 25]
- จรัส สุวรรณเวลา. (2547). **สังคมแห่งความรู้ ยุคที่ 2**. กรุงเทพฯ: บริษัท จรัสสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด.
- จิรัชมา วิเชียรปัญญา. (2549). **การพัฒนาตัวบ่งชี้รวมสำหรับการจัดการความรู้ที่มีประสิทธิภาพ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ฉัตรแก้ว ธีระเดชากุล. (2551). **การบริหารจัดการความรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 2**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- दनัย เทียนพุด. (2545). **การออกแบบและพัฒนาความรู้ในองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : นาโกต้า.
- เดือนใจ รักษาพงศ์. (2551). **การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้เพื่อการบริหารงานวิชาการของสถานศึกษาขั้นพื้นฐานด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ทิมแก้ว ธรรมรักษ์สกุล และมานิตย์ ไชยกิจ. (2551). **รูปแบบการบริหารจัดการความรู้ของสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน**. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร**. (ฉบับพิเศษ) : 145-160.

- ธีรวุฒิ ประทุมนพรัตน์. (2534). **การบริหารกิจการนักเรียน**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.
- นิเทศและพัฒนามาตรฐานการศึกษา, สำนัก. (2542). **แนวทางการประเมินตามสภาพที่แท้จริง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- น้ำทิพย์ วิภาวิน. (2547). **การจัดการความรู้กับคลังความรู้**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : เอสอาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์.
- เนาวนิตย์ สงคราม. (2550). **การพัฒนารูปแบบการสร้างความรู้ด้วยการเรียนรู้จากการปฏิบัติและการเรียนรู้ร่วมกันสำหรับบุคลากรในสถาบันอุดมศึกษา : กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บดินทร์ วิจารณ์. (2550). **การจัดการความรู้สู่ปัญญาปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- บุญดี บุญญากิจ และคณะ. (2547). **การจัดการความรู้จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเพิ่มผลผลิตแห่งชาติ.
- บุญส่ง หาญพานิช. (2546). **การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการความรู้ในสถาบันอุดมศึกษาไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาอุดมศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เบญจวรรณ ใจหาญ. (2550). **การศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมฝึกทักษะการจัดการความรู้ทางวิทยาศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการนำเสนอความรู้ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ. (2550). **การจัดการความรู้ Knowledge Management**. พิมพ์ครั้งที่ 1. พระนครศรีอยุธยา : เทียนวัฒนา.
- ประคอง กรรณสูต. (2538). **สถิติเพื่อการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประดิษฐ์ ฮวบเจริญ และคนอื่นๆ. (2527). **การบริหารการศึกษาว่าด้วยการบริหารกิจกรรมนักเรียน**. กรุงเทพมหานคร : อักษรบัณฑิต.
- ประพนธ์ ผาสุขยืด. (2550). **การจัดการความรู้ฉบับมือใหม่หัดขับ**. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ : ไบใหม่.

- พัฒนาผู้บริหารการศึกษา, สถาบัน. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ 1. นครปฐม : สถาบันพัฒนาผู้บริหารการศึกษา.
- พนม เกตุมาน. **พัฒนาการวัยรุ่น Adolescent Development**. [ออนไลน์]. (2552). แหล่งที่มา : http://www.psyclin.co.th/new_page_56.htm [2552, ธันวาคม 16].
- พูลสุข หิงคานนท์. (2540). **การพัฒนารูปแบบการจัดการองค์การของวิทยาลัยพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต ภาคบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรธิดา วิเชียรปัญญา. (2547). **การจัดการความรู้ : พื้นฐานและการประยุกต์ใช้**. กรุงเทพมหานคร: เอ็กซ์เปอร์เน็ท.
- พรพิมล หรรษาภิรมย์โชค. (2550). **การพัฒนาแบบการจัดการความรู้สำหรับหน่วยงานภาครัฐ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ไพโรจน์ ไววานิชกิจ. (2546). Knowledge Management จากองค์ความรู้สู่การพัฒนาองค์กร. **ไมโครคอมพิวเตอร์** (มิถุนายน) : 96-102.
- มียากาวะ, ทาคาโอะ. (1986). **เศรษฐกิจมิติเบื้องต้น**. แปลโดย คงศักดิ์ สันติพฤกษ์วงศ์. กรุงเทพมหานคร : ฐู้งแจ่ง.
- เยาวดี วิบูลย์ศรี. (2544). **การประเมินโครงการ แนวคิด และแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- รัตน์ เทียงตรง. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาหนองคาย เขต 1 : กรณีศึกษา โรงเรียนอนุบาลดารารัศมี**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (องค์การมหาชน), สำนักงาน. (2548). **มาตรฐานการศึกษา ตัวบ่งชี้ และเกณฑ์การพิจารณาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (พ.ศ.2549-2553)**. กรุงเทพมหานคร : สมศ.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คพับลิเคชันส์.

- รสมาริน ญาณบุญ. (2550). **การใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน**. รายงานการค้นคว้าแบบอิสระปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษาและการแนะแนว คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2548). **มาตรฐานการศึกษาของชาติ**. กรุงเทพมหานคร: สหายบล็อกและการพิมพ์.
- เลขาธิการสภาการศึกษา,สำนักงาน. (2549). **รวมกฎหมายการศึกษา เล่ม 7**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2551). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณาการศึกษาระเบียบวาระแห่งชาติ (พ.ศ. 2551-2555)**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- เลขาธิการสภาการศึกษา, สำนักงาน. (2552). **ข้อเสนอการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ.2552-2561)**. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). **วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วลันต์ ลาจันทร์. (2548). **การจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาขอนแก่น เขต 4**. รายงานการศึกษาอิสระปริญญาโทศึกษาศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิจารณ์ พานิช. (2548). **การจัดการความรู้ฉบับนักปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : ตถาตาพับลิเคชั่น.
- วิจารณ์ พานิช. **การจัดการความรู้**. [ออนไลน์]. (2550). แหล่งที่มา : http://www.dopa.go.th/iad/km/km_des.html [2550, ธันวาคม 25]
- วิชาการ, กรม. (2545ก). **คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- วิชาการ, กรม. (2545ข). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- วิสุทธิ์ วิจิตรพัชรภรณ์. (2547). **การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาแบบกระจายอำนาจในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานตามแนวทางพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศึกษาธิการ, กระทรวง. (2551). **หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สราญจิตร์ วงษ์ทองดี. (2551). การศึกษาพัฒนาการของความสามารถในการจัดการความรู้ในการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ของนักเรียนช่วงชั้นที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1 ที่มีลักษณะความเป็นผู้นำแตกต่างกัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาการมัธยมศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- สวัสดี ประทุมราช. (2531). แนวคิดเชิงทฤษฎี : การวิจัย การวัดและประเมินผล. กรุงเทพฯ : ภาควิชาวิจัยการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สวัสดี สุคนธ์รังสี. (2520). โมเดลการวิจัย : กรณีตัวอย่างทางการบริหาร. **พัฒนบริหารศาสตร์**. 17 (เมษายน) : 206.
- สิทธิ สิทธิการุณย์ (2545). การบริหารกิจกรรมนักเรียนด้านการจัดการวงโยธวาทิต : กรณีศึกษาโรงเรียนวัดสุทธิวรารามและโรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- สุพจน์ เจนณะสมบัติ. (2542). การศึกษาการบริหารกิจกรรมนักเรียนด้านการจัดการวงโยธวาทิตของโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลชนะเลิศแห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. 2539 – 2542. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุภางศ์ จันทวานิช. (2551). วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล ตีรกานันท์. (2550). การสร้างเครื่องมือวัดตัวแปรในการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : **แนวทางสู่การปฏิบัติ**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุวิมล โพธิ์กลิ่น. (2551). รูปแบบการจัดการความรู้โดยความร่วมมือในสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา. **วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร** 10,2 (พ.ค.- ส.ค.) : 1-18.
- สุนะ ดิงศภักดิ์. (2538). การศึกษาการบริหารกิจกรรมนักเรียนในโรงเรียนสาธิต สังกัดทบวงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาามหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ส่งเสริมการเกษตร, กรม. **แนวทางการบริหารจัดการความรู้ของศูนย์วิทยาศาสตร์เพื่อการศึกษา**. [ออนไลน์]. (2548). แหล่งที่มา [http:// www.sciplanet.org/download/kmDoc/metology.doc](http://www.sciplanet.org/download/kmDoc/metology.doc) [2554, มีนาคม 29]

ส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, สถาบัน. (2550). **สังคมสุขสันต์มหัศจรรย์ KM.**

กรุงเทพฯ : เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.

ส่งเสริมการจัดการความรู้เพื่อสังคม, สถาบัน. **แนวทาง รวบรวม วิเคราะห์ และสังเคราะห์**

การจัดการความรู้. [ออนไลน์]. (2554). แหล่งที่มา : http://www.nesac.go.th/kms/km_info/pdf/KM_Guideline.pdf [2554, มีนาคม 29]

อดิชาติ เจริญพาโชค. (2547). **การศึกษาศมรรถนะในการบริหารกิจกรรมนักเรียนด้านการ**

จัดการวงโยธวาทิตของผู้ควบคุมวงโยธวาทิตในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ เขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อุดม พิวสกุล. (2552). **การทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR).**

กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมพรินติ้งกรุ๊ป.

อุทัย บุญประเสริฐ. (2516). **ตัวแบบ หุ่นจำลอง แบบจำลองหรือโมเดล. ครุศาสตร์ 3**

(เมษายน-กรกฎาคม) : 25-34.

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2549). **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์, เอกสารประกอบการบรรยายวิชา**

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับการศึกษาในสังคมสารสนเทศ. คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (อัดสำเนา).

อรจรรย์ ณ ตะกั่วทุ่ง. (2553). **เอกสารประกอบการสอนรายวิชาการจัดการความรู้ใน**

การศึกษา. ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ฮันคัตต์, เจอร์รี่. (2544). **Knowledge management การบริหารความรู้ยุคสารสนเทศ =**

Knowledge management strategies. แปลโดย สุพันธ์ บุญธาดา. พิมพ์ครั้งที่ 1.

กรุงเทพมหานคร : สามย่าน.COM.

ภาษาอังกฤษ

Bardo, J.W. and Hardman J.J. (1982). **Urban Sociology : A Systematic troduction.**

U.S.A.:F.E. Peacock.

Boyett, J.H. and Boyett, J.T. (1998). **The guru guide : the best ideas of the top**

management thinkers. New York : John Wiley and Sons.

- Choi, Y.S. (2000). **An Empirical Study of Factors Affecting Successful Implementation of Knowledge Management**. Thesis (Ph.D.) The University of Nebraska-Lincoln. [Online] Available from : Dissertation Abstracts International : <http://thailis.uni.net.th/dao/detail.nsp>.
- Davenport, T.H. and Prusak, L. (2000). **Working knowledge : how organizations manage what they know**. Boston, Mass. : Harvard Business School Press.
- Eisner, E. (1976). Educational Connoisseurship and Criticism : Their Form and Functions in Education Evaluation. **Journal of Aesthetic Education**.
- Good, C. V. (1973). **Dictionary of Education** . New York : McGraw - Hill.
- Graham, B. and Thomas, K. **The development of an integrated knowledge management model for construction**. [Online]. (2007). Available from : http://repository.wit.ie/529/1/Development_of_Integrated_KM_Model_for_Construction.pdf (2009, December 14).
- Gulick, L. and Urwick, L. (1973). **Papers on the science of administration**. New York : Augustus M. Kelley.
- Hansen, J.H. and Hearn, A.C. (1971). **The middle school program**. Chicago : Rand McNally.
- Keeves, P.J. (1988). Model and Model Building. **Educational Research, Methodology and Measurement : An International Handbook**. Oxford : Pergamon Press.
- Kindred, L.W. and othes. (1976). **The middle school curriculum : a practitioner's handbook**. Boston : Allyn and Bacon.
- Maduas, G.F., Scriven, M.S. and Stufflebeam, D.L. (1983). **Evaluation Models : Viewpoints on Educational and Human Services Evaluation**. Boston : Kluwer-Nijhoffs.
- Marquardt, M.J. (2002). **Building the Learning Organization : Mastering the 5 Elements for Corporate Learning**. California : Davies-Black Publishing.
- McNurlin, B.C. and Sprague, R.H. (2006). **Information Systems Management in Practice**. 7th ed. New Jersey : Pearson Education International.
- McQuade, F. and Champagne, D. W. (1995). **How to make a better school**. Boston : Allyn and Bacon.

- Mvungi, M. and Jay, I. **Knowledge management model for information technology support service**. [Online]. (2008). Available from : http://www.ejkm.com/volume-7/v7-3/Mvungi_and_Jay.pdf [2009, December 14]
- Narongkron. **แนวทางการจัดการความรู้ เพื่อมุ่งสู่คุณภาพของสถานศึกษา**. [ออนไลน์]. (2549). แหล่งที่มา : <http://bbznet.pukpik.com/scripts/view.php?user=econpayap&board=8&id=21&c=1&order=numview> [2554, มีนาคม 29]
- Natarajan, G and Shekhar, S. (2001). **Knowledge management : enabling business growth**. Boston : McGraw-Hill.
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995). **The knowledge creating company : How Japanese companies create the dynamics of innovation**. Oxford University. USA.
- Sykes, E.L. (1976). **Arithmetic activities handbook : an individualized and group approach to teaching the basic skills**. West Nyack, N. Y.: Parker.
- Smith, E. W. and Other. (1980). **The Education's Encyclopedia**. New York : Prentice – Hall.
- Somkiat Tuntiwongwanich, Jariya Neanchaleay and Surapon Boonlue. (2010). Lecturers' perspectives on factors related to the effectiveness and efficiency of students' knowledge management in faculties of industrial education in government-funded universities in Thailand. **US-China Education Review** 7(1) : 96-100.
- Stewart, T.A. (1997). **Intellectual capital : the new wealth of organizations**. London : Nicholas Brealey.
- Stoner, J.A. F. and Wankel, C. (1986). **Management**. 3rd ed. Englewood Cliffs, N.J. : Prentice-Hall.
- Takeuchi, H. and Nonaka, I. (2004). **Hitotsubashi on knowledge management**. Singapore : John Wiley & Sons (Asia).
- Tiwana, A. (2001). **The essential guide to knowledge management : e-business and CRM applications**. Upper Saddle River, N.J. : Prentice Hall PTR.
- Tosi, H.L. and Carroll, S.J. (1982). **Management**. 2nd ed. New York : John Wiley and Sons.

Waller, D. (1986). *Scientific Sociology : Theory and Method*. Englewood Cliff, NJ.: Prentice-Hall.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิและผู้เชี่ยวชาญ

รายนามผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่ให้สัมภาษณ์ และตรวจสอบรูปแบบ

1. ผอ.อัปสร ภาธรภูวานนท์   ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีนครปฐมบำเพ็ญ
คุณเอื้อและคุณอำนวยในการจัดการความรู้ของโรงเรียน
และวิทยากรอบรมโครงการยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหาร
สถานศึกษาทั้งระบบ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง
ปีงบประมาณ 2553-2555 เรื่องการจัดการความรู้
2. ผอ.สุมนา ธิกุลวงษ์   ผู้อำนวยการโรงเรียนพินุลอุบลรัตน์
วิทยากรอบรมโครงการยกระดับคุณภาพครูและผู้บริหาร
สถานศึกษาทั้งระบบ ภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง
ปีงบประมาณ 2553-2555 เรื่องการจัดการความรู้
3. ผอ.ทิพวรรณ เสนจันทร์ฉิมชัย   ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าจำปาวิทยา เจ้าของนวัตกรรมบริหาร
“เทคนิคการมีส่วนร่วม แบบจำปา 5 กลีบ” ที่เข้าร่วมในงาน
ตลาดนัดการจัดการความรู้ระดับชาติ ครั้งที่ 2
4. ผอ.กฤตวรรณ เพชรดำดี   ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยางสว่างอารมณ์ ที่เป็นโรงเรียนเป้าหมาย
ในโครงการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการเพิ่มประสิทธิภาพของ
องค์กรทางการศึกษาด้วยการจัดการความรู้
5. ครูชีวิรัตน์ สาลีประเสริฐ   ครูโรงเรียนวัดยางสว่างอารมณ์
คุณอำนวยและคุณลิขิต ในการจัดการความรู้ของโรงเรียน

รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม

1. ผศ.ดร.เนาวนิตย์ สงคราม   สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผอ.เอนก รัตน์ปิยะภากรณ์   ผู้อำนวยการสำนักเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ
3. อ.พรธงงาม ใจรักษ์ศักดิ์   โรงเรียนสาธิตแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายประถม

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรม
ชมรม/ชุมนุม และแบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (AAR) ของนักเรียน**

1. ผอ.อัปสร ภาธรภูวนนท์   ผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีศรีนครปฐมบุรีเพ็ญ
2. ผอ.กฤตวรรณ เพชรดำดี   ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดยางสว่างอารมณ์
3. ครูชีวิรัตน์ สาลีประเสริฐ   ครูโรงเรียนวัดยางสว่างอารมณ์

**รายนามผู้เชี่ยวชาญตรวจแบบประเมินความพึงพอใจและแบบสังเกตพฤติกรรม
การทำงานร่วมกันของนักเรียน**

1. อ.ดร.วีรพล แสงปัญญา   สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ครูดวงทิพย์ เพ็ชรนิล   โรงเรียนวัดหมื่นเกล้า (ค.ม.จิตวิทยาการศึกษา)
3. ครูจีเรียง บุญสม   โรงเรียนบ้านทุ่งมะขามเฒ่า (ค.ม.จิตวิทยาการศึกษา)

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิรับรองรูปแบบ

1. ผศ.ดร.ประศักดิ์ หอมสนิท   คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผศ.ดร.เนาวนิตย์ สงคราม   สาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา
ภาควิชาหลักสูตร การสอนและเทคโนโลยีการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รศ.เอกชัย กี่สุขพันธ์   สาขาวิชาบริหารการศึกษา
ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
4. ดร.ปฐมพงศ์ ศุภเลิศ   ผู้จัดการโรงเรียนจิระศาสตร์วิทยา
5. ผอ.ทิพวรรณ เสนจันทร์ฉิมชัย   ผู้อำนวยการโรงเรียนท่าจำปาวิทยา

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทดลองใช้แบบสอบถาม

รายนามผู้ทดลองใช้แบบสอบถาม

1. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดชุมทอง จังหวัดอ่างทอง
2. ผู้อำนวยการโรงเรียนสวนอนันต์ กรุงเทพมหานคร
3. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านอีโยะ จังหวัดนราธิวาส
4. ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดดอนไข่เต่า จังหวัดสุพรรณบุรี
5. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านท่าจาม จังหวัดชลบุรี
6. ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านเขาแหลม จังหวัดกาญจนบุรี
7. ผู้อำนวยการวิทยาลัยนาฏศิลป์นครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
8. รองผู้อำนวยการโรงเรียนสตรีอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
9. รองผู้อำนวยการโรงเรียนกีฬาจังหวัดอ่างทอง จังหวัดอ่างทอง
10. ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายนโยบายและแผนพัฒนา โรงเรียนปรีณิสรอยแยลวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่
11. ครูโรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน
12. นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนบดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) กรุงเทพมหานคร จำนวน 10 คน

ภาคผนวก ค
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำหรับผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้)

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร การศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ รวมถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของนักเรียน เพื่อนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

การจัดการความรู้ของนักเรียนมี 8 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การบ่งชี้ ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ ใช้ ความรู้ และการประเมินผลการจัดการความรู้

3. แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ผู้ตอบแบบสอบถามคือผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของ โรงเรียน

4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพทั่วไป ของโรงเรียน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามสภาพที่พึงประสงค์

5. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึง ไม่มีผลกระทบบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และเมื่อท่านได้ตอบ แบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอความกรุณาส่งกลับคืนผู้วิจัย โดยใส่ซองที่ผู้วิจัยได้แนบมาด้วย ภายในวันที่ 17 กันยายน 2553 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางวรรณกร ทวีแก้ว

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพทั่วไปของโรงเรียน

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับสภาพปัจจุบันของท่าน และเติมคำ
ในช่องว่างเกี่ยวกับสภาพทั่วไปของโรงเรียน

1. ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

- 1.1 เพศ ชาย หญิง
- 1.2 อายุ 21 – 30 ปี 31 – 40 ปี
 41 – 50 ปี 51 ปีขึ้นไป
- 1.3 วุฒิการศึกษาสูงสุด
ปริญญาตรี ปริญญาโท
ปริญญาเอก กำลังศึกษาระดับ.....
- 1.4 ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง
 ผู้อำนวยการ รองผู้อำนวยการ
- 1.5 ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน
 1 – 5 ปี 6 – 10 ปี
 11 – 15 ปี มากกว่า 15 ปี

2. สภาพทั่วไปของโรงเรียน

- 2.1 โรงเรียนของท่านเป็นโรงเรียนขนาด เล็ก กลาง ใหญ่
- 2.2 ครูที่เป็นที่จัดการความรู้ในโรงเรียนของท่านมีจำนวน.....คน
- 2.3 โรงเรียนของท่านนำแนวคิดเรื่องการจัดการความรู้มาใช้ในการพัฒนาคุณภาพของ
โรงเรียนเป็นเวลา.....ปี

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่เป็นจริง**

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ที่แสดงถึงลักษณะการปฏิบัติจริงของท่าน โดยแต่ละข้อ
สามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ หากข้อใดไม่ได้ปฏิบัติกรุณาเว้นไว้และตอบข้อถัดไป

2.1 องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
<p>1. คน</p> <p>1.1 ผู้บริหาร โรงเรียน</p>	<p>ท่านเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> <p>☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่</p> <p>☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแบ่งปันความรู้</p> <p>☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้</p> <p>☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
<p>1.2 ทีมจัดการ ความรู้</p>	<p>ท่านแต่งตั้งให้มีทีมจัดการความรู้ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลใดต่อไปนี้</p> <p>☐ “คุณเอื้อ” มีบทบาทเป็นผู้เอื้อให้เกิดการนำวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการ ความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง</p> <p>☐ “คุณอำนวย” มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ ของนักเรียน</p> <p>☐ “คุณกิจ” มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ “คุณลิขิต” มีบทบาทเป็นผู้จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
<p>1.3 แกนนำใน การจัดการ ความรู้</p>	<p>ท่านแต่งตั้งให้มีแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลใด ต่อไปนี้</p> <p>☐ “ตัวแทนครู” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการจัดการความรู้ของนักเรียน</p>

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
	☐ “ตัวแทนผู้ปกครอง” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ “ตัวแทนของชุมชน” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน 2.1 แผนยุทธศาสตร์ 2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน	<p>ท่านเป็นผู้นำในการกำหนดสิ่งใดต่อไปนี้ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน</p> ☐ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะสร้างความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ การกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
3. เทคโนโลยี	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> ☐ ใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ ใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ ใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ☐ ใช้ฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้ ☐ จัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
4. สิ่งจูงใจ	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการให้สิ่งจูงใจแก่นักเรียนที่มีความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไรบ้าง</p> <p>☐ การกล่าวคำชมเชยต่อหน้าผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน</p> <p>☐ การให้ขนม / อุปกรณ์การเรียน / เกียรติบัตร / อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p> <p>☐ การให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ (กิจกรรมที่ไม่ส่งผลเสียต่อนักเรียน)</p> <p>☐ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

2.2 กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอย่างไร</p> <p>☐ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน</p> <p>☐ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ตฐานข้อมูล</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
2. การบ่งชี้ความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักบ่งชี้ความรู้ได้อย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด และใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จว่าจำเป็นต้องใช้อะไร หรือต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
3. การแสวงหาความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ในโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาครูในโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาครูต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
4. การแลกเปลี่ยนความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกันอย่างไร</p> <p>☐ เชิญชวนนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ จัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนได้มาพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน</p> <p>☐ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนแสดงผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
5. การจัดเก็บความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักจัดเก็บความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก</p> <p>☐ การจัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน</p> <p>☐ การจัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
6. การเผยแพร่ความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การจัดทำแผ่นพับ</p> <p>☐ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร</p> <p>☐ การจัดทำหนังสือเล่มเล็ก</p> <p>☐ การจัดนิทรรศการ</p> <p>☐ การจัดมุมความรู้</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
7. การประยุกต์ใช้ความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอย่างไร</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบันโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยนำเสนอแนวทางในการนำไปใช้</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตโดยนำเสนอแนวทางในการนำไปใช้</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
8. การประเมินผลการจัดการความรู้	<p>ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของตนเองและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

**ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่พึงประสงค์**

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่พึงประสงค์ว่าท่านต้องการจะให้มีการดำเนินการจัดการความรู้สำหรับ
นักเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำหรับครูที่เป็นทีมจัดการความรู้)

คำชี้แจง

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหาร การศึกษา ภาควิชานโยบาย การจัดการ และความเป็นผู้นำทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2. การจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถและ ประสบการณ์ รวมถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของนักเรียน เพื่อนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

การจัดการความรู้ของนักเรียนมี 8 ขั้นตอน คือ การเตรียมความพร้อมของนักเรียน การบ่งชี้ ความรู้ การแสวงหาความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้ การจัดเก็บความรู้ การเผยแพร่ความรู้ การประยุกต์ ใช้ ความรู้ และการประเมินผลการจัดการความรู้

3. แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดย ผู้ตอบแบบสอบถามคือครูที่เป็นทีมจัดการความรู้ของโรงเรียน

4. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 4 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้น มัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตอนที่ 4 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา ตามสภาพที่พึงประสงค์

5. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึง ไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากท่านเป็นอย่างดี และเมื่อท่านได้ตอบ แบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว ขอความกรุณาส่งกลับคืนผู้วิจัย โดยใส่ซองที่ผู้วิจัยได้แนบมาด้วย ภายในวันที่ 17 กันยายน 2553 ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

นางวรรณกร ทวีแก้ว

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หรือเติมคำในช่องว่างที่ตรงกับสภาพปัจจุบันของท่าน

1. เพศ ชาย หญิง

2. อายุ 21 – 30 ปี 31 – 40 ปี
 41 – 50 ปี 51 ปีขึ้นไป

3. วุฒิกการศึกษาสูงสุด

ปริญญาตรี ปริญญาโท
ปริญญาเอก กำลังศึกษาระดับ.....

4. ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง

ครูผู้ช่วย ครู คศ.1
 ครู คศ.2 ครู คศ.3

5. ประสบการณ์การทำงานในตำแหน่งปัจจุบัน

1 – 5 ปี 6 – 10 ปี
 11 – 15 ปี มากกว่า 15 ปี

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน**

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ที่แสดงถึงลักษณะการปฏิบัติจริงของผู้บริหารหรือโรงเรียนตามความคิดเห็นของท่าน โดยแต่ละข้อสามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ หากข้อใดที่ท่านคิดว่าผู้บริหารหรือโรงเรียนไม่ได้ปฏิบัติกรุณาเว้นไว้และตอบข้อถัดไป

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
1. คน 1.1 ผู้บริหาร โรงเรียน	ผู้บริหารของท่านเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร ☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องความหมายของการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องประโยชน์ของการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่ององค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ มีความรู้ความเข้าใจเรื่องกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ ☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแบ่งปันความรู้ ☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้ ☐ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการยอมรับความสามารถของผู้อื่น ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
1.2 ทีมจัดการ ความรู้	ผู้บริหารของท่านแต่งตั้งให้มีทีมจัดการความรู้ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลใดต่อไปนี้ ☐ “คุณเอื้อ” มีบทบาทเป็นผู้เอื้อให้เกิดการนำวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติอย่างจริงจัง ☐ “คุณอำนวย” มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ “คุณกิจ” มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ “คุณลิขิต” มีบทบาทเป็นผู้จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ของนักเรียน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
1.3 แกนนำในการจัดการความรู้	<p>ผู้บริหารของท่านแต่งตั้งให้มีแกนนำในการจัดการความรู้ของนักเรียนซึ่งประกอบด้วยบุคคลใดต่อไปนี้</p> <p>☐ “ตัวแทนครู” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน ในการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ “ตัวแทนผู้ปกครอง” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน ในการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ “ตัวแทนของชุมชน” มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง ในการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน 2.1 แผนยุทธศาสตร์ 2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน	<p>ผู้บริหารของท่านเป็นผู้นำในการกำหนดสิ่งใดต่อไปนี้ไว้ในแผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียน</p> <p>☐ การกำหนดวิสัยทัศน์ที่จะสร้างความรู้ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ การกำหนดพันธกิจเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ การกำหนดนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ การกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้อย่างชัดเจน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p> <p>ผู้บริหารของท่านเป็นผู้นำในการสร้างวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> <p>☐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้อื่น</p> <p>☐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักแบ่งปันความรู้แก่ผู้อื่น</p> <p>☐ ส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนรู้จักยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
3. เทคโนโลยี	<p>ผู้บริหารของท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> <p>☐ ใช้อินเทอร์เน็ตในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ ใช้เว็บในการสืบค้นข้อมูล และการค้นหาองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน</p>

องค์ประกอบ	การปฏิบัติ
	☐ ใช้เว็บบอร์ดในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ☐ ใช้ฐานข้อมูลในการจัดเก็บความรู้ ☐ จัดให้มีจำนวนคอมพิวเตอร์เพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. สิ่งจูงใจ	ผู้บริหารของท่านส่งเสริมและสนับสนุนการให้สิ่งจูงใจแก่นักเรียนที่มีความตั้งใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันอย่างไรบ้าง ☐ การกล่าวคำชมเชยต่อหน้าผู้อื่นทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ☐ การให้ขนม / อุปกรณ์การเรียน / เกียรติบัตร / อื่น ๆ (โปรดระบุ)..... ☐ การให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ (กิจกรรมที่ไม่ส่งผลเสียต่อนักเรียน) ☐ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกัน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน ที่แสดงถึงลักษณะการปฏิบัติจริงของท่าน โดยแต่ละข้อสามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ หากข้อใดไม่ได้ปฏิบัติกรุณาเว้นไว้และตอบข้อถัดไป

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	ท่านจัดกิจกรรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอย่างไร ☐ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้แก่นักเรียน ☐ เชิญวิทยากรมาให้ความรู้และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
2. การบ่งชี้ความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักบ่งชี้ความรู้ได้อย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด และใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จว่าจำเป็นต้องใช้อะไร หรือต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนร่วมกันอภิปรายสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
3. การแสวงหาความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ในโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาครูในโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การพูดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาครูต่างโรงเรียน</p> <p>☐ การสอบถาม / ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน</p> <p>☐ การค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
4. การแลกเปลี่ยนความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อฝึกให้นักเรียนแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกันอย่างไร</p> <p>☐ เชิญชวนนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถหรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกันมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ จัดสถานที่ที่เหมาะสมเพื่อให้นักเรียนได้มาพูดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ร่วมกัน</p> <p>☐ จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนแสดงผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
5. การจัดเก็บความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักจัดเก็บความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การจัดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก</p> <p>☐ การจัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน</p> <p>☐ การจัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
6. การเผยแพร่ความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนรู้จักเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ การจัดทำแผ่นพับ</p> <p>☐ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร</p> <p>☐ การจัดทำหนังสือเล่มเล็ก</p> <p>☐ การจัดมุมความรู้</p> <p>☐ การจัดนิทรรศการ</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
7. การประยุกต์ใช้ความรู้	<p>ท่านจัดกิจกรรมชมรม/ชุมนุมเพื่อเป็นการฝึกให้นักเรียนนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างไร</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบันโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยนำเสนอแนวทางในการนำไปใช้</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตโดยนำเสนอแนวทางในการนำไปใช้</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
8. การประเมินผล การจัดการความรู้	<p>ท่านจัดให้มีการประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของตนเองและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม</p> <p>☐ ให้นักเรียนประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

**ตอนที่ 4 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่พึงประสงค์**

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่พึงประสงค์ว่าท่านต้องการจะให้มีการดำเนินการจัดการความรู้สำหรับ
นักเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนารูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำหรับนักเรียน)

คำชี้แจง

1. แบบสอบถามฉบับนี้ ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ในการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยผู้ตอบแบบสอบถามคือนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6

2. การจัดการความรู้ของนักเรียน หมายถึง กระบวนการแลกเปลี่ยนความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ รวมถึงความรู้ที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของนักเรียน เพื่อนำมาแบ่งปัน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม

3. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน

ตอนที่ 2 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน

ตอนที่ 3 เป็นการสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่พึงประสงค์

4. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามนี้ ผู้วิจัยจะนำมาวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยในภาพรวม จึงไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อนักเรียน

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความร่วมมือจากนักเรียนเป็นอย่างดี และเมื่อนักเรียนได้ตอบแบบสอบถามเสร็จเรียบร้อยแล้ว กรุณาส่งกลับคืนผู้วิจัย โดยใส่ซองที่ผู้วิจัยได้แนบมาด้วย ภายในวันที่ 17 กันยายน 2553 ผู้วิจัยขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

นางวรรณกร ทวีแก้ว

นิสิตระดับดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของนักเรียน

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง และเติมคำในช่องว่างที่ตรงกับสภาพปัจจุบัน
ของนักเรียน

1. เพศ ชาย หญิง
2. กำลังเรียนชั้น ม.1 ม.2 ม.3
 ม.4 ม.5 ม.6
3. นักเรียนเคยได้ยินคำว่า “การจัดการความรู้” หรือไม่
 เคย ไม่เคย
4. นักเรียนเคยได้ยินคำใดที่คิดว่ามีความหมายคล้ายกับคำว่า “การจัดการความรู้”
(ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)
 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้
 การแบ่งปันความรู้ การเก็บรวบรวมความรู้
 อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. นักเรียนรู้จักหรือเข้าใจคำว่า “การจัดการความรู้” หรือไม่
 รู้จัก – เข้าใจ รู้จัก แต่ไม่ค่อยเข้าใจ ไม่รู้จัก และไม่เข้าใจ
6. ในปัจจุบันนี้นักเรียนนำกระบวนการหรือขั้นตอนในการจัดการความรู้ไปใช้ในการเรียนหรือไม่
 นำไปใช้เป็นประจำ นำไปใช้บางโอกาส ไม่ได้นำไปใช้
7. ถ้านักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ นักเรียนจะนำไปใช้ในการเรียนหรือไม่
 จะนำไปใช้ เพราะ.....
 จะไม่นำไปใช้ เพราะ.....
 ไม่แน่ใจ เพราะ.....

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา
ตามสภาพที่เป็นจริงในปัจจุบัน**

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน ที่แสดงถึงลักษณะการปฏิบัติจริงของนักเรียน โดยแต่ละข้อสามารถตอบได้มากกว่า 1 รายการ หากข้อใดไม่ได้ปฏิบัติกรุณาเว้นไว้ และตอบข้อถัดไป

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
1. การเตรียมความพร้อมของนักเรียน	<p>นักเรียนเตรียมความพร้อมในการจัดการความรู้ของนักเรียนอย่างไร</p> <p>☐ เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยาย/ให้ความรู้เกี่ยวกับความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน</p> <p>☐ เข้าร่วมฟังวิทยากรบรรยาย/ให้ความรู้ และสาธิตการใช้คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
2. การบ่งชี้ความรู้	<p>นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักบ่งชี้ความรู้ อย่างไร</p> <p>☐ มีส่วนร่วมในการกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียนว่าจะนำไปใช้ประโยชน์ในเรื่องใด และใครจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์</p> <p>☐ มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จว่าจำเป็นต้องใช้อะไร หรือต้องดำเนินการอย่างไร</p> <p>☐ มีส่วนร่วมในการอภิปรายสรุปเป้าหมายและวิธีการที่จะทำให้เป้าหมายในการจัดการความรู้บรรลุผลสำเร็จ</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
3. การแสวงหาความรู้	<p>นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักแสวงหา ความรู้ด้วยวิธีการใด</p> <p>☐ พุดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนในโรงเรียน</p> <p>☐ พุดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ในโรงเรียน</p> <p>☐ สอบถาม / ปรึกษาครูในโรงเรียน</p> <p>☐ สอบถาม / ปรึกษาผู้ปกครองของนักเรียน</p>

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
3. การแสวงหาความรู้ (ต่อ)	☐ ค้นคว้าหาความรู้จากห้องสมุดในโรงเรียน ☐ ค้นคว้าหาความรู้จากอินเทอร์เน็ต ☐ พุดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับเพื่อนต่างโรงเรียน ☐ พุดคุย / สอบถาม / รวมกลุ่มติวร่วมกับรุ่นพี่ต่างโรงเรียน ☐ สอบถาม / ปรึกษาครูต่างโรงเรียน ☐ สอบถาม / ปรึกษาผู้รู้ในชุมชน ☐ ค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
4. การแลกเปลี่ยน ความรู้	<p>นักเรียนเคยเข้าร่วมแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้อื่นอย่างไร</p> ☐ ได้ร่วมแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้ที่มีความรู้ความสามารถ หรือมีความสนใจในเรื่องเดียวกัน ☐ ได้ร่วมพุดคุย แลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์กับผู้อื่นในสถานที่ที่โรงเรียนจัดให้ ☐ ได้ร่วมแสดงผลงานที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. การจัดเก็บความรู้	<p>นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักจัดเก็บความรู้โดยวิธีการใด</p> ☐ การจดบันทึกความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไว้ในสมุดบันทึก ☐ การจัดเก็บข้อมูลความรู้ในแฟ้มสะสมผลงานนักเรียน ☐ การจัดทำเป็นฐานข้อมูลในคอมพิวเตอร์ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. การเผยแพร่ความรู้	<p>นักเรียนเคยเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุมที่ฝึกให้นักเรียนรู้จักเผยแพร่ความรู้ด้วยวิธีการใด</p> ☐ การจัดทำแผ่นพับ ☐ การจัดพิมพ์เป็นเอกสาร ☐ การจัดทำหนังสือเล่มเล็ก ☐ การจัดนิทรรศการ ☐ การจัดมุมความรู้ ☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....

ขั้นตอน	การปฏิบัติ
7. การประยุกต์ใช้ ความรู้	<p>นักเรียนเคยนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไปประยุกต์ใช้อย่างไร</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนในปัจจุบันโดยสร้างเป็นผลงานของกลุ่ม</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นโดยนำเสนอแนวทางการนำไปใช้</p> <p>☐ ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตโดยนำเสนอแนวทางการนำไปใช้</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>
8. การประเมินผล การจัดการความรู้	<p>นักเรียนเคยประเมินผลการจัดการความรู้ของนักเรียนในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมอย่างไร</p> <p>☐ ประเมินผลงานของตนเองและผลงานของผู้อื่น</p> <p>☐ ประเมินพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของตนเองและพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่ม</p> <p>☐ ประเมินความพึงพอใจของตนเองที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน</p> <p>☐ อื่น ๆ (โปรดระบุ).....</p>

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตามสภาพที่พึงประสงค์

คำชี้แจง โปรดแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาว่านักเรียนต้องการจะให้มีการดำเนินการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม

**แบบสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดการความรู้ เรื่อง แนวทางในการจัดการความรู้ของ
นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน**

คำชี้แจง แบบสัมภาษณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการ
ความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อนำความคิดเห็นที่ได้ไปประมวลและพิจารณาในการสร้างรูปแบบ
การจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงาน
คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ

ตอนที่ 2 แนวทางในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษา

ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้เชี่ยวชาญ

1. ชื่อผู้เชี่ยวชาญ .....
2. ตำแหน่งปัจจุบัน.....
ตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้.....
3. สถานที่ทำงาน.....

**ตอนที่ 2 แนวทางในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียนระดับชั้น
มัธยมศึกษา**

1. องค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา

ผู้วิจัยได้เสนอองค์ประกอบของการจัดการความรู้ของนักเรียนไว้เป็นแนวทางในการตอบ
4 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบมีรายละเอียดดังนี้

1.1 **คน (Man)** หมายถึง ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน
ประกอบด้วยคน 3 กลุ่ม คือ

1.1.1 **ผู้บริหารโรงเรียน (School Administrator)** หมายถึง ผู้อำนวยการหรือ
รองผู้อำนวยการโรงเรียนที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ มีความเป็นผู้นำในการจัดการความรู้ โดยมี
ความรู้ความเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ เห็นความสำคัญและสนับสนุนการจัดการความรู้ของนักเรียน
มีพฤติกรรมเป็นแบบอย่างที่ดีในเรื่องการสร้างความรู้ใหม่ การแบ่งปันความรู้ การแลกเปลี่ยนความรู้
และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับคุณสมบัติของผู้บริหาร เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....
.....

1.1.2 **ทีมจัดการความรู้ (Knowledge Management Team)** หมายถึง คณะทำงานที่โรงเรียนแต่งตั้งขึ้นเพื่อรับผิดชอบในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียน และคณะทำงานจะต้องเข้าใจบทบาทของตนเองในด้านการจัดการความรู้ของนักเรียน โดยคณะทำงานควรประกอบด้วยบุคคลสำคัญ 4 กลุ่ม คือ

1) **คุณเอื้อ (Chief Knowledge Officer : CKO)** หมายถึง ผู้บริหารที่รับผิดชอบเรื่องการจัดการความรู้ของโรงเรียน อาจเป็นผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการโรงเรียน มีบทบาทเป็นผู้เอื้อ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการนำวิสัยทัศน์เกี่ยวกับการจัดการความรู้ของนักเรียนไปสู่การปฏิบัติ

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของคุณเอื้อ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
ข้อเสนอแนะ.....

.....

2) **คุณอำนวย (Knowledge Facilitator : KF)** หมายถึง ครูผู้สอน และนักเรียนซึ่งเป็นตัวแทนของสมาชิกของแต่ละกลุ่ม มีบทบาทเป็นผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการความรู้ของนักเรียน มีหน้าที่เป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ นำพานักเรียนดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็นผู้เชื่อมโยงโดยต้องเชื่อมโยงระหว่างนักเรียน (คุณกิจ) กับผู้บริหาร (คุณเอื้อ) และเชื่อมโยงระหว่างนักเรียนต่างกลุ่ม เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของคุณอำนวย เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
ข้อเสนอแนะ.....

.....

3) **คุณกิจ (Knowledge Practitioner: KP)** หมายถึง นักเรียน มีบทบาทเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการจัดการความรู้ และเป็นผู้ที่มีความรู้ภายในที่ฝังลึก (Tacit Knowledge) ของตัวเอง รวมถึงความรู้ภายนอก (Explicit Knowledge) ที่ได้จากคันท้าเพิ่มเติม ซึ่งต้องนำมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของคุณกิจ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย
ข้อเสนอแนะ.....

.....

4) **คุณลิขิต (Note Taker : NT)** หมายถึง นักเรียนที่ทำหน้าที่จดบันทึกในกิจกรรมจัดการความรู้ ทั้งที่เป็นความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จดบันทึกการประชุม

การสัมมนา การศึกษาดูงาน การสอบถามผู้รู้ หรือบันทึกอื่น ๆ เพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้มีความต่อเนื่อง

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของคุณลิขิต เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

สรุป ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับสมาชิกที่จัดการความรู้ดังกล่าวที่ประกอบด้วย คุณเอื้อ

คุณอำนวย คุณกิจ และคุณลิขิต เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

1.1.3 แกนนำในการจัดการความรู้ (Knowledge Management Prototype)

หมายถึง ตัวแทนครู ตัวแทนผู้ปกครอง และตัวแทนของชุมชน ที่เป็นกำลังสำคัญในการดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนให้สามารถดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

1) **ตัวแทนครู** มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างครูกับผู้บริหาร นักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของตัวแทนครู เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

2) **ตัวแทนผู้ปกครอง** มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และชุมชน เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของตัวแทนผู้ปกครอง

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

3) **ตัวแทนของชุมชน** มีบทบาทเป็นผู้ประสานความร่วมมือระหว่างชุมชนกับผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง เพื่อให้การจัดการความรู้ของนักเรียนดำเนินไปได้อย่างราบรื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของตัวแทนชุมชน

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

สรุป ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับบทบาท/หน้าที่ของแกนนำในการจัดการความรู้ของ

นักเรียนดังกล่าวข้างต้น เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

1.2 ปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียน หมายถึง สิ่งที่โรงเรียนจัดให้มีเพื่อให้การดำเนินการจัดการความรู้ของนักเรียนประสบความสำเร็จ ได้แก่ แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน และวัฒนธรรมของโรงเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.2.1 แผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของโรงเรียน (Knowledge Management Strategic Plan) หมายถึง แผนยุทธศาสตร์ของโรงเรียนที่จัดทำขึ้นโดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ นโยบาย และเป้าหมายของโรงเรียนอย่างชัดเจนที่จะสร้างความรู้ใหม่ ให้ความสำคัญกับความรู้ และการจัดการความรู้ของนักเรียน

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับแผนยุทธศาสตร์การจัดการความรู้ของนักเรียน

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

1.2.2 วัฒนธรรมของโรงเรียน (School Culture) หมายถึง ความคิด ความเชื่อ ความรู้สึก และการปฏิบัติตนของนักเรียนแต่ละกลุ่มในชุมชน/ชมรม ที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความรู้ซึ่งกันและกัน การแบ่งปันความรู้ และการยอมรับความรู้ความสามารถของผู้อื่น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับวัฒนธรรมของโรงเรียน เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

สรุป ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จของโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

1.3 เทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้ (Knowledge Management Technology)

หมายถึง เครื่องมือที่โรงเรียนจัดให้นักเรียนใช้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุม เพื่อการสืบค้นข้อมูล การค้นหาองค์ความรู้ และการจัดเก็บความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการจัดการความรู้ของนักเรียน ซึ่งโรงเรียนจะต้องจัดให้มีอย่างเพียงพอต่อการใช้งานของนักเรียน เช่น คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียน ได้แก่ การใช้เว็บ เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับเทคโนโลยีเพื่อการจัดการความรู้

เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

1.4 สิ่งจูงใจ (Incentive) หมายถึง สิ่งตอบแทนที่โรงเรียนให้แก่นักเรียนเพื่อเป็นการ

สร้างแรงจูงใจในการจัดการความรู้ และเพื่อให้มีกำลังใจในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน โดยอาจจะให้รางวัลเป็นการยกย่องชมเชย การให้สิ่งของ เช่น ขนม อุปกรณ์การเรียน เกียรติบัตร หรือการให้เลือกทำกิจกรรมที่นักเรียนชอบ การให้เงินรางวัลเพื่อเป็นทุนการศึกษาแก่นักเรียนในชมรม/ชุมนุม เป็นต้น

ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับรางวัลที่จัดให้แก่ นักเรียน เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

ข้อเสนอแนะอื่น ๆ .....

.....

.....

.....

.....

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 8 ขั้นตอน

ผู้วิจัยได้เสนอกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาไว้เป็นแนวทางในการตอบ 8 ขั้นตอน เพื่อให้ท่านได้พิจารณาว่าท่านเห็นด้วยหรือไม่ อย่างไร ถ้าไม่เหมาะสมท่านคิดว่าควรมีขั้นตอน กิจกรรม และการประเมินผลอย่างไร ขอความกรุณาแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (รายละเอียดดูที่หน้าถัดไป)

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Preparation)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
1	2 ชั่วโมง	1.1 การประเมิน ความสามารถใน การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความสามารถใน การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุมของ ตนเองได้	1. นักเรียนทำแบบ ประเมินความสามารถ ในการจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุมของ นักเรียน	1. การประเมิน ความสามารถ ในการจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ตามกระบวนการ จัดการความรู้ ของนักเรียน
		1.2 การให้ความรู้เรื่อง การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุม แก่นักเรียน	2. เพื่อให้นักเรียน มีความรู้ความเข้าใจ เรื่องการจัดการความรู้ ของนักเรียนในชมรม/ ชุมนุม	2. ผู้ดำเนินการให้ ความรู้เกี่ยวกับ ความหมาย ประโยชน์ และกระบวนการ จัดการความรู้แก่นักเรียน	
		1.3 การให้ความรู้ เกี่ยวกับการใช้ เทคโนโลยีที่จำเป็น ในการจัดการความรู้ แก่นักเรียนใน ชมรม/ชุมนุม	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถใช้เทคโนโลยี เช่น เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูลในการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุมได้	3. เชิญวิทยากรมาให้ ความรู้และสาธิตการใช้ คอมพิวเตอร์พื้นฐานที่ จำเป็นในการจัดการ ความรู้ของนักเรียน เช่น การใช้เว็บบอร์ด อินเทอร์เน็ต ฐานข้อมูล	
		1.4 การจัดกลุ่ม นักเรียนในชมรม/ ชุมนุมที่มีความ สนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่กลุ่ม เดียวกัน	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดกลุ่มผู้ที่มี ความสนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่กลุ่ม เดียวกันได้	4. นักเรียนจัดกลุ่มผู้ที่มี ความสนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่กลุ่ม เดียวกันตามความ สมัครใจ	
จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย					
ข้อเสนอแนะ:					
.....					
.....					
.....					

ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
2	1 ชั่วโมง	2.1 นักเรียนในกลุ่ม กำหนดเป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ในกิจกรรม ชมรม/ชุมนุม	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถกำหนด เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ของนักเรียนใน ชมรม/ชุมนุมได้	1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันแสดงความคิดเห็น เพื่อกำหนดเป้าหมายใน การจัดการความรู้ของ นักเรียนว่าจะนำไปใช้ ประโยชน์ในเรื่องใด และ ใครจะเป็นผู้ได้รับ ประโยชน์	1. เอกสารสรุป เป้าหมาย และวิธีการที่ จะทำให้ เป้าหมายใน การจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน
		2.2 นักเรียนในกลุ่ม แสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับวิธีการที่จะ ทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดง ความ คิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการ ที่จะทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุผล สำเร็จได้	2. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันแสดง ความ คิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการ ที่จะทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้ บรรลุผลสำเร็จว่า จำเป็นต้องใช้อะไร หรือ ต้องดำเนินการอย่างไร	2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกัน ของนักเรียน
		2.3 นักเรียนในกลุ่ม สรุปเป้าหมายและ วิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสรุปเป้าหมาย และวิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จได้	3. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันอภิปรายสรุป เป้าหมายและวิธีการที่จะ ทำให้เป้าหมายในการ จัดการความรู้ในชมรม/ ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ	
		2.4 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสารสรุป เป้าหมายและ วิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำเอกสาร สรุปเป้าหมายและ วิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุ ผลสำเร็จได้	4. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ช่วยกันทำเอกสารสรุป เป้าหมายและวิธีการที่ จะทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุผล สำเร็จ	

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		2.5 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรม การทำงานร่วมกัน	5. เพื่อให้นักเรียน สามารถทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกันได้	5. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
<p>จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย</p> <p>ข้อเสนอแนะ: .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					

ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
3	1 สัปดาห์	3.1 นักเรียนในกลุ่ม แสวงหาความรู้ จาก เพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถแสวงหา ความรู้จากเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้ง ภายในและภายนอก โรงเรียนได้	1. นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่ง หน้าที่กันไปแสวงหา ความรู้จากเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิ ปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน	1. เอกสารสรุป ความรู้ที่ได้ จากการ แสวงหามา ทั้งภายใน และภายนอก โรงเรียน
		3.2 นักเรียนในกลุ่ม แสวงหาความรู้ จากเอกสารและสื่อ ต่างๆ รวมถึงแหล่ง เรียนรู้อื่นๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกโรงเรียน	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถแสวงหา ความรู้จากเอกสารและ สื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่ง เรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน ได้	2. นักเรียนแต่ละกลุ่มแบ่ง หน้าที่กันไปแสวงหา ความรู้จากเอกสารและ สื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่ง เรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		3.3 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสารสรุป ความรู้ที่ได้จากการ แสวงหามาได้ทั้ง ภายในและ ภายนอกโรงเรียน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำเอกสาร สรุปความรู้ที่ได้จากการ แสวงหามาได้ทั้ง ภายในและภายนอก โรงเรียน	3. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันจัดทำเอกสารสรุป ความรู้ที่ได้จากการ แสวงหามาได้ทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน	
		3.4 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	4. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน ร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย					
ข้อเสนอแนะ:					
.....					
.....					
.....					
.....					

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม (Knowledge Sharing)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
4	1 ชั่วโมง	4.1 นักเรียนในกลุ่ม แลกเปลี่ยนความรู้ ซึ่งกัน และกันใน ชมรม/ชุมนุม	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถแลกเปลี่ยน ความรู้ที่ได้ร่วมกัน แสวงหามาทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน ได้	1. นักเรียนแต่ละกลุ่มเข้า ร่วมกิจกรรมชุมชน นักปฏิบัติ (Community of Practices) เพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ ร่วมกันแสวงหามาทั้ง ภายในและภายนอก โรงเรียน	1. เอกสารสรุป สาระสำคัญที่ ได้จากการ แลกเปลี่ยน ความรู้ ร่วมกัน 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		4.2 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสารสรุป สาระสำคัญที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกัน	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำเอกสาร สรุปสาระสำคัญที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกันได้	2. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันจัดทำเอกสาร สรุปสาระสำคัญที่ได้จาก การแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกัน	
		4.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
<p>จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย</p> <p>ข้อเสนอแนะ: .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					

ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
5	1 ชั่วโมง	5.1 นักเรียนในกลุ่ม วิเคราะห์ หรือ สังเคราะห์ความรู้ ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน มาวิเคราะห์หรือ สังเคราะห์ความรู้ที่ได้ ให้สะดวกแก่การศึกษา และทำความเข้าใจ	1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันนำเอกสารสรุป สาระสำคัญที่ได้จาก การแลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันมาแยกแยะหรือ หลอมรวมให้สะดวกแก่ การศึกษาและทำความเข้าใจ โดยอาจเขียนเป็น บทความที่เป็นความเรียง มีเนื้อหาที่ประกอบด้วย หัวข้อต่าง ๆ เป็นชั้น เป็นตอนก็ได้	1. สมุดบันทึก / แฟ้มสะสม ผลงาน นักเรียน / ฐานข้อมูลใน คอมพิวเตอร์
		5.2 นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันจัดเก็บ ความรู้	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ ได้จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้มาจัดเก็บอย่าง เป็นระบบ	2. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันจัดเก็บความรู้ โดยอาจจัดไว้ในสมุด บันทึก จัดเก็บในแฟ้ม สะสมผลงานนักเรียน หรือทำเป็นฐานข้อมูลไว้ใน คอมพิวเตอร์	2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		5.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	3. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ทำแบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
<p>จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย</p> <p>ข้อเสนอแนะ.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					

ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม (Knowledge Application)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
6-7	2 สัปดาห์	6.1 นักเรียนในกลุ่มนำ ความรู้ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันไป ประยุกต์ใช้ในการ ทำกิจกรรมชมรม/ ชุมนุม	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันไป ประยุกต์ใช้ในการทำ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม ได้	1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันสร้างผลงานกลุ่ม ที่ได้จากการนำความรู้ จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ใน การทำกิจกรรมชมรม/ ชุมนุม	1. ประเมิน ผลงานของ นักเรียน 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		6.2 นักเรียนในกลุ่ม นำเสนอและ ประเมินผลงานของ กลุ่มตนเองและ กลุ่มอื่น	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำเสนอและ ประเมินผลงานของ กลุ่มตนเองและกลุ่มอื่น ได้	2. ตัวแทนของนักเรียน แต่ละกลุ่มนำเสนอ ผลงานและประเมิน ผลงานโดยกลุ่มตนเอง กลุ่มอื่น ครูผู้เชี่ยวชาญ ผู้ปกครอง/ผู้รู้ และ ผู้บริหารโรงเรียน	
		6.3 นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงาน ร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
<p>จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย</p> <p>ข้อเสนอแนะ .....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p> <p>.....</p>					

ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้ (Knowledge Distribution)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
8	ชั่วโมง	7.1 นักเรียนในกลุ่ม เผยแพร่ผลงานของ ชมรม/ชุมนุมและ องค์ความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกัน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถเผยแพร่ ผลงานของชมรม/ ชุมนุมและองค์ความรู้ ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกันแก่ผู้อื่นได้	1. นักเรียนแต่ละกลุ่ม ร่วมกันจัดนิทรรศการ เผยแพร่ผลงานและ องค์ความรู้โดยอาจจัด ทำเป็นหนังสือเล่มเล็ก ทำแผ่นพับ จัดพิมพ์ เป็น เอกสารสำหรับแจก จัด มุมความรู้ หรือจัดป้าย นิเทศ เพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากร และ นักเรียนในโรงเรียนได้รับ ทราบ	1. เอกสาร เผยแพร่ ผลงานและ องค์ความรู้ที่ ได้จากการ แลกเปลี่ยน ความรู้ของ นักเรียน แต่ละกลุ่ม 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		7.2 นักเรียนกลุ่มที่ทำ ผลงานได้คะแนน สูงสุด 3 ลำดับแรก รับมอบรางวัลจาก ผู้บริหารโรงเรียน	2. เพื่อให้นักเรียนได้รับ ขวัญและกำลังใจใน การทำงานและ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมกัน	2. เชิญผู้บริหารโรงเรียน มอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจแก่นักเรียน กลุ่มที่ทำผลงานได้ คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก	
		7.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	3. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	
จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย					
ข้อเสนอแนะ:					
.....					
.....					
.....					
.....					

ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลการจัดการความรู้ (Assessment of Knowledge Management)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
9	1 ชั่วโมง	8.1 นักเรียนประเมิน ความสามารถใน การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุม ของตนเอง	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความสามารถใน การจัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุมของ ตนเองได้	1. นักเรียนทำแบบประเมิน ความสามารถในการ จัดการความรู้ ในชมรม/ ชุมนุม ของตนเอง	1. การประเมิน ความสามารถ ในการจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน
		8.2 นักเรียนทำการ ทบทวน หลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถทำการทบทวน หลังการปฏิบัติงานได้	2. นักเรียนแต่ละกลุ่มทำ การทบทวนหลังการ ปฏิบัติงาน	2. การทบทวน หลังการ ปฏิบัติงาน
		8.3 นักเรียนประเมิน ความพึงพอใจของ ตนเองที่มีต่อการ เข้าร่วมกิจกรรม ชมรม/ชุมนุม	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความ พึงพอใจของตนเองที่มี ต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรม/ชุมนุมได้	3. นักเรียนทำแบบประเมิน ความพึงพอใจของตนเอง ที่มีต่อการเข้าร่วม กิจกรรมชมรม/ชุมนุม	3. การประเมิน ความพึงพอใจ ของนักเรียน
จากกิจกรรมดังกล่าว ท่านเห็นว่า ☐ เห็นด้วย ☐ ไม่เห็นด้วย					
ข้อเสนอแนะ:					
.....					
.....					
.....					
.....					

ความคิดเห็น/ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

.....

...ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์...

**แผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุมตามกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียน
ระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
(สำหรับทดลองใช้รูปแบบฯ)**

คำชี้แจง

1. แผนกำกับกิจกรรมชมรม/ชุมนุมตามกระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา จัดทำขึ้นเพื่อประกอบการทดลองใช้รูปแบบการจัดการความรู้สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วยแผนกำกับกิจกรรม 8 แผน ใช้เวลาทั้งสิ้น 9 สัปดาห์

2. กระบวนการจัดการความรู้ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษา มี 8 ขั้นตอน แต่ละขั้นตอนประกอบด้วยรายละเอียดของขั้นตอนย่อย ๆ วัตถุประสงค์ กิจกรรม และการประเมินผล

3. ผู้ดำเนินการทดลองจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนของกิจกรรม และให้นักเรียนทำแบบประเมินต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ดังนี้

3.1 แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรม/ชุมนุมของนักเรียน (ขั้นตอนที่ 1 และ 8)

3.2 แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน (ขั้นตอนที่ 2-7)

3.3 แบบประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม (ขั้นตอนที่ 6)

3.4 แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม/ชุมนุม (ขั้นตอนที่ 8)

3.5 แบบฟอร์มการทบทวนหลังการปฏิบัติงาน (ขั้นตอนที่ 8)

4. การดำเนินกิจกรรมในขั้นตอนที่ 2-4 นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องทำเอกสารสรุปผลการทำกิจกรรม โดยนักเรียนอาจจัดทำเองหรือทำตามแบบฟอร์มที่ผู้วิจัยจัดเตรียมไว้ให้

รายละเอียดของแผนกำกับกิจกรรมมีดังต่อไปนี้

แผนกำกับกิจกรรมที่ 1 : ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อมของนักเรียน (Preparation)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
1	2 ชั่วโมง	1.1 นักเรียนประเมิน ความสามารถใน การจัดการ ความรู้ในชมรม/ ชุมนุมของ นักเรียน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความสามารถในการ จัดการความรู้ ใน ชมรม/ชุมนุมของ ตนเองได้	1. นักเรียนทำแบบประเมิน ความสามารถในการ จัดการความรู้ในชมรม/ ชุมนุมของนักเรียนในระยะ ก่อนการทดลอง	1. การประเมิน ความสามารถ ในการจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ตาม กระบวนการ จัดการ ความรู้ของ นักเรียน
		1.2 ครูให้ความรู้เรื่อง การจัดการความรู้ ในชมรม/ชุมนุม แก่นักเรียน	2. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเรื่องการ จัดการความรู้ของ นักเรียนในชมรม/ชุมนุม	2. ครูให้ความรู้เกี่ยวกับ ความหมาย เป้าหมาย ประโยชน์และกระบวนการ จัดการความรู้แก่นักเรียน	
		1.3 ครู/เชิญวิทยากร ให้ความรู้เกี่ยวกับ การใช้เทคโนโลยี ที่จำเป็นในการ จัดการความรู้ แก่นักเรียนใน ชมรม/ชุมนุม	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถใช้เทคโนโลยี ที่จำเป็นในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ชุมนุม ได้	3. ครู/เชิญวิทยากรให้ความรู้ และสาธิตวิธีการสืบค้น ข้อมูลจากเว็บไซต์ที่ เกี่ยวข้องกับการจัดการ ความรู้และเว็บไซต์ของ โรงเรียนที่สามารถค้นหา ข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรม ชมรม/ชุมนุมแก่นักเรียน	
		1.4 ครูชี้แจง เป้าหมายของการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุมของ นักเรียน	4. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เป้าหมายของการ จัดการความรู้ในชมรม/ ชุมนุมของนักเรียน	4. ครูชี้แจงเป้าหมายของ การจัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุมของนักเรียน	
		1.5 ครูชี้แจงเกณฑ์ การประเมินผล งานของนักเรียนที่ เป็นนวัตกรรม	5. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ เกณฑ์การประเมิน ผลงานของนักเรียนที่ เป็นนวัตกรรม	5. ครูชี้แจงเกณฑ์ การประเมินผลงานของ นักเรียนที่เป็นนวัตกรรม แก่ นักเรียน	
		1.6 ครูชี้แจงวิธีการ สังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกัน ของนักเรียน	6. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจ วิธีการสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ นักเรียน	6. ครูชี้แจงวิธีการสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกันของนักเรียนให้ นักเรียนเข้าใจตรงกัน	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 2 : ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้ (Knowledge Identification)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
2	1 ชั่วโมง	2.1 ครูจัดกลุ่ม นักเรียนในชุมนุม/ ชมรมที่มีความ สนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่ กลุ่มเดียวกันและ นักเรียนคัดเลือก คุณอำนวยและ คุณลิขิตของ แต่ละกลุ่ม	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดกลุ่มผู้ที่มี ความสนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่ กลุ่มเดียวกันและ สามารถคัดเลือก คุณอำนวยและ คุณลิขิตของ แต่ละกลุ่มได้	1. ครูจัดกลุ่มนักเรียนที่มี ความสนใจในเรื่อง เดียวกันให้อยู่กลุ่มเดียวกัน ตามความสมัครใจ กลุ่มละ 4-8 คน และให้ นักเรียนคัดเลือกผู้ทำ หน้าที่เป็นคุณอำนวย กลุ่มละ 1 คนและคุณลิขิต กลุ่มละ 1 คน ส่วนสมาชิก ที่เหลือให้เป็นคุณกิจ	1. เอกสารสรุป เป้าหมายและ วิธีการที่จะทำ ให้เป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน บรรลุผลสำเร็จ 2. การสังเกต
		2.2 นักเรียนในกลุ่ม กำหนดเป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ใน กิจกรรมชมรม/ ชุมนุม	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถกำหนด เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ของนักเรียนใน ชมรม/ชุมนุมได้	2. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดเพื่อ กำหนดเป้าหมายใน การจัดการความรู้โดย เล่าถึงปัญหาที่เกิดขึ้นใน การทำกิจกรรมชมรม/ ชุมนุมกลุ่มละ 3-5ปัญหา เพื่อใช้เป็นแนวทางใน การกำหนดเป้าหมายใน การจัดการความรู้ของ นักเรียน	พฤติกรรมการทำงานร่วมกัน ของนักเรียน
		2.3 นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันวิธีการที่ จะทำให้เป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ ชุมนุมบรรลุผล สำเร็จ	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถแสดงความคิด เห็นเกี่ยวกับวิธีการ ที่จะทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม บรรลุผล สำเร็จได้	3. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน ระดมความคิดหาวิธีการ ที่จะทำให้เป้าหมายใน การจัดการความรู้บรรลุ ผลสำเร็จว่ามีวิธีการ แก้ปัญหาอย่างไร จาก ความรู้ ประสบการณ์ และความคิดเห็นของ ตนเอง	

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		2.4 นักเรียนในกลุ่ม คัดเลือกเป้าหมาย และวิธีการที่จะ ทำให้เป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ ชุมนุม บรรลุผล สำเร็จ	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถสรุปเป้าหมาย และวิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จได้	4. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน คัดเลือกปัญหาและ วิธีการแก้ปัญหา 1 ปัญหา เพื่อนำมากำหนดเป็น เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ โดยจะนำไปสร้าง เป็นผลงานของกลุ่ม	
		2.5 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสาร สรุปเป้าหมาย และวิธีการที่จะ ทำให้เป้าหมาย ในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ ชุมนุม บรรลุผล สำเร็จ	5. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำเอกสาร สรุปเป้าหมายและ วิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จได้	5. นักเรียนในกลุ่มช่วยกัน ทำเอกสารสรุปเป้าหมาย และวิธีการที่จะทำให้ เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ในชมรม/ชุมนุม บรรลุผลสำเร็จ จากนั้น ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอ สั้นๆว่าจะทำอะไรและ แบ่งหน้าที่กันอย่างไร	
		2.6 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	6. เพื่อให้นักเรียน สามารถทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกันได้	6. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 3 : ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้ (Knowledge Acquisition)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
3	1 สัปดาห์	3.1 นักเรียนในกลุ่ม ช่วยกันหาแนว ทางการแก้ไข ปัญหา โดยใช้ ประสบการณ์ ความรู้ และความ คิดเห็นของตนเอง รวมถึงการค้นคว้า หาความรู้จาก บุคคลต่าง ๆ ทั้ง ภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถหาแนว ทางการแก้ไขปัญหา โดยใช้ประสบการณ์ ความรู้ และความ คิดเห็นของตนเอง รวมถึงการค้นคว้า หา ความรู้จากบุคคลต่าง ๆ ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1. นักเรียนในกลุ่มช่วยกันหา แนวทางการแก้ไขปัญหา ที่เป็นเป้าหมายในการ จัดการความรู้ โดยใช้ ประสบการณ์ ความรู้ และ ความคิดเห็นของสมาชิก ในกลุ่ม รวมถึงการไป ค้นคว้าหาความรู้จากการ สอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญา ท้องถิ่น ทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1. เอกสารสรุป ความรู้ที่ได้ จากการ แสวงหา ทั้งภายใน และภายนอก โรงเรียน
		3.2 นักเรียนในกลุ่ม ค้นคว้าหาความรู้ จากการศึกษา เอกสารและสื่อ ต่างๆ รวมถึง แหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพิ่มเติมทั้งภายใน และภายนอก โรงเรียน	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถค้นคว้าหา ความรู้จากการศึกษา เอกสารและสื่อต่างๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่นๆ เพิ่มเติมทั้งภายในและ ภายนอกโรงเรียน	2. นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่ กันไปค้นคว้าหาความรู้จาก การศึกษาเอกสารและสื่อ ต่าง ๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้ อื่น ๆ เพิ่มเติมทั้งภายใน และภายนอกโรงเรียน เพื่อ นำมาใช้ในการวางแผน แก้ไขปัญหาที่เป็นเป้าหมาย ในการจัดการความรู้	
		3.3 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสารสรุป ความรู้ที่ได้จาก การแสวงหาได้ เป็นรายบุคคล	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำเอกสาร สรุปความรู้ที่ได้จากการ แสวงหาได้เป็น รายบุคคล	3. นักเรียนในกลุ่มจัดทำ เอกสารสรุปความรู้ที่ได้ จากการแสวงหาได้ทั้ง ภายในและภายนอก โรงเรียนเป็นรายบุคคล	
		3.4 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและสมาชิก ในกลุ่มได้	4. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 4 : ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม/ชุมนุม
(Knowledge Sharing)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
4	1 ชั่วโมง	4.1 นักเรียนในกลุ่มเข้า ร่วมกิจกรรมชุมชน นักปฏิบัติ (CoP) เพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้ และความ คิดเห็นของสมาชิก ในกลุ่ม รวมถึง ความรู้ที่ได้ร่วมกัน แสวงหาทั้ง ภายในและ ภายนอกโรงเรียน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถแลกเปลี่ยน ความรู้ที่ได้ร่วมกัน แสวงหาทั้งภายใน และภายนอก โรงเรียนได้	1. นักเรียนในกลุ่มเข้าร่วม กิจกรรมชุมชนนักปฏิบัติ (CoP) เพื่อแลกเปลี่ยน ประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นของ สมาชิกในกลุ่ม รวมถึง แลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้ ร่วมกันแสวงหาเพิ่มเติม ทั้งภายในและภายนอก โรงเรียน เพื่อนำความรู้ที่ ได้มาใช้ในการวางแผน แก้ไขปัญหาหรือ ทำให้ เป้าหมายในการจัดการ ความรู้ของนักเรียน บรรลุผลสำเร็จ	1. เอกสารสรุป สาระสำคัญที่ ได้จากการ แลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกัน 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		4.2 นักเรียนในกลุ่ม จัดทำเอกสารสรุป สาระสำคัญที่ได้ จากการ แลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกัน	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดทำ เอกสารสรุป สาระสำคัญที่ได้จาก การแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกันได้	2. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน จัดทำเอกสารสรุป สาระสำคัญที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนความรู้ ร่วมกัน และให้ตัวแทน ของกลุ่มนำเสนอสั้น ๆ	
		4.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและ สมาชิกในกลุ่มได้	3. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 5 : ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้ (Knowledge Storage)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
5	1 ชั่วโมง	5.1 นักเรียนในกลุ่ม วิเคราะห์ หรือ สังเคราะห์ความรู้ ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยนเรียนรู้	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ ได้จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน มา วิเคราะห์หรือ สังเคราะห์ความรู้ที่ ได้ให้สะดวกแก่ การศึกษาและทำ ความเข้าใจ	1. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน นำเอกสารสรุปสาระสำคัญ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกันมาแยกแยะ หรือหลอมรวมให้สะดวก แก่การศึกษาและทำ ความเข้าใจ โดยอาจ เขียนเป็นบทความที่เป็น ความเรียง มีเนื้อหาที่ ประกอบด้วยหัวข้อต่าง ๆ เป็นขั้นเป็นตอนก็ได้	1. สมุดบันทึก / แฟ้มสะสม ผลงานนักเรียน /ฐานข้อมูลใน คอมพิวเตอร์
		5.2 นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันจัดเก็บ ความรู้	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ ได้จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้มาจัดเก็บ อย่างเป็นระบบ	2. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน จัดเก็บความรู้ โดยอาจ จัดไว้ในสมุดบันทึก จัดเก็บในแฟ้มสะสม ผลงานนักเรียน หรือ ทำเป็นฐานข้อมูลไว้ใน คอมพิวเตอร์ และให้ ตัวแทนของกลุ่มนำเสนอ สั้น ๆ ว่าจัดเก็บอย่างไร	2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		5.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและ สมาชิกในกลุ่มได้	3. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 6 : ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม/ชุมนุม
(Knowledge Application)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
6-7	2 สัปดาห์	6.1 นักเรียนในกลุ่ม นำความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันไป ประยุกต์ใช้ในการ การทำกิจกรรม ชมรม/ชุมนุม	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำความรู้ที่ ได้จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันไป ประยุกต์ใช้ในการทำ กิจกรรมชมรม/ชุมนุม ได้	1. นักเรียนในกลุ่มนำความรู้ ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกันไปประยุกต์ใช้ ในการทำกิจกรรมชมรม/ ชุมนุมโดยสร้างเป็นผลงาน ของกลุ่ม โดยการเขียนเป็น โครงการสร้างผลงานของ แต่ละกลุ่ม	1. ประเมิน ผลงานของ นักเรียน 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		6.2 นักเรียนในกลุ่ม ดำเนินการ พัฒนาผลงาน ตามโครงการที่ เขียน	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถพัฒนา ผลงานตามโครงการ ที่เขียนได้	2. นักเรียนในกลุ่มดำเนินการ พัฒนาผลงานตามโครงการ ที่เขียน พร้อมทั้งเขียน รายงานผลการพัฒนา ผลงานเพื่อประกอบการ นำเสนอผลงาน	
		6.3 นักเรียนในกลุ่ม นำเสนอและ ประเมินผลงาน ของกลุ่มตนเอง และกลุ่มอื่น	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถนำเสนอและ ประเมินผลงานของ กลุ่มตนเองและกลุ่ม อื่นได้	3. ตัวแทนของนักเรียนแต่ละ กลุ่มนำเสนอผลงานและ ประเมินผลงานโดยกลุ่ม ตนเอง กลุ่มอื่น ครูที่ปรึกษา ชมรม ผู้เชี่ยวชาญ และ ผู้บริหารโรงเรียน	
		6.4 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและ สมาชิกในกลุ่มได้	4. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 7 : ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชมรม/ชุมนุมและองค์ความรู้
(Knowledge Distribution)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
8	ชั่วโมง	7.1 นักเรียนในกลุ่ม ร่วมกันจัดนิทรรศการ เผยแพร่ผลงานของ ชมรม/ชุมนุมและ องค์ความรู้ที่ได้ จากการแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกัน	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถจัดนิทรรศการ เผยแพร่ผลงานของ ชมรม/ชุมนุมและ องค์ความรู้ที่ได้จาก การแลกเปลี่ยน ความรู้ร่วมกันได้	1. นักเรียนในกลุ่มร่วมกัน จัดนิทรรศการเผยแพร่ ผลงานและองค์ความรู้ โดยอาจจัดทำเป็น หนังสือเล่มเล็ก คู่มือ แผ่นพับ จัดพิมพ์เป็น เอกสารสำหรับแจก จัด มุมความรู้ หรือจัดป้าย นิเทศ เพื่อแจ้งให้ผู้บริหาร คณะครู บุคลากร และ นักเรียนในโรงเรียนได้รับ ทราบ	1. เอกสาร เผยแพร่ผลงาน และองค์ความรู้ ที่ได้จากการ แลกเปลี่ยน ความรู้ของ นักเรียน แต่ละกลุ่ม 2. การสังเกต พฤติกรรม การทำงาน ร่วมกันของ นักเรียน
		7.2 ครูเชิญผู้บริหาร โรงเรียนมอบรางวัล เพื่อเป็นขวัญและ กำลังใจแก่นักเรียน	2. เพื่อให้นักเรียนได้รับ ขวัญและกำลังใจใน การทำผลงานและ การแลกเปลี่ยน เรียนรู้ร่วมกัน	2. ครูเชิญผู้บริหารโรงเรียน มอบรางวัลเพื่อเป็นขวัญ และกำลังใจแก่นักเรียน กลุ่มที่ทำผลงานได้ คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก	
		7.3 นักเรียนในกลุ่ม ทำแบบสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ร่วมกัน	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถสังเกต พฤติกรรมการทำงาน ของตนเองและ สมาชิกในกลุ่มได้	3. นักเรียนในกลุ่มทำ แบบสังเกตพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ สมาชิกในกลุ่ม	

แผนกำกับกิจกรรมที่ 8 : ขั้นตอนที่ 8 การประเมินผลการจัดการความรู้ (Assessment of Knowledge Management)

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
9	1 ชั่วโมง	8.1 ครูและนักเรียน ร่วมกันพิจารณา เกี่ยวกับผลการ ประเมินผลงาน ของนักเรียนถึง จุดเด่น จุดที่ควร พัฒนาและ ข้อเสนอแนะ	1. เพื่อให้นักเรียน สามารถพิจารณา เกี่ยวกับผลการ ประเมินผลงาน ของนักเรียนถึง จุดเด่น จุดที่ควร พัฒนาและ ข้อเสนอแนะได้	1. ครูและนักเรียนร่วมกัน พิจารณาเกี่ยวกับผลการ ประเมินผลงานของ นักเรียนถึงจุดเด่น จุดที่ควร พัฒนาและข้อเสนอแนะ เพิ่มเติม เพื่อเป็นแนวทาง ในการพัฒนาผลงานต่อไป ในอนาคต	1. การประเมิน ผลงานของ นักเรียน
		8.2 ครูและนักเรียน ร่วมกันพิจารณา เกี่ยวกับผล การประเมิน พฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ นักเรียนถึงข้อดี และข้อที่ควร ปรับปรุง	2. เพื่อให้นักเรียน สามารถพิจารณา เกี่ยวกับผลการ ประเมินพฤติกรรม การทำงานร่วมกันของ นักเรียนถึงข้อดีและ ข้อที่ควรปรับปรุงได้	2. ครูและนักเรียนร่วมกัน พิจารณาเกี่ยวกับผลการ ประเมินพฤติกรรม ทำงานร่วมกันของนักเรียน ถึงข้อดีและข้อที่ควร ปรับปรุงและแก้ไข พฤติกรรมของตนเองต่อไป	2. การประเมิน พฤติกรรม การทำงานร่วมกัน ของนักเรียน
		8.3 นักเรียนประเมิน ความสามารถใน การจัดการ ความรู้ในชมรม/ ชุมนุมของตนเอง	3. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความสามารถในการ จัดการความรู้ใน ชมรม/ชุมนุมของ ตนเองได้	3. นักเรียนทำแบบประเมิน ความสามารถในการ จัดการความรู้ในชมรม/ ชุมนุมของตนเองในระยะ หลังการทดลอง	3. การประเมิน ความสามารถ ในการจัดการ ความรู้ใน ชมรม/ชุมนุม ของนักเรียน
		8.4 นักเรียนประเมิน ความพึงพอใจ ของตนเองที่มีต่อ การเข้าร่วม กิจกรรมชมรม/ ชุมนุม	4. เพื่อให้นักเรียน สามารถประเมิน ความพึงพอใจของ ตนเองที่มีต่อการเข้า ร่วมกิจกรรมชมรม/ ชุมนุมได้	4. นักเรียนทำแบบประเมิน ความพึงพอใจของตนเองที่ มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ชมรม/ชุมนุม	4. การประเมิน ความพึงพอใจ ของนักเรียน

สัปดาห์ ที่	ระยะ เวลา	ขั้นตอน	วัตถุประสงค์	กิจกรรม	การประเมินผล
		8.5 นักเรียนในกลุ่ม ทำการทบทวน หลังการปฏิบัติงาน (After Action Review : AAR)	5. เพื่อให้นักเรียน สามารถทำการ ทบทวนหลังการ ปฏิบัติงานได้	5. นักเรียนในกลุ่มทำ การทบทวนหลังการ ปฏิบัติงาน และตัวแทน ของแต่ละกลุ่มออกมา นำเสนอ ให้เพื่อนกลุ่มอื่น และครูได้รับทราบร่วมกัน	5. การทบทวน หลังการ ปฏิบัติงาน
		8.6 ครูมอบเกียรติบัตร ให้แก่นักเรียนที่ เข้าร่วมกิจกรรม การจัดการ ความรู้ใน กิจกรรมชมรม/ ชุมนุม	6. เพื่อเป็นการให้รางวัล ตอบแทนแก่นักเรียน ที่เข้าร่วมกิจกรรม การจัดการความรู้ใน กิจกรรมชมรม/ชุมนุม	6. ครูมอบเกียรติบัตรให้แก่ นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม การจัดการความรู้ใน กิจกรรมชมรม/ชุมนุม ทุกคน	

แบบประเมินความสามารถในการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรมของนักเรียน

คำชี้แจง ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความสามารถในการจัดการความรู้ของตนเอง ตามความคิดเห็นของนักเรียน ระดับความสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 3 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับมาก
- 2 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับปานกลาง
- 1 หมายถึง นักเรียนมีความสามารถในการจัดการความรู้อยู่ในระดับน้อย

รายการ	ระดับความสามารถในการจัดการความรู้		
	3	2	1
1. นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน			
2. นักเรียนสามารถใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นในการจัดการความรู้ของนักเรียนได้			
3. นักเรียนสามารถบอกปัญหาในการทำกิจกรรมชมรม เพื่อนำมาเป็นเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้			
4. นักเรียนสามารถบอกวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาในการทำกิจกรรมชมรมได้			
5. นักเรียนสามารถค้นคว้าหาความรู้จากแหล่งต่าง ๆ ได้อย่างหลากหลาย เพื่อนำมาเป็นข้อมูลในการจัดการความรู้			
6. นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นในชมรมได้			
7. นักเรียนสามารถจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ			
8. นักเรียนสามารถนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่นไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรมได้			
9. นักเรียนสามารถเผยแพร่ผลงานของชมรมและองค์ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้			
10. นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

แบบสังเกตพฤติกรรมการทำงานร่วมกันของนักเรียน

คำชี้แจง แบบสังเกตฉบับนี้เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชุมนุม/ชมรม ในการปฏิบัติตามขั้นตอนการจัดการความรู้ของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ขอบเขตที่สังเกต ได้แก่ ขั้นตอนของการจัดการความรู้ในขั้นตอนที่ 2-7
2. ประเด็นการสังเกต ได้แก่ การปฏิบัติตามรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการความรู้ของนักเรียน
3. บุคคลที่ต้องสังเกต ได้แก่ นักเรียนและสมาชิกในกลุ่ม
4. ผู้ที่ทำการสังเกต ได้แก่ นักเรียนและสมาชิกในกลุ่ม
เกณฑ์น้ำหนักคะแนนในการสังเกต มีดังนี้
  - 2 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 3-4 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง
  - 1 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 1-2 ครั้ง หมายถึง มีการปฏิบัติบางครั้ง
  - 0 คะแนน คือ มีการปฏิบัติ 0 ครั้ง หมายถึง ไม่มีการปฏิบัติ
5. ให้นักเรียนระบุคะแนนการปฏิบัติงานของตนเองและสมาชิกในกลุ่มลงในช่องว่างตามการสังเกตของตนเอง

ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
1. มีการบอกปัญหาที่เกิดขึ้นในการทำกิจกรรมชมรม					
2. มีการบอกวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น					
3. มีการช่วยสรุปปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา					
4. มีการช่วยทำเอกสารสรุปปัญหาและวิธีการแก้ไขปัญหา					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

ขั้นตอนที่ 3 การแสวงหาความรู้

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
1. มีการแสวงหาความรู้โดยการสอบถามเพื่อน รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
2. มีการแสวงหาความรู้โดยการค้นคว้าจากเอกสาร และสื่อต่าง ๆ รวมถึงแหล่งเรียนรู้อื่นๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					
3. มีการจัดทำเอกสารสรุปความรู้ที่ได้จากการแสวงหา มาได้ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

ขั้นตอนที่ 4 การแลกเปลี่ยนความรู้ในชมรม

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
1. มีการแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้แสวงหามาร่วมกัน					
2. มีการร่วมกันจัดทำเอกสารสรุปสาระสำคัญที่ได้จากการแลกเปลี่ยนความรู้					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

ขั้นตอนที่ 5 การจัดเก็บความรู้

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
1. มีการร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน ร่วมกัน มาแยกแยะหรือหลอมรวมความรู้ที่ได้ให้ สะดวกแก่การศึกษาและทำความเข้าใจ					
2. มีการร่วมกันนำความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยน ร่วมกันมาจัดเก็บอย่างเป็นระบบ					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

ขั้นตอนที่ 6 การประยุกต์ใช้ความรู้ในการทำกิจกรรมชมรม

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
1. มีการร่วมกันนำความรู้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ไป ประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรมโดยสร้างเป็น ผลงานของกลุ่ม					
2. มีการร่วมกันประเมินผลงานของกลุ่มตนเองและ กลุ่มอื่น					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

ขั้นตอนที่ 7 การเผยแพร่ผลงานของชมรมและองค์ความรู้

พฤติกรรมที่สังเกต	ชื่อสมาชิก				
มีการร่วมกันจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลงานและองค์ความรู้เพื่อแจ้งให้ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไป					

รายละเอียดอื่น ๆ .....

.....

แบบประเมินผลงานของนักเรียนที่เป็นนวัตกรรม

ชื่อนวัตกรรม.....ชื่อชมรม.....

คำชี้แจง

1. ผู้ประเมินโปรดให้ระดับคุณภาพของผลงานตามตัวบ่งชี้เป็น 3 2 หรือ 1 ตามคุณภาพของผลงานที่ปรากฏ
2. การคิดคะแนนให้น้ำหนัก น้ำหนัก $\times$ ระดับคุณภาพ = คะแนนที่ได้
3. ระดับคุณภาพของการประเมิน มี 4 ระดับ คือ

ระดับดีเยี่ยม คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 85 - 99 คะแนน

ระดับดี คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 70 - 84 คะแนน

ระดับพอใช้ คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 60 - 69 คะแนน

ระดับผ่านเกณฑ์ คือ ได้คะแนนเฉลี่ยระหว่าง 50 - 59 คะแนน

องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้	ระดับคุณภาพ	น้ำหนัก	ระดับคุณภาพ	คะแนนที่ได้
1. ความเป็นนวัตกรรม - ความเป็นนวัตกรรม	ระดับ 3 – เป็นผลงาน วิธีการ กระบวนการใหม่ หรือองค์ความรู้ใหม่ที่ไม่มีใครเคยมีหรือปรากฏมาก่อน ระดับ 2 – เป็นผลงาน วิธีการ หรือกระบวนการที่มีอยู่แล้ว แต่นำมาปรับปรุงหรือพัฒนา และได้ผลดี ระดับ 1 – เป็นผลงาน วิธีการ หรือกระบวนการที่มีอยู่แล้ว แต่นำมาปรับปรุงหรือพัฒนาบางส่วน และได้ผลดี	9		
2. กระบวนการพัฒนา 2.1 วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการทุกประการและมีความเป็นไปได้ ระดับ 2 – วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการทุกประการ ระดับ 1 – วัตถุประสงค์หรือเป้าหมายสอดคล้องกับความต้องการบางประการ	2		

องค์ประกอบ/ตัวบ่งชี้	ระดับคุณภาพ	น้ำหนัก	ระดับคุณภาพ	คะแนนที่ได้
2.2 การใช้หลักการ แนวคิด/ทฤษฎีในการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – ใช้หลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีในการพัฒนานวัตกรรม ที่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน และมีความเป็นไปได้ ระดับ 2 – ใช้หลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีในการพัฒนานวัตกรรม ที่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน ระดับ 1 – ใช้หลักการ แนวคิด หรือทฤษฎีในการพัฒนานวัตกรรม แต่ไม่สามารถระบุได้อย่างชัดเจน	2		
2.3 การออกแบบนวัตกรรม	ระดับ 3 – มีการออกแบบพัฒนานวัตกรรมเป็นลำดับหรือมีขั้นตอนที่ชัดเจนทุกขั้นตอน ระดับ 2 – มีการออกแบบพัฒนานวัตกรรมเป็นลำดับหรือมีขั้นตอนส่วนใหญ่ชัดเจน ระดับ 1 – มีการออกแบบพัฒนานวัตกรรมเป็นลำดับหรือมีขั้นตอนส่วนน้อยที่ชัดเจน	2		
2.4 กระบวนการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมตามขั้นตอนที่ออกแบบไว้ครบทุกขั้นตอน ระดับ 2 – ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมตามขั้นตอนที่ออกแบบไว้เป็นส่วนใหญ่ ระดับ 1 – ดำเนินการพัฒนานวัตกรรมตามขั้นตอนที่ออกแบบไว้เป็นส่วนน้อย	2		
2.5 การมีส่วนร่วมในการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – นักเรียนภายในกลุ่มทุกคนมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม ระดับ 2 - นักเรียนภายในกลุ่มส่วนใหญ่มีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม ระดับ 1 - นักเรียนภายในกลุ่มส่วนน้อยมีส่วนร่วมในการดำเนินการพัฒนานวัตกรรม	2		
2.6 ความสำเร็จของการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – การพัฒนานวัตกรรมได้ดำเนินการเสร็จสิ้น และมีการทดลองใช้ ระดับ 2 – การพัฒนานวัตกรรมดำเนินการเสร็จสิ้น แต่ไม่มีการทดลองใช้ ระดับ 1 – การพัฒนานวัตกรรมดำเนินการไม่เสร็จสิ้นตามเวลาที่กำหนดไว้	2		

ตัวบ่งชี้	ระดับคุณภาพ	น้ำหนัก	ระดับคุณภาพ	คะแนนที่ได้
3. คุณค่าของนวัตกรรม 3.1 การแก้ปัญหาหรือพัฒนาคุณภาพผู้เรียน	ระดับ 3 – แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย เกิดประโยชน์อย่าง <u>กว้างขวาง</u> ระดับ 2 – แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ตรงตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย ระดับ 1 – แก้ปัญหาหรือพัฒนาผู้เรียนได้ แต่ไม่ครบถ้วนตามวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย	2		
3.2 การใช้ทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรม	ระดับ 3 – <u>ประยุกต์ใช้ทรัพยากรที่มีอยู่</u> ในการพัฒนานวัตกรรมได้เหมาะสม <u>คุ้มค่า</u> และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ระดับ 2 – ใช้ทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรมได้เหมาะสม <u>คุ้มค่า</u> และสอดคล้องกับบริบทของโรงเรียน ระดับ 1 – ใช้ทรัพยากรในการพัฒนานวัตกรรมอย่างไม่คุ้มค่า	2		
3.3 การเรียนรู้ร่วมกัน	ระดับ 3 – กระบวนการพัฒนานวัตกรรมก่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน <u>ทุกคนในกลุ่ม</u> ระดับ 2 – กระบวนการพัฒนานวัตกรรมก่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน <u>ส่วนใหญ่ในกลุ่ม</u> ระดับ 1 – กระบวนการพัฒนานวัตกรรมก่อให้เกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียน <u>ส่วนน้อยในกลุ่ม</u>	2		
3.4 การส่งเสริมให้เกิดกระบวนการแสวงหาความรู้	ระดับ 3 – นวัตกรรม/กระบวนการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริม กระตุ้น <u>ให้นักเรียนทุกคนในกลุ่ม</u> ศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจนสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ ระดับ 2 – นวัตกรรม/กระบวนการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริม กระตุ้น <u>ให้นักเรียนส่วนใหญ่ในกลุ่ม</u> ศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจนสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ได้ ระดับ 1 - นวัตกรรม/กระบวนการพัฒนานวัตกรรม ส่งเสริม กระตุ้น <u>ให้นักเรียนส่วนน้อยในกลุ่ม</u> ศึกษา ค้นคว้า และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจนสามารถสร้างนวัตกรรมใหม่ได้	2		

ตัวบ่งชี้	ระดับคุณภาพ	น้ำหนัก	ระดับคุณภาพ	คะแนนที่ได้
3.5 การยอมรับ	ระดับ 3 – นวัตกรรมนี้เป็นที่ยอมรับของครูและนักเรียนในโรงเรียน ระดับ 2 – นวัตกรรมนี้เป็นที่ยอมรับเฉพาะครูหรือนักเรียนในโรงเรียน ระดับ 1 – นวัตกรรมนี้เป็นที่ยอมรับเฉพาะนักเรียนในกลุ่มที่พัฒนานวัตกรรม	2		
3.6 การนำไปใช้	ระดับ 3 – มีขั้นตอนการใช้ไม่ซับซ้อน สามารถนำไปใช้ได้ดี ระดับ 2 – มีขั้นตอนการใช้ไม่ซับซ้อน แต่มีเงื่อนไข และข้อจำกัด ระดับ 1 – มีขั้นตอนการใช้ซับซ้อน มีเงื่อนไข และข้อจำกัด	2		
รวมคะแนน				
ระดับคุณภาพ				

จุดเด่น.....

จุดที่ควรพัฒนา.....

ข้อเสนอแนะ.....

ลงชื่อกรรมการ.....

(.....)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ. ....

แบบประเมินความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเข้าร่วมกิจกรรมชมรม

คำชี้แจง ให้นักเรียนกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียน ระดับความพึงพอใจแบ่งออกเป็น 3 ระดับ ดังนี้

- 3 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจมาก
- 2 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจปานกลาง
- 1 หมายถึง นักเรียนมีความพึงพอใจน้อย

รายการ	ระดับความพึงพอใจ		
	3	2	1
1. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้และเข้าใจเรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียนมากขึ้น			
2. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจ และสามารถใช้เทคโนโลยีในการจัดการความรู้ของนักเรียนได้ดีขึ้น			
3. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ได้ว่าจะนำไปใช้แก้ปัญหาในเรื่องใด			
4. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนรู้จักแหล่งที่จะแสวงหาความรู้ได้อย่างหลากหลายมากขึ้น			
5. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ร่วมกับผู้อื่นได้ดีขึ้น			
6. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถจัดเก็บความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันได้อย่างเป็นระบบ			
7. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการทำกิจกรรมชมรมได้ดีขึ้น			
8. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนรู้จักวิธีการเผยแพร่ความรู้ และสามารถนำไปเผยแพร่ให้แก่ผู้อื่นได้ใช้ประโยชน์ต่อไปได้			
9. การเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ช่วยให้นักเรียนสามารถประเมินผลการจัดการความรู้ของตนเองและผู้อื่นได้			
10. นักเรียนพอใจในบรรยากาศการทำกิจกรรมชมรมแบบการจัดการความรู้			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

แบบฟอร์มการทำ AAR : After Action Review

คำชี้แจง ให้สมาชิกในกลุ่มร่วมกันตอบคำถามต่อไปนี้

คำถาม	คำตอบ
1. สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้แล้วเป็นจริงตามที่คาดหวังคืออะไร	....
2. สิ่งที่นักเรียนคาดหวังว่าจะได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้แต่ไม่ได้ตามที่คาดหวังคืออะไร	....
3. สิ่งที่นักเรียนไม่ได้คาดหวังว่าจะได้จากเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้ แต่ได้รับเกินความคาดหวังคืออะไร	....
4. นักเรียนได้เรียนรู้อะไรบ้างจากการเข้าร่วมกิจกรรมชมรมในครั้งนี้	....
5. รายชื่อผู้ที่เข้าร่วมทำ AAR ในครั้งนี้ชื่อชมรม.....	....

ภาคผนวก ง

ภาพกิจกรรมการจัดการความรู้ในกิจกรรมชมรมของนักเรียน

การให้ความรู้เรื่องการจัดการความรู้ของนักเรียน

นักเรียนในกลุ่มระดมความคิดเพื่อกำหนดเป้าหมายในการจัดการความรู้ของนักเรียน

เอกสารประกอบการทำกิจกรรม
 ขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้
 เพื่อกำหนดเป้าหมาย
 ในการจัดการความรู้ของนักเรียน

เอกสารประกอบการทำกิจกรรมขั้นตอนที่ 2 การบ่งชี้ความรู้

ชื่อชมรม เทควันโด
 ชื่อกลุ่ม O.S.C. เทควันโด

1. รายชื่อสมาชิก

ชื่อ-นามสกุล	ชั้น	บทบาท	โทรศัพท์	E-mail
1. ด.ญ. วิจิตรา ศิริวิมลย์	ม. ๕ / ๑	คุณอำนวย	094-1651999	Intrend.2009@hotmail.com
2. ด.ญ. สุวิภา ศรีสวัสดิ์	ม. ๕ / ๒	คุณลิขิต	098-7382098	ilove.naka@hotmail.com
3. ด.ญ. จิราภา ศิวาภศิริ	ม. ๕ / ๖	คุณกิจ	055-8629334	Ilovebie@gmail.com
4. ด.ญ. จิรติยา ศิวาภศิริ	ม. ๕ / ๗	คุณกิจ	095-8629334	
5. ด.ญ. จิราพร ศิวาภศิริ	ม. ๕ / ๑๐	คุณกิจ	098-8629334	
6. ด.ญ. ทิพย์ ราชนิธิกุล	ม. ๕ / ๑๐	คุณกิจ	097-6676001	

2. ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันคิดว่าในระหว่างที่ทำกิจกรรมชมรมในช่วงเวลาที่ผ่านมานั้น มีปัญหาอะไร
 เกิดขึ้นบ้าง และมีวิธีแก้ไขปัญหายังไง (3-5 ปัญหา)

ปัญหา	วิธีการแก้ปัญหาที่สามารถทำได้
1. ชมรมชมรม เทควันโด ไม่ค่อยมีคนเข้า ฝึก และ ชมรมเทควันโดไม่ค่อยมี คนเข้า	1. ตั้งชมรมเทควันโดที่โรงเรียน ดูการสนใจ
2. สถานที่ ไม่สะดวกเวลาฝึก	2. หากโรงเรียนไม่มีสถานที่ ฝึกให้หาสถานที่
3. ขาดคน ฝึก การแข่งขัน ยกโทษ โรงเรียนไม่ค่อยมีคนเข้า ไม่ค่อย มีเงิน	3. จัดชมรมฝึกซ้อมทุกวัน ฝึกที่โรงเรียน
4. ฝึกซ้อมไม่ค่อยมีคน	4. จัดเวลาฝึกทุกวัน
5. ขาดคนฝึกสอน	5. จัดตั้งชมรมเทควันโด

ครูวรรณกร พันธุ์ โทร. 085-8111249 E-mail : Wannakorn.T@hotmail.com

3. ให้นักเรียนในกลุ่มช่วยกันเลือกปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างที่ทำกิจกรรมชมรมในข้อ 2 มา 1 ปัญหา ที่คิดว่า
 นักเรียนสามารถแก้ไขได้ พร้อมทั้งบอกวิธีแก้ปัญหายังไง

ชื่อปัญหา คนที่เข้าชมรมเทควันโดไม่เพราะ คนจะเข้าตั้งจนข้างท่ากีฬา
 ว่าง (1. Flying side kick 2. Double Front kick 3. Swing
 4. Back kick 5. Turning Round kick 6. Turning Back kick)

วิธีแก้ปัญหาคือ ที่จะฝึกซ้อมบ้าง ฝึกเองบ้าง ถ้าไม่พอหนึ่งวัน และ
 ว่างในโรงยิมและถ้าหนึ่งวันอาจจะทำในโรงยิมเองแต่ฝึก
 หนักก็จะได้เอง และ คนที่เข้าชมรมก็มาฝึกจากลิ้นแคะลิ้น
 โดยแต่จะทำประจำกลุ่มด้วย 4 ถ้าผู้ตั้งคือ

1. จัดทำทะเบียนชื่อกำหนดวันและกำหนดฝึก
2. จัดการทะเบียน / จัดการฝึกซ้อม
3. การประชุม (ถ้ามี)
4. ประโยชน์ของทางเทควัน

4. ให้นักเรียนในกลุ่มแบ่งหน้าที่กันไปค้นคว้าข้อมูลหรือความรู้จากแหล่งต่าง ๆ เช่น สอบถามจากเพื่อน
 รุ่นพี่ ครู ผู้ปกครอง ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ตำรา อินเทอร์เน็ต ห้องสมุด หรือ
 แหล่งเรียนรู้อื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน เพื่อนำข้อมูลหรือความรู้เหล่านั้น มาใช้ประกอบใน
 การแก้ปัญหา

รายชื่อสมาชิกในกลุ่ม	แหล่งที่ไปค้นคว้าข้อมูลหรือความรู้
1. ด.ญ. วิจิตรา ศิริวิมลย์	Flying Side kick
2. ด.ญ. สุวิภา ศรีสวัสดิ์	Swing Back kick
3. ด.ญ. จิราภา ศิวาภศิริ	Double Front kick
4. ด.ญ. จิรติยา ศิวาภศิริ	Turning Round kick
5. ด.ญ. จิราพร ศิวาภศิริ	Turning Back kick
6. ด.ญ. ทิพย์ ราชนิธิกุล	Back kick

นักเรียนในกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ความรู้ และความคิดเห็นร่วมกัน

นักเรียนนำเสนอผลงานของกลุ่มตนเองและกลุ่มเพื่อนประเมินผลงาน

การมอบรางวัลแก่นักเรียนกลุ่มที่ทำผลงานได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรก

ภาคผนวก จ
ผลงานของนักเรียน

โครงการจัดทำหนังสือเทคนิค “ขยันเพียรเรียนท่าเตะ”

หลักการและเหตุผล

ชมรมเทควันโดของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ผู้ที่ฝึกซ้อมใช้เป็นศิลปะในการป้องกันตัว ก่อนหน้านี้มีสมาชิกเป็นจำนวนมากที่เข้ามาฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวัน แต่เนื่องจากการฝึกซ้อมมีความยากมากขึ้น ทำให้สมาชิกในชมรมลดจำนวนลงอย่างมาก เพราะมีปัญหาในการฝึกซ้อมท่าเตะ โดยเฉพาะท่าเตะที่ยาก ได้แก่ ท่าเตะ Back Kick, Turning Round Kick, Swing Back Kick, Flying Side Kick, Double Front Kick และ Turning Back Kick ดังนั้น จึงได้มีการจัดทำแผนพับเพื่อรวบรวมเทคนิคเกี่ยวกับวิธีการเตะและวิธีการฝึกซ้อมท่าเตะดังกล่าว

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ปัญหาเกี่ยวกับวิธีการเตะและวิธีการฝึกซ้อมท่าเตะ Back Kick, Turning Round Kick, Swing Back Kick, Flying Side Kick, Double Front Kick และ Turning Back Kick
2. เพื่อสร้างแหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเตะของกีฬาเทควันโด

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมเทควันโดของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับท่าเตะที่ถูกต้องทั้ง 6 ท่าดังกล่าวข้างต้น
2. สรุปข้อมูลที่รวบรวมมา
3. ออกแบบหนังสือ
4. จัดพิมพ์ ตกแต่ง และจัดทำรูปเล่ม
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยของหนังสือ
6. นำเสนอและประเมินผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษ A4
2. หมึกพิมพ์
3. คอมพิวเตอร์

งบประมาณที่ใช้ 100 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมเทควันโด

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิธีการเตะและวิธีการฝึกซ้อมท่าเตะ Back Kick, Turning Round Kick, Swing Back Kick, Flying Side Kick, Double Front Kick และ Turning Back Kick
2. ได้แหล่งข้อมูลความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการเตะของกีฬาเทควันโด

โครงการจัดทำคู่มือการจัดสวนสวยด้วยมือเรา

หลักการและเหตุผล

ชมรมจัดสวนจิ๋วมีหน้าที่หลักในการเสริมทักษะด้านการจัดสวนภาค เนื่องจากในปัจจุบันนี้มีจำนวนนักเรียนมาสมัครเป็นสมาชิกเพิ่มมากขึ้น ทางชมรมจึงให้ความรู้แก่สมาชิกได้อย่างไม่ทั่วถึง เพราะบุคลากรที่มีความรู้ในด้านการจัดสวนภาคมีอยู่ไม่เพียงพอ เพื่อให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกในชมรมได้มีความรู้ในด้านการจัดสวนภาคอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง จึงต้องดำเนินการสร้างนวัตกรรมคู่มือแนะนำการจัดสวนภาคแก่นักเรียนที่เป็นสมาชิกในชมรมและผู้สนใจในการจัดสวนภาค

วัตถุประสงค์

1. เพื่อให้นักเรียนที่เป็นสมาชิกในชมรมได้มีทักษะในการจัดสวนภาคอย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อให้ผู้ที่มีความสนใจในการจัดสวนภาคได้ศึกษาหาความรู้

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมจัดสวนจิ๋วของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ และผู้สนใจในการจัดสวนภาค

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. วางแผนการดำเนินการ
2. รวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวนภาค
3. วางโครงเรื่องเนื้อหา
4. จัดพิมพ์ ตกแต่ง และจัดทำรูปเล่ม
5. เผยแพร่ผลงาน
6. รวบรวมข้อคิดเห็นที่มีต่อผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษ A4
2. หมึกพิมพ์
3. คอมพิวเตอร์
4. กล้องถ่ายรูป

งบประมาณที่ใช้ 99 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมจัดสวนจิ๋ว

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนที่เป็นสมาชิกในชมรมมีทักษะในการจัดสวนภาคได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. ผู้ที่มีความสนใจในการจัดสวนภาคได้มีแหล่งค้นคว้าหาความรู้

โครงการจัดทำตารางเวลาการจัดซื้อของและเมนูอาหาร

หลักการและเหตุผล

ชมรมนักธุรกิจรุ่นเยาว์มีหน้าที่หลักในการฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำธุรกิจด้วยตนเอง โดยในปัจจุบันได้มีการขายขนมและน้ำ ในเวลาพักกลางวัน โดยมีสูตรประจำร้าน เพื่อให้สินค้ามีรสชาติคงเดิม และตรงตามความต้องการของลูกค้า ฝึกให้นักเรียนรู้จักแก้ปัญหาเฉพาะหน้าและมีรายได้ระหว่างเรียน เพื่ออนาคตนักเรียนจะได้สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ เพื่อให้สามารถทำธุรกิจได้อย่างราบรื่น จึงมีการจัดทำนวัตกรรมแผ่นป้ายตารางเวลาการจัดซื้อของและเมนูอาหารขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อจัดทำตารางเวลาในการไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การทำอาหารให้เหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียน
2. เพื่อรวบรวมสูตรรายการอาหารที่เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนในโรงเรียน

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เป็นสมาชิกชมรมนักธุรกิจรุ่นเยาว์และนักเรียนของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. หาข้อมูลรวบรวมวันหยุดในแต่ละเดือน
2. วาดตารางเวลาราว ๆ และคำนวณจำนวนวัสดุอุปกรณ์ที่จะใช้
3. เขียนลงในตารางเวลาการจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ และแจ้งให้สมาชิกในชมรมทราบ
4. รวบรวมสูตรรายการอาหารที่เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนในโรงเรียน
5. จัดทำรูปเล่มเมนูอาหาร
6. ประชุมรวบรวมข้อคิดเห็นเพื่อปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น

อุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษ A4	2. หมึกพิมพ์
3. คอมพิวเตอร์	4. กระดาษกาวหนักรูป
5. ฟิวเจอร์บอร์ด	6. พลาสติกใสแบบอ่อน

งบประมาณที่ใช้ 50 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมนักธุรกิจรุ่นเยาว์

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. นักเรียนที่เป็นสมาชิกในชมรมสามารถแบ่งเวลาไปซื้อวัสดุอุปกรณ์การทำอาหารได้อย่างเหมาะสม และไม่ส่งผลกระทบต่อการเรียน
2. ได้รวบรวมสูตรรายการอาหารที่เป็นที่ชื่นชอบของนักเรียนในโรงเรียน และใช้สำหรับถ่ายทอดให้แก่รุ่นน้องต่อไป

โครงการจัดทำคัมภีร์กิจกรรม

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันนี้การดำเนินกิจกรรมของชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาครเป็นไปได้ยาก เพราะสมาชิกในชมรมขาดความกระตือรือร้นในการทำกิจกรรม เนื่องจากกิจกรรมไม่น่าสนใจ และสมาชิกในชมรมขาดความเข้าใจในกิจกรรมนั้น ๆ ดังนั้น จึงได้มีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมทั้งหลักการและเหตุผล วัตถุประสงค์ ขั้นตอนดำเนินงาน และประโยชน์ที่จะได้รับ เพื่อให้สามารถดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ ได้โดยไม่ขัดข้อง และสามารถบันทึกกิจกรรมใหม่ ๆ เพื่อให้สามารถนำไปปฏิบัติงานได้จริง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อรวบรวมกิจกรรมที่น่าสนใจและสร้างความเข้าใจในการทำกิจกรรมของชมรม
2. เพื่อให้สมาชิกชมรมมีความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมของชมรมมากขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาครของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. วางแผนการดำเนินงาน
2. หางบประมาณและอุปกรณ์
3. รวบรวมข้อมูลและกิจกรรม
4. ปรับปรุงแก้ไขข้อมูลบางส่วนในกิจกรรม
5. จัดทำผลงาน
6. นำเสนอและประเมินผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. สมุดวาดเขียนเล่มใหญ่ 1 เล่ม
2. สีน้ำ สีไม้
3. กาว กรรไกร

งบประมาณที่ใช้ 100 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาคร 2

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้แหล่งรวบรวมข้อมูลกิจกรรมของชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาคร
2. สมาชิกในชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสาครมีความกระตือรือร้นในการดำเนินกิจกรรมมากขึ้น

โครงการจัดทำแผ่นพับประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภา หลักการและเหตุผล

ชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภาจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้แก่นักเรียนมีจิตอาสา มีความกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก มีความสามัคคีในหมู่คณะ และสอนให้รู้จักการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ที่ลำบากด้วยกัน แต่เนื่องจากนักเรียนในชมรมไม่ค่อยให้ความร่วมมือและไม่เห็นถึงความสำคัญของชมรม ดังนั้นจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้นักเรียนเล็งเห็นถึงความสำคัญของชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภา และเพื่อให้แก่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

วัตถุประสงค์

1. เพื่อประชาสัมพันธ์ให้สมาชิกในชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภาเห็นความสำคัญของกิจกรรมชมรม

2. เพื่อให้แก่นักเรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภาของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลที่จัดทำชมรมต้นกล้า ฯ วัตถุประสงค์
ขั้นตอนในการดำเนินการ และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

2. ออกแบบแผ่นพับ

3. จัดพิมพ์ ตกแต่งรูปภาพในแผ่นพับ

4. นำไปทดลองใช้

5. รวบรวมข้อคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

6. นำเสนอผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษ A4

2. หมึกพิมพ์

3. คอมพิวเตอร์

งบประมาณที่ใช้ 150 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภา 1

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. สมาชิกในชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภาเห็นความสำคัญของกิจกรรมชมรมมากขึ้น

2. สมาชิกในชมรมต้นกล้าโสภณธรรมสภามีส่วนร่วมในกิจกรรมมากขึ้น

โครงการจัดทำแผ่นพับแสดงวิธีการฝึกซ้อมท่าเสิร์ฟ เซ็ต รับลูกตบ

หลักการและเหตุผล

ในปัจจุบันนี้ชมรมวอลเลย์บอลของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์มีสมาชิกเป็นจำนวนมากที่เข้ามาฝึกซ้อมเป็นประจำทุกวัน ทางชมรมจึงฝึกสอนสมาชิกได้ไม่ทั่วถึง เพราะบุคลากรที่มีความสามารถด้านนี้มีไม่เพียงพอ ส่งผลให้สมาชิกในชมรมมีปัญหาในการฝึกซ้อม ท่าเสิร์ฟ เซ็ต และรับลูกตบ จึงได้มีการจัดทำแผ่นพับเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกซ้อมท่าต่างๆ ดังกล่าว

วัตถุประสงค์ เพื่อให้ความรู้ในการฝึกซ้อม ท่าเสิร์ฟ เซ็ต และรับลูกตบ

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมวอลเลย์บอลของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. ค้นหาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกซ้อม ท่าเสิร์ฟ เซ็ต และรับลูกตบ
2. ออกแบบแผ่นพับ
3. จัดพิมพ์ ตกแต่งรูปภาพในแผ่นพับ
4. นำไปทดลองใช้
5. ปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น
6. นำเสนอและประเมินผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. กระดาษ A4
2. หมึกพิมพ์
3. คอมพิวเตอร์

งบประมาณที่ใช้ 50 บาท

ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมวอลเลย์บอล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้ในการฝึกซ้อม ท่าเสิร์ฟ เซ็ต และรับลูกตบ
2. ได้เผยแพร่เทคนิคการฝึกซ้อม ท่าเสิร์ฟ เซ็ต และรับลูกตบ

โครงการจัดทำ “Trick มารยาท (ผู้ดี...ผู้ดี)”

หลักการและเหตุผล

ชมรมงามอย่างไทยของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อฝึกให้สมาชิกของชมรมเรียนรู้มารยาทไทย ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ถือปฏิบัติสืบเนื่องมาแต่โบราณกาล แต่เนื่องจากมีสมาชิกของชมรมจำนวนมากที่ยังมีปัญหาในการฝึกซ้อมท่ามารยาทต่าง ๆ โดยเฉพาะการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การทำความเคารพแบบสากล และการไหว้ 3 ระดับ ดังนั้นจึงได้จัดทำ “Trick มารยาท (ผู้ดี...ผู้ดี)” เพื่อนำเสนอท่าฝึกมารยาทโดยใช้โปรแกรม Dreamweaver ขึ้น เพื่อใช้เป็นสื่อในการฝึกซ้อมให้แก่สมาชิกของชมรม

วัตถุประสงค์

1. เพื่อแก้ปัญหาในการฝึกซ้อมท่าการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การทำความเคารพแบบสากล และการไหว้ 3 ระดับ
2. เพื่อสร้างสื่อการเรียนรู้แบบใหม่ให้แก่ชมรมงามอย่างไทย

กลุ่มเป้าหมาย

นักเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมชมรมงามอย่างไทยของโรงเรียนอ้อมน้อยโสภณชนูปถัมภ์

ขั้นตอนในการดำเนินการ

1. รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับการฝึกซ้อมท่ามารยาทดังกล่าวข้างต้น
2. ออกแบบการจัดวางเนื้อหา สาระ
4. จัดพิมพ์ ตกแต่ง
5. ตรวจสอบความเรียบร้อยของผลงาน
6. นำเสนอและประเมินผลงาน

อุปกรณ์ที่ใช้

1. คอมพิวเตอร์โปรแกรม Dreamweaver

งบประมาณที่ใช้ 0 บาท

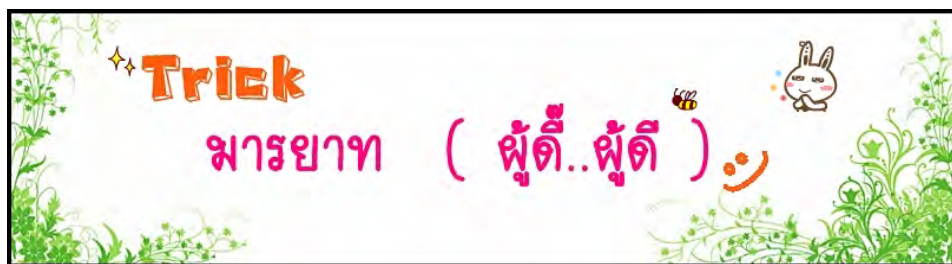
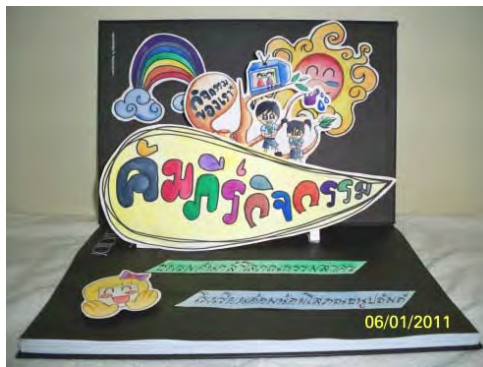
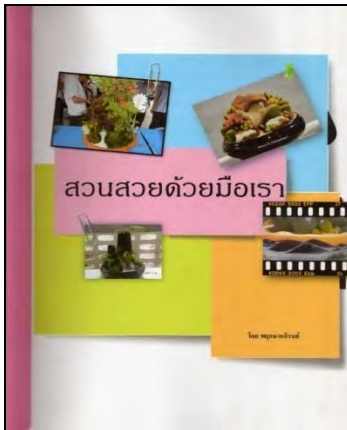
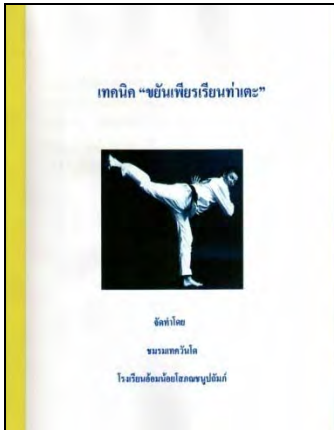
ระยะเวลาดำเนินการ 1 สัปดาห์

ผู้รับผิดชอบโครงการ ชมรมงามอย่างไทย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ความรู้เกี่ยวกับการฝึกซ้อมท่าการกราบแบบเบญจางคประดิษฐ์ การทำความเคารพแบบสากล และการไหว้ 3 ระดับ
2. ได้สื่อการเรียนรู้แบบใหม่ของชมรมงามอย่างไทย

ภาพผลงานของนักเรียน

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางวรรณกร ทวีแก้ว เกิดเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2516 ที่จังหวัดกาญจนบุรี สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาครุศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 1) สาขาวิชาการศึกษาปฐมวัย สถาบันราชภัฏสวนดุสิต ในปีการศึกษา 2538 สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 สำเร็จ การศึกษาระดับปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา วิทยาลัย กรุงเทพมหานคร ในปีการศึกษา 2549 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อปีการศึกษา 2550 ปัจจุบันดำรง ตำแหน่งครู คศ.2 โรงเรียนวัดศรีสำราญราษฎร์บำรุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สมุทรสาคร